Fakir Baykurt

Sınırdaki ölü

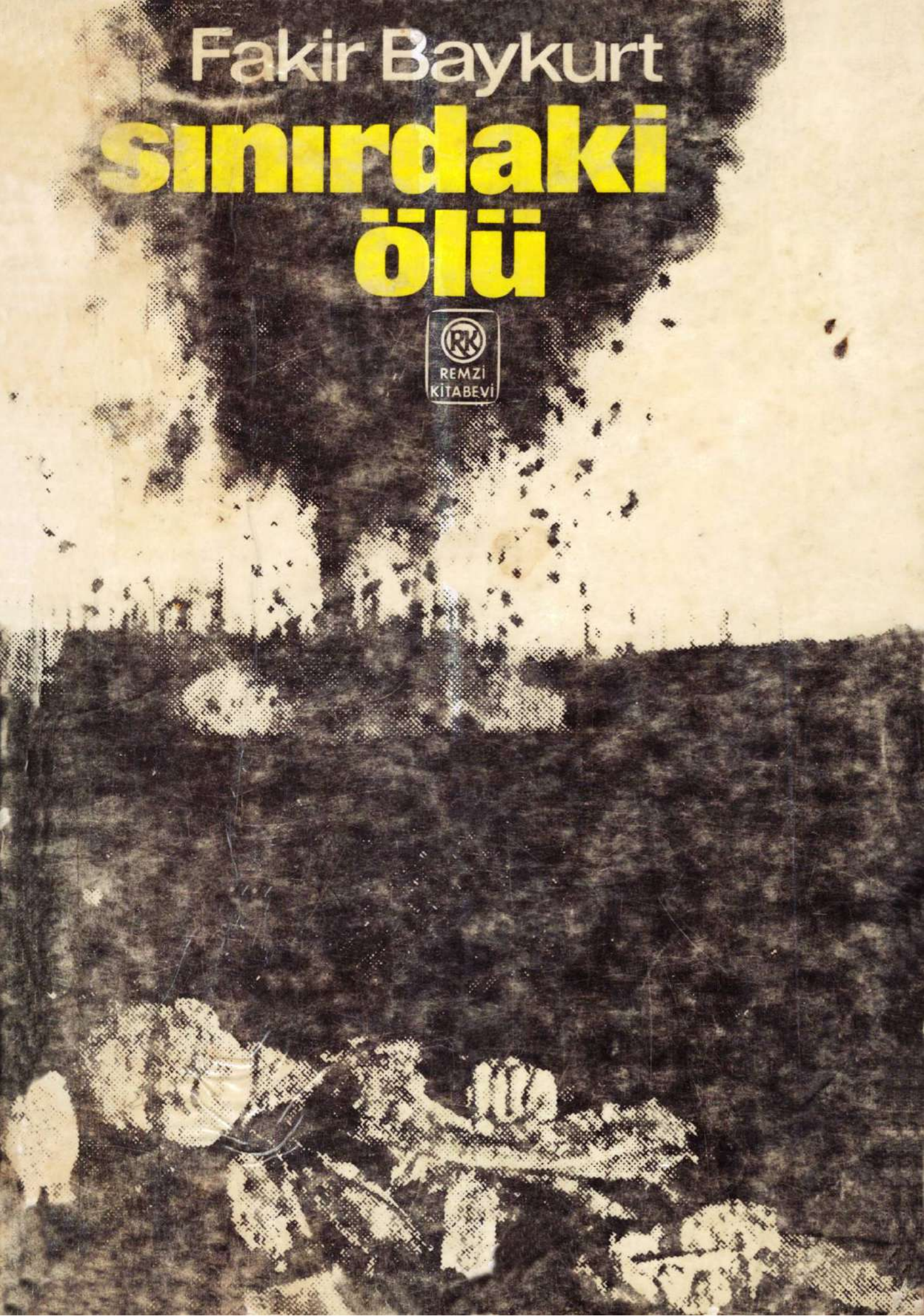

REMZİ KİTABEVİ

REMZİ KİTABEVİ

Sınırdaki ölü

Fakir Baykurt

SINIRDAKİ ÖLÜ

TÜRK YAZARLARI DİZİSİ, 61

Birinci Basım — Mayıs 1975
İkinci Basım — Eylül 1976

FAKİR BAYKURT'UN ESERLERİ

EFENDİLİK SAVAŞI
YILANLARIN ÖCÜ *(1958 Yunus Nadi Ödülü)*
IRAZCA'NIN DİRLİĞİ
ONUNCU KÖY
KAPLUMBAĞALAR
AMERİKAN SARGISI
TIRPAN *(1970 TRT, 1971 TDK Ödülleri)*
ON BİNLERCE KAĞNI
ANADOLU GARAJI
ÇİLLİ - KARIN AĞRISI - CÜCE *(Üç kitap bir arada)*
KEREM İLE ASLI
EFKÂR TEPESİ
CAN PARASI *(1974 Sait Faik Ödülü)*
KÖYGÖÇÜREN
İÇERDEKİ OĞUL
KEKLİK
SINIRDAKİ ÖLÜ *(1970 TRT Hikâye Başarı Ödülü)*
ŞAMAR OĞLANLARI
SAKARCA

REMZİ KİTABEVİ Yayınları

Kapak: Ferit Erkmen

Dizgi, baskı, cilt, kapak ve kitap düzeni:
Yükselen Matbaacılık Limited Şirketi, Cağaloğlu - Istanbul

Fakir Baykurt

Sınırdaki Ölü

Hikâyeler

İkinci Basılış

REMZİ KİTABEVİ
ANKARA CADDESİ, 93 - I S T A N B U L

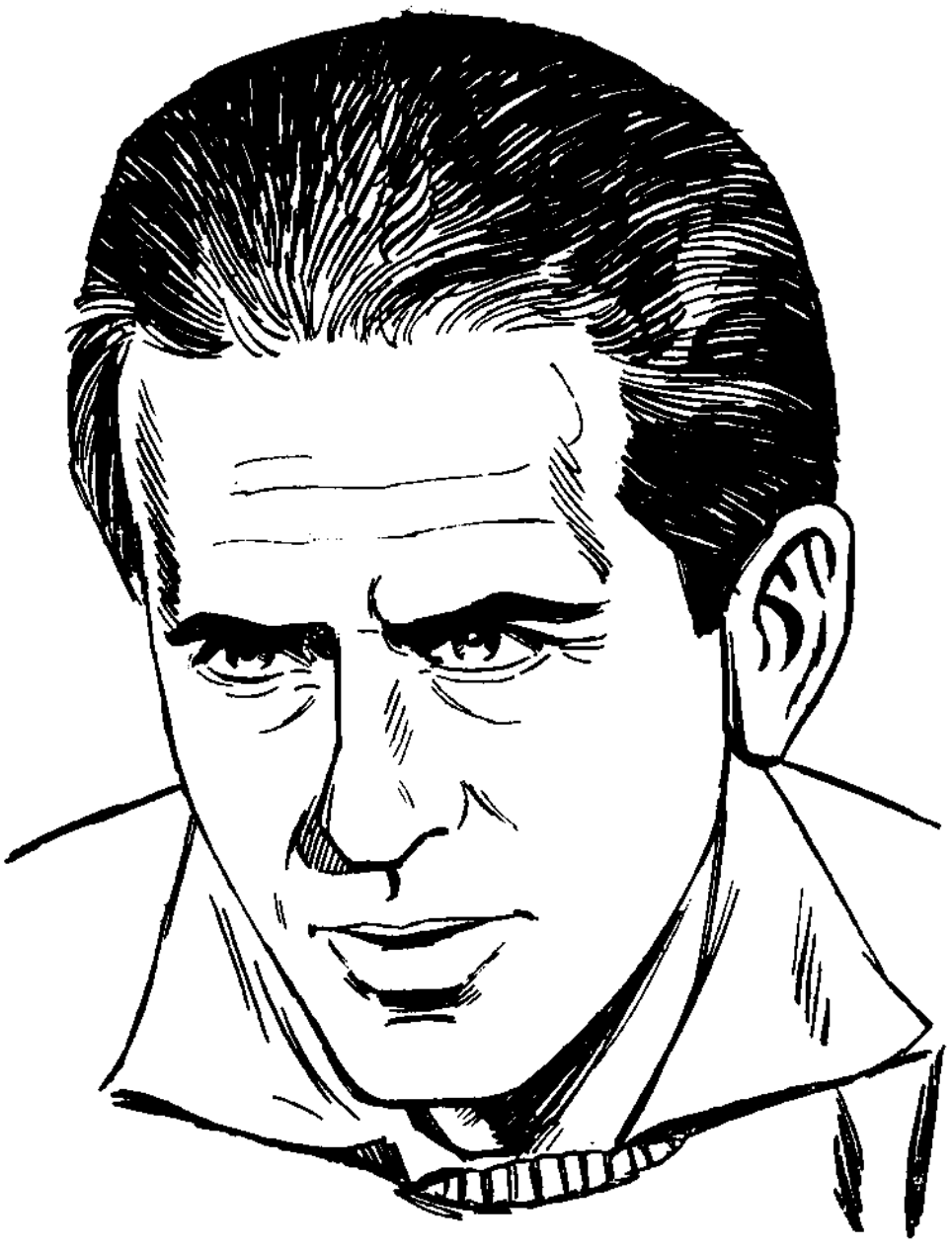

FAKİR BAYKURT, 1929'da Burdur'un Yeşilova ilçesine bağlı Akçaköy'de doğmuş bir çiftçi çocuğudur. Babası Veli, anası Elif'tir. Isparta-Gönen Köy Enstitüsü ve Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nde okumuştur. Köy öğretmenliği, ortaokul, askerî okul öğretmenliği, ilköğretim müfettişliği, folklor uzmanlığı yapmış, Türkiye'nin büyük öğretmen örgütleri TÖS ve TÖDMF' nin genel başkanlıklarına seçilmiştir. Yazdığı roman ve hikâye kitaplarıyle Yunus Nadi, TRT, Türk Dil Kurumu ve Sait Faik ödüllerini kazanmıştır. BU KİTAPTA 25 hikâye var. Fakir Baykurt bunları, Gaziantep-Fevzipaşa bucağında görev yaptığı yılların izlenimleriyle yazmıştır. İçlerinden üç tanesi (Sınırdaki Ölü, Teller Değişti, Yılan Elinde) *"Üç Hikâye"* adıyle TRT'nin 1970 *Hikâye Başarı Ödülü*'nü almıştır.

İÇİNDEKİLER

Sınırdaki Ölü 7
Teller Değişti 21
Yılan Elinde 46
Güdük 74
Şoför Milleti 84
Dört Sel Ağzı 88
Trenci Ökkeş 96
Kuzuören Madenleri 101
Ali Taka 106
Koltuktaki 112
Uyku Tulumu 123
Cafer 138
Parti Adamı 150
Müdürü Yiyen Köy 156
Sürgündeki Öğretmen 172
Türk Tipi Okullar 185
Serdar'ı Getirin 197
Dallı Kollu Olalım 207
Soğanlar Çürüdü 216
Komşu Gelini 223
Mevlüt 234
Fıstıkların Olduğu Yer 242
Kına Apartmanı 261
Yüzlükler 270
Nar Masalı 276

SINIRDAKİ ÖLÜ

Kürtler:

«Cipite! Cipite!..» diye bağırdılar.

Ovanın ucundan iki kasırga göründü. Biri cip, biri pikap. Tozutarak geliyorlardı. Toz direkleri, kıvrılarak havaya çıkıyordu. Dayanılmaz bir sıcak vardı ovanın yüzünde. Sinekler kondukları yeri kemiriyorlardı. Köylüler alışmışlar. Artık rahatsız olmuyorlardı. Onları sineklerden çok, başka sorunlar rahatsız ediyordu. O sorunları koca dağlar kadar köklüydü. Sorunlar, ha demekle, omuz vermekle kalkıp gitmiyordu ortalıktan.

Gün kuşluğa çıktı çoktan. Sessizlik içinde, öfkeyle, pusarak duruyorlardı. Karakoldaki görevliler, olağanüstü bir ivediyle gidip geliyorlar, telefona koşuyorlar, ortalığa çekidüzen veriyorlardı. «Bir askere beş Kürt! Yapar mıyız, yapmaz mıyız, görürsünüz!» diyorlardı. Dilleriyle dişleri arasından söğüp tükürüyorlardı. Kürt köyünün üstüne bir kara bulut çökmüştü. Köylüler, «Hiç bile!» diyorlardı içlerinden. «Kim yemiştir bu boki, biliyoruz, ama dillerimiz konişmiir!..»

Sınırın tam yanındaydılar. Sınıra çok yakındı köy. Ama karakol köyden epey dışardaydı. Karşıda Suriye dağları yığılıydı. Düzlüklerde, sosyalizm gelince genişleyen Arap zeytinlikleri uzanıyordu. Demiryolu tam sınırdan geçiyordu. Beri yan, kuru otlarla, çalılarla kaplıydı. Geniş mayınlıklardı buralar. Mayınlar sıktı. Ancak çok zeki olanlar, çok tilki, çok akıllı olanlar o sıklığın içinden yollarını bulabiliyorlardı.

Arabalar karakolun gölgesinde durdular. Önce komutan indi cipten. Belinde tabancası, omzunda yıldızları vardı. İnce dalan, karayağız bir gençti. Bıyıkları vardı. Dişinin birine altın geçirtmişti. Sarmısak yemiş gibi kokuyor, hem de geğiriyordu. Sonra savcıyla doktor indiler. Bir de yazıcı çıktı arkadan. Savcı, yeni sünnet olmuş gibi, apışlarını açа açа, beş altı adım yü-

rüdü. Karakola girecekti, vazgeçti. Merdivene yakın bir yerde, gölgede durdu:

«Bir masa çıkarın buraya!» dedi görevlilere, «Sen de yazı makinesine kâat tak, bekle!» diye ekledi yazıcıya.

Komutan da başka emirler veriyordu, ama duyulmuyordu. Görevliler tak tak topuk vuruyorlar, koşuyorlardı.

Pikap bomboştu. Şoförü inmedi yere. Bir sigara yakıp beklemeye başladı. «Allahtan olsa da fazla uzatmasalar, hemen gitsek...» diyordu. Yüz liraya gelmişti buraya. Bu yarısı borç, yarısı çürük pikabın sahibi olarak tekti ilçede. Bir ölüm oldu mu hep onu çağırıyorlardı. Keşiflere, öteki kolay işlere de cipler gidiyordu. Adliyecilerle iyi geçinmekte epey çıkarı vardı ne olsa...

Doktor, komutanın yanına yürüdü:

«Neredeymiş ölü, biliyor musunuz?»

«Çarpışma yerinde!» dedi komutan.

«Getirseler olmaz mı buraya?»

«Yerinde keşif yapmak zorundayız.»

Doktor, karakoldaki baş görevliye sordu: «Uzak mı?»

«Değil değil!» dedi baş görevli, kolunu uzatıp beş yüz metre ötedeki çalılıkları gösterdi.

«Öyleyse yürüyelim!» dedi savcı. «Makineyle masayı ta-şısınlar yalnız...»

Baş görevli iki köylü çağırdı işaretle. Masayı verdi ellerine. Bir kişi daha çağırdı, ona da makineyi tutuşturdu. On kadar adam, kimi silahlı, kimi yüklü, kimi boş yürüdüler. Mayınlar, giderken sağda kalıyordu. İlçeden gelenler çekinerek basıyorlardı toprağa. Sürülmemiş yerler hep «ekili»ydi sanki! Birkaçı dönüp arkaya baktı. Daha yüz metre ancak yürümüşlerdi. Az sonra köylüler de yürüdüler. Birerli kol düzeninde geliyorlardı. Korkudan değildi bu. Alışkanlıktan. Onlar yıllardır, mayine, ölüme, her türlü tuzağa alışıktılar. Pusarak geliyorlardı savcının, doktorun ardı sıra.

Nöbetçiler göründü az sonra. Üst başlarına çekidüzen verdiler. Mavzerlerini yapıştırdılar yanlarına. Düzgün adımlarla gezinmeğe başladılar. Biri kepini düzeltti. Biri alnında biri-

ken terleri sildi. Geride bıraktığı köyünde eşkıyaların dağa kaldırdığı bacısını düşündü. Sonra esas duruşa geçti.

Komutan, «Nerde hani?» diye sordu.

Duruşunu bozmadan, «Şooo kafılın dizinde!» dedi birinci nöbetçi, başıyle de gösterdi. «Hiç dokunmadık! Aynan duruyor furulduğu yerde...»

Öteki: «Kalbinden girmiş kurşun komutanım!» dedi. «Ansızın yıkılmış!»

«Ben yıkıldığını gördüm komutanım!» dedi birinci.

İkinci, «Ben görevde değildim, sonradan geldim!» dedi.

Komutan, «Sorulunca söylersiniz!..» dedi soğuk soğuk.

Savcı, kafıla yanaştı. Bir alay yeşil sinek durmadan dönüyordu. Yüz aşağı kapanmıştı yere, ölü. Sol kolu karnının altında, sağ kolu ileri uzanıktı. Eli, mavzerini tutmak ister gibi açılmıştı. Postalları, palaskası olduğu gibi duruyordu. Kepi yerdeydi. Kanı, kuru otları ve toprağı sulamıştı bolca.

«Görev şehidi sayılır!..» dedi doktor.

«Usta nişancıydı! Ama karşıdakiler daha ustaymış!» dedi komutan.

Savcı: «Döndürün bakalım!» dedi görevlilere. «Çabuk olun hem de...»

«İnsan hayatının hiç değeri yok!» dedi komutan.

«Alınyazısı böyleymiş...» dedi doktor.

Görevliler yüz yukarı çevirdiler ölüyü.

Doktor: «Biraz beriye çekin bakalım!» dedi.

Ayaklarıyla kollarından tutup düz bir yere taşıdılar. Yeniden uzattılar yüz yukarı.

«Gözünün üstünden yemiş!» dedi komutan.

«Kalbinden de girmiş!» diye ekledi görevlilerden biri.

«Yiğit delikanlıymış!» dedi yazıcı. «Boylu boslu...»

«Analar neler doğuruyor! Ama bir kurşun, bilemedin iki kurşun, yıkıyor ana sütünden yapılmış şaheserleri yere...» dedi doktor.

«Ana sütünden yapılmış şaheserler mi?»

«Böyle bir şiir olacaktı...» dedi doktor.

«Edebiyattan hep 10 alırdım lisede!» dedi savcı.

«Köylüler, altı adım ötede yarım halka oldular.

Yazıcı kâğıt taktı makineye. Masa sallanıyordu, ayağına bir taş koydu. Sandalye getirmeyi unutmuşlardı. Bükülüp yazacaktı ayakta. «Hazırım efendim...» dedi.

«Soysunlar mı doktor?» diye sordu savcı.

«Eee tabii, soymak gerekir...» dedi doktor.

Görevliler yakasını bağrını açtılar hemen. Kanlı giysilerini çıkardılar. Kalpten giren kurşunun sırttan çıkıp çıkmadığını inceledi doktor. Çıkmıştı. Gözün tam üstünden giren de kafanın ardından geçip gitmişti. «Çok yakından vurmuşlar!..» dedi doktor.

«Yirmi metre yoktu aramız!» dedi bir görevli. «Çıff!.. Çıff!.. geçip geçip gitti kurşunlar! Ölüm bir anlık iş komutanım!..»

«Otopsi gerekiyor mu?» dedi savcı.

«Durum meydanda...» dedi doktor. «Örtün üstünü...»

«Peki, önce ben yazdırayım, sonra siz...» dedi savcı. Yazıcıya döndü: «Hazırsın değil mi?»

«Hazırım hazır...» dedi yazıcı.

«Ne zaman olmuştu çarpışma?»

Görevli, esas duruşa geçti yeniden: «Dün... gece yarısını geçmiştik... Takriben saat... 02.00 sıralarında... Silah sesleri duyup... koştuk! On kadar sırtçı, yükleriyle birlikte kaçıyorlardı komutanım. Arkadaşlarımız da, "Kaçmayın! Durun!.." diye bağırıyorlardı. Havaya havaya sıkıyorlardı. Koşup yetiştik. Bu arkadaş hemen düştü yere. Elektrik fenerini yakıp baktım. Böyle gördüğünüz gibi kapanmıştı. Tüfeği fırlayıp gitmişti ileri. Nabzını tuttum. Atmıyordu. Hemen gitmişti! Ne yapabilirdik komutanım? Dokunmadık. İki nöbetçi koyduk başına. İki de devriye çıkardık. Durumu telefonla merkeze bildirdik. Bir rapor yazdık...»

«Sırtçılar ne oldu peki?» diye sordu savcı.

«Kaçıp gittiler komutanım, dururlar mı?»

«Çok tecrübelidirler!» dedi komutan. «Asker öldüğünü hemen bilirler!»

«Anlaşıldı!» dedi savcı. «Yaz oğlum. Önce günün tarihini at. Saatini yaz. Savcı felan, komutan felan, yazıcı felan, olay yerine gelindi, hepsini yaz. Yazdın mı? Peki öyleyse: Olay yeri olan Kısıklı köyüne gelindi. Dört numaralı seyyar sınır karakolu erlerinden... adı neydi?»

Adını, soyadını, doğum yerini, yılı, memleket adresini yazdılar. Olayı özetlediler. Kaçan sırtçıların izlerini, kaybolup gittikleri yönü, ayrıntılarıyla saptadılar. Sonra sözü doktora bıraktı savcı.

Doktor, «Gözden giren kurşunla, kalpten giren kurşunun ölüm nedeni olarak anlaşıldığını, başka herhangi bir kuşkuya yer olmadığından otopsiye lüzum görülmediğini, işbu tutanağın, hazır bulunanlar önünde, tanzim ve imza kılındığını...» yazdırdı. İmza yeri açtılar.

Komutan: «Kaldırın ölüyü pikaba!..» dedi.

Köylüler yanaştılar. Yeşil sinekler inip konuyorlar, uçuyorlardı. Gene kurşun ölüsü en temiziydi. Yüzü bile pek bozulmuyordu insanın. Kan, sadece biraz kan... Mayınlıklarda kalanlar paramparça oluyorlardı. Hele büyük mayına rastlayanlar tanınmaz hale geliyorlardı. Küçük mayına da can kurban; insanın gitse gitse ayağı, bacağı gidiyordu bileğinden. Büyük mayın öldürüp yok ediyordu.

Tutanağı imzaladılar.

«Şimdi bunu memleketine ulaştırmak var!» dedi komutan. «İl komutanlığına telefon ettik. Künyesini yazdırdık. Gelip alırlar her halde. Yoksa kalır buralarda. Neyse! Taşıyın bakalım pikaba. Tüfeğini de debboya kaldırın...»

Köylüler ağır ağır götürüyorlardı ölüyü. Yiğit delikanlıydı gerçekten: «Kalem alıp kaşlarını yazmalı!» diyordu biri. Biri işin iç yüzünü düşünüyordu. «Dün gece ne bizim köyden, ne çevreden, ne de uzaklardan sırtçı geçmedi sınırdan. Bir çarpışma olmadı. Olsa biliriz. Kim girdi, kim çıktı, kim furdu, biliriz biz! Amma bu dillerimizi konişmez! Bir konişse dillerimiz ah, birem birem sökeriz sökülecekleri! Ah, yiğit delikanlıydı. Kalem gibi parmakları vardı. Lise tâsılı bilem vardı. Ne rüşvet alırdı, ne insana kurşun sıkardi. Sıkardi kurşun ama, furasıya

sıkmezdi! Sanki bu köylerden birinin çocuğuydu. Asker urbası giyip karışmıştı ötekilerin arasına. Köylülerin, Kürtlerin, bütün sırtçıların halini bilerdi. Ah, kalem alıp kaşlarını yazmalı... Ah, insan bir parça yazı bilmeli, ağız dil bilmeli... Kafada bilgi olup konuşmeli...»

Bir battaniyeye sardılar. Koydular pikabın ardına. Savcı, doktor, komutan, yazıcı da cipe bindiler. En son savcı bindi. El sallayıp kalanlara eyvallah dediler. Arabalar dönüşlerini önceden yapmışlardı. Yürüyüşe hazırdılar. Şoförler gaza basıp sürdüler hemen.

Baş görevli kolunu salladı: «Güle güle, güle güle!.. Bu da bitti!..» dedi usulca. Köylülere döndü: «Haydin, dağılın bakalım! Akşama gene gelin, gene geçin sınırı da görelim! Bir asker ölüsüne beş Kürt ölüsü istiyorum! Arkadaşımızın öcünü alacağım. Almadan bırakmayacağım. Ona göre gelin...»

«Yok komitan!» dedi köylülerden biri. «Bu yalanları yutmaz biz! Hiç boşuna konişma anladın mı?»

Ancak bu kadar konuşabilirlerdi. Bu bile çoktu. Hemen sustular...

«Haydin dağılın dedim! Gidin hazırlıklarınızı görün! Akşama çıkın! İşte meydan, buyrun!..»

Köylüler yeniden pustular. Dağıldılar o puskunluk içinde. İkişer üçer çekilip, bir bayırın dibine sıkışmış evlerine girdiler. Tabakalarını çıkarıp tütün sardılar, acı acı içtiler. Uzun süre konuşmadılar.

Ölünün tek dul anası vardı dünyada. Başka kimsesi yoktu. Dayısı emmisi yoktu. Nişanlısı sözlüsü yoktu. Dağların dağların dağların ardındaydı köyü. En yakın karakoldan iki jandarma, komutanlığın yazdırdığı tel emrini alıp geldi köye. Önce muhtara, sonra dul anaya okudular tel emrini. Muhtar yere baktı. Dul ana da havaya... Dul ana bir süre titredi. Sonra uzun uzun ağladı: «Bunun için mi böyüttümdü bugüneceeee? Bunun için mi okuttumdu bugüneceee? Ben onun acılarına nasıl dayanayım şinciiii? Kimlere gidip yalvarayım da getireyim ölücüğünüüü? Ah yidiler seni yavruum, kıydılar sana

kuzuuuum! Kör olası Kürtler öldürdüler seni gülüüüüm...» Durmadan ağladı.

Muhtar, jandarmaları alıp evine götürdü. Kavurmalı yumurta pişirtti karısına. Ağır konuklar için aldığı reçelden çıkarıp koydu önlerine. Sonra kahveye gittiler üçü birlik. On kadar çürük adam vardı kahvede. Ötekiler dolup kamyonlara, beylerin geniş ovalardaki pamuklarını toplamağa gitmişlerdi. İşe yarar, eli tutar insan kalmamıştı köyde. «Bu garibin ölüsünü gidip almalı hemen! Almazsak, toprağı eşip dıkıverirler! Kendileri getirip teslim edecek değiller ya! Babalarının oğlu değil ya! Neylesin hökümet senin ölünü? Aklın varsa yoksul olma. Aklın varsa gurbette ölme...»

Jandarmalar birer de çay içtiler çifter şekerli. Muhtar, gelen tel emrinin altını mühürledi. Dul karının parmak izini de aldılar. Çekip gittiler sonra. Muhtar da kendileriyle birlikte geliyordu. Şosaya kadar yürüyecekler, geçen taşıtlardan birini durduracaklardı. «Dünya kadar yol! Nasıl yürünür, nasıl biter bu sıcakta, bu sinekte?..»

«Yokluğun anasını avradını sinkaf edeyim candarmalar!» diye sövdü muhtar. «Na bu ölen oğlan var ya! Dinime imanıma bizim köyün çiçeğiydi! Öyle bir çiçek bir daha ne zaman açar? Dul anası kırıp sarıp para ulaştırdı. O da makine gibi gürül gürül okudu. Bütün sınıflarını geçti dakıntısız. Bir köylü parçası olduğu halda çok eferim aldı, çok birinci oldu. Askerliğini tamam edince yüssek tâsıla gidecekti. Hepimiz güveniyorduk ona. Öyle bilgili, öyle hıssalı bir çocuktu ki, köylük hallarını bir bir karnına doldurmuştu. Âmirin mâmirin karşısında konuşurdu. Böyüse kimbilir ne olurdu? Genç yaşında furulup öldü. Biz gene kimsesiz kaldık. Biz bu kör hallarımızla derdimizi nasıl anlatalım? Kim furdu, kim yaktı... kime varıp dâvacı olalım? Dul anasını da gördünüz gözünüzle. Furulduğu sınır, dünya kadar yol. Kamyon tutup nasıl getirtelim? Dul anası nasıl getirtsin?»

Dul anası ağlıyordu evde. Ak yazmasıyla gözyaşlarını kuruluyordu. İçindeki acılar üç gün, beş gün ağlamakla tükenici değildi. «El kadar bir resmi bilem kalmadı şurda. Kalsa ne

olacak? Aaaah, gitti gülüm, gitti kuzum! Alıp gittiler davul zurnalarlan, sınırın üstünde yidiler ciğerimi...» Ağlıyordu.

Sınırda akşam oldu. Bir tren gelip geçti öterek. Köylüler kapandılar evlerine. Karakolla arayı bozmanın bin bir sakıncası vardı. Tek kul çıkıp aykırı ifade veremezdi. Tek kul çıkıp dikilemezdi. Dünyanın halısı kilimi belliydi. Hasırı çulu da belliydi. Yer demir, gök bakırdı sınır boylarında. Daha da beterdi, tunçtu, çelikti! Bakır olsa delerler, demir olsa kemirirlerdi...

İlçedeki komutanlığa tel geldi. Gelip alacak yoktu ölüyü. Yoktu kimi kimsesi. Bir garip ölüydü koca yeryüzünde. Anası duldu. Muhtar çaresizdi. Köylüler ovada pamuğun peşindeydiler. Eli iş tutan kamyonlara dolup gitmişti köyden. Böyle acı bir teldi.

Komutan, Damlacık Mahallesi'ndeki caminin imamına haber saldı. Ertesi gün kasabanın mezarlığına yollayacaktı ölüyü. Yuyup paklamasını, gömmesini rica etti. Müslümanlık ilkelerine göre ne yapılması gerekiyorsa yapsın, ama para pul almasındı. Sahipsiz bir ölüydü.

İmam Allahın adamı değil miydi bunca yıllık? Şimdiye kadar yaptığı her hizmeti para için mi yapmıştı? Kimin yüzüne «para» demişti bugüne kadar? Sabah ezanından önce uzata uzata bir «salâ» verdi. İçtenlikle okudu garibin «salâ»sını. Sonra da jandarmaların getirdiği ölüyü soyup yatırdı teneşire. Yudu arıttı. Öğle namazına bekletti.

Kefenini ilçedeki arkadaşları aldılar. Mezarını arkadaşları kazdılar. Kasaba mezarlığının bir köşesine koydular. Toprak attılar üstüne.

İmam, anasının adını sordu. Önce bilemediler. Sonra gelen teldeki adı hatırladı komutan. Bir er koşturup aldırdı teli. Oradan buldu dul kadının adını, söyledi imamın kulağına. İmam talkını buna göre verdi mezar başında. Sonra «cemaat» el kaldırıp dua etti. Bir testi de su döktüler taze kazılmış toprağın üstüne.

«Daha bütün dualarını okurum komutanım!» dedi imam. «Sakın tasalanmayasın...»

«Sağol!» dedi komutan.

Karakolla arayı iyi tutmak imamın da dileğiydi. Dünyaydı bu! Bakardın «böyle böyle» dönüp giderken, birden «şöyle» dönüverirdi!

İkindiye doğru komutan sınırdaki karakola telefon etti: «Kalıntılarını bir torbaya doldurun. Mektubu zarfı, defteri neyi varsa tutanak yapın. Belki bir sevdiği vardı. Ne bilsin anası? Okuduğu okullarda tutulduğu... Ona yazdığı, ondan gelen... Araştıralım da gönderiverelim! Parası pulu varsa onları da...»

Karakol, ufacık taş yapısıyla, kırmızı kireç boyasıyla, sınıra yakın bir yerde, akşamın ılıklığı içindeydi. İki gün öncesine kadar yedi görevlisi vardı. Şimdi altı kalmıştı. Kalanların biri salaktı. Ne etliye aklı ererdi, ne sütlüye. Para pul bilmezdi. Tütün içmezdi. Hovardalığa gitmezdi. Ara sıra Kısıklı'nın kancık eşeklerine rastlarsa sevinirdi. Rastlamazsa bazan kendi arar bulurdu. Köyde kancık eşek kıtlığı yoktu şükür!.. Öteki beşi, derece derece para delisiydi. Önceleri o kadar değildi hiç biri. Ama tattıkça istekleri artıyordu. Önden gelen, arkadan geleni alıştırıyordu. En alışıklar gidiyor, acemiler geliyordu, ama iki ayın içinde onlar da, sanki anadan doğma «usta» oluyorlardı. Sınıra gelip de, bu karakollarda görev alıp da «paragöz» olmayan görevliye rastlanmıyordu. Üç beş yılda bir tane çıkarsa, onu da barındırmıyorlardı.

Mayınlar uyuyordu gecede.

Çevre köylerin kör ışıkları yanıp sönüyordu.

Yapmaca bir yas vardı karakolda. Eski manyetolu telefonları çoktaan kaldırıp atmışlardı. Amerikalıların verdiği otomatiklerle çok uzaklara ulaşabiliyorlardı. Yarım dakikanın içinde, en uzak sınır karakolundaki arkadaş karşına geliyordu. Günlük durumlar, olaylar, patlayan mayınlar, vurulan sırtçılar, vurulan görevliler hemen anlatılıyordu karşılıklı. Kısıklı yakınındaki karakola şimdi ummadıkları yerlerden başsağlığı dilekleri geliyordu. Telefon başındaki görevliler, dört gündür bunları dinleye dinleye usanmışlardı. Gece yarıyı geçene kadar çalıyordu telefonlar.

Baş görevli kızdı: «Yeterin artık ulan!» diye bağırdı telefon yeniden çalınca. «Ne çok seveni varmış yavu bizim Okumuşun?»

Ölüye «Okumuş» diyorlardı sağlığında. Sevdiklerinden değildi bu, kızdıklarındandı. Aralarında, hepsi de aynı sanatın erbabı imişler gibi bir töre gelişiyordu. İnsan hayatının ancak bir kurşunluk değer taşıdığı sınır boylarında, uyuyan mayınların yanında, kaçakçıların görevlilerden daha becerikli olduğu bir çizgide yaşıyorlardı. Canları her gün ölümün ucundaydı. Diken üstünde duruyorlardı. Bugün sanaysa, yarın bana... Olağanüstü ilginin asıl nedeni buydu...

Suriye dağlarının yamacındaki köylerin ışıkları yandı. Onların, aşırmakla, kaçırmakla ilişkileri kalmamıştı. O yakada mayınlar yoktur. Yoktu bu kadar sık karakollar ve ikişerli devriye gezen görevliler. Hem de Amerika'dan gelme telefonlar, tüfekler... yoktu! Bu yakanın insanları, birbirlerinin yanından hışımla geçiyorlardı. Solukları biribirlerini dağlıyordu gelip geçerken. Herkesin içinde bir pazarlık, bir düzen, bir tuzak vardı. Bu yakada yaşamanın tadı kalmamıştı. Yok gibi bir şey olmuştu yaşamak...

Bu yakanın en tepelerdeki, en sarptaki köylerine kadar uzanıyordu mayın kuşakları. Ölüm ucuz diyorlardı her türküde. Her gün Sırat Köprüsü'nden geçiyordu sırtçı oğullar. İki üç bin liralık mal yükleniyorlardı. Yakalanmadan geçer de malı teslim ederlerse 75'er lira alıyorlardı. Yakalanırlarsa, vurulurlarsa... para yoktu! Geniş mayın kuşaklarını boşa geçmiş, elli altmış kiloluk «sırt»ları boşa taşımış oluyorlardı. Onun için, bir sefer kaçak gidip gelirlerse, beş sefer anlaşarak yapıyorlardı bu bedeli 75 lira olan hizmeti. Yapmadan duramıyorlardı. Karanlık Dolan köyünün çağrılı olarak Amerika'ya gidip gelen muhtarı, muhtar seçildikten sonra tövbe etti. Ama üç kere bozdu, üç kere yeniledi tövbesini. Tâ Çin'den *mal* geliyordu, İngiltere'den... Kaçak mallar sudan ucuzdu. Vergi binmiyordu, gümrük binmiyordu üstlerine. Mis gibi Seylân çayı, çok çok 20 liradan giriyordu içeri. Fincanlar, tabaklar, kumaşlar, kahveler, masa saatleri, kalemler; üstleri geyikli, ça-

lar oynar, kız kaçıran, ispanyol, kahveci güzeli resimleriyle süslü duvar halıları, en içteki kasabalara, köylere, mezralara kadar gidiyordu, gitmezse aranıyordu.

«Ulan bir Almanya'ya işçi gitmek istiyorsun, dört yıl sıran gelmiyor! Ne yiyecek bunca çocuk?»

Marshall Planından bir çırpıda kırk bin, sonra yabancı anaparalı «Minnepolis Molin Türk Traktör Fabrikası»ndan elli bin traktör girdi yerli tarıma. Traktörler, ortakçıları, yarıcıları sürüp çıkardı. Böyle yazıyor ülkenin bilginleri. Ama üç öğün ekmek, herkes gibi, ölümün ucundaki bu insanlara da gerekli değil miydi?

Anlaşmak gerekti karakoldaki görevlilerle. Anlaşıp uyuşmak, bir sırtın başında beş adam varsa, bir adam daha ekleyip onun da payını ayırmak gerekti. Malına göre, üç bin, beş bin, on bin, malına göre elli bin, afyon yada morfin olursa daha çok, kasaplık mal olursa çok... ayırmak gerekti!

Ölünün köyünde, dul anayı günlerce rahatsız etti pamuğa gidemeyen çürük komşuları: «Delinin tekisin dul karı, noolacak? Oturdun oğul oğul uludun da, bir gitmedin! İnsan sürüne sürüne giderdi be! Çuvalınan parası kalmış diyorlar! Gitseydin ya, gidip baksaydın ya! Hemi kendine, hemi eşine dostuna yarardı para...»

Dul karı, oğlunu öğüyordu böyle diyenlere: «Ben ona haram süt emzirmedim! O böyle yolsuz iş yapmaz! Rüşvet yiyen köpeklerden değildir benim oğlum!..» diyordu.

Karşılık veriyorlardı: «Deli olma kıiız! Halal para! Ayazın, hemi de ısıcağın altında löbet dutuyorlar. Emeklerinin süt gibi halal hakkını alıyorlar. Eski muhtar Alirza onca mülkü neyle çevirdi? Hecaza neyle gidip geldi? Bubasından kalan servetle olmadığını herkes biliyor. Bir bitli babası vardı, ne aramış onda servet? Oğlunun getirdiği paraylan aldı! Sen temelli enayi davrandın bu işte! Bilmiyorsan bil! Duymadıysan duy, dul karı!..» diyorlardı.

Güçleri yetse, toprağın altındaki Okumuş oğul için şimdi bile yola çıkaracaklardı dul karıyı...

«Harammış! Rüşvetmiş! Ulan istemiyorsan sen alma! Amma zorla veriyor herifçoğlu! Neden? Çünkü, sana üç verirse, kendi beş kazanıyor. Canı da, ekmeği de buna bağlı. Ya kaçak geçip furulacak, yada basacak bir mayının üstüne, havaya uçacak!..»

«Patlaya patlaya mayın kalmadı!..»

«Ama biz yenilerini döşeriz!..»

«İnce ince yol yapıyorlar, önlerine tuzak kurarız. Onların yok sandığı yerlere yenilerini gömeriz. Ne yana dönseler deliklerinin bireri bizden yanadır...»

«Seçip seçip alsınlar, yolun her türlüsü açık! Geçen bahar Tünelin altındaki derede yedi sırtçı uçtu havaya. Başkentten uçaklar geldi, kartallarla birlikte dolandılar ölülerin üstünde. İl makamları emir verdiler ki buraya insan yaklaşmayacak. Çürüdü ölüler orada. Yok, çürümeye kalmadı pek, kartallar yedi bitirdi!.. Onlar, kimsesiz de değildi onlar! Ama gelip alamadılar. Değilse nasıl zaptürapta alınır bunca aç?»

Dolan köyünden bir Ömer vardı. Daha askere gitmemişti. Onun arkadaşı İbrahim vardı bir. Okulları olmadığı için dokuzunda onunla başlıyorlardı sırçılığa. İki üç yılda ustalaşıp gidiyorlardı. İki üç yılda birinci usta oluyorlardı. Ömer çok zekiydi. Cinoğlu cin bir oğlandı. Tuzağın kokusunu alıyordu. Mayınlı yerleri, mayınsız yerleri kalleş görevlileri, mert görevlileri, havaya kurşun sıkanları, iyi nişan alanları, yarım santim yanılmadan biliyordu. Ama «sinirli»ydi. Çok «tezcanlı»ydı. Malı sırtladı mı ardına bakmadan gidiyordu. Otuz kırk kişilik dizilerin her zaman en önündeydi. Halbuki çok yanlıştı bu. Her zaman önden gitmek doğru değildi. En belâlı nokta öndü bu işte. Bir gün İbrahim, kolunu tutup çekti Ömer'in: «Kal arkaya, dinle beni, kal arkaya! Sana rica ediyorum! Kal, bugün bir aksilik var, içime doğuyor, sakın gitme, kal arkaya...»

Kaldı Ömer. Otuz iki kişilikti o gece dizi. Ömer sondan birinci, İbrahim ikinci oldular. İşaret verildi karşıdan, ateşle. Dizi yürüdü. Birerli koldan gidiyorlardı. Mayın tarlasın-

dan geçiyorlardı. İnce bir su arkının içindeydiler sanki. Çizgi kadar ince bir çığırdan gidiyorlardı. «Tarla»nın yarı yerine geldiler. Önden bir duman havalandı. Mavi ışıklı, alevli... Bir patlama oldu. Yarma gibi bir sırtçı uçup dağıldı bir anda. Ömer kadar usta bir sırtçıydı parçalanan. Pazulu, bilekliydi. Ama gitti. Ardından gelenler atlayıp geçtiler. Sağa sola bükülemezlerdi. Hiç bükülmeden, dosdoğru yürüdüler ve geçtiler. Kural buydu. Kurala uydular. Parçalanan sırtçı kaldı. Arkaya geçmese Ömer kalacaktı.

«Değersiz bir mal geçecek, göz yumarız! Bir daha göz yumarız. Alışırlar. Sonra birden dikiliriz karşılarına. Bilirler ki kül yutmuyoruz. Kendileri gelirler ayaklarıyla. Bir temsilci gönderirler. Payımızı bırakırlar. Ve geçerler. Birkaç fişek patlatsak da isabet etmez. Karanlıkta görecek değiliz ya! Bizim gözlerimiz Amerikan radarlarının hesap makineleri değil ya! Ruh gibi geçip giderler. Biz de raporumuzu yazıp koruz dosyamıza. Teftişe geldiklerinde bakarlar.

«Ama uygun arkadaş ister bu iş! Arkadaş dediğin, arkadaşının açığını açmayacak. Arkadaş dediğin uygun olacak. Değilse biz bu Okumuşa gelenece kimlerle geçindik canım! Kimlerin vatanperverliğine katlandık! Bu Okumuş hepsinden çamur çıktı. Ukalâ!.. Ölümüne susadı itoğlu it! Sabrın da bir sınırı vardır efendi! Dünyada tek doğrucu sen misin? Yeni imam gibi öğüt verirdi durmadan: "Bu yoksul Kürtlerin rüşveti alınır mıymış? Bir deri, bir kemik köylülermiş işte! Yoksullukta birinci gelirlermiş!" Ne yoksulu ulan? Yuf be! Ulan onların kazandığını Başkentteki genel müdürler kazanmıyor be!.. İt herif, "Almam da almam!" dedi dayattı son seferinde. "Aldığımız yetiversin, valla almam!.." "Yahu yapma Okumuş! Yahu diretme Okumuş!.." "Yok!.." Nuh dedi peygamber demedi inek! Yedi kişiyiz, birimiz salak. Eee bu Okumuş de böyle! "Peki, biz alalım, paylaşalım?" "Hayır olmaz ihbar ederim!" Dayattı mı bu? "Yahu aman!" "Yok!" "Yahu gel etme eyleme!" "Hayır!" "Öyle mi?" "Öyle!" "Dur öyleyse..."

«Şaka değil, altmış bin liraydı teklif! Esrar geçiriyorlardı. Salağı çık, tam onar bin! Okumuşu çık, kardeş payı, on ikişer

bin! Her ne ise... Aldık biz parayı. Resmen aldık. "Geçin ulan!" Geçti mallar. Okumuş da itleniyor durmadan. Gözü telefonda. Fırsatını buldu hemen müzevirleyecek merkeze. Çekip bir daha konuştuk buna. Dedik, hele şimdilik yat. Yatalım. Sabah olsun... Hayırlı sabahlar olsun... Sabahaca bir daha düşün sen şu dalgayı... Güç belâ uyuttuk bunu. Uyuttuktan sonra da toplanıp bir görüşme yaptık aramızda. Salakla orta akıllı bir arkadaşımızı devriye çıkardık. Gidin, köyün alt yanlarında, mısır tarlalarında dolaşın, bir eşek bulun, eğlenin dedik. Bunlar gittiler. Biz de kararımızı verdik. Madem bu bizi şikât edecek, temiz adlarımız berbat olacak, temizleyiverelim şunu, dedik. Peki nasıl temizleyelim? Uyuyan gözüne kurşunu saplayalım! Sonra? Sonra da götürüp bir kafılın dibine yatıralım. Mavzerini verelim eline. Kalbine de bir kurşun... Kaç lira ulan bir kurşun? İki lira. İkisi? Dört lira. Zaten bize zimmet yok. Biz otuz kadar da çarpışma yaptık diye sıkarız, tutarız tutanağımızı. Çıkar gelir ertesi gün bir cip, bir pikap. Kürtler ovanın ucunda toz bulutlarını görünce, «Cipite! Cipite!..» diye bağırırlar. Nitekim bugün de bağırdılar. Çünkü, Okumuşun öcünü almak gerekiyordu. Bunun için çarpışmak gerekiyordu. Yaptık. Beş Kürt furacaktık, üç furduk. Acıdık ne olsa! Sonra komutana rapor verdik! Bir cip yürüdü bu yana. Kürtler çokaşıp ağıt düzmeğe başladılar: "Bu karakolları buraya Menderes dikti! Hüü hü hü!.. Bu mayınları da rahmetli döşetti! Hüüü hü hü hü!.." Sonra baktılar, ovanın ucu tozlandı, toz direkleri tembel tembel kıvrılarak havaya çıkmağa başladı, yeniden toparlanıp:

"Cipite! Cipite!.." diye bağırdılar.

1970

TELLER DEĞİŞTİ

«Babanız geri geliy!» dedi kocakarı.

Çocuklar kapıya koştular. Tahtalar oynadı. Aşağı kattaki Mardinli hamalın karısı ev yıkılıyor sandı. Kırılıyor gibi oynadı tahtalar.

«Yatırmamış kör olasıcalar! Ölecek çeke çeke, gene yatırmayacaklar!..»

İşsiz oğulları koluna girmişler, alıp getirdiler. Çıkardılar merdivenden. Mardinli hamalın karısı Kürtçe bir şeyler söyledi. Kocakarı dürüp kaldırdığı yatağı yeniden serdi yere. Kirli selesine varıp yıkanmamış çarşafı aldı, serdi. Sonra iki elini göğsünün üstünde birleştirip:

«Geeel bakalım kır herif!» dedi kırk yıllık saygısını bozmadan. «Buyur... Hoşgeldin...»

Ih uh çekerek yatağın üstüne çöktü baba. Hırıltıyla soluk alıp veriyor ve öksürüyordu. Bacakları, bilekleri incelmişti. «Al sana birer değnek!» dedi kocakarı içinden. «Ne farkı var kollarının bacaklarının değnekten?»

Oğullarının suratı asıktı iyice. Konuşmuyorlardı.

Koydu başını yastığa: «Yatırmadı donuzlar!» dedi adam.

«Yer yokmuş!» dedi büyük oğlan.

Küçüğü ekledi: «Ördekaneden geçmemişiz!..»

«Hemi devletten, hemi bizden alacak ireziller!..»

Yoksulluk belgesini çıkarıp verdi anasına:

«Koy bir yere, belki lâzım olur!»

«Basın ateşe basın!..» diye bağırdı baba. «Gitmem daha hastanelere!»

«Üç lira da möhür parası verdik!..» dedi kocakarı.

«Sen koy dolaba anacım, bir çaresine bakarız...»

«Nereden ne bulup da çaresine bakacaksın? Bir mâyene elli! Versen yüz de alacaklar!..»

«Yoksulun kanıdır aldıkları... zukkum olsun!»

«Olsun! Sen belgeyi sakla dolaba! Bakarız çaresine, koy... ben bakacam...»

Küçüğü: «Birlikte bakarız... Veriz kafa kafaya...» dedi.

«Kafa kafaya, el ele... Ne gerekse yaparız!»

«Hırsızlık, soygunculuk, yankesicilik!..»

«Dürüslük yaramıyor bizim devlete!»

«Kim hırsız, kim ipsiz; işi yörüyor!»

«Allah doğru'dan ayırmasın!» dedi anaları.

Küçük kardeşleri, gözleri de, ağızları da açık bakıyorlardı.

«Hapse atarlar, dayınız yok, tutarınız yok!..»

«Yakalanacak kim? Hiç yakalanmayız ki!..»

«Nasıl yakalanmazsınız? Eli kolu uzun hökümetin!»

«Bizimki de uzun olur! Değil mi bir hastamızı yatırmadı, bir yatağa sözümüz geçmedi kocca hastanede! Değil mi babamız kan tüküre tüküre ölecek! Alacağı olsun...»

«Amanın yavrularım! Ağzınızı hayra açın, amanın!.. Andığınız yerlerde kalsın, amanın!..»

«İş yok, kayıt yok ana! Almanya'sının sırası gelmiyor! Olsunda Avusturalya olsun dedik, rüşvet vermedik diye onu da yapmadılar. Sırayla diyorlar. Gelmiyor bizim sıra!»

«Doğru'dan ayrılmayın aman kuzularım...»

«Bugüne kadar ayrılmadık anacım!»

«Ayrıldık mı, hiç gördün mü, duydun mu?»

«Gene ayrılmayın, Allah kerimdir!»

Kerimin kuyuları da çok derin ana!»

«Derin olsun, gene de Allah kerimdir!»

«Kerim olan Allah bizi desteklesin, haklıysak!»

«Hırsızlığın haklısı olmaz yavrularım!»

«Nasıl olmaz? İşte babamız! Bir çuval kemik! Ömrü savaşlarda, bey tarlalarında, işçilikle, çöpçülükte geçik! Şindi kocamış, «emekli» yok! Hastalanmış, doktor yok! İnne, ilâç yok! Alıp üçüncü sefer götürdük, hastanede yer yok, yatak yok! Eee ana, bizde de para yok! Olsun da süpürgecilik olsun, her işe razıyız, iş yok! Haklıysak bu yolda desteklesin cenaballah bizi!

"Destekle oğullarımı!" deye dua et sen. Başka çaremiz kalmamış görüyorsun. Keyf için ayrılmıyoruz doğru'dan!..»

Yüzünü iki eliyle kapatıp dizlerinin üstüne koydu, hıçkırmağa başladı kocakarı. «Akşam aşa katacak bir kaşık yağ bari olaydı evde! Ay gelip geçti, ne fırını ödedik, ne bakkalı! Eti görmez olduk, tatlıyı sütlüyü unuttuk. İşte şunlar hep çocuk. Duvarın dibinde otururlar, hani benizlerinde kan? Üstlerini yapıp okula bilem salamadık...» Kocakarı sesli sesli ağlamağa dönüştürdü hıçkırmasını.

Büyük oğlan: «Bırak ağlamayı anacım!» dedi. «Kardeşlerimin üstlerini yapacağız. Hepsini salacağız okula. Gör bak daha neler yapacağız bundan sonra. Ağlama sen!..»

İkindin geçti. İşte çalışanlar dönmeğe başladılar. Kiminin elinde file, kiminin elinde kese, kiminin koltuğunda karpuz, somun... Karıları da maltızları yakıp tencereleri üstlerine koymuşlardı çoktan. İplerde asılı çamaşırı çorabı topluyorlardı. Süprülmüş avluları birer daha süpürüyorlardı.

İki kardeş kalktılar. Sımsıkı kitli iki ağız halinde çarşıya yürüdüler. İnce Hamitgil'in dükkânın önünden geçtiler. Akşam olunca kocaman kepenkler çekiliyordu. Yumruktan büyük kilitler asılıyordu kırılmaz, bükülmez. Değilse, basma toplarının beşini onunu yüklenip rahatça götürebilirler ve Kozan'ın, Kadirli'nin dağ köylerinde satabilirlerdi.

Yanbastı Şakir'in Kahve'ye girdiler. Yeni aldığı çırak, acar acar iki çay getirip sürdü önlerine. Şakir kendisi ayağını Fruko kasasının üstüne koymuş, dinleniyordu. «Oooooh ne eyi!» diye bağırdı büyük oğlan. «İşin iş tabiî, noolacak?»

«Ulan Rahmi, ille bir laf çarpacaksın!» diye kalktı. «İstersen senin de işin iş olabilir be yeğenim!» dedi. Oturdukları yere yakın geldi. «Bak iki filinta bilâdersiniz. Öteygün İşçi Partisi'ni basacaklardı. Kanlı canlısınız deye sizi otuzar liralık listeye yazdırdım, gitmediniz. Yarın da TÖS (*) basılacak. Rayiç yüksek. Bu sefer ötekilerin arasında ellişerlik iki adam

(*) TÖS: Türkiye Öğretmenler Sendikası.

lâzım. Kabul ediyorsanız Böyük Kâhya'ya vereyim adlarınızı. Garantili iş. Emniyet'in, Ankara'nın habarı var. Camı çerçeveyi endireceksiniz. Beş on öğretmen var, onların da çenelerine ikişer yumruk atacaksınız, o kadar! Sürse sürse iki saat sürer. Gıcır gıcır bir yüzlük alırsınız ikiniz. Bir bulaşın bu işlere, giderekten rayiciniz daha yükselir. Aranan adam olursunuz...»

Çayları içip bitirdiler.

Küçük oğlan atıldı:

«Ben varım Şakir abi!» dedi.

«Çüş!» diye kardeşini tuttu Rahmi. Yanbastı Şakir'e sordu: «Kendin de var mısın bu işlerin içinde?»

«Harbi: Kendim yoğum!» dedi Şakir. «Ben sadece adam buluyorum. Partiden gelip söylüyorlar, şu kılıkta, şu ağırlıkta, şu kadar adam diyorlar, eytaç olan müşterilerime, arkadaşlarıma dağıtıyorum verilen kontencanı!..»

Kardeşinin elini avuçlayıp iki üç karış geri çekti Rahmi:

«Böyle işlerde biz olamayız Şakir ağa! Ben de olmam, kardeşim Hacı da olmaz! TÖS'ün basılmasını felân da doğru bulmayız ayrıca. Biz gerçi, iki çıblak delikanlıyız. Partici purtucu değiliz. Amma öğretmen döğecek kadar eşşek olamayız!..»

Çırak geldi, boşları alıyordu. «Çaylar benden!» dedi Şakir.

«Paramız var, sağol!» dedi Rahmi. Çıkarıp bir lira koydu tabaklara.

«Peki madem...» dedi Şakir. Canınız sağolsun... Yalnız, bu konuştuklarımız burda kalsın. TÖS basılacak. mös basılacak, yayılmasın çevreye...»

«Olur...» dedi Rahmi. Kalktı. Kardeşine göz ettti. «Haydi eyvallah Şakir abi! Şöyle bir dolaşalım. Uygun bir iş düşerse gene aklında olalım, bize habar ver. Hacı'yla ikimiz emrindeyiz!..»

Havuzlu Kahve'ye gittiler.

Arabın Necim'le arkadaşları köşede oturuyorlardı. Daha karşıdan el ettiler Rahmigil'e.

Necim sordu: «Ulan nerelerdesiniz? Gözüm hep sizi arıyor! Gelin şöyle! Çekin birer sandalye...» Garson Abidin'i seslcdi. «Bak arkadaşlara» dedi.

«Sağol, içtik az önce!» dedi Rahmi.

«Yok, olmaz öyle! Paramız var daha, için anasını...»

«İsraf haram!» dedi Rahmi. «Kalsın, sonra içeriz.»

«Peki, sonra için madem!» Abidin'e göz etti, Abidin gitti.

«Hâlâ mollalığınız üstünüzde mi?» dedi Necim.

«Yoo, mollalık kim, biz kim? Nerden çıkardın onu?»

«Ne bileyim, geçen gün bir iş önerdik, ağızlarınızı sildiniz iki bilâder!»

«Mollalıktan değil, acamılıktandı!» dedi Rahmi. «Biraz da korkunun eseri. Ne olsa ilk bulaşacağız...»

«Olsun!» dedi Necim. «İlk bulaşırken herkes acamıdır. Giderek ustalaşırsınız. Neyse! Bugün de bir iş tasarlayacaz, var mısınız? Gelir misiniz bizimle?»

Gene de, «Ne gibi bir iş?» dedi Rahmi.

«Orasını bize bırakacaksın! İş seçmek, iş beğenmek sadece benim yetgim! Arkadaşlarım da benim dediklerimi yapmakla yetgili. Başka türlü iki günde boku çıkar...»

«Ne gibi bir iş olduğunu azcık öğrensek?»

«Olamaz, töresinde yoktur, öğrenemezsiniz!»

«Bize başkaları da iş önerdi, gitmedik!»

«Kimler önerdi bakayım?»

«Yanbastı Şakir...»

«Ne gibi bir işmiş o?»

«İşçi Partisi'ni, TÖS'ü basmak...»

«Bizim öyle işlerle ilgimiz yok!»

«Biz de "He!" demedik...»

Demirci Kâzım'ın Tuncer geldi. Sandalye çekip oturdu selâmsız. Eğildi kulağına: «Teller değişti Necim abi...» dedi. «Fevzipaşa hattı bugün tamam. Yarın da Ulukışla yoluna başlıyorlar...»

«Pekiii...» dedi Necim. «Başka haber?»

«Verimi fazla olsun deye bu değişiklik. Safi bakır...»

«Ulan bunlar aynı havadisin ayrıntısı! Kes...»

Kesti Tuncer. Gelen garsona çay söyledi.

Necim, Rahmi'ye bir daha baktı: «Ne diyorsun?»

Rahmi, kardeşinin yüzünü araştırdı. Oğlan, "Bu iş de kaçıp gidecek!" diye korkuyordu. Hemen, «Olur Necim abi, geliyoruz!» dedi Rahmi.

«Bu gece 8.15'te Antep Garajı'nın oralarda olun. Ben bir araba bakayım!» dedi, kalktı Necim. Ardından Rahmi de kalktı. Necim'le biraz fısıldaştılar. Sonra Necim çıkarıp bir yirmilik verdi Rahmi'ye. Ayrıldılar. Rahmi eve ekmek, üzüm, mısır yağı, karpuz aldı. Bir paket çorbalık aldı. Ucu ucuna yetti para. Akşam anası hasta babasına çorba kaynattı.

Rahmi'yle Hacı, kalabalık sofraya iş olsun diye oturdular. Küçük kardeşleri henüz akı karayı seçemiyorlardı. Sabahları da çay, simit, zeytin, haftada bir peynir... İçlerinden biri simit satıyordu. Dört beş lira getirip veriyordu anasına. Kızların elinden iş gelmiyordu. Sokağa çıkmaları bile «doğru» sayılmıyordu.

Dar acele kalktılar sofradan. Yürüyerek Antep Garajı'na gittiler. Işık, gürültü, toz birbirine karışıyordu. Ortalık bir curcunaydı. Yazıhanelerin önünde gezinmeye başladılar. Çayırağası, Seri Emniyet, Fındıklı Toros, Sentur otobüslerinden biri kalkıp biri yanaşıyordu. Diyarbakır'a, İzmir'e, Istanbul'a, Ankara'ya gidiyorlardı. Hacı çok heyecanlıydı. «Bir aksilik olursa, yakalanırsak... Nereye, hangi işe gideceğimizi de bilmiyoruz...» diyor, üzülüyordu.

«Kızın adı Fattık, öyle de battık, böyle de battık!..» dedi Rahmi. «Yakalanırsak yakalanalım ulan, aldırma!..»

Az sonra Necim, bir külüstür pikapla geldi. Çiftehan kaplıca yazıhanesinin önüne geçti, arkadaşlarına göz etti. Arabayı oraya dur ettikten sonra atlayıp indi Necim. «Arabama mahane istemem!» dedi. «Kendi eskidir amma, motoru kız gibi. Lâzım olan da o! Öte yanı kavuz kapçık...»

Arka yandaki kahveye oturup çay söylediler.

«Bir arkadaş daha gelecek!» dedi Necim. «Onu bekliyoruz. Dinleyin beni: Tel işine gideceğiz. Bugün tamam oldu döşenmesi. Hemen bir selâm çakalım devletimizin demiryollarına!..»

Devlet sözünü duyunca içi ılıdı Hacı'nın.

Rahmi de titredi, ama belli etmedi.

«Parası da eyidir: Kilosu 15'ten gidiyor! Has bakır, birinci kalite...» dedi Necim.

«Hastanesinde bir boklu yatağa sözümüz geçmedi ulan!» dedi Hacı. «Hay senin gibi devletin!..»

«Onar liradan gitse de eyi...»

«Necim abi, cennet var mı?» diye sordu Hacı.

«Yoksa bilem olacaktır!» dedi Necim. «Kuracağız...»

«Ben şindi cennetteyim Necim abi...»

«Allah daim etsiiin!..» diye bağırdı Necim.

Az sonra, ince dalan, kömür karası, yakışıklı bir genç, elleri ceplerinde, salınıp geldi. Artist gibi yürüyordu. Ağzında sigara vardı. Ama üstü başı dökülüyordu. «Meraba gençler!» dedi ıslıksı bir sesle. Artist gibi konuşuyordu.

Selâmı Necim aldı. «Hazır mısın?» diye sordu sonra.

«Daima hazır!» dedi, sigarasını savurdu.

«Öyleyse gidiyoruz!» dedi Necim. «Dolun bakalım benim külüstüre!..»

Necim'le Rahmi öne oturdular. Ötekiler üste çıkıp yakalarını kaldırdılar. Hepsi beş kişiydi. Araba Toprakkale yoluna doğruldu. Işıklar içinde bir yol. Yeniden genişletilmiş asfalt. Ama Osmaniye'den ötesi tangır tungurdu. Gâvurdağını dolana dolana aşardı. Hava serindi. Gökte yıldızlar oynaşıyordu inadına. İki yandaki tarlaların pamukları toplanıyordu. Malatya, Adıyaman, Urfa köylerinden gelme, üst başları tiftik ırgatlar, gece demeyip, gündüz demeyip çalışıyorlardı. «Babalarının işi sanki!» diye sövdü Necim. İncirlik'i geçtiler. Amerikan Hava Üssü, bayram yeri gibi ışıklıydı. Nizamiye kapısında değişik kılıklı iki asker nöbet bekliyordu. Bir ışıldak durmadan dönüyor, dönerek yeri göğü tarıyordu.

On kilometre kadar daha gittiler o hızla. İnce bir pamuk yolundan saptılar sonra. Bazı yerlerde ırgatlar ateş yakmışlardı. Bazı yerlerde de yatmışlardı. Arabayı tenha bir yere dur ettiler. Yürüyerek demiryoluna çıktılar. Kuruca bir yer bulup oturdular biraz. İşin ayrıntısını konuştular. İşbölümü yap-

tılar. «On dakikada her şey tamam olacak!» dedi Necim. Sonra gidip araç sandığını açtı. «Şunları takın ayaklarınıza!» dedi. «Direklere çıkacaksınız! Şu makasları da alın. Biriniz de şu mıknatısı koyun cebe. Kesmeden yoklayın telleri. Mıknatıs çalışırsa teller bakır değildir, yaramaz... Bizimki bakır olacak. Gözünüzü açın. On iki direk arasını paklayacağız. Altı doğuya, altı batıya. Hepsi 260 kilo yapar. On beşerden 3900 lira! Birazını gidere çıkalım, üstü dünya para. Kardeş payı yapacağız! Haydin bakalım...»

Kendisi de çekip ötedeki pamukçuların yanına gitti. Maraş'tan gelmiş köylülerin öbeğiydi. Necim takıldı birkaçına: «Bana şuradan güzellikle bir yataklık pamuk vermez misiniz? Zararı yok, toplama ücretinizi vereyim! Ne olur, beni hırsızlığa yöneltmeyin lütfen, rica ederim...»

Dimdik durdular: «Olmaz!..»

«Olmaz diyorsunuz demek?»

«Olmaz diyoruz, ağanın amanatıdır! Sen onu ağadan isteyeceksin!»

«Bir yataklık ulan, çok çok otuz kilo...»

«Olmaz, veremezik!..»

«Ben de çalarım madem!»

«Seni fururuz!» dedi içlerinden biri.

«Var mı tabancanız tüfeğiniz?»

«Olmasa öter miyiz, var tabiî!..»

«Ağayı furun madem ulan!»

Anlamadan baktılar.

Tam o sırada Altıncı İşletme Merkez Santralı'ndaki «meskofer» sinyal verdi. Ziller çaldı, lâmbalar yandı. Nöbetçi fırlayıp göstergeci okudu. O saatte evinde bulunduğunu bildiği şefine telefon etti. Şef divanda oturmuş gazete okuyordu. Bir yandan da Lise I'e giden kızına kimya çalıştırıyordu. Pijamalı, biraz da uykuluydu.

«Arıza mı dedin Sakıp efendi?»

«Arıza efendim!» dedi nöbetçi.

«Yahu, daha bugün hizmete girdi, nasıl olur?»

«Meskofer öyle gösteriyor efendim!»

«Kaçıncı kilometrede peki?»

«Yirmi altıncı kilometrede Şefim.»

«Yahu başka bir şey olmasın?»

«Ne gibi bir şey efendim?»

«Bakım çavuşunu bul, onunla görüştür beni!»

«.....»

«Aloo Fatih çavuş!»

«Buyur Şefim!..»

«Fevzipaşa hattında, yirmi altıncı kilometrede arıza var diyor Sakıp! Daha dün servise giren hatta nasıl arıza olabilir?»

«Olamaz Şefim! Başka bir şeydir!..»

«Ne gibi bir şey?»

«Hırsızlık olabilir Şefim, bakır pahalı!»

«Saat kaç?»

«Dokuz onbeş!»

«Hatlarda tren var mı? 517 nerelerde?»

«Hatlar boş Şefim! 517 Narlı'nın oralarda.»

«Öyleyse İbrahim'e, Kâmil'e, Mehmet'e haber ver. On dakikaya kadar ben de geliyorum. Direzin hazır olsun. Hemen gidelim!..»

«Baaşüstüne!» dedi Fatih çavuş. Telefonla İbrahim'e, Kâmil'e, Mehmet'e, haber vermeye başladı. Sonra kendisi de kalktı, direzinin bulunduğu yere yürüdü.

Servis Şefi, pijamalarını atıp ceket pantolon giydi ivediyle. Bir araba çağırdı evin önüne. Arabanın gelmesi altı dakika sürdü. Merkeze de beş dakikada varabildi. Bereket arkadaşlar toplanmışlardı. Hiç beklemeden direzine atlayıp sürdüler.

«Az yol da değil!» dedi Şef.

«Hırsızlar şimdiye tüydü!» dedi Kâmil.

«Tüyemezler, hemen nasıl tüyecekler?»

«Tüymüşlerdir efendim! Çok seri çalışır bunlar! Kayseri'den bilirim. Biz bu iki hatta bakır tel döşemeye karar verdik ya, benim uykularım kaçtı valla! Bakır tel kimya, bu yoksulu bol topraklarda. Hemi de devletin çok asık suratlı olduğu yerlerde»

Saat gecenin onu oluyordu. Yirmi altıncı kilometreye geldiler. Direzin durdu. Atlayıp indiler hemen. Şef biraz göbekliydi. İskarpinleri de yeniydi. Güçlükle yürüyordu. İlk anda, ayağına bir şey takıldı. Kapaklandı oraya. İbrahim koşup kaldırdı. Ellerine dikenler battı.

«Mehmeeet!..»

Gecenin içinden, «Buyurun Şefim!» dedi Mehmet.

«Silahın var değil mi?»

«Var Şefim...»

«İki el sık bakayım şöyle hat boyuna!..»

«İn cin kalmamış ki Şefim! Ne anlayacağız sıkıp?»

«Olsun, sık sen! Belki yakınlarda bir yerde yatıp araba bekliyorlardır...»

Şaka mı söylüyordu acap Şef?

Sağa sola dikkatlice baktılar. İn cin kalmamıştı gerçekten. Kesilen telin bir ucu havada yay çizmiş, sallanıp duruyordu.

«Acaba ne kadar kestiler? Dolun direzine de şöyle bir inceleyip bakalım!»

Doldular direzine. On oniki direk saydılar tam, telleri paklanmış!

Kâmil, eski deneylerine dayanarak konuştuğunu belli eder gibi: «Yarın ilk işimiz bu hattı onarmaktır Şefim!» dedi. «Değilse Istanbul, hatta bütün Avrupa trenleri için gerekli haberleşme kesilmiştir! Hatları onaracağız, sonra da hırsızları yakalama yönüne gideceğiz! Bunun için Emniyete yazacağız. İçişleri Bakanlığı'yla bir protokolumuz var. Ona uyarak Valinin başkanlığında toplantılar yapacağız. PTT ile işbirliği kuracağız. Alârm verilir verilmez harekete hazır yakalama ekiplerimiz olacak. Bütün bunlar tecrübe ile sabit Şefim!»

«Yazacağımız rapora koruz bunları!» dedi Şef.

«Koysak da, koymasak da farketmez! Bunlar Genel Müdürlükte vardır.»

Direzini arka vitese aldılar.

Tellerin tamamı 258 kilo geldi. Ve Mersin'in Bakırcılar arastasında gece yarısını çeyrek geçe eritme kazanına atıldı. Kazan zaten harlı harlı yanıyordu. İki üç dakika sonra biçim-

leri değişti. Kısa bir süre kaynadıktan sonra aşağıdaki oluğu açtılar, bir soğuk yataktan geçirerek 25×46 santimlik levhalar halinde tabakalamaya başladılar.

Necim, Bakırcı Hamza ustadan paralarını bir tamam aldı. Bütün giderler çıktıktan sonra kişi başına 730'ar lira bölüştüler. Rahmi'yle Hacı'nın avuçlarında 1400 liradan fazla vardı eve geldiklerinde.

Ertesi gün ilk işleri, babalarını alıp hastane operatörünün «ördekhane»sine götürmek oldu. Yüz lira verdiler. Hemen yatmasını bildiren bir kâğıt aldılar operatörden. Sonra gittiler hastaneye.

Kocakarı bir yandan el açıp şükrediyor, bir yandan da yavrularını kem gözlerden koruması için dua ediyor, yalvarıyordu göklerdeki büyük varlığa!

Akşamüstü gene Havuzlu Kahve'de buluştular.

Birer çay içip geride kalan parasızlığın anasını avradını sinkaf ettiler. «Onbeş gün istirât, çocuklar!» dedi Necim. «Paraları çarçur etmeyin. Orospulara yidirmeyin. Rakıya şaraba yatırmayın!..»

«Baaşüstüne!» dediler birbirlerine göz kırpıp.

Bir ara Necim iyice daldı.

«Beri bak Rahmi!» dedi sonra silkinip. «O Yanbastı Şakir'in size önerdiği dalga vardı ya?»

«Evet?»

«Onu yüzüstü bırakmayalım öyle! Bu akşam mı, yarın akşam mı, ne zaman olursa, gidip temizleyelim gözelce...»

«Nasıl temizleriz?»

«Orasını bana bırakın. Gidip TÖS başkanı Kadir hocayla konuşurum. Haberi yoksa haber veririm. Sonra da bir plan kurarım. Gelir burda sizi beklerim. Siz de gidip Yanbastı ayısını görmelisiniz ki, saldırı kaç kişiylen olacak? Kesici biçici alet, patlayıcı gümleyici madde kullanılacak mı? bilgi almalısınız? Ağzını arayıp anlarsın...»

«Anlarız, tamam!» dedi Rahmi. Hacı'ya göz etti, birlikte kalktılar.

Necim de tek başına yürüdü.

Kadir öğretmen Mithatpaşa okulundaydı. Bağırıp çağırıyordu derste. Aksine Birinci sınıfları okutuyordu bu yıl. Kimine kalem tutmayı öğretiyordu, kimine okuma yazmayı. Hiç biri sözcük yazamıyordu daha. Elli dört öğrencisi vardı kız erkek. Bu yıl, birden ona kadar toplay çıkay, yüze kadar sayma, sonra da kolay sözcüklerle okuma yazma vardı programda. Sökenleri ikinci sınıfa geçirecekti. Sonra üçüncü sınıf, sonra dördüncü, beşinci; ortaokul, lise; derken üniversite; üniversiteden sonra bul bir burs, Amerika! Amerika'da İngilizce öğretimi, Amerikan hayatına alıştırma, ardından yeni ufuklar, hiç dönme geri, kal Amerika'da! Kahrını biz çekelim, bakıp büyütelim, okutalım; sefasını eller sürsün! Şimdiki eğitim böyle! Amerikan metodları, Amerikan projeleri, Amerikan süttozu, Amerikan araçları gereçleri... çok sıkılıyordu! Âmirler memurlar, gelip giden müfettişler, hemi de şube müdürleri, genel müdürler, tümden birer Amerikan delisi olmuşlar, Amerikan uzmanlarını yağlayıp duruyorlardı. Göze girmek için atmadıkları takla yoktu. Göze girip onlar da Amerika'ya gideceklerler, beş altı aylık bir «sight - seeing» yapıp geleceklerdi. Biraz da naylon pırtı, kırık dökük, belki de elden düşme bir otomobil uydurup geleceklerdi.

Necim, ara zilinin çalmasını boşuna bekledi. Amerikan metodları gireli ilkokullarda zil de çalmıyordu artık. Çocuklar istedikleri vakit girip çıkıyorlardı. Bir «büyük ara» vardı, ama o da kimbilir ne zamandı?

Hizmetli gelip sordu:

«Ne o?» dedi, «Bir şey mi konuşacaksın Kadir hocayla? Çocuğun mu var Bir'de?»

«Yok... Başka bir derdim var, onu konuşacağım...»

«Gir konuş madem, korkma, gir gir...»

Necim, utana sıkıla kapıyı tıklattı.

Nohut kadar çocukların, ufacık sıraların arasında bir ceviz kütüğü gibi gidip geliyordu Kadir öğretmen. Başını eğerek kendisini saygıyla selâmladı Necim. Ceketini düğmeledi. Ellerini önünde kavuşturup bekledi.

«Ooooo Necim! Nerelerden böyle? Hangi rüzgâr attı?»

«Sağol hocam!» dedi Necim. «Attı bir rüzgâr, geldim!»

«Hayır mı, şer mi?» dedi Kadir öğretmen.

«Hayır deyelim, hayır olsun hocam...»

«Bekle hele şurada! Bak şu sandalyeye otur. Şimdi "büyük ara"ya çıkıyoruz. Bahçede dolaşır, konuşuruz biraz. Beş dakika daha bekleyiver olmaz mı can?»

«Hay hay beklerim hocam, canın sağ olsun!..»

Sıraların arasında beş altı daha gidip gelerek dersi tamamladı, çocukların defterlerini bakıp bitirdi, yazılarını düzeltti. Zil çaldı sonunda.

«Haydi şimdi dışarı!» diye bağırdı, «Bahçede el ele tutup oynayacaksınız. Ben de Necim amcayla konuşacağım. Haydin bakalım...»

Necim, içinden üst üste elli sefer aferin çekti Kadir öğretmene. Ne kadar sabırlıydı, ne kadar genişti. Kendi olsa iki gün dayanamaz, iki gün sabredemezdi. Anaları, evlerde avutamadıklarını tutup tutup okula gönderiyorlardı. En ufakları da Kadir öğretmene düşmüştü. Ulan ne çileydi be? Tekine değil, heriflerin saçları erkenden ağarıyor! Dişleri erkenden dökülüyor!..

Kadir öğretmen, Necim'in koluna girdi. Bahçeye çıktılar birlikte. Bir sigara uzattı Kadir öğretmen: «Eeee, anlat bakalım hayır işini!»

Necim, utana sıkıla sigarayı yaktı: «Bir havadis duydum hocam. Bir toplantınız filân mı var?»

«Evet bir konferansımız var yarın akşam: «*Niçin ve Nasıl Toprak Reformu?* Ankara'dan Profesör F. Y. geliyor. Çevre ilçelerden arkadaşları da çağırdık. Lokalimiz dolup taşacak...»

«Biz de gelebilir miyiz toplantınıza hocam? Şöyle on beş yirmi arkadaş?»

«Başımızla beraber! Biliyorsun bizim orası Şehir Kulübü'ne benzemiyor. Bizde «Üye olmayanlar giremez» levhası yok. Ardına kadar açık kapımız sizlere. Topla gel arkadaşlarını...»

«Halal be hocam! Halal dinime imanıma!..» dedi Necim. Sonra sordu: «Kışlık odunu aldınız mı lokale hocam?»

«Almadık daha!» dedi Kadir öğretmen.

«Bir öneri söylesem kabul eder misin acaba? Lokalin bu yılki odunu bizden olsa? Biz beş on arkadaş size bir ikramda bulunmak istiyoruz da... Tabii hepsini değil, birazını...»

«Kim sizin arkadaşlar Necim?»

«Yani benim gibi serseri dakımı hocam?»

Kadir öğretmen güldü: «Estağfurullah!»

«Boşver hocam! Yarın TÖS'e beş altı çeki güzel meşe dalı yıkayım, başka işlere de yarar. Sonra da istersen yakarsın hocam...»

Kadir öğretmenin gözleri parladı:

«Para pul ister misin hemen Necim?»

«Hemen istemem hocam. Hele bir odunları gör de! Beğenirsen üç beş kuruş verirsin; gönlünden ne koparsa...»

«Çok sağol Necim! Bu eyiliğini unutmayacağım...»

«Estağfurullah hocam, ne değeri var?»

Demiryolcular Toprakkale yanındaki kesik telleri hemen taktılar. Haberleşme yeniden düzene girdi. O günden başlayarak hat boyunda devriye dolaştırmaya başladılar. Jandarmalar ikişer olup fişek tüfek gezindiler. Tuncer, uzaktan uzaktan gidip gelerek bu dolaşmaları izledi. Her gün de geldi, gördüklerini Necim'e anlattı bir bir.

Yanbastı Şakir ne kadar ipsiz, it, kopuk varsa, on beşer lira verip toplamıştı. İki tane de açıkgöz ayı tutmuştu ellişere. Konferans gününe çok sıkı hazırlanmıştı. Paraları da iktidarın il başkanı Nizam Bey'den almıştı. Milletvekili Reyhan Çelik de destekliyordu kendilerini. Öğretmenlerin, Amerikan üsleri, paktları ve toprak ağaları hakkında sağda solda konuşmaları pirelendiriyordu hepsini. Hele böyle Ankara'dan, Istanbul'dan profesörleri getirip konferans verdirmeleri varsıl beyleri iyice deli ediyordu. «Bir bastıralım, biraz da sopa çektirelim, gene devam etsinler tabanları dayarsa...» diyorlardı.

*
**

Altı çeki meşe dalı getirttim o gün. TÖS'ün önüne yıktırdım. İnce uzun dalları, elle tutulacak büyüklükte büyüklükte

doğrattım iki adam tutup. Yanbastı Şakir'in topladığı ipsizlerden beş altısını buldurttum. Lokalin önünde birer çay içirdim. Tam gidecekleri vakit de, «Bakın, hocalar bunları sizin için hazırlatıyor! Okulda yetişmediğiniz için bu gece burada "halk-dersanesi" yapacaklarmış. Eğer gelirseniz, biraz da size tadıracaklar, haberiniz olsun!..» dedim.

«Essah mı yavu?» diye baktılar yüzüme.

«Yok, şaka söylüyorum! Gelin bir deneyin...» dedim.

İkindileyin konferansçı profesör geldi. Ufacık bir çantası var. Uzunca da bir boyu. Köylü gibi bir adam. Bunun neresi profesör acap deye çok düşündüm. Heralda çok yüksek akıllar konuşacaktı akşam. Hele o konuşsun konuşacaklarını. Biz de işimize bakalım.

Kesilmiş odunları içeri ocağın yanına, kapının önlerine dizdirdim. Kadir hoca, bütün hocalara gerekli uyarmayı yaptım. Yüz odun kadar da avlu duvarının iç yanına ben yığdırdım bizim adamlar için.

Demiryolunun raporu üzerine polis, nerde ne kadar sabıkalı varsa birer ikişer toplayıp karakola çekti. Kız Öğretmen Okulu'nun başhizmetlisini de götürmüşler zanlısın deye. Müdürlüğün altındaki koca «dersane»ye indirip «bir numro», «iki numro», «dört numro»... bütün dersleri göstermişler. Karakoldan yan basa basa, kan kusa kusa çıkmış garipler. Bunlar işsizlik ve yoksullukları yüzünden çok enayidirler. Giderler de yoksul mahallelerinin çulun çanağını çalarlar habire. Sık sık da yakayı ele verirler. Her olup biten hırsızlıkta da bunları toparlayıp götürürler. Bu zanaatla uğraşacakların kafası işlek olacak biraz. Yoksa ders deyi, dersane deyi tonlarla dayak yirsin karakollarda.

Bizim beş altı kişiyi çağırıp çay içirmemiz, sonra da hazırlanan meşe sopalarının göstermemiz aymış Yanbastı Şakir'in adamlarını. Havadis bütün takıma yayılmış. Birazları paraları götürüp geri atmış: «Korkulu iş!.. Gelen konferansçı profesörmüş! Hepimizi karakollarda, mahkemelerde süründürürmüş! Al paranı! Sen bizi eyi işe sür süreceksen...» deye caygınlık göstermişler. Birazları da parayı geri atmadan kırmış. Sekiz on

kişi geldi akşam. Tabiî başta Nizam Bey! Dinleyici numarasıyle geçip ön sıraya oturdu. Adamları da arkasındaki sırayı tuttular. Yanbastı Şakir kahveyi kapatıp gelmedi. Çok paragözdür dürzü! Biz de kapının yanındaki boş yerlere oturduk. Sonra haggaten dinlemek gayasıyla gelenler oldu. Kalkıp yerlerimizi onlara verdik. Çevre ilçelerin öğretmenleri birer minipos tutmuşlar. Yanlarına köylerinden birer ikişer adam almışlar. Sırım gibi on beş yirmi öğretmen fır dönüyor ortalıkta.

Sekiz buçukta şirp başladı konferans. O kıçı yere yakın adamın dili bir çözüldü, bir çözüldü! Bir anlattı köylünün halini, bir anlattı! Öğretmenler durmadan el çırptılar. Dediklerinin çoğunu bayâ ben de anladım! Nizam Bey olacak akıllı da kıpkırmızı oldu herkes el çırptıkça!

Konferansın ortalık yerinde, TÖS'ün önüne bir kamyon yanaştı. İçinden on kadar karaltı indi, gördüm. Şoför de ne milletten bir şoförse, arabayı dur etti amma, motoru dur etmiyor. Arkadaşlardan üçüne göz edip, «Varın bir dolaşın bakalım!» dedim. «Eğer ki bir istekleri varsa ben geleyim. Yoksa defolup gitsinler!..» Çıktı bizimkiler. Amma bir oldu gelmezler, iki oldu gelmezler, motor da har har, gür gür çalışır durmadan. Profesörün tatlı sözlerini anlaştırmaz! Baktım böyle sürüp gidiyor bu, usulca kalktım. Koltuğumun altında birbirinden gözel iki meşe odunu. Bir tane de muşta ceketimin iç cebinde. Köroğlu aleyhüsselâm gibi donanmışım!

«Gel yavu Necim abi, allahlık konuşuyor bunlar!»

Sokuldum şoföre: «Hayrola arkadaşım!»

«Hayırdır be kardaşım!»

«Bir derdiniz mi var?»

«Yooo, bizim bir derdimiz yok da, hocalar komünislik konuşuyormuş! Ankara'dan bir herif gelmiş. Aşı yapacaklarmış. Nizam Beyin emri üzerine dağıtmaya geldik!»

«Nerden geliyorsunuz böyle?»

«Kumrulu köyünden...»

«Demek tâ Kumrulu köyünden?»

«Heya, tâ Kumrulu köyyünden...»

«Eyi amma herif aşısını yapıp gitti, geç kaldınız!»

«Gitti mi? Ya bu birikinti ne içerdeki?»

«Bu da başkası. Onun yaptığı aşıyı düzeltiyor!»

«Yok... bunu söylemediler bize!»

«Eeee, inmeyecek misiniz?»

İçerden alkışlar geliyordu boyuna.

«Ne yapalım inip de? Madem geç kaldık, dönelim...»

«Epeyce taş getirmiş miydiniz?»

«Vardı biraz! Adamlar da bekliyorlar depede...»

«Emeklerinize yazık olmuş!»

«Kabât kendilerinde! Saat dakika söylemediler bize! Kararlamaya geldik...»

«Şehrin işi saatlandır, geciktin mi olmaz!»

«Haklısın! Amma ne çare, iş işten geçmiş!»

«İnin de birer çay için arkadaşlarla?»

«İnelim mi dersin?»

«İnin ya! Biraz dinlenmiş olursunuz. Konuşan adamı da dinlersiniz.»

Atladı şoför. Tepedeki arkadaşlarını da indirdi komut verip. Arkalardan yer uydurup oturttuk bunları. Birer de çay söyledim Ocakçı Razi'ye. Fakat bunlar dinlemeye bir daldılar. çayı da unuttular, dışardaki kamyonu da! Tuncer'e göz ettim: «Usulca al şu kamyonu, Bahçeler'e doğru açıl. Bir hendeğe tıkıver anasını...» Tuncer pire gibidir bizim. Dediğimi noktasına kadar yaptı on beş dakkanın içinde. Sonra gelip bana haber verdi. Ben de arkalardan kayboldum. Ocağa gittim. Ön sırada oturanları eyice seyrediyordum ocaktan. Nizam Bey iki durup bir ardına bakıyordu. Ne gelen vardı, ne giden! Ne laf atan, ne taş atan! Boyuna dişlerini sıkıyordu. Boyuna dudaklarını ısırıyordu...

On gün sonra İncirlik'in oralara bir baskın daha yaptık. Devriyeler vızır vızırdılar. Biz de devriyeler vızır vızırken becerdik işi. Gene on iki direk arasını pakladık. İki direk arasını birer gelep yapıp sıvıştık. Bu sefer tâ sınırda bir şehre götürüp sattık bakırları. Ertesi gün dönüp geldik.

Tuncer'i de saldık ortalığa, ne var ne yok? Kimden kuşkulanıyorlar? Kimleri sıkıştırıyorlar?..

Tuncer geldi: Bakırcıların çevre yanı sifille sarılmış. «Tel çalınmış! Nasıl olsa getirip satacaklar! Satarken yakalarız dürzüleri!» diyorlarmış. Geziniyorlar, gözlüyorlarmış oraları! Gezinsinler, gözlesinler bakalım...

Hemen o gün kesik yerlere yeni teller döşediler.

Yeni telleri döşediler, biz Osmaniye - Yarbaşı arasına yeni bir baskın yaptık. On iki direk arasını boşalttık gene. Topladığımız gelepleri gene o sınır şehrine aşırdık. Bakırlar erimekteyken paralarımızı aldık. Ondan sonra gelmedik evlerimize. Bahçe'ye doğru gittik. Ayran tüneline girmeden, açıklıktaki direklerin arasını boşalttık sıcağı sıcağına.

Çocuklara dedim ki, «Sakın meyhaneye, kerhaneye yaklaşmayın! Orda burda para göstermeyin elinizde. Sifiller her yerde pusudadır! Kahveye çıkıp ona buna çay bilem ısmarlamayın! Oturun evlerinizde. Paranız yokmuş numarasına yatın!..»

Kendim de o gece Derya Lokantası'na gidip veresye iki bardak şarap içtim. Kerhaneye uğradım, bakındım bütün karılara kızlara. Onlar ellerini mallarına şap şap furdukça, ben yutkundum. «Gel yiğit, mala geeel, bala geeel...» diye çok bağırdılar amma, «Param yok, veresiye de vermezsiniz!» dedim, geçip gittim.

Yatmadan bütün çocukları topladım. Birer kürek bulup Karşıyaka köprüsünün orda durduk ertesi gün erkenden. Irgat pazarında sıra bekledik. Gelip bizi de bir götüren çıkar dedik. Kuşluğa kadar bekledik. Sekizer liraya, bir narenciye bahçesine götürdüler bizi. Portakalların, limonların, turunçların dibini belledik akşam kadar. Ertesi gün de aynı işi yaptık. Bir hafta gidip geldik böyle. Ben de iki gün mahallelerden eski bakır toplayıp sattım.

*
**

Altıncı İşletme Merkez Santralı'nda «meskofer» boyuna on sekizinci kilometrede, elli birinci kilometrede, yüz beşinci kilometrede arıza sinyalleri veriyordu. Nöbetçi memur hemen

servis şefini buluyor, arızayı söylüyordu. Memur söylemeden Şef anlıyor, «İbrahim'e, Kâmil'e, Mehmet'e haber ver, direzini hazırlasınlar gidelim! Emniyete, jandarmaya da haber ver!..» diyor, kıçından pijamasını atıp pantolon takıyor. Varıp söylenen yere bakıyorlardı. Dakikasında uçurmuşlar, sır olmuşlar... bir türlü yakalanmıyorlardı.

Genel Müdürlük, Bakanlıklarla olan protokol gereğince, bölge valilerinin, kısım şeflerinin, servis elemanlarının, Jandarma, PTT, Emniyet ilgililerinin katılacağı bir toplantı düzenleyip ortaklaşa tedbirler düşünülmesini istedi. Hemen gerekli haberleşme yapıldı. Gaziantep İl Makamında toplanılmasına karar verildi. Valiler, yardımcılarını göndermişler. Emniyet müdürleri, Jandarma komutanları, PTT müfettişleri tıraş olmuşlar, pudra sürmüşler, geldiler. Oturumu, ev sahibi olarak Gaziantep Valisi açtı.

Herkes konuşmak istiyordu. «Şöyle soldan başlayıverelim!» dedi Gaziantep Valisi. Karşı çıktılar: «Aman efendim, sağdan başlayalım da uğurlu olsun bari!» dediler. Vali bunu ciddiye aldı: «Ha pardon!» dedi, «Şöyle sağdan başlayıverelim!» Sağdan başladılar.

«Bakır tesisatla haberleşme randımanı yüksek oluyor gerçi ama, iktisadî durumu iyi olan ülkelerde sonuç veriyor bu... Bizim gibi varsıl yoksul arası çok uçurumlu ülkelerde hırsızlık artıyor, ne kadar tedbir alsan önleyemiyorsun!.. Efendim bendeniz Arjantin'de Dünya İdarecilik Semineri'ne katıldığımda...»

«Efendim, olaylar genel olarak şehir dışında meydana geldiğine göre, bu konu Polisin görevi dşında kalır. Biz ancak şehir içindeki olaylarla ilgiliyiz. Mevcudun iki misli polis olsa, kendi konularımızı ancak izleyebiliyoruz. Tasavvur buyurun efendim, bir polisin seksen beş türlü sorumluluğu var...»

«Jandarmanın buralara seyyar karakollar kurması zorunludur...»

«Köy karakollarındaki jandarmaları boşaltmak gerekir ki, buna da imkân ve ihtimal yoktur...»

«Efendim, burada ince nokta, hırsızların elindeki imkânların çok seri ve yüksek oluşudur. Bizim tek başımıza ne polis te, ne jandarmada bu imkânlar yok efendim. Bu yüzden biz imkânlarımızı birleştirmek zorundayız. Örneğin, telsizle takip cihetine gidilebilir. Beşer yüz yada biner metre arayla jandarma dikip ellerine birer telsiz vermek ve olay vukuunda gerekli talimatı tamim edip yakalamaktan başka çare yoktur...»

«Biner metre arayla jandarma olamaz. Bir defa bizde devriye yada nöbetçiler ikişer olur. Her kilometreye ikişer jandarma verme olanağımız yoktur efendim. Bütün başka hizmetlerden çekip, mevcut elemanı demiryoluna dizsek gene yetmez elimizdeki...»

«Efendim bize öyle geliyor ki, bu işi bir şebeke yapıyor ve yönetiyor. Yada birden fazla şebekeler türemiştir. Aynı anda iki üç yerden hat kesiliyor. Ve anlaşıldığına göre, şehirdeki bakırcılarla da değil, daha başka yerlerle iş yapıyorlar. Çevre şehirlerdeki bakırcılara el koymakta fayda vardır...»

Vali, söylenenlerin hepsini tutanağa geçirtiyor, tutanak özetine de yazdırıyordu. Böylece ilk tur bitti. İkinci tur için söz isteyenleri yokladı Vali. Birkaç kişi birbirinin söylediğini eleştirdi. Sonra Altıncı İşletme Telefon Servis Şefi söz aldı:

«Elimizdeki olanakların çok az olduğu ve araçlarımızın son derece demode hale geldiği anlaşılıyor. Hırsızların, modern araçlarla ve çok seri hareket ettikleri anlaşılıyor. Resmî mercilerin olanaklarını zorlamak da mümkün değil. Öyleyse yapacağımız bir tek iş kalıyor. Şurada yakınımızda İncirlik Amerikan Hava Üssü var. Bir çevirmen bulup Üs Komutanına gidelim. Anlatalım durumu. İki yada üç, hatta mümkünse dört helikopter tahsisini rica edelim. Bunları sürekli devriye halinde bulunduralım. Bunların ikisi hat boyunca gidip gelsin, ikisi de her ihtimale karşı hazır beklesin. İhbar gelir gelmez, havalanıp ensesine çökelim hırsızların. Zaten efendim, bütün mesele, bir yada iki şebekeyi yakalamaktan ibarettir. Bunu başardık mı, ötekiler çorap gibi sökülür»

«Çokkk güzel!» diye bağırdı birkaç kişi.

«Çok güzel ama?» dedi Vali. «Bunu biz kendi başımıza ya-

pabilir miyiz? Malum, Amerika bir yabancı devlet. Bir yabancı makamla ilişki kurabilmek için Ankara'nın iznini almamız gerekir. Hele bunları tutanağa geçmeden bir düşünelim. Evet, helikopterleri devriye gezdirmek ve ikisini de hazır kuvvet olarak alârm halinde bulundurmak, meskoferin sinyalini alır almaz havalandırıp hırsızların ensesine çökmek güzel fikir... Bir yada iki şebekenin yakalanması, hepsinin iflâsı demektir. Evet, çok parlak bir öneri bu...»

«Gayri resmî» olarak istemeyi kararlaştırdılar helikopterleri.

Yukarıya, Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü'ne, PTT Genel Müdürlüğü'ne, İçişleri Bakanlığı'na ayrí ayrı yazılar yazıldı. Çok etkin tedbirlerin alındığı, tel hırsızlığının kesin olarak önleneceği bildirildi.

Toplantı dağılmadan, İncirlik Üs Komutanına gidecek komitenin seçimi yapıldı. Aralarında çevirmenlik yapabilecek biri yoktu. Vali, İngilizce biliyordu, ama az biliyordu. Emniyet Müdürü İngilizce biliyordu, o da az biliyordu. Lisenin İngilizce öğretmenini götürmeye karar verdiler.

Toplantı geç vakit bitti. Burç Lokantası'nın lüks salonlarından birinde yemek yediler. Ayda âlemde bir sefer buluşmuşken, birer de kafa çektiler kaçak «Zahle» rakısıyla...

Yetkililer Burç Lokantası'nda kafa çekerken Necim bir «hücum» daha ayarladı. Beşinci kilometre ile, Toprakkale'nin beş kilometre yakınından ikişer direk arasını paklattı aynı anda. Tam bunlar olurken, aralardaki hatları da, tam 72 direk arasını toplattırdı. Bir buçuk tondan fazla teli bir kamyona yüklenip Osmaniye'den karpuz doldurttu üstüne. Sonra Maraş üzerinden Elâzığ'a sürdü. Dört gün önce yaptıkları anlaşma gereğince Elâzığ'da Bakırcı Emin usta telleri teslim aldı. Parayı da tıkır saydı Necim'in avcuna. Devlet Demiryollarının telefon hatları en iyi kalite bakırdandı.

Necim dönüşte, iş olsun diye Elâzığ'dan Maraş'a kadar «göver» yükledi. Maraş'tan da un aldı. Bunların kira parasını bakır parasına ekledi. Geldi çocukları topladı. Bölüştüler pa-

raları. Rahmi'nin düğün parası çıktı bolcana. Hacı'yı da nişanlamaya karar verdiler.

Ertesi gün gene kürekleri alıp ırgat pazarına durdular. Sabahtan akşama kadar sekizer liraya portakal limon dibi bellediler.

İncirlik Hava Üs Komutanına gidecek komitede Altıncı İşletmenin Telefon Servis Şefi de vardı. Vali yardımcısının başkanlığında beş kişinin «gayri resmî» olarak kendisini ziyarete geleceği Üs Komutanına önceden bildirildi.

Belirtilen saatten on beş dakika önce Üsse vardılar. Giriş kapısının yanındaki bir barakaya aldılar bunları. Sonra da iç içe birkaç salondan geçirip Komutanın karşısına çıkardılar.

Amerikalı Komutan alaburus tıraş olmuştu. Bir masada, bayrakların, sancakların arasında oturuyordu. Ardında büyücek bir dünya haritası vardı. Üzerine bir sürü renkli raptiye konulmuş, renkli kalemlerle karmakarışık işaretlenmişti. Omuzlarında ve göğsünde yıldızlar, sırmalar doluydu. Bir dişi plâtin kaplama... Ayağa kalktı. Gelenlerin ellerini sıktı teker teker. Yer gösterdi. Sonra sigara tuttu. Hal hatır sordu.

«Ben biliyor çok az Türkçe! Fakat çok mahçup oluyor çünkü konuşmak!» dedi. Sonra, «Mesle... bir mesle vardır... nedir?» diye sordu.

«Biz çevirmenimizi getirdik beyefendi!» dedi Vali yardımcısı.

«*Well,* çok iyi... *What is the matter?*»

Çevirmen aracılığıyla konuyu anlattılar. «Bu hırsızlığı önlemek üzere, mümkünse sizden dört helikopter tahsisini ricaya geldik...» dediler.

Yapılacak tahsis için peşinen teşekkürlerini de arzettiler.

Komutan sarı kırmızı biriydi. Bu sözler çevrilince daha çok kızardı. Çevirmen aracılığıyle komite üyelerine şunları anlattı:

«Bu gibi olaylar her memlekette oluyor. Üzülmek ve mahçup olmak gerekmez. Bölgede hırsızlığı iş edinmiş çok adam var. Bizim bu üsten de çok şey çalınıyor. Aliminyum, bakır, mika... yok olup gidiyor. İki tane otomobilin motorunu çıkarıp

götürdüler. Kimseye bir şey diyemedik... Helikopter tahsisine gelince, buradaki helikopterler sadece askerlik hizmetleri içindir. Acil sağlık ihtiyaçlarının dışında sivil hizmetlere helikopter yada başka askerî araç tahsisi mümkün değildir. Acaba sayın misafirler çaylarını soğuk mu, yoksa sıcak mı tercih ederler? Yahut kahve... hangisini?»

«Yerin dibine battık ulan!» dedi Emniyet Müdürü soğuk çaylarını içip çıkarken.

Vali yardımcısı da, tıpkı bir köylü gibi yoksulluğun anasına avradına sinkaf etti.

Bereketli pamuk tarlalarının arasından geçen asfaltın üstünde, kaçar gibi sürdüler arabayı. Şehre geldiler. Ayrılmadan Emniyet Müdürü, Telefon Servis Şefine, iki tane telefon numarası verdi. Biri evinin gizli telefonu, öbürü de, nerede olduğunu her an bilen gizli polisin telefonuydu. «Gece gündüz, er geç, hangi saatte olursa olsun, ihtiyaç anında bana telefon edin. Ne yapıp yapalım, kendi gücümüzle yakalayalım bunları...» dedi. Biraz da hükümete kızdı: «Amerikalılar gibi cimri kabuklularla dost oluyoruz, bir sürü kahırlarını çekiyoruz, dört helikoptere sözümüz geçmiyor!» dedi. «Almanlar olacaktı ki, dört helikopter mi istiyorsun, sekiz verirlerdi!..»

«Sağlık olsun!» dedi Telefon Servis Şefi.

«Sağlık olsun! Kendimiz önlemeye çalışırız! Zaten bütün suç bizde ki varıp dürzülere el açıyoruz...»

Necimgil, üç hafta üst üste narenciye bahçelerinde çalıştılar. Arada iki gün de Kadir öğretmeni görmeye gittiler TÖS'e. Oturup birer çayını içtiler. Yakında başka konferans olup olmadığını sordular. «*Türk Halkının Beslenme Sorunu*» üzerine yeni bir konferansları vardı beş gün sonra. Onun için de tedbirli olmak gerekirdi belki. «Hele siz çevreyi bir kolaçan edin de, gerekirse birkaç çeki daha meşe odunu getirirsiniz!..» dedi Kadir öğretmen.

On gün sonra iki baskın daha yaptılar. İkisinden üç tona yakın tel çıkardılar. Malları getirip merkezde sattılar bu sefer. Üç tane ocakta sabahlara kadar tel eritip bakır kalıpladılar. Necimgil paraları bölüştüler gene.

Tuncer iki gün narenciye bahçelerine gitmedi. Dolaştı sağda solda, haber topladı.

Çarşıda, hem de komşu şehirlerin çarşılarında bakırcıları sıkı çembere aldılar. Valiler, bakırcılardan bildirim, hem de kullandıkları bakırlar için satınalma faturası istediler. Onlar da istenilen belgeleri çıkarıp gösterdiler. «Üstelik biz bunlardan başka, hurda bakır toplatırız köylerden, onları da eritir kullanırız. Eritir böyle kalıplar yaparız. Dikkat ederseniz yüksek kalite bakırlardır bunlar, çünkü eski bakırlardır. Yeni bakırlarda bu kalite yok, malumunuz...» dediler.

Şehirde 16 yaşında bir delikanlı yakaladılar yirmi kilo kadar tel satarken. Emniyet Müdürlüğünün altındaki «dersane»ye çekip, bir'den altı numaraya kadar «ders» gösterdiler. «Şebeke» yakalanmadı. Çünkü, delikanlının şebekeyle ilgisi yoktu. Hat bakıcısı Zeynel'in oğluydu dövdükleri. Babasının onarım için kullandığı tellerden aşırmıştı. Lise I'e gidiyordu. Götürüp terzinin parasını verecekti. Eksik kitaplarını alacaktı. Söylemedi bunları. Yalnız, hurdaya çıkarılmış teller olduğuna ilişkin tutanak tutuldu, kurtarıldı delikanlı.

Rahmi'yle Hacı gidip babalarını çıkardılar hastaneden.

«Kocakarı, «Çok şükür, bin şükür, eyileşmiş biraz bizim hurda!» dedi, el açtı, dua etti göklerdeki büyük varlığa!

Kır herif, yatağa filan girmedi bu sefer, geldi köşeye kösüldü.

«Ulaaaan, şaka maka, iki aydır hastanedeydim! "Yavu bu sefer bu tokturlara nooldu?" dedim içimden. "Bu dürzüler üryalarında babalarını mı gördüler?» Bir bakım, bir bakım, bir saygı bana, deme gitsin! Her gün beş inne, altı hap... valla! Yimekler de altıdan! Yani nasıl, elimden gelse yeniden hastalanıp yatsam... valla!..»

Havuzlu Kahve'de buluştular gene dört arkadaş. Necim yeni bir iş tasarlıyordu. Bu sefer Mamuriye ile Yarbaşı'nın oralardan vuracaklardı. Malı da doğru Antakya'ya götüreceklerdi. «Duman attıralım şu gavatlara! Geçmişler başa, önde göbek, arkada göt böyütüyorlar! Emirlerinde bissürü adam, motor, pikap, direzin, telefon, hemi de telsiz... Beş hırsızın hak-

kından gelemiyorlar! Sekiz gazın başına çoban tutulmağa değmezler amma, üç buçuk gün okul okuyup kurulmuşlar masalara, makamlara! Bir de gitmişler Amarikan komutanından helikopter istemişler! O da vermemiş! Kıçlarının üstüne oturakomuşlar gavatlar!..»

«Öhhoo!..» dedi, Tuncer geldi o sıra.

«Nâber ulan övez?» dedi Necim gülerek.

«Haberler kötü Necim abicim!»

«Ne gibi kötü? Ağzını hayra aç bakalım!»

«Teller değişti Necim abi! Bütün hatlar çelik oldu...»

Necim, kendinde olmadan bağırdı:

«Yaşşşa ulan övez! Desene teslim oldular!»

Garson Abidin'i çağırıp kendisine bir az şekerli söyledi. «Arkadaşlara da bak, ne emrediyorlar?» dedi.

1970

YILAN ELİNDE

«Yılan eli, yılan elinde kalmak» doğduğum çevrede bir deyimdir. Zorun zoru demektir. Daha çetini yoktur. «El elinde kalmak»tan bile kötüdür. Bir çığlıktır. Telâş, korku, acı iç içedir. Ağlayan çocuklara: «Yılan elinde kalmış gibi çığrınıp durma!» deriz. Kırkından sonra daha iyi anlıyorum, yılan elinde kalmış gibi çığrınan sadece çocuklar değil, koskoca bir halktır. Çünkü gerçekten yılan elinde kalmıştır. O yüzden çığrınmaktadır. Bu benzetme o benzetmedir. Şimdi o çığlığın birazını «Selli Mehmet»ten dinleyelim.

Ben Türkiye'nin en terbiyeli, en uysal adamıydım. Arkada yeşil dağların yükseldiği, narların güllerin yetiştiği, iyi kötü suları bol, kışları sıcak, amma sine de çok olan bu Telli köyünde doğdum. Burda böyüdüm, burda evlendim, buraya bağlandım. Ne elli yıllık köyümde, ne başka yerlerde bir benzerim çıkamazdı. Ömrümü bu yaşa kadar hep uysallıkla, dirlik düzenlik içinde geçirdim. Böylelikle, oğullarımı everdim, kızlarımı gelin ettim. Torunlarımın kimini dizime, kimini omzuma oturttum.

Avradım Alime de benim gibi beş vakit namazında niyazında, tanrıya, peygambere, ağaya, devlete, hocaya, kitaba, muskaya inancı tam bir kişiydi. Ne o, ne ben, ellerin eninde uzununda değildik. Gökten yere bir eyilik düşse, ben, gelir bizim önümüzde durur sanırdım. Avradım da öyle inanırdı.

Birden koca köyün içinde, gün geçtikçe aksileşen, baş kaldıran bir adam oldum. Bütün ömrüm boyunca bir servete konmadım. Ne yerden, ne gökten, ne hökümeten bana bir piyango furmadı. Dünyaya yoksul geldim, yoksul gideceğim. Başıma gelen bir belâ ile sarsıldım, silkindim. Bir böyük, bir derin

belâ ki, haggaten sarstı, titretti beni. Tepeden tırnağa bir zelzele geçirdim, hâlâ titriyorum. Sallanıyorum.

Benim bugün bütün horantamla, eşeğimle, öküzüm vede itimle barındığım bu ev taş yapı, kimi yeri kuru örü, toprak damlı bir ev. Bana rahmetlik babamdan kaldı. Amma temelinin eşildiğine, üstünün örtüldüğüne aklım erer. O zaman yeri yıkıktı. Babam ağadan izin aldı, temizleyip pakladık, yeni temeller açtık. Temel açarken iki yılan çıktı. Tutup öldürdü babam yılanları. Bu yılan denen mahluk öce tutkun ve son derecede kinci olduğundan, taşı toprağı kalbura koyup eledik ki, sülâlesi varsa deşip çıkaralım, ilerde soğuk yüzlerini görmeyelim dedik. Başka yokmuş demek, bulup öldüremedik.

Sonra ben evlendim. Babam öldü. Kardeşlerime de birer ev yapıp ayrıldık. Ben bu evde kaldım. Daha bir süre de yılana çiyana rastlamadım. Tam o Alaman savaşının çıktığı yıl, sıcakların eyice alaflandığı, sineklerin savrulmağa başladığı vakit çoğalıverdi bu namusuzlar! Her gün, kırda bayırda, orak tarlasında, harman yerinde, birer ikişer rastlamağa başladık.

Nitekim, evde de rastladım. Yani evin avlusunda. Günlerden cuma idi. Avluda sunak taşına oturdum, çarığımı çıkardım, «Su getir gıı, ırbığı indir gel!» deye avradıma bağırdım. Elimi kolumu çemredim, abdas alacağım. Ağzıma burnuma su veriyorum. Dua okuyorum. Duvarın dibinden dolana dolana «kara bir şey» yörüdü. Harpadak kalktım. Avradım dedi, dur! Durdum. Yörüyordu duvarın dibinden. Yönü de tam benden yana. Yani hem abdas alacağım, hemi de karşımda bir kara yılan, gözleri yeşil, boyu uzun, kayış gibi bir namussuz; bakacağım ona! Bir taş, bir palta alıp öldüreyim şunu deye düşündüm. Amma abdasım yarım kalacak. Ezan filan okunmuş. Namazın vaktini de geçireceğim. «Bırak yavu Selli Mehmet, yörüsün avluda, senden bulmasın, kör şeytanından bulsun!» dedim. Başını bir karış kadar kaldırdı yerden, dilini dişini çıkarıp bekledi. Sonra ben dönünce o da döndü, avlu duvarının temeline doğru aktı gitti bir delikten «(Haydi uğurlar olsun, kara beyim, güle güle git bakalım!)» dedim içimden.

Namazdan sonra oturup iki lokma bir şey yidik. Yabayı,

süpürgeyi aldık, harman yerine gidiyoruz, baktım, gene çıkmış bu! Hem de nasıl, ok gibi gidiyor avlu kapısına doğru! Biz ardı sıra yaklaşınca durdu, başını havaya kaldırdı, dilini dişini çıkardı, hayın! Yanaşsam sokacak. «(Başına püsküllü belâ)» dedim kendime. Hemen elimdeki yabayı koydum bir yana. Orta boy bir sırık çektim saçaktan. Avradıma dedim «Sen çekil şöyle!» Yörüdüm bunun üstüne. Bulanıyor, savruluyor, şarp şarp atılıyor ayaklarımın arasına. Ben de furuyorum başına, furuyorum beline! O saldırıyor, ben furuyorum. Sövüyorum sülâlesine. Avradım da çığrınıyor, komşu çağırıyor' Sesimiz köyün içine yayıldı. Bir süre savaştım bununla. Sonra boynundan bastım ayağımla, başını sırıkla ezmeğe çalışıyorum. Kuyruk yanından toparlandı geldi çöreklenerekten. Bacağıma baldırıma sarılmağa başladı. Nasıl saldırıyor, hemi de ne kuvvet, ne kudret bunda! Ben dünyada yılandan daha kuvvetli bir yaratık olduğunu sanmıyorum. Nerdeyse yıkacak beni. Başını da döndürüp ayağıma yetişmek istiyor. Amma çok eyi yerinden basmışım, yetişemiyor. Ayağımın altından ileri geri zağıp kurtulmak istiyor. Amma farkındayım. Ona göre tetik duruyorum. Bacağıma eyice dolandı bu. Eyice dolandı. Akıllı bir hayvan olsa da bir sıksa, yıksa beni, kurtarsa başını boynunu, ondan sonra götümden soksa! Vallahi, yapar mı yapar! Ürperdim kaldım. Terledim. Daha çok furmağa, hemi de daha çok sövmeğe başladım. Avradım da çığrınıyor. Sırığı furdum başına, furdum başına. Sonra bastım. Ezdim sovan ezer gibi. Ezdim eyice. Yavaaaşça gevşedi bu. Gevşeyip çözüldü. «Al şimdi anayın dinini gördün! Bir daha eyi çıkar dilini dişini, hayvanoğlu hayvan!» dedim. Sırığın ucuyla bütün ileşini bir yumak gibi topladım.

Avradım elleriyle yüreğini bastırıyor. Titriyor hâlâ. «Tamam ulan tamam!» dedim buna. «Tamam, bitti! Kalk, bir de sen uğraştırma, toparlan da gidelim! Tınazı savurmağa geç kaldık! Şindi ölüzger diner!» dedim. Kalktı toparlandı. Destiyi, süpürgeyi aldı eline, ben de yabayı aldım, tam gidiyoruz; «Pekey, bu ölü ne olacak avlunun ortasında?» deye sordu avradım.

«Dursun!» dedim.

«Dursun olur mu?»

«Ne ziyanı var?»

«Ne bileyim? Bir sürü yeşil sinek toplanır ölüsüne. Kokar. Belki başka şeyler de olur...»

«Başka şeyler mi? Ne gibi?»

«Ne gibisi var mı? Kendin demez misin yılanlar eşli gezer?»

«Gezsin!..»

«Çıkar gelir eşleri, ondan sonra pakla bunları evin üstünden paklayabilirsen...»

«Pekey, ne yapalım...»

«Götürüp gömelim bir yere!..»

«Eyi ya, şimdi kazma kürek nerde yılan gömmeğe?»

«Öyleyse uzak bir yere götürüp atalım. Eşi ararsa, evden uzakta bulsun...»

«Pekey Alime hatun, pekey bakalım!..» dedim.

Uysal heriftim canım! Ne asker ocağında çavuş onbaşıyla, ne burda hökümetin âmiran takımıyla, ne ağaçla, ne de avradımla hır çıkarmak dabiyatım olmadığı için «Pekey!» dedim. «Pekey avrat, emrettiğin gibi yapalım, yörü!» dedim.

Dövüştüğümüz sırığın ucuna dolayıp omzuma aldım bunu. Köyün ortasından öylece geçtik. Herkes işte kayıtta olduğundan, Madenci Ali'nin avratla Kâmil Hafız'dan başka öldürmüş olduğum yılanı alıp götürdüğümü gören tanıyan olmadı. İsterse olsun dedim içimden. Karakol yakalatıp sorguya çekecek değil ya bunun için!..

Böylece açıldık köyden. Biçilmiş tarlaların arasından, Üyük suyunun oradan, harman yerine geçeceğiz.

«Suya mı, yoksam şöyle alan bir yere mi bırakalım?»

«Amaan, sen de her şeyi bana sorup durmasana herif!»

«Ne yapalım ulan?»

«İşte çıkardın köyden, ne yaparsan yap!»

Baktım, yörüdüğüm yerin on metre ötesinde bir karınca yuvası var. Öyle bir karınca yuvası ki, kara keçi kılından dokunmuş eşşek torbası gibi görünüyor uzaktan. Götürüp oraya

bırakıverdim. «Sülâleniz yılan etine doysun, yiyin!» dedim.

«Bre herif, karınca yılan yir mi?»

«Yir yimez, ben bıraktım! Karıncalar yimezse, gece çakallar yisin!» dedim. «Haydi şindi gidelim, artık yılan deye bir derdimiz yok. Ölüzger eserken tınazı savuralım...»

Gidip savurduk tınazı. Akşam dönüp evimize geldik. Yattık uyuduk. Uyandık. Abdaslar aldık, namazlar kıldık. Kasabadan ağamızın oğulları geldiler. Savurup kalburladığımız ekinleri, bir sana, bir bana, bölüştük. İki hafta, yirmi gün hep bu yılan işini konuştuk. Köyün içinde duymayan, hayran olmayan, fesatlığından çatlamayan kalmadı: «Selli Mehmet yılan öldürmüş, haggaten tavatür, yedi metre boyu! Avradının dudakları patlamış korkudan! Amma Mehmet kendisi çok yiğit olduğundan, ayağının altına alıp ezmiş padişah gibi yılanı! Sonra da götürüp karıncalara ikram etmiş. Ama dur sen, dur! Eşi yok mudur onun? Eşi gelip de sormaz mı Selli Mehmet'e bu ettiklerini?»

Durduk biz. Karıncalar da o mereti yiyip tükettiler ki, dinime imanıma, bütün komşular, hısım akrabalar, hemi de düşmanlar, avradımın küs olduğu insanlar hep şaştılar! Dahi, köyümüzün her işine, sirkesine sarmısağına karışan, iki avratlı imamı Kâmil Hafız bilem şaştı. Saat zinciri gibi upuzun, ipince bir kemik dizisi kaldı geride.

O yılı öyle geçirdik. Ertesi bahar havalar ısındı. Kumlar, kayalar kızmağa başladı. Dağlar çiçek açtı. Yemyeşil bir dünyanın ortasında kaldık. Kanlarımız ılıdı. Canlandık. Çok eyi, çok gözel günler oldu. Öyle ya, ağadan tohom gelmiş, ekinlerimizi ekmişiz. Karılarımızı, gelinlerimizi gebelemişiz. Harımların çitlerini yeniliyorum. Sonra eyice yaz gelecek, tırpanları alıp çayırları, ekinleri biçeceğiz.

Ama o günlere varmağa kalmadan ortalığı gene yılan aldı! Köyün içinde, caminin dibinde, seçim çeşmesinin başında, bizim evin avlusunda, yollarda, tarlalarda, her yerde bir sürü yılan! Her boydan, her boyadan yılan! Başları boynuzlu olanları bilem var. Ağanın ambarın altından çıktı bir tane, Alan köylü Hacı Arap gibi kapkara! Başka biri çil, yeşil, küpeli! Daha

çoook; tokalı, çantalı, çok ufak kafalı, ince gövdeli, kalın gövdeli, soğuk soğuk yılanlar! Her iklimden, her çölden, her ağanın topraklarından çıkıp bizim ortakçılık ettiğimiz topraklara cem olmuşlardı.

Bir gün tahsildar geldi. Ona, «Para yok, güze kadar sabret efendi!» demeğe gittim. Dönerken, tam benim deli kaynın evin temelinden fırlayıp çıktı bir tane. O gün bir inek, bir de çocuk soktular. İkisi de geceye kadar zor dayandı. Gece oldu, öldü bunlar.

Bir gün yiğit delikanlılarımızı, yeni yetmelerimizi askere uğurladık. Tam el kaldırdık dua ederken Burhan'ın çitin altından çıktı, yolu diklemesine keserek Koru'ya doğru aktı gitti zebellâ birisi.

Bir gün candarmalar eşkıya aramak için tak tak tak köyü bastılar. Altı tanesi birden çıktı, ikişerli ikişerli eşlenip bir süre dolaştılar, sonra çekilip gittiler.

Bizim kara ineğin buğasadığı gün, kümesin yanındaki taşın altından çıkıp geldiler iki tane.

Hemi de sade bizim başımızda, yada bizim köyde değil, tüm çevre köylerde bu itoğlu itler türediler ki, fetholucu değiller.

Gene de biz beş on arkadaş, palta kürek, giriştik bunlara. Günde olmazsa günaşırı, ikişer üçer haklıyoruz. Eskisi gibi öldürdüklerimizi karıncalara atıp paklatmayı filan düşünmüyoruz artık. Çünkü yılanlar karıncalardan çok. Tabiî bu işe karar verinceye kadar epey uğraştık birbirimizle, hemi de ağamızla, hemi de hocamızla, hemi de Çerçi Kadir olacak dürzümüzle. Dürzünün kısır avradıyla... Ağamız kendi gelmedi, habar yolladıkine, «Bir öldürüp bin belâ bulmayın başınıza! Biz onlara dokanmazsak, onlar da bize dokanmazlar. Zaten Selli Mehmet'in yaptığı sebap oldu bütün bunlara. Onun için uslu durun. Yılanlar da uslu uslu gezinsinler. Onlar da allahın yarattığı canlar. Sırtınızda gezmiyorlar ya!..»

Ağa bu, ağaya karşı konur mu? Konsa bile içten konur, dıştan konur mu? Ses etmedik biz de!

Çerçi Kadirle imam da ağanın sözüne uygun konuştular:

«Yılanların çoğalması bizi korkutuyor amma görmediğimiz, bilmediğimiz bir milyon eyilikleri de var. Her şey allahtan değil mi? Allah ne yaparsa eyi yapmaz mı? Takdiri ilâhî deye bir şeye inanıyorsak bunu böyle kabul edeceğiz. İsterse yılanlar başımıza kıral olsun, muhtar olsun, kara kara dikilip hepimizi yesir alsınlar, itaat edeceğiz, rağbet hörmet edeceğiz. Bu yüzde yüz böyle...»

O gece biz Koca Oda'daki iki bölük, üç bölük olup bunları tartışırken, Çibilgöz Seyfullah da ırbığı alıp damın ardına dolanmış. Tam işini görmüş, yunmuş paklanmış, kalkıp gelecekken, ayak değiştirmiş, yeni bastığı yerde «ısıcak, yumuşak bir şey» dokanmasın mı ayağına? Ayaklarında gerçi nalınlar var. «Hışşş şak!» deye dürülüp bir açılma olmuş. Sonra da iğne batar gibi bir şey cızzz etmiş ayağının üstüne. Yani belli belirsiz bir «cızzz» etme. «Yılan bu heralda!» deye bir şey geçmiş mi aklından bilmiyorum. Kedi sanmış önce. «Şavkı verin kıuz, şavkı!» deye bağırmış. Hayatın saçağından bir tutam çıra uzatmışlar. Tutup bakmış ki, kıvrılmış yatıyor!

«Kız beni yılan soktu! Çabuk Parpıcı Osman'ı çağırın! Eyi kötü bir afsun yapsın da ölmeyim!»

Parpıcı Osman'ı çağırırlarken benim de habarım oldu, kalkıp gittim. Ak doncak bir sürü adam, saç fes dağınık bir sürü avrat; duyan kalkıp gelmiş yataklarından. Parpıcı Osman okuyup afsunlamağa başladı. Benim halaoğlu Saim, askeriyede sağlık korsunda bissürü ders almış; yılan sokarsa, akrep sokarsa ne yapılır? Dedi ki böyle böyle!.. Ayağını hemen bileğinden boğduk. Bir de bıçak atıp sıktık. Sonra kanat ha kanat! Bir sarı su! Akıt ha akıt! Keçe gibi oldu herifin ayağı. Hemi de mermer taşı gibi ağırlaştı, kalkmıyor.

Ağanın Istanbul'da okuyan oğlu geldi ertesi gün, hepimize sövdü süpürdü: «Doğru doktora koşun, ne kadar iğnesi varsa yapsın, parasını ben verecem, sonra Seyfullah'tan alırım!»

Kucaklayıp eşşeğe bindirdi kardeşi, bir kolundan tuta tuta alıp götürdü.

Doktor demiş: «Yarmasanız şimdiye giderdi! Eferim o Saim dediğimiz adama! Askerde dersini eyi bellemiş!» Parasını

alıp tam üç iğne yapmış. Ölümden kurtulup geldi Çibilgöz Seyfullah.

Tabiî bu da ikiye üçe yardı bizim köyü. Kimi dedi afsundan eyi oldu, kimi dedi yarmadan. Kimi de diretti: «İlle de doktordan!» Benim kafama kalsa afsundandı. Çünkü Parpıcı Osman ocakzade herifti. Eli çok kuvvetliydi. Okudu mu tamamdı...

Ben o yıl eyice anladım ki, bu yılan milletiyle bizim baş etmemizin oluru olanağı yoktur, eyisi mi sen kendi başının çaresine bak arkadaşım! Gördüğünü öldür! Yani hem sen öldür, hem başkaları öldürsünler...

Fakat durma öldür, sorma öldür, biz on öldürürsek, onlar doksan yüz türeyip geliyorlar. Gökten yağıyorlar, yerden kaynıyorlar. Hemi de birer ikişer mala cana ilişiyorlar. Babıko Cemal'ın yüklü gelinini soktu, vallahi kurtaramadık. Karnının bebesiyle öldü gitti o sarı gelin. Sarı gelin ki, bubaşça çiçeği gibi kokardı, gelip geçerken hissederdim, gitti!

Çibilgöz Seyfullah'ı da kurtulmuş saymıyorum ben. Seksen gün oldu, herifte hâlâ uyku dünek yok. Gözümle görmesem inanmam, yılan sokalı bir damla uyku tatmadı bu. İtler eşekler, aylar yıldızlar uyuyor, dağlarda çakallar uyuyor, o uyumuyor yahu! Alt kirpiği, üst kirpiğine değmiyor hiç! Çönüyor evinin köşesine, ekin çuvalının üstüne, başını omuzlarının arasına alıp bakıyor, sabahlar olanaca bakıyor, öyle bakıyor! Köycek düşüncemede kaldık, herif ne kuduruyor, ne deliriyor, sade çönüyor, sade bakıyor...

Bazı dürzüler de bizim aksimizi yapıyor. Avlu duvarının dibindeki deliklerin ağzına tasların içine süt koyup yatıyorlar. Kediler içmesin deye kedileri selelerin altına, sepetlerin içine kapatıyorlar. Köpekler ilişmesin deye köpekleri bağlıyorlar. Sadece gelip yılanlar rahat rahat içsinler de bize dokanmasınlar deye böyle sütle kaymakla besliyorlar, kedileri selenin altına, sepetin içine kapatıyorlar. Eyi ya; bazı akılsızlar da teknenin altına kapatıyor. Teknenin altında Nurcu Kızının ak kedisi buruşup ölmüş sabaha kadar, bunu da duyduk. Yılan bes-

leyenler ağayla arası eyi olanlar. Yani hali vakti benden çok düzgün dürzüler. Şu dünyaya bak allahım!

Uçkuruelinde Cennet'in oğlu Ökkeş de başka bir fen buldu. İçinden yılan kaynayan bir köyden olduğunu söyleyince asker ocağında arkadaşları Manisa'nın en namlı yılancısına götürüp şerbetletmişler bunu. Herifçoğlu şerbetlenip geldi köye. Tabiî bizim habarımız yok bu işten, bize anmıyor. Varıyor, zağıp giden bir yılanı kuyruğundan yakalıyor. Sallıyor salıyor atıyor yere şaaaarrrp! Atıyor da yılan kendine bir şey yapmıyor gene! Yapamıyor! Kimini de boynundan yakalıyor. Başını, işaret parmağıyla başparmağı arasına alıyor, gövdesini kuyruğunu da beline doluyor, geziyor köyün içinde! Gelene geçene, yerliye yabancıya bedava beceri gösteriyor.

Bir seferinde durup uzun uzun seyrettim: Akıp giden bir yılanı tuttu bu akıllı. Tam başının üstünden, yani ensesinden sıktı başparmağıyla. Yılan ağzını açtı. Çıkardı dilini. Dili bir iğne tabiî. Dişlerini filan gördük sanki. Uçkuruelinde Cennet'in Ökkeş: «Bakın size yeni bir becerimi gösteriyorum!» dedi. Bir elinde yılan, bir eli boşta. Boşta olan elini belindeki kuşağının arasına soktu. El kadar bir keçe çıkardı. Yılanın açık ağzına soktu keçenin ucunu. Başını da bıraktı. Yılan kapadı ağzını. Sıktı keçeyi. Yani nasıl? Tam bir kıskaç gibi. Sıkınca eyice yapıştı tabiî. Sonra tutup çekti keçeyi. Çıkaramadı. «Yardım edin!» dedi. Haydar'ın Cafer kalkıp yardım etti. Keçeyle birlikte çatır çatır söküp aldılar yılanın dişlerini. «Bu yılanı koynunuza alıp yatın, kılınıza dokunamaz artık!» dedi. «Zehirini akıtsa da etgisi olmaz, dişleyip kanatamadığından zehir kanınıza karışamaz...»

Allahın deli kulları çok! Ondan sonra böyle kendini şerbetli sanıp yada köyün iki avratlı hocasından aldıkları muskalara güvenip de cesaret bulan her deli, yakaladığı yılanın dişini sökmeye başladı keçeyle. O namussuzlar da dişleri sökülünce sankim elcikleşiyorlar, insana alışkın bir şey oluyorlar. Köy içinden, merdivenlerin altından gitmiyorlar. O zaman hangisi dişli, hangisi dişsiz bilemiyorsun. Kaldırıp taşı furuyorsun, furup öldürüyorsun. Amma baş olacak gibi değiller ki!

Köyün bir yanı beslerken, bir yanı elcikleştirip evlere yollara salarken, bir yanı öldürmüş para eder mi? Bizimki de etmiyordu. Yılanlar gittikçe çoğalıyor.

Dediler ki Tandır köyünde bir hoca türemiş. Öyle muskalar yapıyormuş ki, sen varırken elli metre öteden yolunu değiştiriyormuş yılan! Amma parayı biraz çok alıyormuş. Çok para almadan bir yaralı parmağa işeyen var mı şimdi dünyada? Biraz tırnağı tutunca o da alıyor demek! Istanbul'un Sultan Ahmet camisinde yetişmiş. Öyle yarım yurum değil, tam tekmil hocaymış. Bizim köyden birkaç kişi gidip yaptırmış. Takındılar bunlar. Gerçekten altı ay bir yılana rastgelmediler. Kötü mü?

Bu Tandırlı hocanın o kadar çok övgüsü yapıldı ki! Harmanda ormanda, evde avluda, her yerde, her gün birer yılan görmekten eyice bıkmış olduğumdan kalkıp bu hocayı görmeğe ve bir muska ısmarlamağa ben de karar verdim. Ambardan iki teneke arpa çıkarıp sattım. Kara donumun sol cebine koydum parasını. Eşeğe binip sürdüm. Sabah erken çıktım yola ki akşama döneyim. Ara yerdeki Yazır köyünden teyzemin gelin kızı Güssün var, geç kalmayım deye ona bilem uğramadım.

Öğleyin cehennem sıcağı başladı, vardım Tandır'a. İnce uzun, kara yağız bir delikanlı bu hoca. Daha tüy bilem yok yüzünde. Bu kadar tıfıl hocayı da ilk görüyorum. Bu yaşta bunca ilimi bilimi nasıl kazandın dürzü, şaştım!

«Hoşgeldin, yılan muskası mı istiyorsun?»

«Yılan muskasına geldim, ne bildin?»

«Gelen hep ona geliyor, çok yılan var...»

«Çok yılan var, sebebi ne pekey?»

«Sebebini cenaballah bilir. İsyan vede itaatsizlik alıp yörüdü. Ne bey beli, ne ağa! Ne ana, ne ata! Komünisler de çoğaldı alabildiğine! Heralda bunun için cenaballah birer uyarı olaraktan bu yılanları salıyor üstümüze...»

«Yavu hocam, ben daha bugünece ne ağaya isyan ettim, ne allaha! Ne de anama atama itaatsizlik deye bir şey! Rahmetli anam sancı oldu da, sırtıma furup tâ sekiz saat ötedeki

Nezir Dede'nin köyüne götürdüm okutmağa. Kendi nefsime komünislik nedir, onu da bilmiyorum. Eeee?»

«Bir senin için değil. İnsanlar biribirinin ekidir. Vardır birinizin, birimizin bir kusuru. Ceza umuma gelir...»

Boş bulundum: «Si...» dedim. Çok sövegen bir herif oldum bu yılanlar yüzünden. Bin sinkaf edecektim böyle cezaya. Vazgeçtim hocanın önünde. «Neyse hocam, yap benim muskayı da dediğin yere dakayım. Bir de böyle sınayalım bakalım...»

«Hiç yılan öldürdün mü?» deye sordu.

Elimi salladım: «Kaç tane soruyorsun?» dedim.

Yüzünü astı, «Pekey!» dedi. «Gene de yapalım bir muska!»

Oturdu sedire. Bir rahle koydu önüne. Kitap çıkardı. Kalem aldı. Okuyup sağına soluna üfürmeğe başladı. Böyle üfüre tüküre bir süre geçirdi. Sonra, «Çok zor bir iş bu benimki!..» dedi.

«Sıcak değil, soğuk değil, oturmuş kölgeye muska yapıyorsun, hemi de tıkır para alıyorsun. Esnaf olsan yarıdan çoğu veresiye gider, yıllarca toplayamazsın, vergisi de yok, neresi zor?» diyecektim, demeden içimden geçenleri anladı:

«Yani zorluğu...» dedi, «Günahlı bir iş! Cenaballah kalkmış kullarını cezalandırmak, hemi de ağalarla beylere biraz arka çıkmak için köylere yılan salmış, biz de muska yapıyoruz! Amma yapıyoruz da hariç bir şey mi yazıyoruz? Hayır! Seçip ayıklayıp gene kendi Kelâmullahını yazıyoruz. Allah da olsa biri bir iş tutarken onun önüne daha önce kendi söylediklerini çıkardın mı hoşlanmaz. Böylelikle biz de canaballahı kızdırıp gücendiriyoruz. Fakat ne yapalım? Darda kalan kullar çıkıp geliyorlar, aşındırıyorlar bizim kötü eşiği. Yana yana, içinde allah kelâmı yazılı bir kâğıt parçası istiyorlar...»

Kendi kendime, «Yavu Selli Mehmet! Bu daha yüzünde tüy çıkmamış deli oğlan neler söylüyor, işitiyor musun?» deye sordum. Çok derin bir hocaydı çoook! «Yap benim de muskamı aman hocam!» dedim. «Hemi de ben susayım da kafan karışmasın gürültüden...»

«Benim kafam karışmaz karışmaya amma, senin iş de zor!» dedi.

«Ne gibi zor?» deye sordum.

«Kızdırmışsın yılanları! Çok düşman toplamışsın ardında!» dedi.

Belki iki saattan fazla uğraşarak hazır etti benim muskayı. Kara donumun sol cebindeki paraları boşalttım avucuna. Yüzüne baktım, azırgadı biraz. «Sen bizim azımızı çoğa say, kusura bakma!» dedim.

«Yok, hiç kusura bakmam! Biraz daha getirsen eyi olurdu. Gördün ne emek çektim. Ne kadar günahlı bir iş orasını da eyice anladın...»

Birkaç gün bu muskayı sınayacağımı, eğer işime yararsa avradıma, çocuklarıma da birer tane yaptıracağımı, o zaman biraz fazla para getireceğimi, böylece ödeşmiş olcağımızı söyleyip izin istedim. Bu konuşmamdan çok memnun oldu.

Yirmi gün, bir ay rahat ettim. Bir tek yılan çıkmadı önüme. Amma başkaları çok rastlıyordu. Avradım Alime hatun bilem gördü beş on tane. O zaman anladım ki, hocaya verdiğim paraların yerine, yani kara donumun sol cebine yerleştirdiğim muska, her türlü yılana karşı çok zarplı bir siperdir üstümde.

Benim yılanlar karşısında böyle bir sipere saklandığımı görünce avradım başladı mızırdanmağa: Çabuk git bana da bir tane yaptır! Canım cinim tükendi korkudan! Yüreğim ufaldı, ölüyorum!» dedi. Dahi çocuklarım; her biri birer muska istemeğe başladılar. «Durun yavu, ambarda arpa kalmayacak! Biraz da borcumuz var hocaya...» deyecek oldum, tam o sıra komşumuz Gökkız'ı yılan soktu ocağın başında ekmek ederken.

Hemen kalkıp iki çuval daha arpa sattım. Gidip her birine birer muska yaptırdım. Kalan borcumu da kapattım hocaya. Tandırlı hoca, bu sefer Hafız Yetiştirme Derneği'ne, Komünizmle Mücadele Birliği'ne de birer makbuz kesti benden onar liralık: «Damlaya damlaya göl olur adamım!» dedi.

Muskaları dakındıktan sonra hepimiz rahat olduk. Hal-

buysam köyün içi, hemi de çevremiz yılan doluydu. Her yerden yılan kaynıyordu. Günde olmazsa gün aşırı birer ikişer tanesine rastlıyordu millet. Hele köyün içinde tanrıya inancı az olanlar, aramıza karışan Amarikanlara kızanlar, hemi de komünislerin gittiği yolu beğenenler, dahi kendileri de azcık komünis olanlar habire yılan görüp, yılan öldürüyorlardı. Kimisi taşla tokmakla furup öldürüyordu, kimisi de bir besmele çekip boynundan yakalayarak keçeyle dişlerini söküyordu. Bütün köy yılanlarla uğraşıyordu böyle.

Köyün yarıdan çoğu Tandır köyüne taşınıp birer muska yapındı. Tüysüz hoca muska paralarıyla zengin olduğu için yedi bin lira başlık verip kasabadan bir daha evlendi. Yedi gün davul zurna çaldırdı düğününde. Amma kimse bunu ona çok görmedi. Beylerle, ağalarla, hökümet adamları ve eşkıyalarla olduğu gibi yılanlarla da eyi geçinip gidiyoruz. Kimin sayasında? Onun yaptığı muskaların sayasında. «Emek çekip ilim bilim kazanmış, halal olsun herife!..» dedik.

Tam üç yıl aramız eyi gitti yılanlarla. Üç yıl malımıza canımıza bir şey olmadı. «Aşkolsun aşkolsun, bu Tandırlı hoca gibisi bir daha gelmez cihana! Aşkolsun, kurtardı bizi...» deye dua ettik.

Bir gün gözümü açtım. Ortalık daha zindan gibi. Camın deliğinden damla ışık sızmıyor. Bir tek de horoz ötmüyor. Belki daha gecenin ortasındayız. Amma uyanmışım bir kere. Bir kere uyandıktan sonra yeniden uyumak dabiyatım değildir. Yorganı sıyırıp avradım Alime'nin üzerine devirdim. Uyku tulumudur gahbanalı! Besmele çekip kara donumu, çorabımı geydim. Kuşağımı kuşandım. Ocaktan ırbığı alıp ayakyoluna indim. Akşamdan bir sürü kavun karpuz ile bir tencere haşlanık mısır yemiştik. Kasıklarım, barsaklarım eyice dolmuş. Dolandım evin ardına. Bir besmele daha çekip gübreliğe çömeldim.

Ortalık bir serin bugün. Gökyüzünde uzaak, parlak yıldızlar oynuyor. Ay dolanıp gitmiş. Fevzipaşa'nın üstünde, Gâvurdağı'nın başında gelip geçen arabaların ışığı, Amarikan radarının ışıkları yıldız kurdu gibi kıpır kıpır. Bizim köy de ka-

ranlık zifirin içinde, avradını... Köyün altında, çayırdaki sulardan kurbağaların, çiyanların, sultan nevruz böcülerinin sesleri, yarpuzların gözel kokuları geliyor. Kalbime çok eyi şeyler doğuyor. Bugün gözel bir gün olacak. Kalkıp evin avlusuna dolandım. Irbığı merdiven tahasına koydum. Gece, tam gece henüz. Belki bir ben uyandığım köyün içinde, bir de bir ay önce arık attığı yerde bacağından yılan sokan Abidin! O da tıpkı Çibilgöz Seyfullah gibi oldu. Öyle olanlar çok ya!.. Yatağın üstüne çönmüş, kartal kuşu gibi oturuyordur şimdi uykusuz. Dört yıldır söylerim dürzüye: «Git Tandır'a, bir muska yaptır!» Gidip yaptırmaz. Köyde en parası kıymatlı odur. Tanrıya inancı da kısadır. Komünislik olunsa ilk o girer.

Gidip ahır kapısını açtım. Ekşi, sıcak, sidikli sidikli kokular doldu burnuma. Gübre deliğini açmayı unutmuşuz. Fırın olmuş içerisi. El ve ayak yordamıyla öküzleri bulup okşadım. Koca ineğin memelerini elledim. Danayla düve boşanmışlar, karanlık ahırın içinde geziyorlar, kıçlarına birer şaplak attım. İçim bugün çok coşkulu, çok gözel şeyler doğuyor kalbime.

Ahırdan samanlığa geçilen kapıyı açtım. El ve ayak yordamıyla seleye saman doldurdum. Her birinin önüne bolca bolca koydum. Danayı düveyi de ihmal etmedim. Bugün bir sevinç var bende, yani nasıl anlatsam, ahırdaki malları teker teker tutup burunlarından, kulaklarından öpmek istiyorum.

Akşamdan, kasabanın salı pazarına gitmeğe karar verdiğimden, eşeğin önüne biraz arpa dökeyim dedim. Yukarı çıktım, tohom kalburunu doldurdum. Bolca doldurdum ki ötekilere de vereyim biraz. Eşşeğin sayasında biraz bayram etsinler bugün. Az da olsa arpa arpadır, kuru samandan eyidir. Bol bolamat olmalı da her gün, her öğün yidirmeli mallara.

Arpayı paylaştırmağa başladım. Önce öküzlere verdim birer hapaz. Sonra ineğe. Sonra da eşşeğe geçtim. Kalburda kalanın hepsini dökeceğim buna. Onun için samanı şöyle bir çukurlaştırayım dedim. Elimi sokup karıştırdım, sonra da bastırdım biraz. Hem karıştırırken, hemi de bastırırken, yukardan aşağıya, aşağıdan yukarıya bir ürperdim nedense. Askeriyede

beni bir ceryan çarpmıştı. Tıpkı onun gibi titredim. Yumuşak, sıcak bir şey oynadı yemlecin içinde.

«Yılan olmasın bu! Ulan yılan olmasın!»

Aklımdan ilk geçen bu oldu. Gerçi dört yıldır üzerimde gayet zarplı bir muska var, şimdi dahi kara donumun sol cebinde amma, gene de aklımdan ilk geçen bu oldu. Yani bu tevlike kafamdan şimşek gibi geçince, hemen elimi samandan çekmeyi düşündüm. Tam çekiyorum, sağ elimin orta parmağına diken battı. Yani bana diken battı gibi geldi. Çok kuvvetli, ince, ipince bir acıma oldu. Avradını sinkaf ettiğim, yapağı dikeni batınca da böyle acır insanın parmağı!

Karanlıkta bu yılanların gözleri görür mü acap? Eğer ki yılan soktuysa, gecenin bu zifirinde nasıl gördü benim orta parmağı? Çabuk çektim elimi. Yılan soktuysa irezil olduk. Köyde yılan sokanlara, yılan görenlere komünis diyorlar! Dört yıldır el birliği, ağız birliği yaparak böyle diyoruz. Ben buna pek gayil olmuyorum içimden. Amma dışımdan bir şey deyemiyorum. Komünislere ağa tarla vermiyor. Ağamızın Ankara'da okuyan oğlu komünisleri liste yapıp vilâyatın gazatasında tüm köylere ilân ediyor. Zor iş komünislik. Eğer şimdi beni yılan soktuysa yok mu, çok fena, ben ölürüm!

Daha gecenin ortası, yanıma bir çıra da almadım, görüyor musun! Kırk yıldır inip çıktığım ahır deye güvendiydim. Elimi kara donumun cebine sokup, «Muskam düştü mü yoksam ulan!» deye yokladım. Düşmemiş! Duruyor! Dört yıldır kara donumun cebinde çok zarplı bir muskam vár deye çok güveniyordum. Sonunda beni de yılan soktu. Yılan değil mi bu?

Orta parmağımda yanma başladı birden. Amma az bir yanma. Kuvatli değil. «(Yılan sokmasının yanması olsa zarplı olur, haydi Selli Mehmet, kalbini bozma, güven cenaballaha, güven cebindeki muskaya!..)» dedim kendime. Döktüm kalburdaki arpayı eşşeğin önüne. Döktüm amma parmağımdaki yanma artmağa, hemi de sağ kolum uyuşmağa başladı. «(Ulan Mehmet, işin şekli değişiyor, sen boku yiyorsun oğlum!)» dedim kendime. «(Başka bir şey değil, yılan bu! Sen bir kere

bunun yılan olduğunu kabul et de, sonunda diken çıkarsa şükret! Haydi, kabul et!..)»

Hemen fırlayıp çıktım yukarıya. Merdivenleri üçer beşer adımlarken su ırbığını devirdim yere. Irbık filan mı görecek gözüm? Hemen avradı uyandırdım: «Kalk ulan kocanı yılan soktu, cayır cayır yanıyor herif! Kalk da bir çıra yak!..»

Telâşımdan ne yaptığımı bilmiyorum. Sağ kolumu, heralda uyuşmasın deye, habire aşağı yukarı sallıyorum. Avradım da esniyor. Gerneşiyor. Uykusunun elinden kurtulmağa çalışıyor yatağın üzerinde.

«Kalk avraaat, kalk çıra yak, ben boku yidim!»

«Haaaaaaay hay allah!.. Noaluyorsun, ne var böyle gecenin yarısında?..»

«Yavu kalk, beni yılan soktu diyorum, İsmet Paşa mısın?»

Tingedek düştü birden: «Neeeeh?» dedi. Elleriyle fesini, başını tuttu. Karanlığın içinde görmüyorum amma, yaptı bunları. Sonra hemen kalktı, külü deşti ocakta. Çıra aldı. Bir köz buldu. İki üç üflemede parlattı çırayı. Yüzünü gördüm. Ağzı bir karış açık. O da benim yüzümü gördü, benimki nasıl kimbilir?

«Kandili yak kandiliiii!..» dedim. «Kandili yak da hemen inelim ahıra!»

Kandili yaktı. İsmail'i uyandırdı. «Baltayı da getir İsmail, aman anam!» dedi.

Hemen indik ahıra. Su ırbığını kaldırdık ayak altından. Ahıra girdik, İsmail yetişti ardımızdan. «Dur!» dedim oğlana. «Biraz yavaş yörü! Usulca yaklaşalım...»

Oğlanın elinde balta, benim elimde bir şey yok. Olsa da bir işe yarar mı bilmiyorum, sağ kolum ağırlaştı! Avradım kandili havaya kaldırdı. Tuttu eşşeğin yemlecine doğru. Baktık eşek arpayı yiyor. O anasını sinkaf ettiğim yılan da arpanın içinden başını bir karış yukarı kaldırmış, dans oynuyor!

Eşşeği çözüp uzaklaştırdık. Ahır küreğini aldım sol elime. Bu dürzü hâlâ oynuyor. Sol elimle sağ elimi birleştirdim. Furdum bunun başına! Furdum bunun boynuna! Oğlan da baltanın başıyla girişti. İki takkanın içinde pestilini çıkardık. Dö-

güşte sülâlemizin üstüne yoktu bu köyde amma, ceplerimize birer muska katıp hadım gibi herifler olduk!

Küreğin üstüne aldık bu namussuzun ölüsünü. Avluya çıkardık. Köyün üst başından ilk horozlar ötmeğe başladı. «Ötün dürzünün horozları ötün! Ötün beni yılan soktuktan keri!..» deye bağırdım.

Avradım elindeki kandili üfledi:

«O kadar erken kalkmayıver sen de!» dedi.

«Bilmiyor gibi konuşma, pazara gidecektim!» dedim.

Horozların ötmesi sıklaştı. Köyün içi ışımağa başladı.

«Sözde cebimizde muska vardı, görüyor musun?» dedim.

«Geceleyin karşına çıkan yılana muska ne yapsın?»

Kolum ağırlaşıyordu. Yılanı düşürüyordum az daha. Oğlana dedim ki, «Gel, sen al şunu İsmail! Götür, İğdir Kayası'ndan aşağı atıver de karıncalar, kartallar yisin, avradını...» Verdim küreği eline.

Avradıma dedim ki:

«Ulan, hakiki bir muska benim işime gece yarayacak! Gündüz muskayı ne yapayım? Gündüz, ben kendim haklarım gördüğüm yılanı!..»

«Tandırlı hocayı bek övüyordun! Köyün yarısını kuyruğa dizdiydin kapısında!..»

Sol cebimden muskayı çıkardım:

«Boşuna köylü dememişler bize: Hemi aptal oluruz, hemi eşşek!..» Muskanın muşambasını söktüm. İçinden kâğıdını çıkarıp buruşturdum. «Böyle kokar ottan borulara çok kanıyoruz!» dedim, fırlattım Abdullahgil'in gübreliğin üstüne.

Avradım tövbe estağfurullah çekti:

«Bu dediklerini başkalarına deme! Bu yaptıklarını başkalarına söyleme! Komünis deye adını çıkarırlar! Ağanın oğlunun kulağına gider, çok kötü olur!..» dedi.

Tam o sırada köyümüzün iki avratlı imamı güdük minareye doğru gitti, ezan okuyacak. Hiç de gönlüm çekmediği halde, «Kâmil Hafıız! Bir takka dur arkadaşım, sana muracaatım var!» deye bağırdım. Avradımı da cevapsız bırağmağa gön-

lüm razı olmadı: «Komünis derlerse desinler! Ağanın oğlunun kulağına da giderse gitsin! Sağ elimin parmağını yılan sokmuş, omuzum kolum şişmiş, kıpırdamıyor! Bundan daha kötü olacak değil ya bana komünis derlerse!..» dedim. Koştum hocanın yanına. Elinde caminin anahtarı.

«Hayrola sabah sabah?» dedi.

Sağ kolumu zorla kaldırdım:

«Aha bu kolumun parmağını yılan soktu!» dedim.

«Yılan mı soktu? Eeee ne duruyorsun böyle?»

«Kanatlanıp uçayım mı, ne yapayım?»

«Gel afsun yapalım!..»

Oğlum İsmail de: «Boğalım üst yanından!» dedi.

Avradım da bir çığlık kopardı, ben sandım onu da yılan soktu:

«Boğalım boğalım! Bunu neye akıl edemedik şimdiye? Boğalım hemen!»

«Hele şükür! Dur ulan, ben de bir şey var sandım!»

Eve koştu hemen. İp bulup gelecek.

«Sözde cebimde büyük bir siperim vardı, Tandırlı hocanın yaptığı muska!..»

«Her şey allahtandır!» dedi bizim imam.

«Allahtan olduğunu Tandırlı hoca bilmiyor mu Kâmil Hafız?»

«Biliyor heralda, gene de eyilik için çabalıyor...»

«Parasını da alıyor tıkır tıkır! Mücadele'ye makbuzu da kesiyor!..»

«Komünisler çoğalınca, tabiî...»

«Yedi bin lira sayıp aldığı yeni karıya ne demeli?»

«Kumar mı oynasın? Parayı insana allah verir. Verdi mi de faydalı yere zarfedeceksin!»

Bizim imamla ben baş edebilir miyim? Zır cahil bir herifim!

Avradım bir sicim bulup gelmiş, çuval ağızbağı. «Boğalım boğalım!» deye söyleniyor durmadan.

Hoca da, «Afsunlayalım!» diyor.

«Afsun kaçmıyor, önce boğun sonra afsunlayın!» dedim bunlara.

Bir pazumdan, bir bileğimden, bir de parmağımdan, üç yerden boğdular. «Zehir şindiye dolanıp kalbime varmadıysa çok eyi!»

«Tevekkel tü taalallah! Haydi hemen afsunu yapalım!»

«Koskoca muskanın bir faydası olmamış, afsun ne yapacak?»

«O biraz da senin inancına, eylemine bağlı!»

«Kâmil Hafız, danlı dunlu konuşma arkadaş! Ne var benim inancımda, eylemimde? Şu köyde benden dini bütün, hemi de eylemi düzgün adam var mı, var mıydı?»

Okuyup üfürmeğe başladı bu! Kolum da mosmor oldu boğulunca. Bakalım afsunlanınca nasıl olacak deye düşünmeğe başladım. Üfürdü bitirdi. Sonra konuştu: «Herkes en dini bütün adam deye kendini öne sürer. Bunun sebebi bencilliktir. Halbuysam kimin daha dini bütün olduğunu anca cenaballah bilir.»

«Kimin ne olduğunu az çok biz de biliriz canım!» dedim.

«Tövbe estağfurullaaah!» çekti bu. Avradım da çekti. Sonra, «Haydi geçmiş olsun!» dedi hoca.

«Benim içim dışım ateş alıyor Kâmil Hafız!» dedim. «Geçer mi dersin? Yani sen afsun yapmakla, yılan sokmuş kaç kişinin canını kurtardın köyde?»

«İnsanın canını kurtarmak, kaybetmek, allahın yetgisi!»

«Sizler necisiniz köylerde, imam deye, hafız deye?»

«Allahın ilimi, bilimi; bizim de elimiz, dilimiz...»

«Sağol Kâmil Hafız! Bu afsundan borcumuz ne?»

«Allahın kelâmını okudum. Bu okumalar esasta parayla değildir. Gönlünden ne koparsa yollayıver eve. Haydi, ben de ezan okumaya gideyim! Komşular ezanı geç koydum deyecekler... Haa, abdasın varsa sen de gel camiye...»

«Abdasım yok. Bugün izinli yaz beni...» dedim.

Hafız camiye gitti, biz eve geldik.

«Pekey avrat! Boğduk, afsunlattık... sonra?»

«Sonrası cenaballah!..»

«Ulan!» dedim. «Karşınızda cenaballaha ası gelen biri var gibi konuşmayın! Allaha bir şey demiyoruz. Amma bu parmak noolacak? Bu parmak, bu kol?»

Avradım ellerini havaya açtı: «Ben ne bilirim a Mehmet!» dedi.

Oğlana bağırdım:

«Oğlum İsmaiiil, git eşşeği çıkar! Heybeyi art üstüne. Alınacak satılacakları da anandan sor. Gidelim kasabaya. Hem pazarı görelim, hem doktoru...»

İki kilo kadar sadeyağla, içinde kırk kadar yumurta bulunan bir sepet koydu avradım heybeye. Bir şişeye gaz doldurtacakmışız. İki metre kaput alacakmışız. İki kiloluk bir mita (*) alacakmışız.

«Mis gibi sadeyağı ver bok gibi mita al!» dedim.

«Yoksulluh!..» dedi avradım Alime.

«Hemi de cahallık, anasını...»

İsmail'i de aldım, çıktık yola. Günün ucu göründü. Taburun altından geçtim. Amarikan gabukluları gecenin yarısına kadar oynarlar eğlenirler gazinolarda. Geç vakitlere kadar da uyurlar sabah olunca. Bizimkiler erkenden kalkmışlar ortalık süpürüyorlar. Benzin bidonlarını üst üste yığmışlar, olmuş bir dağ. «Daha yerin altında da varmış baba!» dedi oğlum. Bir sürü cip, cemse, top arabası, reo!

«Kolum kopuyor İsmail kolum! Boğulan yerler çok acıyor. Hemi de bir yanma var her yanımda...»

Ben eşekteyim, İsmail yayan. Gün iki adam boyu çıktı, kasabaya vardık. Neyse ki biraz yakınız kasabaya. Amma uzak köylerden çok da farkımız yok. Parasız eşek bağlayacak bir yer bulamadık.

«Anayın söylediklerini duydun. Alınıp satılacakları biliyorsun. Haydi eyvallah İsmail!..» dedim.

Ellerimizi salladık karşılıklı. Oğlumun yüzünü beğenme-

(*) Mita: Bir ot yağı.

dim. Öleceğimi anlamış gibi baktı yüzüme. Ben korkmuyordum daha, amma oğlum böyle bakınca, doksan yüz gün uyku tutmayan Çibilgöz Seyfullah'la Abidin gibi günü gecesi bozuk biri olacağım deye çok korktum.

Vardım hastaneye. Taşları döşemeleri siliyorlar. Ak önlüğü kasaplarınki kadar kirli, hemi de palabıyık bir odacı dikeliyor kapıda. İnsanlıkla dedim ki:

«Emşerim bu gece beni yılan soktu, aç kapıyı! Mallara saman veriyordum, eşşeğin yemlecine çöreklenmiş. Elimle üstüne bastırınca soktu, aç kapıyı!»

«Temizlik yapılıyor, açamam!» dedi birden.

«Eyi amma, elim kolum şişti, her yanım yanıyor...»

«Açsam bile beklemede oturacaksın, doktor yok!»

O sıra iki adam bir yaralı getirdi. Onlar da dediler: «Aç kapıyı!..»

Palabıyık onlara da diklendi: «Açamam, oparator yok...»

Gelenler aşağı ovadandılar. Oralarda particilik hızlıdır biraz, lafı eyi bilirler: «Telefon çek evine! Hemen gelsin! Yaralımız var. Döğüş oldu...»

«Oparator namazdadır şimdi! Camiye de telefon edemem...»

«Bu vakit olmuş, ne namazıymış daha?» dedi Ovalı.

«Biraz uzun kılar. Dört yıl önce cuma'ya bile gitmezdi. Komünist deye buradan koğacak oldular. O gün bugündür kılar böyle uzun. Hastaneye de dokuzu çeyrek geçe gelir...»

«Eferim!» dedik hep birden. «Hemi de maşşallah!»

Vakit epey geçti. Temizlik bitti içerde. Üç dört köylü daha geldi. Palabıyık bizi aldı. Beklemeye doluştuk. Gelenler çoğalmağa başladı. Kadınlar kızlar, çocuk düşürenler, öksürenler, veremler peş peşe geliyorlar. Beş altı kişi de sigara içiyor içerde. Urufum eyice daralıyor. Bayılıp düşecek gibiyim. Ovalı arkadaşlardan biri Tahtaköprü Baraj yapımında kaynak ustasıymış, hastalığımı sordu. Yılan soktuğunu söyledim. Bir çıkıştı Palabıyığa: «Burası ne biçim hastane? Löbetçi tokturu felân yok mu? Öldürecek misiniz milleti ulan analarının...»

«Löbetçi doktor bilemez. Bu işlere oparator bakıyor...» dedi Palabıyık.

«Bir iğne yapsa arkadaş kurtulur emşerim!»

Palabıyık kızdı: «İğne yapılacağını felân biliveriyorsun!»

«Ben valla bu hastaneyi şikây ederim Ankara'ya!»

«Pekey, Ankara'yı nereye şikât edeceksin?»

«Ulan kediye bist deyenece bir tencere südü içiriyorsunuz! Öğlen oldu, daha oparator gelecek. Bak benim yaralım da kan kaybediyor. Eğer bugün bir telefatlık olsun, valla yörüyüş yaparım köylüleri toplayıp!»

«Kandığın kadar yap, sokaklar mı aşınacak?»

«Seni bu kapıya dikenin sülâlesini...»

Baktım döğüş çıkacak, «Durun durun, ben ölmüyorum!» dedim. Gülüştüler. Amma ağzımın içi acımağa başladı.

«Saat kaç?» dedim odacıya.

Kolunu kaldırıp baktı uzun uzun. Sonra kulağına tuttu saatını: «Sekiz olmuş!» dedi.

«Bir saat var daha, eyvaaah!» dedim.

«O da vaktinde gelirse!» dedi Ovalı arkadaş.

«O zamana nalları dikerim ben...» dedim.

Palabıyık gitti nöbetçi doktora haber vermeğe, hemen geri geldi. Demiş ki: «Şimdiye kadar ölmediyse şimden sonra hiç ölmez, dokuzu beklesin!»

«Alacaksın bir tabanca eline, günde yüz adam furacaksın memlekette!» dedi Ovalı arkadaş. «Böyle, yılan sokmuş arkadaşlara sahip olmayan tüm dürzüleri, doktorları, odacıları birer birer yıkacaksın!»

Bekliyoruz. Dakikalar gün oluyor.

«Kaç doktor var bu hastanede?»

«İki...» dedi Palabıyık. «Tek iki...»

«Sinkaf edeyim!» dedi Ovalı arkadaş. «On beş bin kişi kasabada, elli bin de köylerde, hepsinin canı iki doktorun elinde!..»

«Dirayetli hocalar var!» dedim gülerek. «Muska, afsun...»

«Sinkaf edeyim...» dedi Ovalı arkadaş gene. Benden çok sövüyor.

Dışardan bir gürültü koptu birden. Ansızın bir firen oldu. Palabıyık koştu dışarı. «Turistler gelmiş!» deye geri geldi hemen. İki odacı dışarı sedye çıkardılar çabuk. Bir koşuşma başladı ortalıkta. Nöbetçi doktor da merdivenlere yürüdü telâşla. Hemşireler felân uçuyorlar. Saçı başı birbirine girmiş iki sarı kızı içeri aldılar. Arkalarından iki de sarı oğlan. Dördü de kanların köpüklerin içinde.

«Nereli acap bunlar?» dedim.

Ovalı arkadaş dışarıya bakıp geldi:

«Aya gidenlerin akrabası bunlar! Kanlıgedik'te bir ırgat kamyonuna bindirmişler. Kamyondan sekiz kişi ölü, taksiden dört kişi yaralı Mehmet arkadaş!..» Sinkaf etti gene. «Herifler Amerika'dan kalkıp tâ aya gittiler, amma bir bizim Gâvurdağı'nı aşamıyorlar, şuna bak! Şuna bak ki Mehmet arkadaş, ellerin kabukluları gelince fırlayıp ayağa kalktı bizim löbetçi doktor da, kimi yaralı kimi yılan sokuk kendi öpöz köylüleri gelince kıçını kıpırdatmadı. Halal olsun değil mi?»

Palabıyık, kapının yanındaki telefona assıldı hemen: «Alooo!..» dedi. «Oparator bey evdeyse yetişsin yenge! Dört Amarikan kaza geçirmiş, ölüyor! Çayını içmeden yetişsin diyor löbetçi doktoru. Amaliyathaneyi biz hazırlarız... Pekey abla, pekey abla... pekey...» Kapattı telefonu.

Ovalı arkadaş durmadan sinkaf ediyordu. Bekleme odasında sigara içip sinkaf etmekten başka bir iş gelmiyordu insanın elinden. Sigara dumanı da çok sıkıntı veriyordu urufuma, İçim kızgın demirle dağlanmış gibi yanıyordu. Çok sefil bir haldaydım. Ovalı arkadaştan başka kimseye anlatamıyordum.

Oğlum İsmail çıkıp geldi sırtında heybe: «Alışverişleri bitirdim baba!» deye sokuldu yanıma. «Sen iğnelenebildin mi?»

«Daha doktor gelmedi!» dedim.

Oğlan yüzüme baktı, sarardı.

«Ölürsek ölelim, boşver İsmail!» dedim. «İşte dünya bu! Belki biz öldükten sonra düzelir, avradını...»

Sağ kolumun sicimle boğulan yerleri alabildiğine yanıyor-

du. Galiba canımın yarısı gitmiş, yarısı kalmıştı. Azrail karnıma kadar girmişti.

İnce bıyıklı, kel kafa, yeşil kravatlı, hafız gibi bir adam girdi içeri. Odacılar, hemşireler koşuştular.

Palabıyık:

«İşte oparator geldi!» dedi. Kolonya kokarak, önüne bakarak geçip gitti adam.

Palabıyık beşer liralık biletleri kesti hepimize. Bereket İsmail yağın yumurtanın parasından biraz artırmış.

Ovalı arkadaş kalktı: «Oparatoru görecem, bir çift sözüm var o mollaya!» dedi.

«Olmaz, bize kızar sonra!» dedi Palabıyık.

«Yavu, kötü bir iş yapmayacam! Bir çift laf söyleyecem, o kadar!»

Palabıyığı dinlemedi, fırlayıp yörüdü Ovalı arkadaş. Oparatorun açık kapısından içeri girip şapkasını çıkardı. Okul bebesi gibi başıyla bir selâm verdi. «Beyim!» dedi sonra. «Benim burda yaralım var! Sabah namazından beri bekliyorum. Hastanenin taşı döşemesi kan oldu. Bizden sonra Amarikanlar geldi, hemen seferber oldunuz. Sen namazcı niyazcı bir oparator olduğuna göre şimdi hangımıza bakacaksın?»

«Çık dışarı!» deye bağırdı oparator.

Hemşireler, odacılar koştular.

«Beyim, terbiyeli konuş!» dedi Ovalı arkadaş. «Ben sana kötü bir söz demedim, sadece soru sordum. Soranın bir yüzü, cevap vermeyenin iki yüzü kara...»

«Himinalla himi nessabiriin!» çekti oparator. «Ben...» dedi, «Hiç kimseden korkmam! Kimsenin de etgisinde kalmam! Kimin durumu acilse önce ona bakarım...»

«İşte biz de bunu istiyoruz!» dedi Ovalı usta.

«Komünistler sizi kışkırtıyor! Her yerde böyle küstahlık ediyorsunuz!»

«Çok nüzümsüz laf bunlar sayın oparatorum! Kimin durumu acilse ona bakacağına memnun oldum. Fakat yaralılardan önce yılan sokmuş bir arkadaş var şurda. Hemi de eyi bir arkadaş. Önce ona bakmanı rica ediyorum zatından!»

Başımdan aşağı titredim, terledim. Ovalı ustanın bu yüksek insanlığına hayran oldum.

«Nee? Yılan mıı? Hani nerde? Kim?» diye sordu oparator.

Ayağa kalkıp sallanarak yörüdüm. «Buradayım efendim, benim!» dedim.

«Başhemşireyi çağır!» dedi Palabıyığa. «Sonra bütün yaralıları amaliyathanenin önüne alın...» Palabıyık koştu. Yüksek topuklarının üstünde dik memeli bir hemşire çıkıp geldi.

«Hemşiranım!» dedi oparator. «Yılan sokmuş bu arkadaşa...»

«Bir tek serom kaldı efendim!» dedi hemşire.

«İyi ya, parasını alır fursun onu da!» dedi oparator. «Kalbi için de fur bir şey. Ben amaliyathaneye gidiyorum. Parasını almadan furma sakın!»

Beyaz göyneğini giydi, çıkıp gitti.

Bu sefer başka türlü bir titreme oldu tepemden aşağı. Beş lira bilete verdik. İğnelere ne isteyecekler kimbilir? Dünyada paraya benim kadar düşman herif belki birkaç tane çıkar amma her işin başına parayı koşanlara zıddolanların birincisi mutlaka benim! Ovalı ustanın yüzüne baktım. Diliyle dişinin arasından tükürdü yere. Tükrüğü beton döşemeye sıvandı. Başhemşire bağırıp çağıracak oldu, fakat Ovalı arkadaş kale gibi duruyordu yanımda. Başhemşire korktu, Ovalı arkadaş da fazla üstelemedi sonunda. Yaralıların sedyeye bindirilmesi için yardıma koştu.

Başhemşire eliyle beni gösterdi: «Gel ardımdan!» dedi, yörüdü. Ardı sıra yürüdüm, bir odaya girdim ben de.

«Elli bu, dört bu, dört bu: Elli sekiz lira vereceksin!»

Paradan hazzetmediğim için, «Kıymatı yok hemşiranım!» dedim. «Para kolay! Sen vakit geçirmeden iğneleri fur!..»

İki ellerini memelerinin arasında birleştirdi: «A'aaa, a'aaa!..» diye bir çığlık attı. «İmkânı yok! Sorumlu olurum! Oparator bey ne dedi duydun!..»

«Yavu hemşiranım, kadın kızım, biz bu işleri biliriz. Ben yılan sokmuş bir adamım. Vakit geçirmeden fur iğnelerini de

bir işe yarasın. Hiç kimse seni sorumlu dutamaz. Yarına kalmaz tedarik ederim ben o parayı!..»

«Madem yılan sokmuş bir adamsın, çabuk bul parayı!» diye kasıldı.

İçimden çok kuvatli bir sinkaf yuvarlanıp geldi boğazıma, amma bu işleri anlarım az çok, her ihtimale karşı yuttum geri. «Yavu hemşiranım, kızım, sen okul okumuşsun. Fur şu iğneleri, hem kurtulayım, hemi de paralarını bulup geleyim!»

«Oooo!» deye daha çok bağırdı bu sefer. Sesini duyan, nazik bir yerinden yılan sokmuş sanırdı. «Olamaz, olamaz!..» diyordu.

Çıktım dışarı çaresiz. İsmail'i buldum hemen: «Başka para yok mu sende oğul?» dedim.

Oğlan ellerini açtı havaya!

Ovalı arkadaş, «Geçmiş olsun!» deye yanıma sokuldu. «Furdurdun mu?»

«Furduracam!» dedim usulca. Para meselesini açamadım utancımdan. İsmail'i merdivenin başına doğru çektim: «Bir tanıdık filân da yok İsmail, ne yapacağım şimdi?» dedim.

«Valla baba, vakit geçirmeye gelmez!» dedi oğlan.

«Köye gitsek köy ırak, burdan bulsak tanıdık yok!?»

«Hesap kitap ediyorum kafamdan baba, aldığımız ötberileri geri versek gene elli sekiz lira olmuyor!»

«Ağaya gitsek evde bulabilir miyiz acap?»

«Ağa adama para mı verir şu sıra baba?»

«Oğlum İsmail, eşeği satacağız çare yok!»

«Feda olsun baba, canından kıymatlı mı? Amma şimdi pazara çeksek, ikindine ancak satılır!»

Zaten bende hayır kalmamış! Azrail karnımın içinde! Ağzım dilim kurumuş! Karnımda barsaklarım, kalbimde kanım kurumuş! Başımın içinde bir inilti, kemiklerimde bir sızı!.. Oğlum yüzüme eyice yazıklanarak bakıyor.

Başhemşirenin beni soktuğu odada camlı dolaplar vardı, içleri ilâç doluydu. Amma bende elli sekiz lira yoktu. Eşeği pazara çekmeye razı oldum. Buna da vakit yoktu. Döndüm durdum yerimde. Yıkılmamak için oğlumun koluna tutundum.

«(Anla ulan Selli Mehmet! Türkiye Cumhuriyeti'nin hastanesinde, hemi de doktorunun, hemşiresinin yanında kaç paralık kıymatın olduğunu anla da, bundan keri ona göre davran!.. Bundan keri dıkkatli davran kavat Mehmet!..)» dedim kendime. Gözlerim yaşardı. Oğlumdan utandım. Bu sulugöz halimden ötürü kendi kendime de sinkaf ettim.

Elim oğlanın kolunda tam caddeye çıkacağım sıra Ovalı usta ardımdan beliriverdi: «Bir takka yavu Mehmet arkadaş?!» dedi. «Yapıştın oğlanın koluna, gidiyorsun, amma iğneleri furdurmadın?»

Döndüm baktım: Yüzünde kardaşane bir tasa!

«Sonra furduracam, şimdi acalası yok!» dedim.

Tuttu kolumdan, sarstı: «Nasıl acalası yok? Nasıl?»

Dikkatlice bir daha baktım yüzüne: Öz babasının oğluna çıkışır gibi çıkışıyordu bana!

«Ovalı arkadaş!» dedim. «Kaynak ustası arkadaş! Elli sekiz lira paramız olmadığı için iğneleri furmadılar! Elimde bir tabancayla beş kurşunum olmadığı için ben de onları furamadım. Döndüm, geri gidiyorum. Ne yapayım başka?»

«Dön!..» dedi Ovalı arkadaş. Sertçe çekti kolumdan. «Yörü çabuk benimle! Ben tedarik ederim parayı!..»

«Şimdi istiyor yavu!» dedim.

«Ben de şimdi tedarik ederim, yörü sen!» dedi.

Bir ellilik çıkarıp verdi elime: «Sekiz liran yoksa, habar ver, onun da çaresine bakayım hemen!»

«Sekiz liramız vardır heralda amma, yavu, adını, köyünü bile bilmiyorum. Sana borcumu nasıl öderim sonra?»

«Bilmediğin sadece benim adımla köyümse kolay! Sen git şimdi iğneleri furdur, canını kurtar!» dedi. İtti beni arkamdan.

Ovalı arkadaştan bu insanlığı, bu eyiliği gördüm ya, iğneleri furdurmasam da farketmezdi! Onun bu insanlığı eyileştirdi beni. Gittim elli sekiz lirayı koydum hemşirenin önüne. Kolumdan kabalarımdan iğnelendim. Kolumdan furulan iğne, damarımdan yel gibi girdi, bir anda başımı beynimi dolandı. Çok keyf oldum. Kanımın içinde, tadı dillerle anlatılmaz bir serinlik gezindi biraz. O anda anladım ki yılanın sokması, et-

gisini kaybetmiştir. İlim bilim aslında bu doktorlarda amma, kendilerini paraya değişiyor akılsızlar! «Ulan bokunuz katık!» diyorsun, gidip denizlere sıçıyorlar!..

Birkaç saat istirât ettim orada. Sonra çıktım.

Ovalı arkadaşın yaralısı da amaliyattan çıkmış, yatmış yatağa. Birbirimize geçmiş olsun dedik karşılıklı. Sonra kol kola çıktık hastaneden. Ovalı arkadaş, kendi bilâderiyle benim İsmail'i de kol kola tutuşturarak: «Ben Elveren köylüyüm. Tahtaköprü Baraj yapımında kaynakçıyım üç yıldır. İşçi sınıfına dahil oldum deral. Sendikaya da yazıldım, mücadele ediyorum. Böyle gördüğüm eyi arkadaşlarla kol kola yörüyorum. Eyi ve kötü günlerde de aah, hep kol kola olabilsek!..» dedi, kolumu sıktı koluyla.

«Oluruz işallah!» dedim.

«İşte o zaman kurtuluruz hemi köydeki, hemi de şeherdeki yılanların elinden!»

Ovalı arkadaşın sözleri beni canlandırdı. Dizlerime, askerlikte talim ettiğim günlerin gücü geldi. Uygun adım yaptık ayaklarımızı kasabanın caddesinde. Rap rap rap yörüdük dördümüz birlikte...

1969

GÜDÜK

Caminin karşısındaki oda'nın kapısı açıktı. Kadın, hiç ıhlamadan sırtındaki yükün ağırlığı altında bükülmeden çamurlu sokağı geçti. Vardı kapıya. Pabuçlarını çıkardı. Bütün dikkatini toplayıp, «Destur!..» dedi, sağ ayağını attı içeri.

Yarısına kadar dolmuştu oda. Ocağa göre sol bucak boştu. Pazeni erimiş minderin üstüne bıraktı sırtındaki yükü. Günlük yaşam içinde olağan bir görüntüydü kadının gelişi. Gidişi de öyle oldu. Kimse şaşırmadı.

Arzu kadın, kocası Ali Osman'ı minderin üstüne yerleştirdi iyice. Boynundaki torbayı da çıkarıp yanına koydu. Belinden bir tütün paketi çıkardı, koydu onu da. «Çakmağın felân yanında değil mi?» diye sordu.

Ali Osman, minderin üstünde devrilmeden durmak için ardındaki yastığa yaslandı çabuk. Sonra, «Yanımda yanımda!» işareti yaptı başıyla.

Arzu kadın, duvardaki oymadan boş testiyi aldı, «Suyunu da getireyim dur!» dedi, çıktı.

Oda'da bir sessizlik oldu.

Sonra:

«Meraba Alosman!»

«Meraba komşum...»

«Meraba meraba...»

«Meraba, nassın?..»

Selâmlaşma bitti, adamlar bıraktılar Ali Osman'ı. Karakuyu'dan Tefo gene Hecaz'a niyetliymiş bu yıl. İlçede savcı fuhuşla savaşmağa çalışacakmış. Tavşan derileri 835'ten gidiyormuş. Zencirli'den Istanbul'a gidenler iş bulamayıp geri gelmişler. Almanya'ya gideceklerden alınan beş bini de sekize çıkarmışlar. Amarikalılar bizden boraks alıp donyağı, süttozu, Meksika unu veriyorlarmış.

«Ulan bu Amerikalılar da dünyaya nam verdiler bee!..»

Konuşmalarını kaldıkları yerden sürdürdüler. Tam o sıra Arzu kadın testi elinde, çeşmeye vardı.

«Nişledin Arz'aba?»

«Alosman agamın testisini mi doldurcan?»

«Ökkeş'in daha kaç ayı var?»

«Tokuş'un avrat gidiciymiş diyorlar...»

İki gelin su dolduracak, biri bez yıkayacaktı. Kırkından yukarda iki kocakarı da çene çeneye vermiş fiskos ediyordu. Gelinler hemen iki yana çekildiler. Arzu kadın testiyi doldurdu. «Akibetiniz hayrolsun, Allah raz'olsun!» dedi. Soruların çoğuna karşılık vermeden yürüdü odaya.

Ali Osman kaykılmıştı ardına. Tütün paketini açmış, tabakasına dolduruyordu. Çakmağını da hemen önüne koymuştu. Adamlar ilgilenmiyordu onunla. Arzu kadın testiyi koydu, taşı testinin ağzına kapadı, «Haydi!» dedi elleriyle. «Ekmeğin azığın, suyun tütünün, kavın çakmağın tamam. Hoşçakal...»

«Akşama geç kalma gıı!» dedi Ali Osman.

«Kalmam!..» dedi Arzu kadın, gitti gülerek.

Oda'da herkes birbirini rahat görebiliyordu. Bacadan inenle kapıdan giren her yakayı az buz aydınlatıyordu. Göz alışınca zorluk duyulmuyordu. Duyulsa da, para sayacak, senet yazacak değillerdi. İsterse bu kadar da olmasın ışık. Birbirlerini seslerinden, soluklarından bilirlerdi.

«Bu ossuruk Hacı'nındır!..» dedi Şükro.

«Bizim köylülerin ossuruğunu Antep pazarında bilem seçerim!» dedi Kör Yağap.

İnce düzen gülüştüler.

«Hani lan Amarika sana ortopedik bacak yollayacaktı?» diye sataştı Hacı Veli.

«Amarikaaa... Amarika şimdi kıçından ateş aldı, yanıyor kuyruğundan!.. Varsa daha sen ona yolla ortopedik bacakları! Adresi Kore'nin aşşa geçesindeki melmeketlerdir...»

İl Genel Meclisi'ndeki üyenin köydeki adamı, adları, araçları birbirine karıştırarak Vietnam'daki çarpışmaları, Pien

Phu'daki bozgunu anlatmağa başladı. Ali Osman tütün sardı, çaktı çakmağını:

«Şimdiki savaşların mına goyum!..» dedi. «İnsan yerle göğün arasında bir hortumun içinde yitiyor. Hortum, göz açıp kapamağa kalmadan tozdireği olup seni göğün tepesine çıkarıyor, sonra bırakıveriyor anladın mı? Ağzın burnun demir tozuyla dolmuş, bir tırnaklı kayalığa düşüyorsun. Ya kolun boynun kopmuş, ya belin bacağın...»

«Ya da iki bacağın...» dedi Şükro, yılan gibi.

Hacı Veli ekledi: «Seninki gibi tıpkı...»

«Benimki... Benimkine bakmayın!» dedi Ali Osman. «Ben boku yidiydim Kore'de, az daha ölüyordum...»

«Bereket komünisler gelip kurtardılar!» dedi Hacı Veli. «Gene onu mu deyeceksin? Ezber ettik ulan! Zaten Komürler' deki çavuş adını yazmış Ankara'ya: "Köydeki oda'da allahın günü porpoganda yapıyor!" deye bildirivermiş. Götürüp dıkacaklar içeri. Ondan keri bu çakmakları cezaevinde çakacaksın. Bu götünün üstünde arkaya kaykılmaları da orda ranzanın üstünde...»

Kızmadı Ali Osman. Hacı Veli'nin «gök dinli» olduğunu iyi biliyordu. Oda'daki fesat dürzüleri güldürmek ve kızdırmak için böyle konuşuyordu. Fırsat buldukça sokuşturuyordu zehirli oklarını. Eskiden olsa karşılık verir, uzun uzun anlatırdı: «Öyle değil oğlum! Komünisler... bir kere neden porpoganda yapayım... herifler bizden kısa, götleri yere yakın... Ben düştüm tırnaklı bir kayalığa. Yanıbaşımda bir çalı var. Aynan bizim buradaki otlardan, bubaşçalar, kuşdili, tırfil, çobançantası otları, kurumuşlar. Bayılmış ayılmışım. Kanlarım sulamış yeri. İmanım iyice gevremiş. Hemi de mataram paramparça. Dalımda tüfeğim yok. Belimden alt yanım ıslanmış yufka ekmeği gibi. Var mıyım, yok muyum belli değil. Ağzım söğüt yaprağı çiğnemişim gibi acı, dilim damağım kuru, hararetin içindeyim. Gün de indim iniyorum diyor, kölgeler düzleri basmış. Tepelerin boynu, vede bulunduğum yerden görünen öteler paaat küüüt, güüüm boom, gene dumanların, hortumların içinde. Kunuri tepesindeki sarmadan kurtulduk, bu sefer sü-

rüp götürdüler hepimizi 38'inci paralelin altına. Bir Allah, bir ben, başka kul kıpırtı yok yöremde. Çıkıp geldi bir adam van vun vun. Ne bileyim nediyor! Hangi milletten, hangi cenahtan? Geçip gidecekti, bağırdım: "Ulan Irızaaa!.. Irıza hemşeriiiim!.." Ne Irıza'sı? Ben de bilmiyorum Irıza deye kimi sesliyorum. Sanki adı Irıza imiş gibi durdu herif. "Yaralıyım Irıza gardaş!" dedim. Herif gene van vun vun etti. Ven vin vin. Sonra elindeki kutuya konuştu dua eder gibi... gitti! Gün yitmeden bir sedyeylen iki kişi geldi. Yüklenip götürdüler beni... ki, yanlış dedim, ne beni, ben felân yoğum ortalıkta, ölümü! Bundan sonra ben cepe gerisinde Çinlilerin içindeyim. Göğsüm gövdem pamuk dolu, alt yanımı sarmışlar. Bir top sargı olmuşum iresmi. Acılar anamı dinimi ağlatıyor. Hemi de kolumdan kan veriyorlar, kıçımdan iğne sokuyorlar. Sekiz ay yattım, dört sefer soyuldu döküldü sırtımın derileri. Vede ben nereden bilirim orasının Çin olduğunu, beni götürenlerin komünisler olduğunu, vede bacaklarımı dibinden kestiklerini, vede beni söküp dikip, vede damarımdan içeri komünis kanı verip beni dirilttiklerini?!.. Yani Hacı Veli efendi, senin hacılığın bana sökmez, burda öğünmek, orda döğülmeye hiç benzemez, anladın mı? Şimdiki savaşlarda, durup siperde gerine gerine bir tarama yapamıyorsun, diziyin üstüne doğrulup, yada mavzeri koluna alıp doya doya sıkamıyorsun. Bir gök gürlüyor, bir hortum çıkıyor, bir tozdireği, bakıyorsun havada, bakıyorsun ovada, düzde, ayazdasın!.. Öyle bir şey ki, bombalar seni uçuruyor!.. Sonra komünisleri buluyorsun, van vun vun ediyorlar, sen de, "Irıza" felân deye sesleniyorsun, herif Çinli çıkıyor! Kulak ver, herif seni gördü orda, belinde tüfeği, tabancası, göğsünde fişekleri, vede elinde bir kutu, boyna van vun vun, ven vin vin konuşuyor. İsterse görmeden geçip gidebilir. İsterse furup bir dipçik çenene o an öldürebilir, öldürmüyor! Alıp cepe gerisindeki hastaneye kaldırıyor. Sonra Piyong şeherine yetiştirip sekiz ay sırtüstü yatırıyor. İstese bir ters inne furup bırakıverir. Yapmıyor, uğraşıp didiniyor, başında nöbet tutuyor, vede belin bacağın parçalanmış, belden aşağın yok gibi, birleştirip, yakıştırıp dikiyor, kan veriyor, bir dil-

maç bulup adresini alıyor, mektup yazdırıp melmeketine salıyor, aha yüzüm; aha yüzünüz. Piyong'dan saldığım mektuplar geldi mi, gelmedi mi, aldınız mı almadınız mı selâmlarımı? Sonra da diyor ki, "Kalk kardaşım Alosman!" Götürüp seni teslim ediyor Amarikan kumandanına ki, geliyoruz, "Dost Amarika" senin geldiğini iplemiyor! Ellerini cebine sokmuş, ağzında sakız, lâyübali gülüyor! Sormuyor aç mısın, tok musun? Altı ayda sıran vede sülüsün gelmiyor ki çıkasın yola da, gelesin eyi kötü melmeketine. İzmir'e geldim de İskenderun'a gelemedim ben bee!..»

«Gene Çin propogandası!» dedi Hacı Veli.

Kızdı Ali Osman: «Sen lan Arapdaşşağı! Mına gor, yok bacaklarımla şişlerim seni!..»

«Çüüüüüş!..» diye öttü Hacı Veli. «Çüüüş! Senin bu bacakları kopardılar ya dibinden...»

«Koparmadılar, amaliyat ettiler...»

«Amaliyat ettiler...»

«Çünkü yaralıydım, kül-keşkekti alt yanım...»

«Kül-keşkekti alt yanın, amaliyat ettiler... Orana dokunmadılar mı?»

«Nereme?»

«"Nereme?.." Orana?..»

Yekindi Ali Osman, saldıracak gibi yaptı, yuvarlandı yere. Top gibi bir gülme patladı. Koşup doğrulttular. Yeniden eski düzenine getirdiler, dayadılar ardındaki yastığa.

«Pekey, bacakların yoook... O şeyi napıyorsun? Duruyor değil mi?»

«Duruyor duruyor...» dedi odadakiler.

«Arzu yengeme çok zahmet biniyordur heralım?»

Kapkara bir yüz oldu Ali Osman. On dakika kadar geçti.

«Dürzüüü!..» dedi Hacı Veli. «Giderken davul zurnanın önünde göğe çıkıyordun! "Amarikalılar ayda 350.— pannot verecek, ye ye bitmez!" diyordun. Amma gördün sonu neyimiş! Çinlilerin eline düştün, bacaklarını budadılar, oldun bir kütük! Avradın getirip götürüyor oda'ya...»

Gözlerini doğrultup dik dik baktı Ali Osman. «Evet, öyle

oldu, saklamıyorum! Davulun önünde halay çekerek gittim, onu da saklamıyorum, çünkü ayart büyüden kuvatli! Gittim böyle oldu! Biliyorum, beş altı Çinli öldürdüm, Çinli, Koreli... Beş altı da sakat bıraktım. Kendim de böyle güdük dönüp geldim. Amarikanlar ortopedik bacak yollayacaklardı yollamadılar... Saklamıyorum!..»

«Ayart büyüden kuvatliymiş! Gitmeseydin dürzü!»

«Gitmeseydim... Savaş bu! Vatanî görevini orda yapacaksın dediler, gittim. Emir demiri kıtır kıtır keser. Kurran dutsa sen de giderdin. Vatani görev bu...»

«Kore nere, bura nere! Ne vatanı?»

Şükro sordu:

«Koreliler müslüman değil mi? Öyle diyorlardı?»

«Cık» etti Ali Osman. «Müslüman değiller! Amarikanlar bizim hökümete demişler, bizim hökümet de bize dedi, gittik. Dava bu...»

Uzun bir susku oldu.

«Caponya'ya gittin mi Alosman?»

«Gittim, Kunuri'den çıkınca...»

«Kunuri'de yaralanmadın tabiî?»

«Cık» etti gene.

«Bahşiş gibi bir şey miydi Caponya gezisi?»

«Öyleydi...»

«Şey... O hamamlara gittin mi?»

«Gittim...»

«Geyşa kızları felân... tabiî gitmişken?»

Gene bir susku oldu.

«Asıl Kore'nin avratları nasıldı? Amarikan kabukluları bir, bizimkiler ikiymiş bu işte. Sen nasıldın Çin kızlarının felân tadına bakmadın mı hastanede?..»

Ok gibi bir çıkıp gitme isteği duydu. Ama yoktu çaresi. Belki yirmi yıl oluyordu, oturuyordu evinde, oturuyordu oda' da. Evinin önü dağa bakıyordu. Ters bir evdi, babasından kalmıştı, ovaya sırtı dönüktü. Ova köyleri, Kömürler Kavşağı, Radar, Elbistanhöyüğü, Türkoba, Dünek, Zincirli, Şıhahmetli görünüyordu. Çıkıp tarlaya bile gidemiyordu. Bahçeye, bostana

gidemiyordu. Asmadan üzüm, kökenden hıyar, daldan elma, armut koparamıyordu. Keferdiz'in oralar uzak bir düş gibiydi. Gidemiyor, uzaktan uzağa bakamıyordu bile. Mıhlanmış gibiydi köye. Karısının sırtında oda'ya geliyordu ancak. Onu da, işte bu «dürzüler» zehir ediyordu. Burnundan ağzından getiriyorlardı. Üç aydan üç aya 150 lira geliyordu şubeden. Tütün parasına yetiyordu ancak. Bir karının eline bakıyordu. Ökkeş oğlan askerdi. Sekiz ayı vardı daha. Gelince evlenip ayrılacaktı o da. Şerife, gelin olmuştu geçen yıl. İki dölü daha vardı, onlar da sadece ayak duşağı oluyorlardı. Bereket Arzu kadına, başka doğurmuyordu. Düşürüp şaşırıyor, bir çaresini buluyordu... Karının kazancı, karının kazancıyla ev, ev olur mu köy yerinde? Köseler köyü o da! Zaten tarlam toprağım dediği neydi? Otuz dönüm karısından, kırk kendi ana babasından, yarısı nadas, yarısı ekin... Motora verip ektiriyorsun. Ortağa verip ektiriyorsun. Un, bulgur, göce, tarhana, yarma aşı... Bu kadarcık da olmasaydı?..

«(O zaman temelli boku yimiştin işte!..)» dedi kendine. «(Ne Adana ovasına inebilirdin, ne Istanbul'a, Hollanda'ya Almanya'ya gidebilirdin. Temelli boku yirdin ağaların postalları altında...)» Daldı. «Şükür buna da...» diyecekti, Şükro:

«Vakitler geçmiyor yahu!» dedi. «Otur otur. Ezan okunsun, abdas al, namaz kıl. Otur otur, ezan okunsun, abdes al, namaz kıl... Elin var, ayağın var, neye yarıyor? Av desen, av kuşu da kalmadı kırlarda! İş desen, avratlarla oğlanlarla bir yumuluyorsun, tamam. Fitilimi sıkıp duruyorum, infilâk edip güüümm! deye patlamam işten değil!..»

Kahırlandı Ali Osman: «(Ya ben ne bok yiyim?)» dedi içinden. Dışından dese gene alaya alacaklardı.

Şükro, açıktan, «Makineler olmalı...» diyecekti, alaya alırlar diye çekindi, diyemedi. «(İnsan binmeli makinelere, taşları, kayaları ezmeli, böyük, çok böyük fabrikalar kurmalı, binip göğe göğe sürmeli avrat sattımın, sonra da delmeli toprağın yüzünü, ne kadar varsa o kadar dışarı çıkarmalı suyunu. Bin çiçekli bahçeler, türlü türlü salkım veren bağlar, hemi de bostanlar, hemi de musluklu, kurnalı hamamlar; avratlar

suları ısıtmalı kolaycacık, ılık havuzlar evlerin içinde, yani tam bizim Alosman'ın vasfettiği gibi Kore'de, Çin'de, Caponya'da, cump içine, cump dışına, temiz temiz sokulmalı insan birbirine, tezek kokusu, kemre kokusu, tandır dumanı olmadan, dedeydi, tekkeydi, şeyhti şıhtı hastiredip hepsini, anladın mı? Ben bunları şimdi söylesem bizim oda'da, başta Hacı Veli dürzüsü, Encüman Bekir'in köydeki bokyidicisi, ulan siz insanı ne sanıyorsunuz ulan, eline bir makine versen Alosman bile fır döndürür, noolacak, basar düğmesini, çevirir kolunu, sonra da girer banyosuna yıkanır, alır Arzu yengemizi de yatağa, güdük müdük, bayâ tatlı olur yahu! Yengemizin bacakları sağlam ya, kolları ikisinin de sağlam ya! Yani ben bu dünyanın, yani ben bu eski, küt, kısa köyümün, köyümüzün... anladın mı? En beri baştan da, başımızdaki dürzülerin, hepsinin, anladın mı...)»

«Mına goyum!» dedi Ali Osman. «Bok gibi bir çamurun içindeyiz! Kimse demiyor çıkalım!..»

Odadakiler dönüp baktılar. Kâğıt oynayanlar baktılar. Hacı Veli baktı. Encümen Bekir'in bokyedicisi baktı. Radar bekçisi Arifoğlu baktı.

«Ne çamuru lan? Ne çamurundan konuşuyorsun? Ne komünislikler geçiyor gene kafayın içinden? Gene Çinleri, Caponları mı övecen bize?» dedi Hacı Veli.

Ali Osman savurdu sigarasını:

«"Bok gibi çamurun içindeyiz!" dedim...»

«Sokakların çamurunu mu diyorsun?»

Şükro daha erken davrandı: «Sokakların çamurunu diyor!..» dedi. «İskarpinler batıyor. Boyatıyorsun bir gün gitmiyor!..»

Radar bekçisi Arifoğlu, «Haha haha!» güldü. «O zaman git Antep'e, Anteke'ye! Sokakları asfalt kaldırım. Adana'ya git, temizdir nisbeten. Ankara'yı dersen süt dök yala. Kavaklıdere'de bizim Salih Bey'in apartumanı, Bahçeli'de Alissan Bey'in evi; süt dökmüşler her yakaya, yalasan haggaten yalanır...»

«Kim gitsin?» diye sordu Hacı Veli.

«Aha bu Şükro!..»

«Var mı parası?»

«Canım piyango çıkacak ya!»

«Haaa!..» dedi Hacı Veli. «Doğru!..»

«Alosman da gitsin! Kapanıp duracağına burda..

«Bacak? Bacakları yok?»

«Ortopedikleri gelecek ya!..»

«Tamam, anladım...»

Oyuncular oyuna daldılar, seyirciler seyire, gene. Ali Osman büzüldü köşesine. Şükro baktı, bir kara bulut çöktü Ali Osman'ın üstüne. Gözlerini dikti, onun gözleriyle buluşuncaya kadar baktı. Bir ara başını kaldırdı Ali Osman. Baktı, Şükro kendine bakıyor, «Ne var, ne diyorsun?» diye sordu bakışlarıyla.

Şükro, «Gidelim!» dedi gözleriyle.

«Nere gidelim?»

«Antep'e, Anteke'ye değil tabiî! Çıkalım burdan...»

«Nasıl çıkarız, görüyorsun halimi?»

«Boşver halini! Ben alırım seni sırtıma, kucağıma...»

«Gülerler!»

«Aldırma gülenlere! Gideriz sizin eve. Arzu yengem yoktur belki, olmasın. Açar kapıyı, otururuz. Sonra kalkar, bağların arasından, Radar'ın altındaki dereye varız. Çınarlardan birinin dibine oturuz. Akan suların dibindeki çakıllara bakarız. Sayarız çakılları. Ben ayaklarımı suya sokarım. Sonra bir dal kırarım çınardan. Soyarız kabuklarını, kurarız hayallerimizi, düşlerimizi...»

«Düşlerimiz... bir gün gerçek olur...»

«Oradan istersek Kömürler Kavşağı'na gideriz. Oturuz lokantalardan birine. Söyleriz düşlerimizi gelip geçen şoförlere, yolculara...»

Ali Osman sordu gözleriyle:

«Oralara kadar taşır mısın beni?»

«Taşırım! İnsan insanın eki değil mi dünyada?»

«Kalk öyleyse!» dedi Ali Osman gözleriyle.

Şükro kalktı. Aldı Ali Osman'ın torbasını, tabakasını. Son-

ra kendisini kucakladı. Kapıdan çıktılar. Bakmadan arkalarından bakanlara... gülenlere... Geçtiler çamurlu sokaklardan.

«Bugün, olmazsa sadece Radar'ın altına kadar gidelim. Başka bir gün de Kömürler Kavşağı'na ineriz. Hepsi bir günde zor olur sana Şükro...»

«İsteğimize bağlı, bugün gideriz, yarın...»

Önce Ali Osmangil'in eve vardılar. Güdük de olsa zordu Ali Osman'ı taşımak. Nasıl taşımıştı Arzu kadın yirmi yıl, sabah akşam?.. Ama zor mor, taşıyacaktı. Alıp götürecekti. Arzu kadın ot kazıp gelmişti kör bıçakla. Yıkamıştı ilistirin içinde. Şaştı Şükro'nun Ali Osman'ı kucaklayıp getirmesine. Yirmi yıldır ilk oluyordu. Hem de şaştı kocasının ilk kez bu kadar erken gelmesine. Sordu gözleriyle:

«Döğüş mü oldu oda'da, neden geldiniz?»

«Gezeceğiz Şükro'yla fırdolayımızı...» dedi Ali Osman. Gözleriyle anlatmak zor oldu, konuştu açık açık: «Radar'ın altına kadar uzanacağız. Şükro götürecek beni! Şükro getirecek akşama da! Yarın da Kömürler Kavşağı'na gideceğiz...»

«Yirmi koca yıldır...» dedi Arzu kadın.

Tok karınlarına birer tas su içip çıktılar evden. Güdük müdüktü ama ağırdı Ali Osman. Taşıyordu Şükro yüksünmeden.

Biraz gittiler.

«Kimbilir, belki bir gün tekerlekli bir şey yaparız. Ben binerim, sen itersin arkadan, haa?»

«Neye olmasın?» Belkim yapılmışlarından buluruz... Arkadan itmeyi gerektirmeyen. Kendinden kollu! Binip çevirirsin...»

«Bulur muyuz dersin?»

«Aradıktan sonra buluruz...»

«Bahalı mıdır dersin?»

«İsterse bahalı olsun, alırız! Alamazsak çalarız!»

Ali Osman seslenmedi. Çınarın dibine varmadan kurmağa başlamışlardı düşlerini.

1971

ŞOFÖR MİLLETİ

Gâvur dağı yokuştur
Görünümü pek hoştur
Kurban olayım şoför
Beni yare kavuştur

Silifkeli Murat Çelik, ham on tonluk tankeri sürüyor, hem türküler söylüyor, hem de arada bir anlatıyordu:

«Biz... ede'm, bize bakma sen! Hinoğlu hin, cinoğlu cindir bizim şoför milleti. Hem korkağızdır, hem yürekli. Korkumuz cesurluğa dönüştür, en bükünlülü yollarda tam gaz gideriz. Geçtik mi direksiyona, ölümün üstüne süreriz. Bir yanımız cezaevi, bir yanımız mezarlık. Tâ çıraklıktan, yamaklıktan pişerek, feleğin türlü çemberinden geçerek geliriz. Kolay kolay kazık yemeyiz. Kafamız kızınca da kazığın büyüğünü atarız. Namus meselesinde adımız çıkmıştır, namuslunun namusuna asla el sürmeyiz, sürdürmeyiz. Kolay kolay hak yemeyiz; ite uğursuza hakkımızı yedirmeyiz. Biz şoför milletiyiz, haggaten hinoğlu hin, cinoğlu ciniz...»

Anlatıyordu:

«Fakat karganın hesap, «alay»ımız yoktur! Kentlerde, başkentlerde derneklerimiz, birliklerimiz vardır; al kırmızı levhalarda adımız yazılıdır. Ama bir araya gelince işe yaramayız. Bir de bu yanımız tam olsa, istersek dünyayı zınk duruturuz. Zınk durur dünya, sonra ne olur bilemeyiz...»

Çukurova'dan çıkıyor, yokuş, dönemeç Toroslara giriyorduk. Sıcak cehennemdi. Sucuk terin içindeydik.

«Biz üç ortağız.» diye anlatıyordu Murat Çelik. «Bu altımdaki tanker üçümüzün. Her birimizin kırkar binlik hissemiz var. Ben işçi gibi aylıkla çalışırım; vergim, sigortam orta'dan kesilir. Hesapları ben tutarım. Bakıma onarıma ne verdimse, ka-

zaya cezaya ne gittiyse bir bir yazarım. Aydan aya aklanırım. Kalan kârı bölüşürüz. Aylığım kadar da kârdan alırım. Ortaklarımın biri manifaturacı, biri manav. Ara sıra senin gibi ördeklerden aldıklarım da cabası. Bunları hesaba katmam. Çok bir şey de tutmaz aslında. İskenderun'dan yüklerim malı, Adana'ya kadar kimseyi görmem. Tarsus Kavşağı'nda, Beydeğirmeni'nde bekleyenler otobüse, minibüse biner. Tankere binmek çekici değildir. Adamın parası çok değilse, canı bir de tankerin tadına bakmak istemişse biner. Taşıt çok. Bana düşmez ördekler. Ama akmasa da damlar. Beş alırım. On alırım. İki buçuk aldığım bile olur. Tekir'den biner herif, Pozantı'ya, Çiftehan'a kadar gitmek ister. Ne alırsam bereket versin. Cingen gibi yırta yırta pazarlık etmem. Yemek param çıkar. Cıgaramı da alırım. Zaten şurayı görüyorsun, çok çok iki kişi sığar. Üç alıp neden sıkıştırayım?.. Yemeğimi bahalı lokantalarda yemem, niçin kazıklanayım? Yol kıyılarında şu çengellere et asmışlar ya; birinin önünde dururum. Masaları ufacıktır. Karlı su getirirler. "Et ekmek beş liralık!" derim. Kesip tartarlar. "Domat biber koyun içine!.." Koyup pişirirler mangalda. Ekmeğin arasında getirirler. Bazan pidenin arasına koyarlar. Bayâ nezzetlidir. Adamakıllı doyarım. Çok acıkmışsam, "İki buçuk liralık daha yapın!" derim. Pepsi kola, koka kola, curuko muruko, öyle pis kokulu şeyleri içmem. «Şalgam suyu getir oğlum!.." Kendi toprağımızın ürünüdür. Ben Silifkeli' olduğumdan, Adana, Mersin, Tarsus, buraları hep kendi toprağımız sayarım. Dil alışkanlığıdır. Topraklar aslında, bıçak tüfek, taksi tomafil, beyoğlu beylerin...»

Bir eliyle direksiyonu tutuyor, bir eliyle önündeki resimleri düzeltiyor. Oğlunun, kızının belgelik resimleri, her an gözünün önünde, her an düzgün duracak...

«Sana diyeceğim; madem sürgündesin, çok çiğnersin bu yolları. Binme, o hep kazıkçı lokantaların önünde duran otobüslere! Yeme, o yağı, ne eti olduğu bilinmeyen yemekleri. Yanından bile geçme dürzülerin. Beş liralık yemeğe on beş aldıkları gibi, doğru dürüst karnın doysa! Porsiyon deyerek, şu

kadarcık bir şey getirirler. Görgüsüz demesinler deye milletin içinde sesini çıkaramazsın...

«Ben birinde, varsıllar yazlığı Büyücek yaylasının karşısında, restorant bir lokantada yemek yiyecek oldum. O zaman yamak da var yanımda. Hemi de tanker değil, kamyon sürüyorum. Amarikan şirketindeyim. Son model makinelerle Beşiri, Hazro, Raman, Garzan, Silvan, oralarda petrol araması yapıyoruz. Yerin altına burgular salıyor, borularla foturaf makinesi indiriyoruz. Resimler çekiyor, ona göre dinamitler patlatıyoruz. Bana diyorlar, "Dostum, sen var gelmek!" Geliyorum; "Dostum sen var gitmek!" Gidiyorum. Aydan aya da aylığımı alıyorum. Datlı bir iş değil, ama çalışıyorum. Neyse, gene buralardan geçiyoruz. Ankara'dan mühendislerin erzağını getireceğim. Çukurova'yı geçtim, acıktım. Tam da böyle yaz zamanı, bahçeler nar, tarlalar pamuk. Çamlıklardan ılık ılık esiyor. Eyledim arabayı. Bir boş masaya oturdum yamağımla. İki et yemeği söyledim, iki de sebze. Getirdiler, her bireri ikişer kaşık. Ekmeğe kuvvet yedik. Birer de pilav getirttik üstüne. Doyduğumuzu farzettik. Yemeğin başında sövmek günah olduğu halde, yedim yuttum, sövdüm ben. Anasına avradına, kolejde okuyan kızına, nesi varsa, işe yarar kimi varsa dikkatlice sövdüm; sülâlesinden kimseyi yoksun bırakmadım. Gene de öfkem geçmedi. "Hesabı getirin bakalım!.." dedim. Sevmem lokantada hır çıkarmayı. Zaten bin yılın başında giderim, onda da hır çıkarırsam olur mu? Getirdiler hesabı. Bir baktım, 48 lira. İki de bahşiş, 50!.. Bir garsona baktım, bir tâ kapının dibinde oturan dürzüye. Adam, ayaküstü hesabı yeniden yaptı: "Yanlış olmuş, 49 lira..." dedi. "Öyle mi?" "Öyle!.." "Bir 50'lik versem helâllaşır mıyız?" dedim, "Okey!.." dedi. Yılan ıslık çalar gibi. Ulan bu nasıl okey? Bu neyin okey'i? "Okey Eşkıyalık Şirketi" mi kurulmuş Torosların içinde? Verdim 50'liği. Yamağa bir çay, kendime bir kahve söyledim. İçim yanıp köpürüyor. Kuduruyorum öfkeden. Dedim kendi kendime: "Oğlum Murat Çelik, yiyecek misin bu kazığı, bu hem de yağlıca kazığı?" Öyle gücüme gitmiş, ne yapacağımı bilemiyorum. Yamağım Ökkeş, Maraş'ın Türkoğlu'ndan bir çocuk. Ça-

yını içip bitirmiş, "Ustam, kahven soğudu!" diyor. Kahvem soğumuş gerçekten. Ökkeş yüzüme bakıyor. Çıkıştım buna usulca: "Devenin nalbanda baktığı gibi bakma Ökkeş, iki tabak aşır şuradan! Sok beline, bağrına, sıvış arabaya!.." Kaşla göz arasında iki tabak aşırdı Ökkeş, kalktı. İki de ben aşırdım, dört! Kalkıp geçtik arabaya. Kapıdan çıkıp giderken, kapıdaki kırmızı dürzü kürdan tutup güle güle çekti, oh... Sözün kısası, tabakları Hasanbeyli'de bir aşçıya 15'erden okuttum kelepir Amarikan tabağı deye. "Daha bulursan getir, aman emşerim!" diyor yana yana. Yediğimiz kazık çıktığı gibi, 10 lira da kâr bize. Verdim bunu yamağa. Öfkem geçti böylece...»

Alman Mezarları'nın oralar hep dönemeç. Arka boru dumanları genzi, boğazı tıkıyor. Ancak düzlüklerde temizleniyordu çamlı Toros havası. Murat Çelik anlatıyordu:

«Ara sıra aklıma gelir, içimden içimden gülerim. Gülmem hem o dürzü lokantacıya, hem de kendimedir. O dürzüye gülerim, çünkü, farkında olmadan kazdığı kuyuya düşmüştür ne güzel! Kendime gülerim, çünkü, bu kadar şeytan akıl, cin fikir, bin yılın başında, ancak böyle ufak işlere yarıyor. Büyük işlere, büyük şirketlere, dümenlere yaramıyor. Şeri şer keser demişler, bilirsin. Bizim şerimiz de ancak bu kadar şerleri kesiyor sade. Büyük şerler tıkaçsız akıyor... Neyse! Sen yeğenim, Çiftehan'da inecektin, işte geldik Çiftehan'a. Ben de Niğde'ye kadar gidecem bu doluyla. Haydi selâmetle! Haydi sana güle güle!.. Tabiî bana da güle güle!.. Biz şoför milletiyiz. Akıllıyız, deliyiz. Hinoğlu hin, cinoğlu ciniz. Haydi uğurola!..»

Gazla şoförüm gazla
Seviyorum pek fazla
Yetmiş seksen yol olmaz
Kilometreyi yüzle...

DÖRT SEL AĞZI

Bu koca yolun geçtiği dere, derin mi derindi. Sağ yanında kayalarla kaplı bir bayır. Orada burada yarıntılar, bıçıntılar dimdik iniyor. Seyrelmiş çalılar, tek tük ardıçlar görünüyor.

Baharın son günlerine kadar süzüle süzüle kar suları inerdi dağlardan. Sel suları birleşince azgın olurdu. Tabandaki çitleri, bahçeleri, bin özenle dikilmiş ağaçları süpürür götürürdü. Bin özenle, bin umutla... Ama yazları oldukça duru akardı çay. Orda burda yuvarlanmış, yaşlı söğütleri yıkmış kayalar, geçici yerlerinde yan yatmış dururlardı.

Ankara'dan, Istanbul'dan, hatta daha uzaklardan başlayan yol, sıcağın altında, gelişmiş ülkelerde yapılmış geniş bir kayış gibi uzanırdı. Adana'ya, Urfa'ya, Diyarbakır'a giderdi. Giderdi belki daha uzaklara. Taşıtlar, irilisi, ufaklısı, göklüsü, kırmızılısı, yüklüsü, boşu uçar gibi, bir görünür, bir yiterlerdi gözden. Yol genişti, taşıtlar rahatça sollayabilirlerdi birbirlerini. Petrol yüklü tankerler geçerdi sık sık. Güneşli toprakların meyvelerini sarınmış kamyonlar, bol bol arkaboru dumanı salarak, dağları aşar, yaylalara tırmanırlardı. Arada bir uluslararası yarış arabaları, varsılların özel otoları geçer, geçerdi durmadan, kesilmeden.

Orada, tam Çiftehan sapağının altında küçük bahçeler vardı. Yarı bakımlı, bakımsız bahçeler... Birinin damının önünde Alihoca köyünden Veli'nin karısı Fadime oturuyordu. Artık iyice kanıksamıştı, bakmıyordu birbirini sollayıp geçen taşıtlara. Bakmıyordu baş açık, baldır açık, ince kumaşlar içinde, gözlüklü, küpeli kadınların, kızların oturuşlarına. İlkin ilkin imrenirdi. Tez anladı imrenmenin bir yarar getirmeyeceğini, imrenmenin köhnemiş dünyayı değiştirmeyeceğini. Bakmakla bir değişik sonuca varılmayacağını, kaynatası Hacı Durmuş'un hırsının kesilmeyeceğini, kocası Veli'nin bu dünyaya buzağı

gelmiş, öküz geçip gitme yörüngesinden çıkmayacağını... Biraz asma diktiler oraya. Biraz fasulye, mısır, şalgam, turp... Büyük kızı Güssün, «koruklu oya»lar örüyor. Onun küçüğü, kaplıcaya gelenlere nane, tevek, süt, yoğurt götürüp satıyor. Koruklu oyaları da götürüp gösteriyor, beğenen Ankaralı, Niğdeli, Antepli müşterilere satıyor. Güssün, güneşte gezerse güzelliği uçar gider gibi, yada genç ömrünü koruklu oya örümüne yatırmış gibi, kapanıyor damın altına, çıkmıyor.

Veli'nin sele giden ilk karısından olma dört çocuğu, Alihoca'dan inmediler. Ne yapacaklar dereye inip? Üvey ana elinde, bir; duygusuz baba yanında, iki! Biri gelin olup gitti erkenden. «Doğrusu eyi etti!» Biri asker. Birini İlifgin'e çoban verdiler. Biri dedesinin hizmetini görüyor hâlâ...

«Hem Veli'nin kendi sığıyor mu bu derenin içine ay bacım! Biz sığıyor muyuz aha? Onlar da oralardan bulsunlar ırızıklarını. Durdursunlar aşağı yukarı giden kamyonlardan birini gitsinler Adana, Istanbul. Arasınlar yemlerini... Arabalar burda durmazsa, insinler Pozantı'ya, Bürücek'e, oralardan binsinler. Bizim halimiz hal mi ay bacım? Buraya gelip üvey ana diye adımı çıkaracaklarına, gelmeden çıkarsınlar daha eyi. Kulunu ayrı ayrı yaradan Allahım, ırızıklarını da ayrı ayrı yaratmıştır heralım. Geberesi kaynatam açıp musafları zarıl zarıl okuyup böyle demiyor mu? Bize gelince başka başka mı Allahın kanunları? Hökümet kanunları ki, kimbilir hangi mahkemelerde küflendi kaldı? Orasını biz ne biliriz ay bacım?»

Binde bir, kaplıcaya gelenlerden birini yakalarsa, böyle «ay bacım, hey bacım!» diye diye anlatıyordu Fadime:

«Alihoca köyümüz zaten tatsızdır. Çünküm dardır ekeneği. Kaynatam olacak bize dirsek çevirince temelli tadımız kaçtı. Orda irezildik, burda daha ireziliz belkim, bu ayrı. Herifimin maldan farkı yok. Topluyorum asmaların yapraklarını bir ayrı, teveklerini bir ayrı, demet ediyorum, küfelere doldurup koyuyorum şoraya, "Götür sat Adana'da!" Beş günde dönüp gelemiyor. Sabah dikiliyor yola, ikindilere kadar bekliyor, kaldırıp kolunu, geçen kamyonlardan birini durduramıyor Allahın angudu! Satamıyor ha deyince Adana'da. Alamıyor parasını

hesap kitap bir tamam. Onun dönüşü gecikince ben de burada, marak çorak içinde, acap başına bir iş mi geldi? acap kamyondan mı düştü? acap teker altında mı kaldı? acap tükândan basmı çalıyordun deyi götürüp mapuslara mı tıktılar? ölüyorum tasadan. Biz bacıiım, biz bilememişiz başından. Bizimki kör ömrü. Olaydım da şeherlerde daş yuyaydım. Az buçuk bir geliri olan, ağzı da biraz lâf bilen bir herifin kancığı olaydım da, vara şoo kayaların dibindeki kaplıcaya gelen şeherliler gibi ağrılı zızılı olaydım. Geyebiliyor muyuz geydiklerinin bir karışını? Yiyebiliyor muyuz yidiklerinin bir sokumunu? Kül bizim işler hey bacım, üfürsen tozuyor, tükürsen tozuyor...»

Kayalar ne kadar sıktı, dik dik! Ne kadar çoktu kimi asker, kimi aslan, tilki, çakal, kimi ana, kimi çocuk...

«Allahın daşları ay bacım! Her bireri birer suret. Benim gibinin biriymiş göya, bir dişeyli varımış. Belkim bizim Alihoca köyünden, belkim Kolçak'tan, İlifgin'den, belkim Torosların öteki köylerinden. Benim gibi safın biriymiş kız iken. Belkim benden daha saf, benden daha yoksul. Eli hiç bir erkeğin eline değmediği halde gebelenmiş bu kız, eyi mi? Kız iken, "Ben de gebelenecem durduğum yerde!" deyi çok korkardım. Durduğu yerde bir kız nasıl gebelenir, orası da ayrı ya! Erkek görsem, kaçar, taşların ardından, çalılık yerlerden dolaşırdım, paçalarım yırtılırdı. Allahın insanlara garezi çok, dişeyli kısmına daha çok. Bakmış karnı göbeği kabarıyor, çatlıyor göbeğinin altından altından pembe derisi. Bakmış büyüyor içindeki can, dur desen durmuyor, öl desen ölmüyor. Ödü sıdıyor anam babam bilecek, köy duyacak deye... Alıp bir gün başını çıkıyor kırlara. Yürüyor yürüyor, iniyor tâ buralara kadar. Yol mol yok eski zamanda. Belkim yakınlarda köy de yok. Yaşlı bir ardıç varımış, onun dallarında saklanmış, gıliklerini yimiş. Ertesi gün de yavşan, davşan, ne bulduysa karnını doyurup akşam olunca gene çıkmış ardıcın dalına. Böyle böyle ayını gününü tamam edip doğurmuş taşa toprağa tutuna tutuna. Yırtmış yerleri. Doğumun kolayı var mı ay bacım! Tırnakladığı yerlerden sular fışkırmış. Sıcak sular kuduretten. Yumuş arıtmış çocuğunu o sularla. Amma insan yüzüne çıkacak hali kalmamış.

Sankim köyün delisinden döllenmiş, yada daha yüzkarası bir piç imiş gibi utanırmış kucağındaki çocuktan. Öldüreyim der öldüremez, atıp kaçayım der, üç adım gider, dönüp gene kucaklar. Yerden büngüldeyen sulara baktıkça, girdikçe de hoşlanırmış. Bir gün bir dua etmiş: "Allahım, bu suları ağrılıya zızılıya şifa kıl, avradı olmayanın avradı, çocuğu olmayanın çocuğu olsun!" Amma yalnızlık gibi zebun dert var mı? Köyüne dönücü olmuş çocuğu kucağında. Çok da utanıyor. Atsa atamıyor, öldürse öldüremiyor. Eyice bunalmış. Yalvarmış gene: "Allahım, beni ya taş yap, ya kuş!.." Taş yapıvermiş Allah, hem de kucağındakiyle birlikte. İşte bak, kimi anadır, kimi çocuktur şoo dikilen kayaların. Kimi de tilki, ayı, kurt, asker, arslan... O su da ağrılıya, sızılıya şifa olmaktan başka, çocuğu olmayana çocuk, avradı olmayana avrat veriyor. Az ötede ardıcın yeri «ziyaretlik» şimdi. Adak adıyorlar, dilek diliyorlar. Buraya ilk endiğimizde bir gittim, bir daha gidemedim. On beş, on altı yıla varıyor biz buraya geleli. Benim herifi dersen, belkim hiç varmadı. Evin işini bitirsem bahçanın işi ağzını açıyor. Say ki yalınız bir insanım, say ki başımda kocam yok, elimin altında kızlarım yok. "Ulen Veli, Veli, Veli!" deye deye bir helâ bilem kazdıramadım buna! Deredeki nanelerin, yarpuzların kokusundan baskın geliyor pisliğin kokusu burnumuza. Ayıbı da biliyoruz amma kursaksız bir herifin elinde, çaresizliklerin en büyüklerinden biriyle, elim kolum bağlı ay bacım! Hemi de erkek kuvatıyla olacak iş var, kadın kuvatıyla olacak iş... Kendim kazdım bir iki sefer, her bahar sel aldı. Yalnız çukur kazmayla oluyor mu? Ağaç ister yanlarına. Dikmeye direk ister. Kapı gibi bir şey ister. Teneke bilem buluyor eller. Şoo burunu dönünce İlifgin'den Ayşegil var, onlarınki teneke. Dana kaçar giderse, tutup getireyim diye iner varırım iki bıdırdaşırız Ayşeli'yle. Ne bir koku gelir, ne bir sinek onlarınkinden. Onlarınki bek eyi hey bacım! Tam çayın bükülüverdiği yerde kocaman iki kaya bulmuş Ayşeli'nin herifi. Kayalar yerli. İkisinin ortası da derin bir yarık. Tam o yarığın ortasına oturtmuş taşları. Ağaçları da uzatmış. Ilgınları getirip germiş, tenekeleri kesip çakmış. Yapılı, kapılı bir şey olmuş ki, içine girip işini

görüyorsun, akan sular alıp gidiyor, balıklar kapıp yiyor. Biz burda dört sel ağzında, garezden mi, gadersizlikten mi? çooook ireziliz, çok ireziliz ay bacım!..»

Efsaneleri anlatırken sağa sağa bakıyordu Fadime. Eliyle koluyla, «İşte tilkiler, işte çakallar, askerler, aslanlar...» diye gösteriyordu. Bu sefer de sola döndü, çevresini saran gerçeği anlatıyordu:

«İki üç altınım vardı, aldı. İki üç tarlam vardı, sattı. Bir tükân açtı köyün içine. Dedi: "Çabuk yanından varsıl olacam. Hasan Hüseyin'in altına bir kamyon alacam. Hiç olmazsa bir Skoda!" Kendi teveklerimizi bununla götürecek Adana'ya hesap et! Sülâlesi bigaç tükân işletmiş gibi, ne varsa satıp savdı, girişti tecarete. Amma eller kâr ederken bu zarar etti. Bir etti, iki etti, sonra da elindekini avcundakini Zülfikâr'a devredip çekildi şoraya. Ne kamyon, ne Skoda! Ne para, ne altınlar, ne tarla. İpallah, sivri külâh kaldı. Kaynatam Hacı Durmuş'a gitti. Çökmüş Kur'an'ın başına, okuyor ağlıyor o da. Biliyor oğlunun neye geldiğini. Çok tilki bir heriftir, oğlu neden bunda saftır bilemem. Kaynatam dinlemiyor bile Veli'yi. "Beeen..." diyor, "Hecaz'a gidecem yeniden! Niyet ettim tâ kıştan. Daklaşma dalgama!.." Doymasın işallah! İki sefer varıp geldi. İlki kendi içinmiş. İkincisi ölen karısı için. Üçüncüsü de şimdikine. Kıymatlısı böyle kıymatlı oluyor işte. O da bir karıya benzese! Buruşuk Fatma!.. Biz, dört çocuk öncekinden, iki benden, o yana kavran, bu yana kavran. habire döğüş, habire çekiş huğun içinde, baktık olacak gibi değil, çekip buraya geldik. Bir dam yaptık. Biraz fasulye mısır ektik, biraz soğan, söven... Hacı kaynatam tesbiğini sallayaraktan çıkıp geldi: "Eee Veli, oğlum Veli! Allah insanları ayrı ayrı yarattığı gibi ırızıklarını da ayrı ayrı yaratmış. Ben Arabistan'da çok âlim, fazıl, derin bilgili hacılarla karşılaştım. Onlar söylediler, kitaptan yerini de gösterdiler: Babalı adamın malı olmazımış oğlum! Sen gelip bu tarlaya kondun amma biliyorsun bu tarla benim kendime daha çok ilâzım. Ben seni severim, velâkin kendimi daha çok severim. Senin ırızkını düşünmek isterim, velâkin kendi ırızkımı daha çok isterim. Bana darılma, gücenme babam! Tabiî

ben temelli de sığır değilim Veli'm. Orasını burasını kazıp onarmışsın, ağaç dikmişsin. Bölecem tamamını ikiye. Yarısını sana bırakıp, yarısını kendim alacam oğlum. Taban yanı eyidir bak, vereyim sana. Üst yanını da kendim kullanayım, biraz kırlık felândır amma zarar etmez. Haydi babam, darılma..." Kaynatam olacak deşilesi böyle deyince benimki "he" deyiverdi. Aldı tarlanın "taban" yanını. "Tarlanın taban yanı eyidir Veli! Hazır elinin altında su. Yazın akar, güzün akar. Bendi devir, Bire bin verir inan. Kamyonu getirir sebze tutarsın Ankara'ya. Deste deste alırsın paraları. İrezillikten böyle kurtulur insan. Arpa ekimini bırak. Ne yapacan arpayı? Sebze gibisi var mı? İki ürün alırsın istersen. Hıyar eksen para. Yerine gök fasulye ek. Yerine turp ek. Üç ürün bilem alırsın!.." Böyle şirin dillerle kandırdı oğlunu. Salatalık, bostan ektik, çaptık suladık. Çiçek açtı kökenler. Yirmi gün demedi, bir yağmur yağdı, bir sel geldi, süpürdü gitti. Bir taş yığını çökekaldı yerine. Hani tarlanın "taban" yanı eyiydi? Paklayıp bir daha ektik. Gene süpürdü. Ertesi yıla açlıktan ölü çıktık. Yokarı yana bağ dikti kaynatam. Veli sökecek oldu çiti. Karakol getirdi kır domuz. Sonra gitti keşif getirdi. Yargıcın biri dikeltti karşısına soruyor, "Bilrıza mı bölüştünüz, bilârıza mı?" Ne bilsin bizimki Irıza'yı, Osman'ı? "Irıza'yı tanımam efendim!" dedi şaşkın. Yargıç da güldü. Verecek oldu tarlanın üst yanını bizimkine, kaynatam diretti: "Ben oraya bağ diktim, çubuk döşedim, zerdali fidanları yatırdım, onun orası imar ihya görmüş tarladır, hemi de evelinden benimdir, hakkı yoktur Veli'nin, nasıl verebilirsin?" Talimli domuz! Böyle diretince durakaldı yargıç. Bir daha da sökemedik çiti. Bir yıl sökecek olduk, gene karakol getirdi. Şimdi işte, uğraşıyoruz dört sel ağzında temel tutacağız, çit yapacaz diye...»

Küçük kızı Hatice geldi, elinde süt bakırı. Satmış. Parasını da almış. Verdi anasına. Kâğıt para demir para.

«Kimbilir daha kaç bakır satacaz ki biriksin Hacı Durmuş'un bir Hecaz'a gittiğinde götürdüğü kadar? Güssün'ün koruklu oyalarından satmak gerek, kimbilir kaç dene daha? Elimize geçeni unluk almak için veriyoruz. Sabun para, astar kaput para.

İğne ilâç para. İnsanoğlu bir tuluk su, akşam var, sabah yok. Amanat gibiyiz dünyada. Ölsen çocuklar alanda kalacak. Sefil olacak ahmak Veli daha beter. Öteygün kaya yuvarladık, söğüt soktuk selin geleceği yana. Amma durma sok, sorma sok. Dört yandan geliyor. Dereleri tümden kapayamazsın. Birini kapasan, üçüne gücün yetmez. Kaya kaçtı elinden, ayağı ezildi, az daha ölüyordu. Aklım çıkıp gideyazdı tepemden. Durduramadık giden otobüslerden, taksilerden birini. Akan kandan batar arabaları deye korktular. Dönüp geldi emekleyerek. İşedim üstüne, tütün basıp sardım. Altı ay aktı, sonra kuruyup eyi oldu. Amma altı koca ay, odun bulamadık yakmaya, ekmek bulamadık yemeye, sabun bulamadık kabı kaçağı, donu gömleği yumaya. Dünya zor idi, daha zor oldu ay bacım!..»

Küçük kızı Hatice, süt parasıyla oya parasını verdi. Bakracı içtikleri suyun gözesine götürdü, doldurup getirdi. Cam bardağa koydu sonra.

«Yoktur çayımız gayfamız, şerbetimiz şurubumuz, bir suyumuzu barim içiver hey bacım. İğrenme, temizdir suyumuzun gözesi. Amma sel gelince örter üstünü. Uğraşıp açarız yeniden. Güssün'üm böyüdü, oyacı kızım. Bu Haçça'm daha gözel, sütçü ayrancı. Derenin içinde geceler uzun oluyor. İki bebe, daha fazla olmasın deye çekmediğim çile kalmıyor. Her düşük bir ölüm. Halbuysam ne kadar gözel oluyorlar bak şunların yüzlerine. İlik gibi kızlar. Belkim diyorum, şunun şurasında böyle koruklu koruklu oyaları örerken, tevekleri toplarken, sütleri sağarken, bir havaşlısı çıkar da alır kızlardan önce birini, sonra birini. Elleri varlı varsıl olur havaslılar, hem kızlar kurtulur, hem biz. Belkim bize de eyilikleri dokanır diyorum. Söylüyorum herife, "Vakit varken yapalım iki daha!" Direniyor: "Dört de ilkinden var, ne yapacam sekiz çocuğu!" Böyle yollara bakıyorum. Kaplıcaya gelen hastaların oğlundan uşağından havaslı biri çıkar diye yolluyorum Haççayı süt yoğurt satsın. Amma Güssün'üm gitmiyor. İlifgin köyünden gebelenip kaçan kız gibi gebelenip taş olmaktan korkuyor heralım. Ben de ne yapacağımı bilemiyorum hey bacım! Bir bilene de rastladığım yok ki sorup öğreneyim. Derenin içindeyiz burda, de-

rin mi derin! Çok makineler geçiyor, çok geniş, çok uzun bir yolun altındayız, kimimiz kimsemiz yok, üşüyoruz, korkuyoruz, yalnız mı yalnızız...»

Ankara-Adana yolunun altında, Gâvurdağları'nı, Alman Pınarı'nı aşıp Fevzipaşa'ya, Kömürler'e, Kefersiz'e, Antep'e ulaşan asfaltın kıyıcığında iki dam, bir huğdu Alihoca köyünden göçüp gelmiş Veli'nin yurdu. Bir yanında gerçeğin sevimsiz yüzü kayalar, ardıç ağaçları, çalılar; bir yanında Çiftehan kaplıcaları, taştan analar, efsanenin askerleri, tilkiler, çakallar, ayı yavruları...

Niğde valisi kabinler yaptırmış oteller döşetmiş. Kendine de özel güzel bir yapı, merdivenleri mermerden, köşk gibi. Gelip suya giriyordu ılık mı ılık, tatlı mı tatlı. Güneş yakıyordu kuşluklardan ikindilere kadar. Arılar geziniyordu fasulye çiçeklerinde. Yeşil sinekler konup kalkıyordu pisliklere. Asmaların yaprakları parlıyordu günde. Veli'nin karısı Fadime konuşuyordu damın önünde. Güssün, koruklu oyalardan örüyordu. Hatice, sellerin yuvarladığı taşların içinden beş taş seçmişti ufak tefek. Nereden gelip oturduğu belli olmayan konuk kalkıp gidene kadar bir fırsatı vardı, kaçırmak istemiyordu, «beştaş» oynayacaktı.

1974

TRENCİ ÖKKEŞ

Tokuşun Kahve'nin bahçesinde, kapısı günlerce açılmayan sendikanın yönetim odasının önünde oturuyorlardı. Yirmi kişi vardılar. Şamatalarını uzaktan duyup sokuldum. «Buyur buyur...» yer açtılar. Aralarına kısıldım. Merhabalaştık. Ökkeş' le ayrıca merhabalaştık, ellerimizi göğüslerimize bastırdık.

«Eyi ki geldin, canımı çıkardı bunlar benim! Dinime imanıma, üç günde akıllıyı deli eder, Elâzığ'a, Bakırköy'e yollar bunlar! Birer birer de gelmiyorlar, hep birlikte ücum ediyorlar...» diye yakındı, iri elleriyle gür bıyıklarını burdu Ökkeş.

Kısa bir sessizlik oldu. Birer sigara yaktık. Güneş bastırıyordu. Biraz onun sıcaklığı, biraz sıkıntı, terledi Ökkeş. Sıkıldığını sezdiler: «Bak hele, şu Meydanekbez'deki tavla maçını bir daha anlat, ede'miz de duysun!» dediler.

Top gibi patladı: «İnanmıyorsunuz kii! Anlat anlat, nesini anlatacağım kii! Diyorsunuz: "Yalan, yalan!" Peki yalan, yok öyle bir şey, ben Trenci Ökkeş değilim, Meydanekbez'e gitmiyorum, Suriye Candarma Komutanıyla oyun oynamadım, onu yenmedim, oyun falan da bilmiyorum, yalan, yok böyle bir şey, atıyorum...»

«Haşşöyle! Yola gel looo!.. Yola gel, bizi çocuk gibi kandırma!..»

«Siz hiç kanar mısınız? Sizde akıl fikir, sizde bilim, bilgi... Siz hiç kanar mısınız canım?»

«Sandığın kadar da cahal değiliz haaa!..»

«Yah!.. Açıkgözlüğünüz cihanı titretiyor! Çok uyanıksınız maşallah!..»

Gene patladı: «Bak ede'm! Biliyorsun, bizim haftada iki seferimiz var Meydanekbez'e. Gidip geliyoruz. Sınırı geçince treni ikinci hatta alıyoruz. Bazen karşıdan Toros gelecek olu-

yor. Bazen mâyene, sayım uzuyor. Bekliyoruz kahvede. Beş altı biz, on beş yirmi onlar. Oturup çay içiyoruz. Hoşkin, konken, bezik... Ben aslında bütün oyunlardan çakarım...»

«Senin çakmadığın yok canım!» dediler.

«Evet yok!» dedi öfkelenmeden. «Tabiî gide gele biz bu Suriyelilerle kaynaştık, bir memleketli gibi olduk. O mayınlar, telörgüler, gümrük yoklamaları hep dışımızda. İçimizde sınır yok. Aynı buradaki gibi oturup kalkıyoruz. Bu gidişimde, Meydanekbez Candarma Komutanı girdi kahveye. Dedi: "Var mı benimle tavla oynayacak?" Ben aldırış etmedim. Geçen sefer de, önceki sefer de böyle geldi, lâf attı bu, kimse karşılık vermedi. Ama bir kısmı benden yana bakıp güldü, güldüler. Bunu eyi farkettim. Kendi kendime "Heralda bunlar da duymuşlar benim biraz atakçı olduğumu!" dedim. Kızdım. Yani ede'm, atakçılık felân yok aslında. Bizim burda bana çok yüklenirler. Beraber gittiğimiz arkadaşlar, maşallah, acans gibiler. Her havadisimizi taşırlar. Benimkileri de taşımışlar, belli. Oyun kâatlarını bıraktım. El'im de eyiydi valla. Dedim: "Eğer burda haggaten tavla bilen varsa, ben de bekleyip duruyorum, buyur oynayalım Komutanım!" Geldi bu. Oturduk karşı karşıya. Tabiî hemen çevremizi sardılar. Belki kırk kahve içildi. Yenilirsem cebimdeki para yeter mi bilmiyorum. Baktım herif bayâ oynuyor. Ama ede'm, bende de bilek var, attım mı getirtiyorum! Seriyorum bunun önüne pulları, birkaç vuruyor, sonra, "Tavlada vuran, damada süren!" deyip başlıyorum ben de onunkileri vurmağa. Ne kadar açık pulu varsa toparlayıp tıkıyorum benim göze, beş kapıya, altı kapıya... Uzatmayalım, birinci el "oyun"la bitti. İkinci el "mars!" Üçüncü el "mars!" Beş-Sıfır devrildi herif. Çıkarıp kırk kahvenin parasını verdi. Verdi ama kızdı da. Dedi: "Bir daha oynayalım, ben bundan bir şey anlamadım!" Dedim: "İstersen on daha oynayalım, ama nesine? Bizde âdet, bunu bir şeyine oynarlar!.." Yani ede'm, sivriakıl insan orda da çok. Dediler: "Biriniz Türkiyeli, biriniz Suriyeli, oturup devletine oynayın!.." Komutan öfkeli. Ben de bildiğin gibiyim. Dedim: "Oynayalım!" Başladık. Bu sefer birinci el mars, ikinci el mars, üçüncü el mars. Altı-Sıfır gene yenik. De-

li oldu bu. Kalktı oturdu, sonra gene kalktı, "Allasmarladık" bile demeden çıktı gitti. O gidince, biz de atlayıp buraya geldik. Suriye benim olmuştu, ordaki arkadaşlara bağışladık... Dediğim, anlattığım bu. Yalan diyorlar. Gözleriyle görmüş gibi, "Sen yenmedin, yenildin!" diyorlar, yemin billâh ediyorlar...»

Kalabalık bir daha gürledi: «Yalan tabiî! Böyle gerçek olur mu? Bu seninki, Telefoncu İbrahim'le, Hesapçı Mustafa'nınkine dönüyor. Kalkıp Antakya'ya gitti bunlar geçen yıl. Antakya'da oturup oynadılar. Kırıkhan'da oturup oynadılar. Hassa'ya gelip oynadılar. Sulumağara'ya, Haltanlı'ya gelip oynadılar. İslahiye'ye gelip oynadılar. Sonunda Fevzipaşa'ya gelip anlattılar; İbrahim dedi: "Ben yendim!" Mustafa dedi: "Ben yendim! Allahıma dinime hiç el vermedim!.." Belkim şimdi Suriyeli Candarma Komutanı da orda senin gibi anlatıyor: "Ben yendim, Türkiyeli trenciye bir tek oyun vermedim!" Haa?»

Ben de söze karıştım: «Evet!» dedim. «Anlattıklarına inanmak biraz zor! İki sefer üst üste, Beş-Sıfır, Altı-Sıfır... gerçek ten zor...»

Keşke karışmasaydım, çok bozuldu:

«Valla ede'm, sen de böyle dedikten keri, biz bu memleketten göçüp gidelim! Yada hiç kahveye felân çıkmayalım! Ama bunun ısbatı kolay: Suriye oradaysa tavla burada! Bileğine güvenen buyursun!..» Dönüp bağırdı: «Tokuş dayıııı!.. Bir tavla yolla buraya!.. Bir tavla, bir tavla!.. Sağır mısın be adam, tavla diyoruz!..»

Kahvenin bahçesi elektriklendi. Başka eli boşlar toplandı çevremize. Tavla gelsin, oyun hemen başlayacak. Bu kızışkın maçlarla Ökkeş'in yalanını ortaya çıkaracağız, karınlarımızın şişi biraz inecek.

Aslı Keferdiz'den arkadaşımızın. Çok yakın buraya. Üçe kadar mı, beşe kadar mı ne okumuş köy okulunda. Sonra oturmuş. Çoban olmuş, çırak olmuş. Azap olmuş, asker olmuş. Malsızlıktan, parasızlıktan evlenememiş. Arkasızlıktan iş bulamamış. Almanya'ya yazılmış, sıra gelmemiş. Hollanda'ya yazılmış, gelmemiş sıra. Gitmiş Adana'ya, sınava girmiş, bu sefer de pu-

anları tutmamış. Sonra adamını bulup rüşvet vermiş de tren işine girmiş, gardıfren olmuş. Vagonları birbirine bağlıyor, kapılarını, kurşunlarını denetliyor, «fazla mesai» yapıyor, biraz da Suriye'ye gidiyor, işi iyi! Bıyıkları felân...

Oyun başladı. Bıyıkları felân, lâf olsun. Particiliği, devrimciliği yok. Çıkarına bakıyor. Bütün oyunlardan çakıyor. Bütün oyunlarda kazanmaya bakıyor. Zaten demiryolcularımız bizim, dünyadakilerden bambaşka olarak, devrimciliğe uzak duran, uslu, uysal arkadaşlardır. Birinci dereceden ağır emekçiler oldukları halde, birinci dereceden devlet memuru felân sanırlar kendilerini...

Gişeci Haşim'le başladı oyun. Ökkeş çattı kaşlarını. Mareşal Çakmak'ınki gibi kocaman gövdesini dikti. Önündeki tavlaya, aşağıda bir savaş alanını gözetler gibi bakıyor, çatık, sert! Kısa bir an düşünüyor, atıyor zarları. Kısa bir an düşünüp vuruyor, yatıyor, kapı yapıyor. Beş kapıya, altı kapıya alıyor Haşim'i, derken küüüt! Oyun bitmiş, Haşim Beş-Sıfır yenik...

Mesut hoca geçiyor karşısına. Boyun damarları geriliyor Ökkeş'in. Alnı terliyor. Yalnız eliyle, başıyle değil, her organıyle, saçının teliyle, siniriyle, kasıyle oynuyor. Mesut hoca Altı-Sıfır yenik...

İrfan geçiyor bu sefer. O da Altı-Sıfır...

Antepli Ahmet: Altı-Sıfır...

Manevracı Mehmet: Altı-Sıfır...

Ben de biraz oyuncu geçinirim, oturuyorum karşısına: Altı-Sıfır...

Şaşırıp kalıyoruz...

«İşte bu kadar!» diyor. Mahçup mahçup bakıyor yüzümüze. «Bu kafa, bu kol...» Oturduğu yerde biraz doğruluyor. «Bu gövde, bu gövdenin içindeki yürek... Bunların hepsi taşasıya dolu! Saman değil, güç kuvet dolu!.. Amma... Bir yıl kadar oluyor, dedim ki bizim Şefe: "Beni makinist korsuna yolla!" Ne dedi biliyor musun? "Haydi lan! Sen ne anlarsın makineden?" Aynen böyle söyledi: "Sen ne anlarsın?" Teh!.. Taşı ağır memlekete

düşmüşüz ede'm! "Şen ne anlarsın ma-ki-ne-den?" Ulan sen bana treni ver, ben onu güneşe çıkarayım, güneşe!..»

Ellerini yumruk yapıp vurdu göğsüne:

«Dolu bunun için doluuuu!..»

Dut yemiş bülbüle döndük hepimiz.

Koskoca bir susku olduk...

1969

KUZÖREN MADENLERİ

Kuzören'deki ocaklar, Hacı Nuri'nin yıllar süren çabalarından sonra işlemeğe başladı. O da partideki dostlarının etkisiyle. Değilse daha uzun yıllar boşu boşuna yelip duracaktı başkentle bura arasında. Partideki dostları araya girdi de İskenderun'dan bir banka kredi verdi, Amerika'dan yirmi kamyon geldi. Limandaki yükleme işleri de kolaylandı.

Amerikan gemileri arka arkaya yanaşıyor şimdi. Ne kadar da koca karınlı şeyler!.. Kamyonlar çift şoförle çalışıyor. Her şoför beşer sefer yapıyor günde. İki ayın içinde, altı yıldır yapılan giderlerin tümü çıktı, üst yanı «kâr evi»ne yazılmağa başladı.

«Maden işi son derece bereketli imiş Allaha şükür!»

Kuzören'deki ocaklarda 480 işçi var şimdi. Bunlar sadece kazmalarıyla kazdıkları madeni biliyorlar. Hacı Nuri'nin çektiği çileden hiç birinin haberi yok. Dertleri günleri, «Dünyanın parasını furuyor dürzü! Etek etek kazanıyor!..» Bildikleri bu, dedikleri bu. Halbuki sadece İskenderun'daki bankanın kredi açması onüç aylık uğraşmanın sonucu!

— Gide gele, gide gele Ankara'ya! Dilenecek hallere düştüm kardaş. Bu kamyonlar, bu gemiler, olacak işlerden değildi ama oldu. Şükür, şükür Allaha! Son seçimde Selâhattin Bey'i senatör çıkardık da bahtımız açıldı. Sağolsun Amarika da bize demokrasiyi yolladı. Selâhattin Bey bakan oldu, hep bizden yana baktı çok şükür! Ne olsa anası babası belli! Ehli iman çocuğu! Okumuş felân ama insanlığını yitirmemiş! Amarika'da okumuş olması bilâkis daha da artırmış insanlığını. Desem inanmazlar...

«Etek etek kazanıyor Nurâ!..»

Evet, etek etek kazanıyorum. Ama bu kazanca kavuşana kadar çektiklerimi dağlar taşlar çekti mi? Sadece bir kazma-

dır kullandığınız! Beş on tık tık, kazma, beş on kürek, yükle kazdıklarını kamyona, ondan sonra, "Ver paramızı Nurâ!" Bundan kolay ne var ulan? Bir bununla iş bitiyor mu? Yatırımı ne olacak bunun? Harcı, masarıfi, vergisi, rüşveti ne olacak? Daha pavyonu, avradı, kız oğlan kızı var, zorluğu var, zorluğu!.. Zor zor zoooorrrrr'luğu var! Bakınız hele, kaç tene «zor» çıkıyor ağzımdan!..

Namazımda abdasımdayım da çok şükür! Hayırımı işlemede, fitre zekâtımı da vermedeyim elhamdülillah! Dulları yetimleri kanadımın altına almadayım, ülkenin yoksullarını gözetmedeyim, ne mutlu bana! Çıblaklara iş vererek, üst baş sahibi kılmadayım. Dünya kadar eyilik etmede, beldemize kâr kazanç dökmedeyim... Partimizi de geniş ölçüde destekliyorum hamdolsun!..

«Kahveler gözel olmuş Yasin efendi! Ellerine sağlık ulan köhne mümin! Selim Çavuşu çağır şimdi bana. Gel kardaşım Selim Çavuş! Dört aç bu kurbağa gözlerini! Göçük, yıkık istemem ocaklarımda. Elinden geldiği kadar dikkat edeceksin bak. Dört değil kırk dört açacaksın gözlerini! On beşten on beşe o tüyübozuk doktorun gelip gitmesini sağla. Haftadan haftaya gelip gitmiş gibi muhkem raporlar yazsın. Anaları ebeleri yıldan yıla görmüyordu doktor. Düzenlice koy hepsini dosyaya. Dostumuz, düşmanlarımız var. Hazırlıklı ol her ihtimale. İhtimallerin eyisi var, kötüsü var. Zinhar gazatacı alma ocaklara. Tabiî Kaynaklar Bakanından yetgi olacak, Amarikan Elçisi Mister Ambasador Bey de damga basacak ki gazatacı girebilsin. Gelenlere, "Haydi kardaşım marş marş!" tamam. Komonizim tehlikesine karşı en etgili çare madendir. Bunu bizim dürzüler anlamaz. Amarika'da fabrika bol, maden az, ne yapacaksın? Onun fabrikası gelebilir mi buraya? Senin madenin gidecek. Komonizme karşı böyle kardaşane tedbir alacaksın. Maden stokları kuvatli olacak Amerika'nın. İşlediğini işleyip, işlemediğini vadilere yığacak. Üstünü örtüp etiket koyacak. Sakla samanı, gelir zamanı. Saklayacak madeni. Bugün kendisi destekliyor, yarın da evlâtları destekleyecek bizi. Hemi de destekler işallah! Gazatacıların babasının çiftliği değil ocaklar.

Keyfleri isteyince giremezler. Gözünü dört değil, dört yüz dört açacaksın Selim Çavuş. "Biz gazatacıyız!" diye gelmez bu dürzüler. "Tabiî Kaynaklar Bakanlığı'nın Maden Şubesi foturafçısıyız, dergi çıkarıyoruz, oraya röportaj yapacaz..." deye gelirler. Çok, ama çoook dikkat etmelisin. Bir de, ulan burda sinek uçsa habarım olur, ben açmadan habar vereyim demiyorsun, o velinceli Cafer'in elindeki kitap ne peki?»

«Habarım yok!» dedi Selim Çavuş. Beti benzi uçtu birden.

«Bak, bak işte! Senin habarın yok ama benim var koca gafil! Herifçioğlu "Sosyalizmin Alfabesi"ni okuyor! Ciddî söylüyorum, bayâ "Sosyalizmin Alfabesi"ni okuyor. Bugün sosyalizm, yarın komonizim, ondan sonra çekiver kuyruğunu memleketin! Ne dirlik düzenlik kalır, ne ağalık, hacılık, ne din, ne iman! Ne Kuzören madenleri, ne İskenderun'daki banka, ne bu kamyonlar, vapurlar, ne de Amarika!.. Selâhattin Bey felân mort o zaman! Sen, ben mort! Velinceli yontulmadık Cafer İşletmeler Bakanı, Kazıklı köyünden şişko Hamit de Meclis Başkanı. Yaz bunu bir yere...»

«Valla habarım yok! Hemen bugün atarım! Bakmam gözünün yaşına!»

«Atarsan kahraman olur, atma! Adımız işçinin uyanmasını istemiyor olur. Çağır öğüt ver. Çağır prim ver. Komonistlere hizmat edeceğine bize etsin, it!..»

Velinceli Cafer bıyıklarını salıvermiş, geldi.

«Tamam, bıyığı da var! Kitabı da elinde, gördün mü?» Cin ifrit oldu Hacı Nuri. Bereket Cafer anladı, aşağıdan aldı:

«Estafurullah Nurâ, valla estafurullah! Asla korktuğun değil. Ürktüğün hiç değil inan! Ben o kitabı buldum valla. Bayâ yolda buldum. Gelip geçenler atmış heralım. Yok yok, biri getirip vermedi valla! Yollamadı da adresime. Zaten çok bir şey öğrenmedim: Her zaman şu iki soruyu soracaksın kendine diyor. "Üretim araçları kimin elinde? Artıdeğer kimin cebine giriyor?" Başka şeyler de yazıyor ama kafam almadı. Nüzümsüz şeyler. Ben okumuş felân değilim zaten. Şöyle bir karıştırıp koydum başımın altına. Sen de yastığımın altında gördün heralım. Ya sen gördün, ya acanların. Olur, hayhay! Ma-

den ocakları önemli tabiî. Ama asla korkup ürktüğün gibi değil Nurâ... Tamam tamam, pekey pekey Nurâ...»

«Komonistler o kadar çok basıyor ki bu kitapları, maden işçileri, çiftçiler, çobanlar alıp okusun, üretim araçlarını, artıdeğeri bellesin, karman çorman olsun ortalık istiyorlar. Ulan bunların ne olduğunu daha ben bilmiyorum doğru dürüst! Ben bilmeden işçilerim bilirse neye varır ucu? Çakmağını çıkar Selim Çavuş, hemen yakalım şunu...»

«Yooo, bu olmaz, olamaz Sayın Nurâ!» dedi Velinceli Cafer. «Yakarsak ziyan olur. Ben köyde avrada veririm, zoba dutuşturur. Birer yaprak, ikişer yaprak, ne kötü elli gün idare eder. Malûmdur, israf haram...»

«Aferim Cafer oğlum! Bu aklını da beğendim, israf haggaten haramdır. Pekey al götür köyüne. Avradın zoba dutuşturursun. Daha bulursan onları da götür. Çok hoşuma gitti bu akıl. Hemi de bu dutum. Sana bir maaş ikramiye veriyorum. Beri bak Selim Çavuş, dediklerimi duydun, borduroyu ona göre yapsın Mâsebeci Bey...»

Günlerce, «Nurâ çok yaşasın!» diye güldü Velinceli Cafer. Ay sonunda ikramiyesini aldı. «Yüz lirasını yeğenim Metin'e yollarım!» diyordu. «Üstünü eve harcarım. Yeğenim Metin yenilerini yollar kitapların. Okur okur veririm köydeki, ocaktaki arkadaşlara. Onlar da okurlar beş numara lâmbalarda geceleri. Güçsüzdürler, yoksuldurlar ama karıncalar gibi çokturlar. Karıncalar birleşince filleri yutarmış. Bizimkiler de birleşiyorlar işallah...»

*
**

Eki: Bir Mektup

Sevgili Cafer Emmi,

Senin istediğin kitap olsun! Fakültedeki arkadaşlarla «Halka Kitap» servisini geliştiriyoruz. Yolladıklarımı okuyunca yenilerini iste. İşçi arkadaşlarımız madenleri işletirken, kafalarını da işletmeli. İşleyen demir gibi, işleyen kafa da ışıldar. Bu

çamurdan kurtulmamız, sizin kafaların ışıldamasına bağlı. Yüzümüz sizin bu çabalarınızla gülecek emmiciğim. Cümlenin güleceği güzel günlere böyle akıllı, böyle bilinçli çabalarla varacağız. Öperim namuslu ellerinden...

Yeğenin Metin

1969

ALİ TAKA

Hepimiz yağın, kirin içindeydik. Çoğumuz uzaklardan gelmiştik. Bulunduğumuz yerlerde, Ankara'da, Adana'da iş kalmamıştı. Istanbul'a yönünü dönen yoktu. Aslanların, kaplanların ağzına geçmişti işler. Samsun'da, Trabzon'da zaten yoktu. Yele yele tamam buralara geldik.

Aslı bu bölgeden olan arkadaşlar kaçakçılığa vermişlerdi kendilerini. Hiç bir şey olmazlarsa "sırtçı" oluyorlardı. Mayınlı toprakların arasından bir sırt mal geçirip 70-80 lira alıyorlardı. Ne çuvalın içindeki malla ilgileri vardı, ne de Suriye'deki satıcıyla, jandarmayla, parayla, rüşvetle! Sadece iki büyük soruna dikkat ediyorlardı: Birincisi, yakalanmayacaksın; ikincisi, mayına basmayacaksın!

Yakalanırsan zor. Malını taşıdığın dürzü, seni kurtarmak için verir biraz. Töre böyledir. Etinden et kopar. Kurtaramazsa girer cezanı yatarsın, dürzü besler seni. Bu da töre. Değilse kim kimin malına sırt verir?

Fakat mayına bastın mı temelli zor, temelli kötü! En azından bacağın gider. Kolu, başı, canı, gövdesi gidip ölen çok. Sakat kalan çok... Topal kalan...

Çok olduğu halde ardı gelmiyor. Boyna kaçakçı oluyor buralı arkadaşlar. Keyflerinden değil tabiî. Nedenleri açık. Eskiden anlamazdım, şimdi anlıyorum. Baraja gelince kavradım böyle sorunları.

Taşın kayanın içine, yılanın çiyanın ocağına kurmuşlar çadırları. İçlerinde yatmak ölüm. Barakalar derseniz daha kötü. Pire kaynıyor.

Kimi zaman battaniyeyi alıp kamyonun üstünde yatıyorum. Ama kaç gün yatarsın kamyonda? Çavuş olacak izin vermiyor hem de: «Âlemin akıllısı sen misin? El nerde, sen de orda yatacaksın...» diyor inek.

Dört arkadaş Koçanlı'ya gidiyoruz. Mayında ölen Hallo' nun evini boşalttılar. Kira verip kalıyoruz.

Arada bir su kaynatıp yıkandığımız, yada Kilis'e, Antep'e, Anteke'ye hamama gittiğimiz oluyor. Ne olsa yağın kirin içindeyiz her gün. Yüzüyoruz pisliğin içinde. Şoförlüğün en ağır türü bizimki. Sakınayım, kaçınayım dersen tutunamazsın. Havaya para vermez eloğlu. İt gibi, kurt gibi saldıracaksın işin üstüne. Gözün kara olacak. Burası yar, şurası uçurum, burası batıyor, şurası yıkılacak, yıkılacağım, yuvarlanacağım demeyip saldıracaksın. Tabiî batacaksın, kirlenip pisleneceksin, yağlanacaksın biraz. Havaya para veren dürzü görülmüş mü şoföre, şuna, buna?..

Güya bu yıl bitecekmiş burası. 65 milyon koymuşlar ödenek. Yirmi daha gerekiyormuş. Gelecek yıl biterse iyi. Mütayide vermişler. Herifin umurunda mı? Soğukoluk'tan gelmiyor, kızlar körpe, rakılar soğuk, etler kanlı, para bol. Mühendis Sezgin de olmasa işe bakan, denetleyen yok. Halk ise ayak basamıyor yapım yerlerine.

Hem Amik'in batak yerlerini kurutacak, hem de kurak yerlerini sulayacak barajımız. Ne kadar iyi bir şey! Baraj gibi var mı? Birinci ben tutkunum böyle işlere. Ama bizde nasıl gevşemiş civatası her şeyin! Kurutulacak yerleri ağalar kapıştı. Sulanacak yerler zaten onların. Onun için sevmiyorum bunları, hem de savundukları düzeni...

«Yüklenin arkadaşlar değiştirelim!»

Yükleniyorsun, arkadan da kimse yok. Düğün elle, yağmur yelle...

Bunu bizim barajdaki işçi arkadaşlardan anlayan az. Şoförlerden, yamaklardan, kompresör çalıştıranlardan, dinamit yerleştirenlerden az. Yıkama, yağlama ve bakım işlerinde çalışanların çoğu birer *"kendim"* bulmuş, *"kendim"* deyip başka demiyorlar. Çoğu kendi'nin kabuğunun içinde kaplı. Nasıl kıracaksın o kabuğu da çıkaracaksın arkadaşı oradan? Yüzüne gözüne nasıl su serpip uyandıracaksın? Herife emek diyorsun, hava! Sınıf diyorsun, bakıyor yüzüne' Emeğin kurtuluşu oğlum diyorsun, mal mal bakıyor. Ferhat'ın işine benziyor bizim iş-

ler, elinde ufacık kazma, karşında koskocca dağ, kıra kıra, lokma lokma açacaksın ışıklı sulara varan toneli.

Onun için diyorum bütün gazete okuyan arkadaşlara: «Atmayın okuduklarınızı, gözünüzü seveyim! Verin bana, götüreyim Koçanlı'nın çağalarına!..» Gülüyorlar, «Ne olacak bir köyün çağalarına gazete götürsen?» Kırk sefer diyorum, çok şey olmayacak! Bizimki lokma lokma koparmak karanlığın kayalarını. Kırk sefer söylüyorum, çocuklar da belki yirmi yılda uyanacaklar. Anca onlar uyanınca kitlelere yayılan görüşlerimiz "maddî kuvvet" olacak.

Bir yandan gülüyor, bir yandan veriyorlar okuduklarını. Mühendislerin, teknikerlerin ellerinden zorlan gibi alıyorum. Kimine beyim, kimine paşam diye diye. Verene de sağol, vermeyene de sağol çeke çeke. Topluyorum, on sekiz, yirmi oluyor. İçi dışı dağılmışlar varsa birleştiriyorum. Katıyorum bir naylon çantanın içine. Akşam paydosunda düşüyorum yola. Bazen arkadaşlarla, bazen onlardan arkada, Koçanlı'ya çıkıyorum. Mayında ölen Hallo'nun evine varmadan çocuklar önümü alıyor:

«Ali Taka, bir kazate bana!..»

«Ali Taka bana da bir kazate!..»

Bazen elimdeki gazeteden çok çocuk çıkıyor karşıya, kesiyor yolumu. Ne yapacağımı şaşırıyorum. Saçları kesik çoğunun, ama şehir, kasaba okullardaki giyim nerde? Hiç birinde doğru düzgün öğrenci hali yok. Okulları da okula benzemiyor zaten. Dilleri zor anlaşılıyor. Anadilleri Kürtçe. Türkçeyi okulda öğrenip ondan sonra derse geçiyorlar. Gazeteler hem Türkçeyi ilerletmelerine, hem de uyanmalarına yarıyor aklım sıra. Aklım sıra diyorum, arkadaş var, hızlı devrimci, inanmıyor yaptığımın yararlı olduğuna. Ama köyün çağaları çocukları böyle kupkuru duruyorlar bayırın yüzünde! Dün nasılsalar bugün de öyle. Yarın da böyle mi olsunlar? diyorum. Dokunmayın dalgama! diyorum. Hiç olmazsa bunu yapayım. Sizler de lâf ebeliğine devam edin!

Diziyorum çocukları sıraya. Bir evden olanları, evleri biribirine yakın olanları yan yana dikiyorum. Sayıyorum. Ga-

zeteler çocuklardan azsa, bir evden olanlara tek veriyorum. Uslu uslu, «He ya Ali Taka, oldi!» diyorlar. Ertesi gün fazla olursa bunları gözetiyorum.

«*Akşam*'i bana veresin Ali Taka...»

«Hani bana *Cumhuriyet* vereceydin?..»

«*İşçi-Köylü* geldi mi Ali Taka?»

«Bana da *Akşam*'i veresin Ali Taka!»

Tez zamanda alıştılar, verdiğim gazeteyi alıp çekiliyorlardı. Çoğu koşarak gidiyordu evine. Köyün içinde bu koşuşma ancak bir dakika sürüyordu. Kimisi tek başına okumağa başlıyordu gazetesini. Kimisi anasının dizi dibine çöküyordu evin hayatında. Kimisi babasına, kardeşlerine okuyordu yüksek sesle. Arılar oğul çıkarır gibi bir inilti gidiyordu köyün içinde. Kızlar da, oğlanlar da okuyup güreltiyorlardı iniltiyi.

Kirin, yağın içinde Hallo'nun evine çıkıyordum. Arkadaşlarım su koymuş, yıkanmış oluyorlardı. Ben de merdiven başına dikelip, yada hayatın başındaki sekiye oturup köy içine kulağımı veriyordum. Duygulana duygulana çocukların çıkardığı iniltiyi dinliyordum. Gün çekilip gidene kadar sürüyordu bu. Ondan sonra ben de üstümdeki kirlileri atıp boynumu kulağımı yıkıyordum.

Arkadaşlar alay ediyordu. Ama çocuklar yolumu gözlüyordu. Arkadaşlar yaptığımı önemsemiyordu. Ama köyün mırmırı Çemşit ağa jandarma çavuşuna, bucak müdürüne durmadan adımı fısıldıyordu. Belki ilçedeki görevliye de fısıldıyordu bıkıp usanmadan. Daha önce asla yazılı değildim polisin defterinde. Fişim yoktu. Çocuklara gazete götürmeğe başladıktan sonra oldu fişim, suçum!

Fakat olsun! Duramam doğru bildiğimi yapmadan. Bu gazeteler işte serbest satılan gazeteler. Bu çocuklar köy çocukları okumak istiyorlar. Uyanmak istiyorlar. Onlar istemese de ben onları uyandırmak istiyorum. Nasıl ki bunca dürzü uyutmak için elinden geleni yapıyor! Bir suçum yok Anayasa'nın yanında. Bir insanın suçunu Çemşit ağa söylemez, varsa, adalet söyler.

Çok fısıldadı arkadaşlar, «Vazgeç Ali Taka, il'den adamlar

gelip sordular. Vazgeç, iş diye tâ Of'tan gelmişin! İşinden ekmeğinden olduğun gibi, özgürlüğünden de olacaksın, vazgeç!..»

«Vazgeçemem! Kötülük yok yaptığımda!»

«Vazgeç, tutuklananların hepsi kötülük yaptığından tutuklanmıyor!»

Son günüme kadar düzenli düzenli taşıdım çocukların gazetelerini. Ankara'da, Istanbul'da, Erzurum'da, Diyarbakır'da, Malatya'da, yurdun başka yerlerinde gençleri, işçileri, uyanık köylüleri, sendikacıları, öğretmenleri, yazarları, profesörleri tutuklamağa başladılar. Bazı subayları içeri attılar. O zamana kadar taşıdım.

Gene taşımaktan kalmazdım, Adana-Hatay İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı adam yollayıp beni de tutuklattı. Türk Ceza Kanunu'nun 142'nci maddesine göre, sosyal bir sınıfın başka sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü kurmak için propaganda yaptığım gerekçesiyle hakkımda dava açıldı. Arkadaşların önemsemediğini bunlar önemsiyordu demek!

Tabiî işten olduk, ücretten olduk. Memlekete ara sıra para yolluyorduk, ondan kaldık. Bunları hep çektim sineye. Hiç biri bana çok koymadı. Bana çok koyan çocukların gazetesiz kalması! Kimse onlara benden sonra gazete götürdü mü, köyün kıyısında sıraya dizip birer birer verdi mi bilmiyorum. Ben tutuklandığım için buna cesaret edecek arkadaş yoktu, o cesaret henüz uykudaydı. Halbuki çocuklar öyle alışmışlardı ki! Ne kadar alıştıklarını anlatamam.

Bir gün bizim gazeteler gelmedi. Baraj yeriyle gazetelerin geldiği ilçe merkezi kırk kilometre. Kimse bilmez bizim burda gazete beklediğimizi. Sis varmış Istanbul'da. Ankara'ya, Adana'ya matris gelmemiş. Belki ertesi günün gazeteleriyle gelecekti bugünküler.

Ne yapacağımı paydosa kadar düşündüm. İçimde hâlâ bir umut vardı. Belki bir gelen olurdu. İlçedeki satıcı, "Götür şu barajın gazetelerini!" derdi, gelen arkadaş getirirdi. Okumadık diye vermek istemezdi arkadaşlar, hiç olmazsa beşini altısını alırdım. Başka türlü nasıl girebilirdim köye? Nasıl bakabilirdim çocukların yüzlerine?

Hayır, umutlarım boşa çıktı, o gün gelmedi gazeteler. Ne yapayım, ne edeyim diye düşünürken, aklıma bisküvi almak geldi çare olarak. Gideyim kantine, alayım ne kadar varsa, gazete yerine bisküvi vereyim ellerine, bugünlük beni hoşgörsünler...

«Yaz hesabıma arkadaş!» dedim kantinciye.

Gazete doldurduğum naylon çantaya bisküvi doldurdum. Yürüdüm köye yukarı. Neşemi bozmadan Koçanlı'ya vardım. Bekliyorlardı. Beni görünce sıraya dizildiler. Çıkardım naylon torbadan bisküvileri, beşer beşer vermeğe başladım çocuk başına. Aldılar, ama tutup durdular ellerinde. «Yeyin!» dedim, yemediler. «Bugün gazete yok, bisküvi getirdim, haydi yeyin!..» Sanki küsülüymüş gibi bakıyorlardı yüzüme. Gazete yerine bisküvi getirmem onurlarına dokunmuş gibiydi. «Biz boğaz için mi toplanıyoruz her gün buraya, sen bizi öyle mi sandın yoksam?» der gibi bakıyorlardı yüzüme.

«Bugün gazete gelmedi ilçeden! Ben de bunları getirdim!» diyecek oldum. Hayıflanarak, aramızdaki suskuyu büyülterek durdular karşımda. Demediler bir şey. Ben eve girmeden de dağılmadılar oradan.

Bir gün değil, beş gün değil gazeteleri sekiz buçuk ay varmayınca ne yaptılar, nasıl geçirdiler günleri? Nasıl ettiler akşamları, baka baka yollara?

1974

KOLTUKTAKİ

Bir elini kıçına atmış, bir elini yumruk yapmıştı, sallıyordu boşlukta. Müdürdü. «Ali dağını ben yarattım, Erciyes babamdan kaldı, Hasan dağı da enişte min!» diyen bir çalımın içindeydi. Boyu ortanın altındaydı. Müdürdü. Yüzü ufaktı. Başı ufaktı. Canı cini yok gibiydi. Ama okumuş müdür olmuştu. Sırtını daha büyük müdürlere, Ankara'daki, Amerika'daki efendilere dayamıştı. Esip tozuyordu. Kılıcının iki yanı da kesiyormuş gibi bir güvenin içindeydi.

Tam kuşluk zamanıydı. O güvenle kasaba çarşısını yarıp geçti.

Araya birini koymadan yanına varılmıyordu. İşi düşen, Eşenin Cabbar'ı görüyordu. Cabbar partinin adamıydı. Valinin, kaymakamın, yargıcın odasına kapı tıklatmadan giriyordu. Eşenin Cabbar, «Kolay be yeğenim, hele otur, hele üzülme! Birazdan gider söylerim. Bakarız bir çaresine! Üzülme!» dedi mi, o iş ossaat oluyordu. Cabbar gidip Müdürü görüyordu. Bozulmuş iş düzeliyordu. Hiç başkasının sözü geçmiyordu. Başkası, yürürken selâm duruyor, otururken ayağa kalkıyor, «Buyur otur Müdür bey, bir çayımızı kahvemizi iç...» diyordu, ama o buyurmuyordu. Öylesine bir kurumun içindeydi. Ama Cabbar oturtuyordu, dediğini yaptırıyordu.

Çarşıyı ortasından yarıp postaneye vardı. Durmadı orada fazla. İstasyon büfesine geçti. Büfenin önüne kuşluk günü vurmuştu. Birinci yolda bir yük treni eylemişlerdi. Öteki yollar boştu. Yük treni manevra yapıyordu. Gar şefi selâm verdi. Selâmı elini başına kaldırıp aldı üşenerek. Ama durmadı. Duvarın dibinde tek sandalyeli bir masa vardı. Gidip tek başına oturdu. Şekerli kahve söyledi kendine. Bacak bacak üstüne attı. Fotrünü çıkarıp masaya koydu. Süzgeçli sigarasından yaktı bir tane. Sonra kahvesi geldi. Sigarasının dumanı direk gi-

bi çıkıyordu havaya. Hem sigarasını, hem kahvesini içti. Suyunu içmedi.

Bir süre oturdu orada. Saatına baktı. Dokuz buçuğa geliyordu. Kalktı usulca. Elinin birini kıçına koydu gene. Birini de yumruk yapıp, boşlukta sallayarak, yürüdü gitti. Yürüyecekti epey. Yürüyüp makamına varacaktı. Herkes işine başlamış olacaktı. Her yer ıssız, sessiz olacaktı. Yerler yalanmış yıkanmış olacaktı. İki odacı el pençe divan duracaktı.

Ağır ağır yürüdü. Verilen selâmların kimini gördü, kimini görmedi. Gördüklerinin kimini aldı, kimini almadı. Çıktı gitti makamına doğru.

Odacı Refik sabahın erinde gelip açtı kapıyı. Sildi süpürdü her yeri. Merdivenleri, koridorları sildi. Camları, aynaları sildi. Yıkadı, gıcır gıcır etti helâları. İğrenmeyi, üşenmeyi çoktaaaan terketmişti. İster ufak, ister büyük, bütün pislikleri silip süpürüyor, yıkıyordu. Hortumu musluğa takıp bütün döşemeyi yıkıyordu. Yukarılar Cafer'indi. Ama Müdürün odasına da Refik bakıyordu. Masanın, koltuğun, sandalyelerin, sehpaların, telefonun tozunu hep Refik alıyordu. Bugün de öyle yaptı. Tozları aldı. Camları parlattı. Kapıyı, kapı tokmağını, öteki kapıları bir bir elden geçirdi. «Bana ne, hepsi benim üstüme mi?» filân demedi.

Saat 7.00'de odacıların ikisinin de işleri bitti. Sonra oturup birer sigara yaktılar. Sigaraları «Üçüncü»ydü. Dumanları direk direk yükseliyordu havaya. Kocaman parmaklarının arasında küçücük kalıyordu sigaraları.

Refiğin elleri çok iriydi. Kendini bildi bileli çalışıyordu. Yıllarca bey kapılarında çalışmıştı. Mal bakmış, çift sürmüş, harman döğmüştü. Kır işlerinden, kulluktan bıkıp usanmıştı iyice... Elleri, ah, elleri çok iriydi. Gözleri kıvılcımlı kıvılcımlı parladı. Sadece bir gözünün kıvılcımı bütün dünyayı tutuşturmaya yeterdi. Kafası da yerindeydi. Kır işlerinde çalışırken traktör filân da kullanırdı. Gemlenmiş at gibi sektirirdi traktörü. Direksiyonu ustalıkla çevirir, kıvırırdı... Biraz boş gezdi. «Rahat bir iş» aradı biraz. Araya partinin adamlarını soktu. Partinin adamları buldular bu işi. Belki sekiz, belki on yıl

olmuştu. Sabahın erinde geliyor, akşamın köründe gidiyordu. Haftada üç gece nöbete kalıyordu. Her gün dürüp kaldırıyordu yatağını nöbetlerde, ufacık odacı odasının bir köşesine yığıyordu. Başlık parasını ondan bundan borç alarak ödediği karısını eskisi kadar aramıyordu artık. İlk karıdan dört, bundan beş çocuğu olmuştu. Üç yüz liradan azdı aylığı. Soğan ekmek yiyordu. «Pekey efendim, başüstüne efendim, emredersin efendim!..»lerle geçiyordu günü. Kocaman ellerini, Müdürün yarısından büyük olan kollarını yana indirip bekliyordu. Gel dediği yere geliyor, git deyince de, askerlikten kalma alışkanlıkla, topuklarını tak edip, selâmlayıp gidiyordu. Makamın 2.20'lik kapısından başını eğerek çıkıyordu.

Arada bir, önünde eğildiği makama kurulmayı deniyordu sabahları. İşler erken biterse makama oturup bir sigara içiyordu. Telefon çalmış gibi birden davranıyor, almacı alıp, «Alooo!.. Buyrun efendim, buyrun, hay hay, derhal efendim!.. Yok canım, üzülmeyin, hallederiz!.. Kolay ederiz efendim, üzülmeyin...» diyordu. Cafer gülüyordu. Refik bazen, öteki kurumların odacılarını arıyordu. Fırt fırt, birkaç numara çevirdi mi karşısına çıkıyordu uzaklardan bir hemşerisi. «Yavu Feezi, n'aptın be kardaşım?» diye bağırıyordu odanın içinde. «Silip süpürdün mü? Pakladın mı mamir beylerin şeylerini?.. Muslukların sümüğünü, kaasırığını temizledin mi? Bak, birezden tevtişe gelecem, camlardan felân bir çingi toz görmeyecem! Görürsem bozulurum Feezi! Beri bak Feezi, ben varanaca tedariğini gör oğlum, haydi...»

Saat 8.45 olunca önünü ilikliyor, saçına bıyığına çekidüzen veriyor, kapıya dikiliyordu. Gelen efendileri teker teker selâmlıyor, çay diyene çay, kahve diyene kahve söylüyor, Müdürü bekliyordu. Bazıları ne çay, ne kahve; sadece süt istiyorlardı. Süt de bulunmuyordu. Ama bulunacakmış gibi, gidip bakıyor, sonra gelip kapıyı vuruyor, «Yok efendim süt!» diyor, başka buyrukları olursa onları yerine getirmek için bekliyordu.

Bir küçük «hata» yaptı bir gün. Yelliburun'dan Adem ağanın «vekil»ini kızdırdı tarlada. Vekil sövdü Refik'e. Refik

yemedi tabiî sövgüyü. Refik de ona sövdü. Yürüdüler birbirlerinin üstüne. Bütün dutmalar, ırgatlar bakıyorlardı. Bir anda altına aldı vekili, yer misin yemez misin, yer misin yemez misin? Aldı vurdu, aldı vurdu! Allah mı, kul mu yarattı demedi. Atacaklardı kovacaklardı demedi. Aş etti herifi, koydu bir biçer'in gölgesine.

Buraya gelip kapılanırken odacılığı kolaydır sanıyordu. Parti adamlarını araya bunun için koymuştu. Hepsine bunun için eyvallah etmişti. Eşenin Cabbar daha parlamamıştı o zaman. O zaman partinin başka adamları vardı. Gidip onlara yalvardı. Okuma yazma bilmediği halde yaptılar işini. O zaman bu Müdür de yoktu. Başka bir müdür vardı. Gitti o müdür. Parti adamlarının baskısına dayanamadı. Yerine bu geldi. Bununla geçinip gidiyordu Odacı Refik, Odacı Cafer...

Ama her kafa bir değildi. Herkes parti adamlarını saymıyordu. Parti adamlarından herkes yılmıyordu. Herkes bu ufacık boylu, ülübüşük Müdürü de takmıyordu pek. Onun her kestiğini yemiyorlardı. İkide bir yukarıya dilekçe yolluyorlardı. Tel çekiyorlardı. Yukarısı da bunların hepsini hasıraltı edemiyordu. Alt ede ede bütün hasırların altı dolmuştu çoktan.

Geçen hafta iki müfettiş geldi. Üç gün çay kahve içmedi bunlar. Yemek de yemediler Müdürden. Eşenin Cabbar'a da yüz vermediler. Defteri dosyayı, inciği cinciği bir bir elden geçirdiler. Sonra aliyi veliyi çağırıp ifade aldılar. Herkes yüreklendi, güvendi müfettişlere. Doğru doğru, dosdoğru ifade verdiler.

Refik'in de ifadesini istediler. Doğru ifade verdi tabiî. Onun doğru ifade vermesi, müfettişlere güvenmesinden filân değildi. Refik yalanı bilmezdi. «Daha hiç söylemedim, bilmem!» derdi. «Sevmem!» derdi. «Babam mezerden çıkıp gelse doğrudan ayrılmam, doğrudan şaşmam!..» derdi.

Müfettişlere doğru ifade verdi. Yemin içti ifade vermeden. Yemini zorla içirdiler. İçmese de doğruyu verirdi. Refik'e yemin gereksizdi. Eller ne ifade verdiler, bilmiyordu. Merak da etmiyordu. Ama kendi ifadesi Müdürü batırdı. Eeee; önü-

ne geleni ısır, ardına geleni tep... olamazdı! Eğer öteki tanıklar da doğru ifade verdilerse alırlardı Müdürü. Elinden ekmeğini de alırlardı belki. Müfettişler adaletliydiler, yüzde yüz alırlardı.

İfadelerin alınması üç gün sürdü. Yedinci gün işler bitti. Ama Eşenin Cabbar müfettişleri kafesledi sonunda! Bir cipe atıp Soğukoluk'a götürdü doğru. Müdürü de aldı tabiî cipe. Doyasıya, taşasıya birer kafa çektiler. Adana'dan, Ankara, Istanbul'dan gelme kızlar vardı, çağırdılar masaya. Renkli, elvan ışıkların altına kurulmuş masada kızlar uzun uzun kaldılar. Kafa çektiler birlikte. Müfettişler «motel»de yattılar o gece. Kızlar zaten orada. Kızlar zaten tepeden tırnağa sağlıklı, şehvetli, hem de Lokman Hekim'in «Yeme de yanında yat!» dediği... Parayı bastın mı açılıyorlardı. Açılıp şakıyorlardı. Üç dört yıldır böyle okumuş beylerin, paralı efendilerin keyfini çattırıyorlardı. Havva'nın torunları içinde, yolu bu olanların çoğu gibi, işlerini ikişer yıl daha gereği gibi yürütebilirler, sonra Adana genelevine, işçilerin ırgatların hizmetine girerlerdi. Ama henüz iyiydiler. Henüz insanı utandırracak kadar taze, güzeldiler.

Soğukoluk'tan Ankara'ya geçti müfettişler. Müdürün işi sağlamlandı. Eşenin Cabbar, «Eşkisinden daha möhkem oldu!» diyordu. Müdür keyf içindeydi. Kim ne ifade verdi bilmiyordu. Merak da etmiyordu. Ama müfettişler çok direndiklerine göre makbul ifade veren yoktu pek. Bunu iyi biliyordu. Hele odacıların yüzü çok afur tafurdu. Şimdi sıra bunun sırasıydı. Yiyecekti kötü ifade verenleri birer birer. En baştan Odacı Refik ayısını, baştan onu duman edecekti.

Giriş kapısında dikiliyordu Odacı Refik. Yarım saattır bekliyordu el pençe divan. Müdür, bir eli kıçında, bir elini de boşlukta sallayarak çıkıp geldi. Refik selâm durdu. Müdür de fotrünü çıkardı. Ama Refik'e bakmadan yürüdü yukarı. Odasına çıkacaktı. Birden durdu merdivenlerde. Aşağıları dolaşmak istedi. Odalara girip çıktı önce. Memurlar gelmiş, masalarına oturmuşlardı. «Peki!» dedi içinden. Geçti. Koridorun temizliğine baktı. Yerler süpürülmüş, silinmişti. «Peki!» dedi

gene. Helâlara doğruldu. Teker teker baktı. Lâvabolara, aynalara baktı. Kapılara, kapıların tokmaklarına baktı. Refik de iki adım ardından yürüyordu. Yüzünü gözünü izliyor, süzüyordu Müdürü. Topukları bitişikti her zamanki gibi. Elleri de yandaydı.

«Bu koku ne?»

«Koku mu? Ne kokusu?»

Koku filân duyulmuyordu. Duymuyordu Refik. Yıllardır yalaya, yıkaya, koku alma duygusunu yitirmiş miydi yoksa? «Ben koku felân duymuyorum efendim!» dedi usulca.

«Öyleyse ben yalan söylüyorum!»

«Yoook, estağfurullah efendim...»

«Ya ne? Neden duymuyorum diyorsun?»

«Duymuyorum da onun için... efen...dim!»

«Bana efendim deyip durma ikide bir!»

Boş bulunup «Peki efendim!» dedi Refik.

«İt!..» dedi Müdür Sert. «İt, noolacak?»

Refik'in başı döndü. Yüzünün kırlarında bir zelzele oldu. Ağzı bozuk olmaya her zaman bozuktu. Herkese bağırır çağırırdı. İşi olanlar, iş bitirmeğe gelenler, boyunlarını büküp katlanırlardı. Refik, böyle nedensiz azarını pek duymamıştı şimdiye. Onun için başı döndü. Onun için çok sert baktı adama. Titredi farkında olmadan. Kolları titredi asıl.

Müdür daha çok öfkelendi bu duruma. Bir ara, «Üstünde durmağa değmez!» diye düşünür gibi oldu, ama o an çabuk gelip geçti.

«Dalama beni, dalama ulan!..»

«Ben it değilim, dalamıyorum!» dedi Refik.

«Küstahlığı da bırak!» diye bağırdı Müdür.

Çok bağırmıştı. Sesi salonu çınlattı. Memurlar duyup sustular. Cafer de korktu. Bir köşeye sindi korkusundan.

«Küstahlık etmiyorum!» dedi Refik.

Müdür ne diyeceğini şaşırdı. Sözünün üstüne söz yoktu, olmamalıydı. Herkesi yıldırmış, ocutmuştu. Şimdi Odacı Refik dikleniyordu karşısında!

«Ben sana gösteririm!..» dedi, yürüdü.

Refik titreyip kaldı arkada. Birden ince bir pişmanlık duydu. Ama ne demişti, ne yapmıştı pişmanlık duyacak? Aldığı aylık yetmiyordu. Oğlanlar okula gidiyordu. Gelecek yıl kızın biri daha gelin olacaktı. Sağım sıkım olsun diye bir keçi almıştı. Keçinin borcu duruyordu. «Tutar şimdi bir hastir çekerse!.. Borcun içinde boğulur gideriz, çekerse... İyi olmadı bu...» diyordu içinden. «İyi olmadı, yapmayacaktım! Demeyecektim! Sana ne ulan deli Refik! Söylensin söylensin, ne kadar öfkesi varsa boşaldıp gitsin, bırak! Burada duran, bu kenefleri yuyup paklayan, bu yerleri, kapıları yalayan, bunları da çeker sineye, ay oğlum!..» diyordu. «Keçinin borcu da boynunda! Tüh tüüüüüh!..» diyordu. Döndü dolandı oralarda. Epey döndü. Yukardan zil çaldı sonra. Zil koca yapının sessizliğini yırtıp attı bir anda. Az sonra Cafer geldi:

«Refik...» dedi, «Haydi bakalım...»

«Beni mi sesliyor?»

«Seni sesliyor, yörü...»

«Peki... git... geliyorum!»

«Aman çabuk ol! Bana kızar!»

«Peki, geliyoruz dedik!..»

Cafer çekilip gitti.

Refik lavaboya girdi. Aynada yüzüne baktı. Beğenmedi yüzünü. Yüzünde gözünde gezdirdi elini. Sakalı yoktu. Bıyıklarını düzledi. Yavaşça yürüdü yukarı. Kapıya vardı. Tık tık etti, ama girdi beklemeden. Ayaklarını bitiştirdi gene. Başıyla selâm verdi. Ne derse susacaktı. Bir yolunu bulabilirse özür dileyecekti. «Affet Müdür kurban!» diyecekti. Arap eli öpmekle dudak kararmazdı nasıl olsa! «Küçüklerden kusur, büyüklerden af! Sen de beni affet!» diyecekti.

«Ulan it, sen kim oluyorsun ki, bana dikleşmektesin ulan? Ben bu makamda kimim ulan? Niçin beni it gibi dalamaktasın ulan? Atıyorum seniii!..» Bağırı-bağırıverdi birden.

Seslenmedi Refik. Susacaktı. Sustu.

«Senin gibi itlerin bu kapıda işi yoktur!»

Dönen başı birden durdu: «Müdür Bey!» dedi.

«Sus... sus bakalım!.. Konuşma bakalım, it!..»

«Müdür Bey, bırak iti miti, doğru konuş...»

Şimdi başı daha çok dönüyordu. Tavan taban, cam çerçeve dönüyordu. Keçisi, kızı, borcu, harcı çıkıp gitti aklından. Durmadan dönüyordu başı.

«Topla tasını tarağını, yıkıl karşımdan, cehennem ol! Nereye, hangi cehenneme gidersen git, it herif!..»

«İt senin kendindir beee!» dedi birden.

«Neee? İt ben miyim? Demek it benim?»

«Sensin ulan, noolacak?» dedi Refik.

Dışardan Cafer duydu, memurlar duydular.

Koltuğundan fırladı Müdür. Elini masaya vurdu:

«Defoool karşımdan! Defol diyorum! Yıkıl diyorum!..» Fırladı geldi, yakasından aldı Refik'i Bir tane yapıştırdı suratına. Bir tane daha yapıştıracaktı. Refik toparladı yakasını. Boynunu kravatını avuçladı. Sonra sağ elini savurmağa başladı. Elleri, çok iriydi elleri. Kaldırıp kaldırıp indiriyordu. Çatt çatt vuruyordu durmadan. Daha iki vurmadan ağzındaki takma dişleri fırlayıp gitti. Sağ eliyle sol elini değiştirdi Refik. Ellerinin ikisi de iriydi. Soluyla dövmeğe başladı bu sefer. Müdürün ağzından burnundan kan üğünüyordu.

Odanın ortasındaydılar tam. Yıkıldı Müdür. Ensesinden alıp kaldırdı Refik. Bir daha, bir daha, bir daha vurdu:

«Ben defolacağıma sen defol ulan! Ben yıkılacağıma sen yıkıl ulan!» diye bağırdı. «Hem de çabuk yıkıl! Yoksa gebertirim seni!»

Müdür toparlanmağa çalıştı. Çıkıp gitmeyi düşündü. O arada Refik'in gözlerini gördü. Çok korktu Refik'in gözlerinden. Can havliyle yürüdü kapıya. Ama bulamadı kapıyı. Tosladı duvara.

«Orası değil, orası değil!» diye bağırdı Refik. «Orası değil ulan kereste!» Ensesinden tutup kapıyı gösterdi eliyle. Sonra bir daha vurdu ardından. Ama kapı kapalıydı. Açamadı da. Yığıldı dibine.

«Bir daha da geleyim deme buralara!» dedi Refik. Usulca tutup kaldırdı. Kapıyı açıp itiverdi dışarı. «Aşağıya in, ağzını yüzünü yıka, temizle gözelce, ondan sonra gel buraya!» dedi,

kapattı kapıyı. «Temizlenmeden gelirsen gebertirim!» diye, açıp kapıyı, yeniden bağırdı. Sonra gezinmeğe başladı. Birkaç harman çevirdi odanın içinde. Hâlâ yatışmamıştı öfkesi. Bir ara bu işi nasıl yaptığını düşündü. Ama birden sekti düşünceleri: «Nasıl yaptımsa yaptım ulan!» dedi kendine. Kafasında bir şimşeklenme oldu. Masaya geçti. Oturdu koltuğa. Sağa sola döndü. Karşıda Suriye dağları görünüyordu. Ovadaki, bayırdaki sınırsız zeytinlikler göz alıyordu. Daha öteler duman içindeydi. Beride Islahiye ovası yanıyordu. Gülmeğe, kurulmağa çalıştı koltukta. Hınçla, öfkeyle güldü. Zile bastı keyfinden. Çekmedi elini. Koca yapıyı inletti zil. Cafer koşup geldi hemen. Topuklarını bitiştirip selâm verdi alışkanlıkla. Başını da eğdi. Saygılıca durdu karşısında:

«Uğurlu kademli ola Refik kardaş!» dedi.

«Bana az şekerli bir kahve; hemen çabuk! Gelen giden olursa alma içeri! "Meşguldür" de...»

«Pekey...» dedi, kekeledi Cafer.

«Haşşöyleee!.. Ne ulan bu? Ulan it, ulan fını! Sana gözelce Müdür Bey dedik. Saydık gözelce. Bizim saygımıza neden sahip olamadın ulan?»

Cafer kahveyi suyu getirdi az sonra.

Refik çekmeceyi aradı. Konuklar için alınmış süzgeçti sigaralar vardı. Birinden bir tane yaktı. Dumanı direk gibi çıkıyordu. Hem sigarayı, hem kahveyi içti. Suyu içmedi. Yeniden izle bastı sonra. Çınlattı ortalığı. Cafer yeniden geldi.

«Naapıyor o it?»

«Lavaboda efendim!»

«Paklanıp çıkmadı mı daha?»

«Şimdi çıkacak efendim! Havlu istedi...»

«Benimkini vermeseydin sakın!»

«Benimkini verdim efendim!»

«Elini yüzünü kurulayıp gelsin yanıma!»

«Pekey efendim, deral söylerim!»

İçten içten keyiflendi Refik.

Cafer de keyifleniyordu.

Koca yapıdaki sessizlik sürüp gidiyordu.

Az sonra kapı vuruldu. Memurlardan biri girdi. Elinde bir tomar kâğıt vardı. Dikildi. Cafer dışarı çıktı. Refik, giren memura baktı. Önü kapalıydı. Terbiyeli, saygılı, el pençe bekliyordu.

«Buyur bakalım!» dedi Refik.

«Efendim, imzalanacak evrak!»

«Şimdi meşgulüm, sonra gel...»

Terbiyeli, saygılı, çıkıp gitti memur.

Zile bastı Refik. Cafer geldi.

«Nooldu bizimki Cafer, adamım?»

«Bekliyor efendim aşşada...»

«Çıkıp gitmiyor mu karakola, kaymakama?»

«Gitmiyor efendim...» dedi Cafer.

«Çağır da yanıma gelsin biraz!»

Cafer gitti: «Seni istiyor!» dedi.

Sordu: «Kim istiyor beni?» diye.

«Refik efendi istiyor yokarda.»

Ölüp dirilerek çıkıp geldi.

Cafer'e, «Sen çık!» dedi Refik. «Kapıyı da kapa, kimseyi alma!»

Cafer kapıyı kapadı.

«Temizledin mi ağzını mağzını?»

Seslenmedi. Seslenemedi. Boş bir sandalyeye yığıldı. Baktı Refik'e.

Refik oturuyordu koltukta. Kahve fincanı, su bardağı, süzgeçli sigara paketi önündeydi. Telefon çaldı o sıra. Kaldırdı Refik. «Evet, buyrun!» dedi. Dinledi biraz. «Az sonra arayın, lütfen! Şimdi çok meşgulüm!» dedi. Kapattı.

«İtler çakallar çıkıp gitti mi ağzından? İyice pakladın mı?»

Seslenmedi Müdür. Dudağı şişmişti. Ağzının dişleri yoktu. Çalımı kurumu un ufak olmuştu. Ufalanmıştı iyice.

Refik kalktı: «Şu dişlerini toparla yerden!» dedi. «Toparla da geç yerine! Bir daha önüne geleni ısırıp ardına geleni tepme! İtten pisikten söz etme herkese!..» Kalktı oturduğu yerden. Çıktı usulca. Aşağıda bir yere oturdu.

Müdür bir süre bekledi. Sonra yerdeki dişlerini topladı.

Bir zarfa koydu hepsini. Biraz da durdu. Sonra telefonu çevirdi. Bir iki yere «fonotel» yazdırdı.

Birkaç saat sonra iki jandarma geldi karakoldan. Refik'i götürdüler. Refik ömründe ilk kez yalan söylemeyi denedi. Ama başaramadı. «Makamı işgal»den koğuşturma açtılar hakkında. İşinden olacağı gibi, cezaevine de atılacaktı. Öyle diyorlardı. İçine korku salıyorlardı. Cafer gidip Eşenin Cabbar'ı gördü. Olanları olduğu gibi anlattı. Cabbar, «Bu işi burada küllemek gerekir yeğenim!» dedi doğruca. «Yaptığınız evrak yanlış yahu!» dedi. Sonra gelip Müdürü gördü. İki saat fiskos ettiler. Dosyayı yeni baştan ele alıp «doğru» olarak düzenlettiler. Refik yargılanmaktan kurtuldu. İşinden de atmadılar.

Cabbar, «Bunun böyle olması gereğir yeğenim!» dedi. «Çünkü öyle dövmüş yumuşatmış ki ayı Refik, bundan iyisi can sağlığıdır. Refik'i atsak ne geçecek elimize? Müdürü atsak ne geçecek? Bu gidecek, yenisi gelecek. Yeni geleni de böyle yumuşatıncaya kadar canımız çıkacak. Eyisi mi kalsın yerinde. Kalıp hizmet etsin sadikane...»

Ama Cabbar'ın böyle düşündüğünü Refik bilmedi. İşin iç yüzünü biraz bilenler de bilmediler.

Cafer:

«Parti parti değil ki!» dedi içinden. «Refik'i müdür yapacaklardı ki!» Güldü: «Bu kıçından bacaklı zübbe zeytini daha da mıhladılar yerine. İngiliz Amarikan dutkalıyla yapıştırdılar ki kopmaz ayrılmaz!..»

Kopup ayrılmadı uzun süre. Ama bir şey oldu. Herif o kurumda, o çalımda değildi artık. Onun oturur göründüğü koltukta Refik oturuyordu sanki.

«Aaaaa, bizden biri oturacak ki o koltuğa!» diyordu Cafer. Sonra dönüp Refik'e bakıyordu: «Dinime nikâhıma çok yakışıyordun! Oturmuşken kalkmayacaktın!..»

Refik de: «Eh...» diyordu. «Bir gün o da olur... Gün doğmadan neler doğar. Dur bakalım Cafer kardaşlık!..» diyordu.

1970

UYKU TULUMU

Eve geldiğimde Bekir ede'm uyuyordu. Horlamalarını merdivenlerden duydum. Oda kapısı açıktı. Başımı uzatıp baktım. Sedirin üstüne devrilmiş. Dizlerini de dikmişti. Kırmızı yüzünün üstünde sinekler. İri gövdesi ölmüş de şişmiş gibi. Horlaya horlaya uyuyordu. Başucundaki pencere açıktı. Bahar gelince menteşelerinden çıkarıp aşağıdaki taktuk odasına koymuşlardı. İyice essin diye kapıyı açık bırakmıştı. Püfür püfür bir yel. Bu yelde uyuyordu.

Burası bizim kira oturduğumuz ev. Çarşıdan epey beride bir sokağın ağzında. İki odası vardı. Birinde kendileri kalıyor, birinde Ahmet'le biz oturuyorduk. Ara sıra Süleyman da bize katılıyordu. Mutfak onlarındı. Biz lokantadan yiyorduk. Ama kapılarımızın arası bir metre yoktu. Sabah, akşam, öğlen görüşüyor, konuşuyorduk. Şakalaşıyor, dövüşüp sövüşüyor, birlikte yaşıyorduk. Bir evin insanıydık tam. Dışarda hayat'ın ucunda el yıkayacak bir musluğumuz, bir helâmız vardı, ortaklaşa kullanıyorduk.

Pek temiz değildi sokağımız. Kasaba temiz değildi zaten. Lâğım yoktu, kanal yoktu, kireç yoktu. Sokaklar yaz kış, hem de baharlar, helâ kokuyor. Bulaşık sularını felan boca ediyorlardı saçaklardan aşağı. Belediye başkanının ovada ekenekleri vardı. Caminin yanı başına bir apartman yaptırıyordu. İçkiyi, fıstığı, keyfi seviyordu. Bucak müdürü yeni bir karı almıştı, kapanıyordu evine, çıkmıyordu. Bilmiyordu sokakların halini. Bilse de elinden iş gelmiyordu, AP'lilerse, kooperatif yönetim kurulunu ele geçirip kredileri kendileri paylaşmanın derdindeydiler. Dört beş yıldır yapılan yolsuzluklar üst üste şikâyet konusu olmuş, dört müfettiş altı aydır, ifade alıp inceleme yapıyordu. Müfettişler, Antep'ten, Ankara'dan gelen baskıların etkisinden bir türlü sonuca varamıyorlardı. Bekir abiyse uyu-

yordu. Biz de alışıyorduk kokuya, pisliğe. Kolera molera gelmiyordu nedense. Bizim burasını devletin başındaki büyükler unutmuştu, o ufacık mikroplar da unutmuşlardı demek!

Bekir ede'min aslı Olucak'ın yanındaki Kurudere köyünden. Bulanık Bahçe'nin birkaç kilometre berisinde ufak bir köy burası. Gençliğinde bir tarla çekişmesi yüzünden, Aydınlı aşiretinden yerleşik bir çiftçiyi vurmuş. Osmaniye Ağır Cezasına verilmiş... Bekir ede'min gövdesi iri, kolları güçlü, bilekleri kalın olduğu için Aydınlıların iki tanesi yürümüş üstüne. Birini yaralamış, birini yıkıp öldürmüş. Bir kişinin üstüne iki kişi saldırmış diye asmamışlar da on sekiz yıl vermişler. Isparta cezaevine yollamışlar. Halı dokusun, uslu durursa cezası üçte bir azalsın demişler. Bekir ede'min kudurmasına kalmadan Demokratlar seçimi kazanıp af çıkarmışlar. 1950'nin büyük affı! Çıkıp gelmiş.

Gelmiş ama, cezası kesilince, koca on sekiz yıl ha deyince bitmez diye karısını başka birine satmış kaynatası. Biraz gezip tozmuş boşta. Taş kırımında, yol yapımında çalışmış. Beline bir tabanca takıp Aydınlıları korkutmuş. Bir uçtan da, «haline münasip» bir karı bakınmış kendine.

Yarbaşı'nın oralarda çalışırken, Tink Veli'nin «az kullanılmış» kızını duymuş. Görmeğe gitmiş bir gün evlerine. Bekir ede'min konuşmasına, oturup kalkmasına bakmışlar, «İyi bir adam bu!» diye konuk etmişler evlerinde. Kızı da... Eh, Allahın emri, nasıl olsa dul, Bekir ede'm de iyi bir adam, cezaevine girip çıkmış saklamıyor, hem canım ölen mi kanlı, öldüren mi? Eğer üç beş kuruş da başlık verirse ele güne karşı, bak bak demesinler hani, verelim götürsün! Sahip çıkalım demişler bu kendi ayağıyla çıkıp gelen kısmete.

Tink Veli erişte pişirmiş o akşam. Erişteye peynir övceletmiş. Kahve kavurtmuş, değirmende çektirip tazecik pişirtmiş. Oturup karşılıklı tütün sarmışlar.

Bekir ede'min yavaş yavaş gözleri kapanmağa başlamış. Tink Veli buna izzet ikram ediyor, bu uyuyor oturduğu yerde! Bereket adam oldukça anlayışlıymış: «Yolda çalışıyor, sabahtan akşama taş kırıyor! Oturup kahvelerde lokumuna kâat

oynamıyor adam! Helbet uyuyacak...» Karısını kızını dürtmüş:

«Serin çabuk yatağını!..»

Hayat'ın ucundaki küçük odaya sermişler. En iyi yorganlarını, en temiz çarşaflarını çıkarmışlar.

Bekir ede'm tütüne son derece alışık. Biraz da cezaevi adamı. «Yatmadan bir tane daha yakayım!» demiş. Dirseğinin üstüne yan gelmiş. Sigara külünü ocağın önüne bırakıyormuş. Ama uyku çökmüş adamakıllı. Yanar sigara düşmüş yatağa. Ateş yorganı delmiş, döşeği oymuş. Ak pamuktan dolgunca bir yatakmış. Boyuyla boylamıyla gitmiş.

Şimdi soruyoruz da, nasıl uyandığını bir türlü söylemiyor. Her halde, boğacak kadar bir duman doldurdu küçük odayı. Gözleri yaşardı. Burnu ağzı yanmağa başladı, hapşırıp kalktı. Yada, ateş yürüye yürüye kıçına kadar geldi, eti caz caz etti.

Hemen kalkıp, kendisinin de içinde kavrulacağı yangını eliyle ayağıyla söndürmüş.

Yarı yanık, yanmayık pamukları ayıklamış. Toplayıp yeniden dikeyim demiş ama, bakmış bir çocuk yatağı bile olmayacak.

Öyle belâ bir iş ki! Güya kız görmeğe geldi, görüp beğendi! Kara gözlü, kara kaşlı, etine iyice dolgun, sert, sağlıklı, kütürdek bir kız. Eli ayağı düzgün, Bekir ede'mi de beğendiler ki konuk aldılar evlerine. Önüne sofra serdiler. Altına yatak attılar. Yarın çavuşun anasıyla karısını yollayıp istetebilir. Girer o sevecen, o ıslak dudaklı, o bakışları insanda uzun sevişme özlemleri uyandıran dulun koynuna... Ama sabah olacak, ne diyecek bu yanıklara? Nasıl bakacak Tink Veli'nin yüzüne, nasıl bakacak ötekilere? Elinin sigarasıyla yorgan döşek yakan adama nasıl kız verirler?

Bekir ede'm düşüncemeli adamdır bu işlerde. Oturmuş çenedinin üstüne, yakmış gene bir sigara, bu sefer hiç uyulamadan, arı duru düşünmüş. Yatağını ıslatmış sidikli çocuklar gibi sabahtan, hep sabahtan korkuyormuş. Daha şafak sökmeden, horozlar ötmeden, kurt kuş uyanmadan sıvışmış evden. Gâvur müslüman seçilmiyormuş dışarlarda. Yola ize bak-

madan, bahçelerin arasından, derelerin sularından, zakkumların üstünden, çıkıp gelmiş çadırların olduğu yere. İşbaşı da yapmadan, yalvar yakar olmuş çavuşa, hesabını gördürüp Allasmarladık!

Bekir ede'm hâlâ varsılların partisine oy verir. Eski Demokratlarla bugünkü Adaletçileri bir tutar. Bunun nedeni yalnızca bir af çıkartıp onu cezaevinden kurtarmaları değil, Fevzipaşa'da, Demiryolu Debboyu'nda «bir güzel iş»e yerleştirmeleri, «İşin esasına da bakarsan bunlar ötekilerden daha iyi yeğen! Aha benim gibi adama kıymat veriyorlar. Bugün ne kötü 900'ün, 1000'in destesini tutuyorum avcumda. Okumuşlar alabiliyor mu bunu? Tahsin'le Şeyda'nın karı koca aylıkları ne kadar? Halbuysam «a» demesini bilmem!.. Yah!..»

Böyle der ama, değerli, çok değerli yanları vardır, onları söylemez. Öyle güçlü bir adamdır ki, bütün Altıncı İşletme debboylarında onun gibi yoktur. Bekir ede'm hamalların en ağır kaldıranıdır. Artık o iki çürük öküzle tarla tapan işleri, bir ağır balyozla taş kırıp yol döşeme işleri, dövüşler, cezaevlerinde yatmalar yok, boşladı hepiciğini. Günde, ucu kıçı belli sekiz saatlık bir iş. Bir saatini öğle paydosuna çık, yedi saatlik! Bir hafta gece çalışıyor, bir hafta gündüz. Yazlık kışlık giysi veriyorlar. Demir gibi tak tak ayakkabı veriyorlar. Yılda iki maaş ikramiye, maaşının yarısı kadar da «mesai»!

Ara sıra yüzünü tıraş edip, yıkanıp sabunlanıp yenilerini giyiyor. Yenilerini giymese bile, haftada bir mutlaka yıkanan iş giysileriyle Tokuşun Kahve'ye çıkıyor. Ya oyun oynuyor, ya oynayanları seyrediyor. Oynarsa yeniyor. Seyrederse uykusu geliyor, uyuyor. İş giysilerinin kolu, paçası yama üstüne yama. Önleri, yenleri yama. Yanıkların yerleri örülmüş, dikilmiş. Güllü teyzem, hiç bir çare kalmadığı için ötünür ötünür, öfkesinden ağlar ağlar, sonra da oturur yamar. «Tarhana gitti sellere, malamat olduk ellere! Deli arlanmaz, sahibi arlanır...» Darlanacak, dırlanacak ne var halbuki? Kadı oğlunun da olur bu kadar kusuru değil mi?

Ahırları yok kürünsün, sığırları yok sağılsın, öküzleri yok

taranıp tımar edilsin. Bekir ede'm işe gider, kahveye çıkar, Güllü teyzem de evin işini becerler. Bu kadardır.

Daha iyi değil mi? Bekir ede'm durmaz evde, durup sıkmaz hayat arkadaşını. Yemeği iki dakikanın içinde yer kalkar. Eğer dışarı gitmezse devrilir uyur. Uykuda kalır evde. Güllü teyzem evin işini gördükten sonra arka bahçedeki kömürleri ayıklar. Demiryolunun «dökülen» kömürleri bunlar. Yoksulların, «esmer- vatandaş»ların çocukları toplayıp getirirler, tenekesini kırktan, elliden bırakırlar. Kış gelince yüzden, yüz elliden gider. Kömürsüzler alırlar.

Güllü teyzemin de ikincisi bu. Birincisi ölmüş. Antep'in beri yandaki Sammezere köyünde, şimdi ikisi de gelin olmuş iki yetimiyle, anasının, atasının evinde oturuyormuş dul. Sammezere'nin bağlarında olan üzümler, karakadınparmağı, akkadınparmağı, lokumlar gibidir. Araya araya Güllü teyzemi bulmuş, istetip almış Bekir ede'm. Bir çocukları olmuş.

Şimdi hem Sammezere'de, hem Kurudere'de ortakçıya verilmiş dört beş tarla var. Güzden güzel paylarını arabaya atıp getiriyorlar. Yıkayıp kurutuyor Güllü teyzem. Yollayıp değirmende un ettiriyor. «Ekmeğe bari para vermeyelim değil mi?» diye kabarıyor hafiften. Haftadan haftaya yoğuruyor birer tekne hamur, çağırıyor komşu Kemalo'nun karısıyla karısının taygeldi kızını, açtıklarını atıyorlar sacın üstüne, pişiriyorlar iki koldan. Tepeleme yığıyorlar yufkaları. Un kokusu, uğra kokusu mahalleyi alıyor. Antep-Istanbul arabaları duruyor bazen indi bindi için. Un kokusuyla uğra kokusunu onlar da duyuyorlar, duyup deli oluyorlar.

Yufkaları bizim odanın penceresine yerleştiriyor Güllü teyzem. Kendi odalarının iki penceresi var, saksılarla, çuvallarla dolu. Her gün beşer onar ıslayıp sofra bezine sarıyor, taze ekmekmiş gibi yiyorlar. Yiyoruz. Biz de tadıyoruz ara sıra.

Buğday bulgur sereceği zaman komşulardan cecim, kilim, çul istiyor Güllü teyzem. Komşular da ona geliyorlar gerektiğinde. Bazen yok diyor. El kadar bir mahallede yalan söker mi? Herkes birbirinin kırığını, yarığını en ufak ayrıntısıyla bilir. Sıkıştırdıkları zaman da söylüyor: «Kele bacım, hepsi ya-

nık! Yanık, yamalık! Çapıt yolluklarım bile yamalı, utanıyorum vermeye! Kınamayın noolur!..»

Bekir ede'm, açık kapı, açık pencere hâlâ uyuyordu. Gir çık, konuş gülüş, uyanmıyordu. Birazcık cinli biri uyku hapı kutsa uyuyamaz mahallemizde. Sadece çocukların misket, seksek çığlıkları değil, sinemanın sesbüyülteni, caminin sesdağıltanı, günde olmazsa günaşırı çıkan gerilimli ağız dalaşları... Sinema, film göstermediği saatların dışında, sabahtan gece yarısına kadar, «Karşıda Kürt evleri...», «Köprüden geçti gelin...»le öteki dolmuş plaklarını çalar. Camininki de ezanlar bitince Kuran Kursu öğrencilerine alıştırma yaptırır. Mevlüt, ilâhî cuma hutbeleri... Elli çeşit ses. Biraz da fazla açtılar mı... Ama Bekir ede'm uyanmaz...

Komşumuz Kemalo da demiryolunda. Ateşçi. Tertemiz gidiyor, kapkara geliyor. Sık sık olan kazalarda birer ikişer kırılıyor makinistler, ateşçiler, biletçiler. Kemalo vurmuş içkiye bu yüzden. Çoğun, işten çıkınca Paşacık'ın lokantaya oturup çekiyor çekiyor, sonra ceketini omuzuna atıp şapkasını devirdi mi, Kürtçe bir türküyle sallanıp geliyor mahallesine, evine. Ben dışarda, hayat'ın güneşli bir yerine oturmuşsam selâm veriyor, canı çekerse uzanıp yanıma geliyor, biraz konuşuyoruz, gelmezse, gidip her yıl birer çocuk doğuran karısıyla tartışıyor. Sonra yıkanıp çarşıya çıkıyor. Uyuması gereken uykuları bile uyumuyor Kemalo. «Bizimkiler Bekir ede'm toptan uyuyor nasıl olsa!..» diyor.

Bu sefer daha hızlı geldi Kemalo benden yana. Gene ceketi omuzunda. Ama sarhoş değil. Merdivenin dibinden sordu: «Bekircan evde mi? Uyanık mi?»

«Sedirde uyuyor...» dedim.

«Uyandıralım! Sendika toplantısı var. Seçimleri alalım şu yağcıların elinden. Gelsin toplantiya...»

«Kendine güveniyorsan çık uyandır!» dedim.

Beylik postallarla tak tak çıktı Kemalo. Öylece girdi açık kapıdan. Dürtecek, sarsacak, hemen uyandıracaktı aklı sıra. Bir süre geçti, Kemalo gülerek çıktı: «Hiiişt, gel gel!..» Beni sesledi işaretle. Kıpırdamadım işimin başından. «Yahu gel Al-

lahı seversen, herif, tulum! Uykutulumu!..» Gidip baktım. Dizleri dikik, apışı ayrık, kocaman elleri gövdesinin üstünde. Ağzı bir karış aralık. Horhor da horhor!.. Horhor da horhor!.. Gerçekten güldürücü bir görünüşü var. Ama ilk böyle sanıyor Kemalo, bana da gösteriyor. Bekir ede'mden çok Kemalo'nun şaşmasına şaştım. Bakıp bakıp, «Vayy anassıniii!..» diyor o. «Uyandırmayalim buniii!..»

«Niye?»

«Niyesi var mi? Sendika toplantısına gelip parmak kaldırmaz bu! Oy moy vermez bize! Bundan hayır yoktir!»

«Keyf senin, köy Memedâ'nın Kemalo, elimizde bulunan bu, ister al, ister alma, kalsın!..» dedim.

Kemalo direğe dayandı. Gidip bir sandalye getirdim altına: «Bekir ede'mize daklaşmayın fazla! İyidir o! Bugün oldu biz kötü sözünü işitmedik ağzından...» dedim.

«Eyolmaya eyidir! Biz de kabul ediyoruz da, bu kadar uykuyu neresine sığdırıyor? Acaba değişik düşler mi görüyor? Yoksa başka çeşit tatlar mı buluyor bizim bilmediğimiz? Yoksam uyku hapı, esrar mı içiyor çaktırmadan?..»

«Sen...» dedim, «Git, yıkan! O zamana uyanır!» Savdım Kemalo'yu.

Kemalo'yu savdım, koltuğunun altında bir kalburla Güllü teyzem göründü. Faizci Mehmetgil'in evden yandan geliyor. İğdeyle armut doldurmuş kalbura. Birini de eline almış armudun, ısırıp gelir.

«Kaça aldın, iyisi mi?» Sordum gülerek.

«Aşlama!» dedi kütür kütür ısırarak armudu.

Başucuma dikildi gelip. Ağzım sulanmağa başladı. «Versene bir tane!» dedim.

«Tabaka goyum da getireyim; Hemi de yıkayım arı sili...»

Baktım yüzüne, içeriyi dinliyor bir yandan da: «Daha uyuyor mu o devrilesi?»

«Eee uyuyor...» dedim, «Her zamanki gibi!»

«Horhor, koca horhor, hiç bir işe yaramıyor!..» İçeriye yürüdü: «Kalk gayri kaaalk!..» Raftan tabak alırken gürültü et-

ti. Yüksek sesle, gene yatağı yorganı yakıp yakmadığını sordu. Bir tepsiyle getirip önüme koydu iğdeyi armudu. Bulanık Bahçeli bir satıcıdan almış. Götürüp üç okka buğday verecekmiş karşılık.

«Şu adama öyle kızıyorum! Bak sen tâ nereden kalkıp gelmişin! Diyarı gurbette ekmek davası uğruna her bir yoksunluğa katlanıyorsun! Karı yok, kırı yok. Isıcak aş yok. Yanar zoban yok kışın. Gene de baksana, elinde işin. Çalış ha çalış. Benim körolası durmadan horlasın. Dart dart dart ossursun!.. Anam deli! Deli ocaktan geliii!..» Çarşıdan duyulacaktı söylenmeleri. Duyulup çok ayıp olacaktı.

«Sus noolursun!» dedim. «Uyandıracaksın...»

«Tehhoooo!..» dedi. «Hiç uyanır mı o? İstersen sürü bacağından...»

Satıcıya götüreceği buğdayı keseye koyup koltuğuna aldı. Gitti Faizci Mehmetgil'in evden yana.

Yıkanmış paklanmış Kemalo geldi. Baktı Bekir ede'mi uyandırmamışım, bana söylenmeğe başladı. Sonra vardı kapıya durdu: «Bekircaaan!.. Hiiişt Bekircaaan!.. Uyanasın ulan sendika toplantımiz var!.. İkimiz gidip katılalım, kalk uyaaan!..» Yumruğuyla da güm güm güm vuruyor kapıya. Olmadı, uyaramadı. Sonra dalıp girdi içeriye. Başından belinden sarstı. Kolunun birini tutup havaya kaldırdı. Dizlerine şaplak attı. Çenesinden, kulağından tuttu. Derken Bekir ede'm derin bir iç çekti, hıçkırır gibi yaparak titredi, sonra da gözünü açtı usulca. Başucunda Kemalo'yu, beni görünce telâşlandı. «Ne var, nooluyor?» diye baktı yüzlerimize.

«Sendika toplantınız varmış Bekir ede'm!» dedim. «Kemalo gidelim diye gelmiş. Kalk da gidin birlikte...»

Bir bana baktı, bir Kemalo'ya. Gözleri kanlanmıştı. Hafifçe doğrulup tütün tabakasını arandı. Bulup önüne aldı. Ağzının suları yastığı ıslatmıştı.

«Haydi Bekircan, davran gidelim haydii!..»

Başını kaldırıp sordu Bekir ede'm: «Nereye?»

«Sendika toplantısına diyoruz looo, işitmiyorsun?»

Çakmağını çakıp sigarasını yaktı; bir iki soluk çekti, sonra:

«Mına gorum sendikasının! İşim yok da toplantısına mı gidecem?..» dedi, yangeldi dirseğinin üstüne yeniden.

«Yapma Bekircan! Bir oy bir oydur ede'm, Gar Şefinin adamlarını devirelim diyoruz bu sefer...»

«Mına goyum oyunun!..» dedi gene. «İşim kalmamış sendikada! Hem nasıl devireceksiniz Gar Şefinin adamlarını? Onları devirseniz kimi dikeceksiniz?»

«Aramızdan arkadaşları...»

«Kim var adam aramızda?»

«Sen, ben, daha bir sürüyüz...»

«Cık» etti Bekir ede'm. «Sen git, deeeeha yolun!..»

Çok bozuldu Kemalo. Burnunun kapakları inip kalkmağa başladı.

«Bırak Kemalo! Üzülme! Ben gelir izlerim toplantınızı...» dedim.

«Heya valla, sen bari gel! Dinleyici sırasına otursun...» dedi. Kolumdan çekmeğe başladı.

«Sen git, ben arkadan geleyim...» diyecek oldum.

«Yok yok, ille beraber gidelim! Eyi etkisi olur...» dedi, çekti.

Kalkıp yürüdük. Sinemada olacakmış toplantı. Salonda 18-20 kişi var. Adana'dan bir temsilci gelmiş. Zaten birinci çağrıda çoğunluk toplanmadığı için bugüne bırakmışlar geçen hafta. Gar Şefi, Adana'dan gelen temsilciyle oturuyor önde. Sinemanın sesdağıltanı üyeleri toplantıya çağırıyor hâlâ. Ses kasabanın her yerinden duyuluyor. Ama gelen yok. Başkan, Telgrafçı Veli kalkıp açışı yaptı. İstiklâl Marşı'nı, saygı duruşunu yerine getirdi. Sonra Kürt Bahçeli Refik'i toplantının başkan adayı gösterdiler. Kemalogil'in adayı Manevracı Mehmet. Kaldır kolları kaldır, indir kolları indir. Seçildi Refik. Manevracı sadece üç oy aldı.

Kemalo yanıma geldi: «Her şey buna bağlıydı! Toplantı salladı bacakları. Kimse gelmemiş ki bizimkilerden! Herkes, "Boyna kaza oluyor, tedbir yok!" diyor. "Doktor yok, ilâç yok!" diyor. "Duş yok, sabun yok!.." diyor. "Pahalılık" diyor, "Mücadele!.." diyor. "Amerika içimize kadar girdi, ciğerimizi bili-

yor...” diyor. Ama toplantıya gelen yok. Ağzına sıçayım böyle mücadelenin!..» dedi. Kalkıp gidecek oldu. Tuttum kolundan. “Otur da raporu dinle!» dedim, «İyi kötü bilgin olur...»

«Bırak!» dedi. «Madem herkes oyun oynuyor, biz de gidip dört arkadaş bir hoşkin çevirelim!..»

Tutup zorla oturttum. Bir sigara verdim. «Bak beni de getirdin...» dedim. Oturdu yanıma. Oturdu ama ne raporla ilgilendi, ne ötesiyle. Rapor zaten kısaydı. Ankara'ya Genel Müdürün hastalığından dolayı çekilen telden söz ediyordu. Bir de Varto depreminden ötürü bilmem kaç lira toplanıp Kızılay'a yatırıldığından... Eleştiri yapan da çıkmadı. Dilekler'e geçmek için yönetim kurulunu akladılar. Dilek için de söz alan çıkmadı.

Kemalo kalktı «Bu biçim bir sendikacılığın demiryolu camiası için yüzkarasi olduğunu, başka yerlerde işçi arkadaşların canlarını dişlerine takıp devrimci eyleme geçtiklerini, iş yerlerini işgale başladıklarını...» söylemeğe başladı.

Kürt Bahçeli Refik kesti sözünü: «Siyaset yapma Kemalo, burası siyaset yeri değil, seni uyarıyorum! Dileğin neyse onu söyle...»

Kemalo kızdı: «Yok bir dileğim!» dedi, oturdu yerine.

Galiba sonra seçimlere geçtiler. Kemalo dışarı çıktı, ardından ben de çıktım. «Gidip kafayı çekecem ille!» diyordu. «Dünya nerde, bizim sığırlar nerde?..» diyordu. «Madem böyle, çekiver kuyruğunu!..» diyordu.

«Yok, çekme kuyruğunu!» dedim. «Beş on arkadaş yan yana gelin, çare düşünün! Benim bildiğim Demiryolcular devrimci olur, umut kesip kopmayın birbirinizden...»

Yüzüme bakıp acı acı güldü: «Baksana yahu! Bir Bekir ede'mi uyandırıp getiremedik. Beş on kişi nasıl gelir yan yana?..»

«Gelirsiniz, üzülme! Bekircan da gelir, ama uğraşmak gerek...»

Paşacık'ın lokantaya kafa çekmeğe gitmekten vazgeçti: «Çok zor ama bakalım!» dedi.

«Zor mor, var mı başka çare?..»

«Bir deneyelim bakalım...»

Eve doğru yürüdük. Sokağın ağzına girdik, burunlarımıza bir acayip koku geldi. Yanık kemik kokusuna benziyordu. Yada gön yakıyorlardı çocuklar. Çok kötü bir kokuydu, insanın içine bulantı veriyordu.

«Bu ne acaba?» diye birbirimizin yüzüne baktık.

Faizci Mehmetgil'in evin öte yanda bir kalaycı vardı, körüğün önüne nişadır mı attı yoksa?

«Nişadır böyle kokmaz!..»

Güllü teyzem çıktı sokağın öte ucundan. Elinde su kapları var. Bakırlara Ayran suyu doldurmuş. O da bize sordu, «Kemalo kurban, bu koku ne kokusu Allahı seversen?»

«Ne bilelim?» dedi Kemalo. «Biz de sana soruyoruz...»

«Bre sakalınız ağara! Bizim evden gelmesin bu? Koşun bakalım, gene bir şey yakmış olmasın bizim ekiz akıllı?»

«Belki!» diye koştuk var hızımızla. Su kaplarını merdiven dibine koyup Güllü teyzem de koştu.

Bekir ede'min uyuduğu odanın kapısıyla penceresinin yarattığı akımın etkisiyle yel gibi geliyordu acı duman. Burunlarımızın direği kırılacaktı, ama daldık. «Yatak yanıyor yataaak!..» diye Güllü teyzem de atıldı.

Kollarından bacaklarından tutup Bekir ede'mi çektik.

Koşarak Kemalo'nun karısıyla taygeldi kızı da geldiler.

Bekir ede'm uyandı, «Nooluyorsunuz looo?» diye sordu saf saf.

Dışarda su kaplarını yukarı almaya çalışan Güllü teyzem girip geldi: «Elinin körü oluyor!.. Domuuuz!..»

Bakırın birini aldım, yanan yatağa boşaltmak istedim.

«Dur dur! Onlar mis gibi Ayran suyu, dur!..»

Ayran suyu kaplarını bırakıp bir kova musluk suyu getirdim. Bu sefer de önüme çıktı Güllü teyzem. «Kovayla suyu döküp evi göl etme! Nasolsa yanmış yanacağı kadar...» Rafa uzanıp bir hoşaf tası aldı. Yufka ıslar gibi azar azar serpmeğe başladı yanan yatağın üstüne. Bu sefer daha pis bir koku başladı.

Kemalo, Bekir ede'min başındaydı. Karısı da Güllü teyze-

me yardım ediyordu güya: «Bu yatak sidikli mi kele bacim, bu kadar kötti kokir?»

Kovadan su avuçlayıp serptim ben de. Güllü teyzem bir fırsat bulup Kemalo'nun karısını cevapladı: «Yün bu yatak yün! Görmüyor musun? Yün yanığı böyle kokar! Kıl yanığı da böyle kokar! Kemik yanığını andırır ikisi de. Senin yünün yok. Yatak yorgan yakan kocan da olmadığı için bilmezsin...»

Yangını bastırdık. Kovayı dışarı çıkardım. Yatağı da kaldırıp dışarı attık Güllü teyzemle.

Bekir ede'm bir sandalyeye oturmuş, gülüyordu.

Güllü teyzem parladı:

«Aladağ'dan serinsin heriif!.. Yaparsın edersin, bir de gülersin!.. Yatak mı yanıyor, ev mi yanıyor, komşular mı toplanıp gülüşüyor, düşünmezsin!.. Enikken kesilmiş kulağın!.. Arap sabunuyla yünmüş yüzün!..»

Sesini çıkarmadı. Bekir ede'm. Ağzını ayırıp bir esnedi o kadar.

Güllü teyzem:

«Sen şu benim kara yazılarıma bak adı gözel Allahım! Ben yıllarımı işte bununla ziyan ettim! Ben üç kuruşu bir araya getirip iki okka yün alıyorum, bu da zehir içesi carasını düşürüp yakıyor hepiciğini! Ben evin bir gözünü kiraya verip, tenekelerle döküntü kömür toplatıp eyi kötü bu yuvayı şeneltmeğe çalışıyorum, buysa ateş düşürüp yakmağa kalkıyor! Sen şu benim çileme bak ay gözel Allahım!..»

Bekir ede'm kalkıp içeri girdi. Tabakasının, çakmağının içinde durduğu kutuyu, hem de tütün kesesini dışarı çıkardı. Gene eski yerine oturdu. Sinirli sinirli sigara sarmağa başladı. Güllü teyzem de bir yandan Allahla konuşuyor, bir yandan yatağın yanıklarıyla uğraşıyor, ağlıyordu. «Yük dediğin dengiyle kalkar gözel Allahım! Benim yükümü neye bununkiyle sardın da beni cihana malamat ettin? Şunun gamsızlığa bak!.. Şu ekiz akıllının!..»

Bekir ede'm parladı:

«Kes looo! Kapatasın çeneni!..»

Kucağındaki yorganı bırakıp içeri koştu, sonra yastığı, yolluğu alıp geldi Güllü teyzem. «Kes'miş, kapa çeneni'ymiş! Hem suçlu, hem güçlü gördünüz mü? Benim çektiğim çileleri gördünüz mü komşular?»

Kemalo'ya göz edip, karısını kızını alıp gitmesini söyledim. Hayat'a toplanmış komşuları da uzaklaştırdım birer ikişer sözcükle.

Bekir ede'm birden kalktı. Yarısı yanık, yarısı duran yatak çarşafını yakalayıp çakmağı çaktı, yakmağa başladı: «Daha bu evi de yakacağım, göreceksin!» dedi karısına.

«Bırak onu Bekircan! Hepimizin ayranını kabartma! Bütün Fevzipaşa'yı başımıza toplamanın gereği yok, yakma çarşafı!..»

«Çarşafının mına gorum, nolmuş yani! Yandiysa bir yatak yandı! İnsana bir ton lâf söylemenin gereği var mı? Toplamış mahalleyi başıma, "ekiz akıllı" diyor!..»

«Ekiz akıllısın ya, ne var?» diye bağırdı Güllü teyzem. «Ekiz akıllısın, bir aklı iki kişi bölüşük...»

Fırladı Bekir ede'm. Yumruğunu şimşek gibi indirdi karısının başına, yıktı onu. Sonra başladı neresine rastlarsa vurmağa.

Atılıp elini kolunu tutmak istedim.

«Dur loo sen de! Dur şimdi seni de!..» dedi, salladı elini, yumruğu göğsüme geldi, ben de yıkıldım. Kıçım üstüne düştüm betona. Acıdı her yanım. Çelik gibiydi yumruğu.

«Sen ekiz akıllı değil, delisin!» dedim.

Güllü teyzem hâlâ yatıyordu. Doğrulup kalkamıyordu. Bekir ede'm tütün sardığı sandalyeye geçti gene. Durmadan sarıyor, sardığını kutuya yerleştiriyordu. Hiç konuşmadan belki otuz kırk sigara sardı. İnce ince, hepsi bir kalınlıkta, bir boyda, düzenli sigaralardı. Güllü teyzemle biz de evi temizledik akşam olurken. Yananı, yanmayanı ayıkladık.

Bekir ede'm kalkıp gitti. Sardığı sigaraları dışardaki pencereye koydu. Güllü teyzem, «Zivt içip de içmeden gidesi!» diye aldı bunları, içerdeki pencerenin önüne koydu. Sonra dışarıya

bir cecim yaydı, iki minder attı, başladı yanan yatağı dikmeğe, yamamağa...

Bu evde iki yıldır oturuyordum. Bir göz yerde Ahmet'le, bazen de Süleyman'la, sığışıyorduk. Bol bolamat ev yoktu kasabada. Bazı arkadaşlar ilçede oturuyorlardı bu yüzden. Benim burada kalışımın nedenleri vardı. Nedenlerin biri Güllü teyzemle ilgiliydi. Birinci yılla ikinci yılın arasında kötü bir olay oldu. Kayseri'de gericiler TÖS kongresi'ni bastılar. İki camiye dinamit atıp halkı üstümüze kışkırttılar. Toplandığımız sinemayı tuzla buz ettiler. Benzin de döktüler ama söndürdük iyi kötü. Tatil bitince dönüp geldiğimde, arkadaşlarıma ve bana düşman olanlar Bekir ede'mi iyice doldurmuşlar: «Evi ona vermeyin! Kayseri'de camiye dinamit koymuş adam o! Yarın halkın ayranı kabarır, bakarsınız sizin evi de ateşe verirler...»

Bunun üzerine Bekir ede'm, Güllü teyzemi uyarmış:

«Bu herifi siktiredelim en eyisi! Atalım öteberisini felân!» Eksik olsun verdiği kira!..»

Debboyda bir Ömer Kesen var, Bekir ede'mi o kışkırtıyor. «Olur, olmaz» bir şey demiyor Güllü teyzem. Ben dönüp geldim, eve yerleşeceğim. Bekir ede'm, «Ev yok!..» dedi.

Güllü teyzem de yok evde.

«Neden yok ev Bekir ede?»

Esneyerek, «Badana ettireceğiz!» dedi.

«On gün mü sürecek badana, bir göz yer?»

«Kiraya veresimiz yok!» dedi bu sefer.

Güllü teyzemi beklemeğe başladım.

«Boşuna bekleme! Kesin cevabım budur!» dedi.

Başını yere eğip susuyordu ondan sonra. Ben kaldıkça da rahatsız oluyordu. Hemen çekilip gitmeliydim ama gitmiyordum. Güllü teyzem de gelmiyordu. Kalktım Ahmet'i görmeğe gittim ilkokula. Çarşıda Fevzi Ağca'yı, Mehmet Terdi'yi buldum. Onlar dönen dolabı çaktılar hemen. Güllü teyzemle Terdigil'in evde konuştuk. Lök gibi durdu onca adamın ortasında.

«Debboyda, Tokuşun Kahve'de bir iki fini var, onlar körüklüyor bizim uykucuyu! Ama ev onların değil, bizim! Ben

konuşurum Bekircan'la. Gel otur gözelce, ne deyen desin! Asacak değiller ya bizi!..»

Bunun için bu evdeydim. Güllü teyzemin büyük insanlığı için. Bir de Bekir ede'm için tabiî. Bekir ede'm o kadar kendi öz kişiliğinden uzak, o kadar önünü görmez haldeydi ki, üzülüyor, kahroluyordum. Burada oturup sabah akşam beraber oluyorduk. Anladıkça, Bekir ede'min yatak yorgan yakacak kadar uykucu olmasının, uyuya uyuya bir tulum gibi şişmesinin nedenlerini de buluyordum.

Güllü teyzem yananları iyi kötü yamayıp başetmeğe çalışırken ben de bu anlattıklarımı geçiriyordum kafamdan. Bekir ede'm uyku tulumuydu ama çok güçlüydü. Elinin tersiyle karısını da, beni de birer vuruşta yıkmıştı yere. Uyanıp öz kişiliğine kavuştuğu gün ne yıkılmazları yıkacak, ne harikalar yaratacaktı kimbilir!

Şimdilik böyle birbirimizle uğraşıyoruz bakalım.

1970

CAFER

Kaldığım eve gelen yolun solunda, Tekel duvarının dibinde, üst üste üç bidon vardı. Yuvarlanmasın diye bunları beş altı büyük taşla tutturmuşlardı alttan.

Olsun olsun dört yaşında bir çocuk, bacaksız. Cafer, bu boyundan büyük tasları çekip bidonları yuvarlamak istiyordu. İki kız, bir erkek arkadaşı da kendisiyle birlikte. Aşağısı dere. Dereden çay geçiyordu.

Kimbilir ne vardı Cafer'in kafasında? Hep böyle sakıncalı oyunlar bulurdu. Belki üç bidonu dikaşağı yuvarlayıp seyreyleyecekti gümbürtüyü! Yerlerine başka bir şey koymayı düşünemezdi daha. Sadece Tekel'in bidonlarını yuvarlamanın tadını tatmak istiyordu belki. Kendinden birer ikişer yaş büyük arkadaşlarına gösteriş olurdu.

Kızlar küçük birer sıpaydılar, belki okula gidiyorlardı. Oğlan da Cafer gibi keleş, güzel. O da yedisinden aşağı değildi. Eğilip bükülerek Cafer'e yardım ediyordu her biri. Dört yaşında bidon yuvarlamağa kalkan bücürler, yarın yukardakilerin başına ne işler açacaktı kimbilir?

Durup biraz takılacak oldum, anında vazgeçtim. Niçin bozaydım şenliklerini? Enine boyuna bir oyun alanı, çayırlı çimenli bir çocuk bahçesi yoktu kasabada! İstasyona gitseler demiryolcular kovalıyor, tünelden geçseler şoförler sövüyor, çarşıya dolsalar bakkal çakal... Onlar da tozun toprağın içinde eritiyorlardı çocukluklarını.

Ev sahibim Güllü Gülizar, arka bahçedeki eski eve kömür yığıyordu. Kelle kelle kömürlerdi. İyi düşürmüştü gene. Küfesini iki buçuktan alıyordu. Eliboş çocuklar topluyorlardı karanlık çökünce. Duydum, Cafer de gidiyormuş arada bir. Makaslarda, üçüncü hatta, yol kıyılarına düşenleri kapıyorlar, görevlilerin görmez yanına getirip vagonlardan da alıyorlardı. Eli sıkı

Gülizar, ötekilerden hiç eksik olmadığı halde Cafer'in küfesine iki lira veriyordu. Kış basınca kilosunu doksandan yüzden okutuyordu öğretmenlere, memurlara. Dünya kırk kulplu kazan, bir kulpundan tut sen de kazan diyorlar ya! Arkadaşlarım, «Sömürücünün teki bu Gülizar!» diyor. Bence fazladan konuşuyorlardı. Bütün ilişkileri sömürüye dayalı toplumda kim kimi sömürmüyordu? Bırakın Gülizarcık da Demiryolları'nı, çocukları sömürsün cımıcık!.. Hem göre göre Gülizar'ı mı görüyor gözleriniz sömürü denince? Dilimi tuttuğum için sever beni ev sahibim. Başkalarına yaptığı gibi kar çökünce çıkarıp atmağa kalkmaz evinden. Başında bunca söylenti örük bir garibim burada, çıkarırsa kim oda verir başka? Geldim geleli bu evdeyim, hiç olmazsa evden yana mutluyum. Candan bir dostluk da örülmüştür çevremde doğrusu. Kadın kız bile derdini döker. Çalışacak zaman zor kalır kendime. Küçük dağları kendi yaratmış, büyük dağlar da babasından kalmış dört dürzü var kasabada. Onlar cin ifrit olsalar da, çocuklarla, yoksullarla iyiyim...

Cafer'in anası ilk tanışlarımdan belki. Babasını da aynı günlerde tanıdım. Cafergil o zaman Gülizargil'in yamacında, Hatıplar'ın evde oturuyordu. Komşuyduk. Zemzem bacı Gülizar'ın hayata gelirdi. Ben de çıkar hoşgeliş ederdim. Bazen yanlarına oturur, öğrencilerimin ödevlerini düzeltiyor görünür, rahat dinlerdim.

Bildiğim kadınların çoğu, kocalarını çekiştirir görev gibi. Üç vakitte, beş vakitte kalmaz, her vakit dillerinde kocaları, kimi görseler, «Çektiğimi kimseler çekmez abam! İslâma eziyet haram! Cavır eziyeti çektiriy banna! "Yataktan geç kalktın! Aşın yağın çok kattın! Zırlatma şu sıpaları!.."» Zemzem'den sözcük duymadım.

Sadece bir gün, o da aylar sonra... Gülizar'la ikimizdik, gelip çöktü, benim duymamda sakınca görmediği bir konu açar gibi, -gibi'si fazla, gerçekten sakınca görmüyordu,- o güne değin ağzını açıp insan çekiştirmeyen komşum, beni el yerine koymadan, açık açık:

«Dur durak bilmiy benim İbik ay halam, gene yüklüyüm!» diye başladı. Sonra da benden yana bir göz atıp, «Acap ede'm çare bulamaz mı, çok bıktım doğurmaktan? Hem de neylen böyütecez? Davulu düğünü, okulu önlüğü, nasıl yetecez? Acap ede'm elimizden tutmaz mı?..»

O güne gelinceye dek bu konuları bazı erkek arkadaşlarla konuşmuştuk. Bir iki ev oturmasında, kadın kız yanında, gebeliğin önlenmesi, yada düşürme yöntemleri, yoksulların varsılların baş vurduğu çareler üstüne söyleşmiştik. Ama böyle gepegenç bir hanım, benim gibi ortadan aşağı yaşlı bir erkeğin yanında bu konuyu ilk açıyordu.

Ne diyeceğimi şaşırdım, nasıl duracağımı bilemedim. Eşim çocuklarım yanımda olsalar belki eşim aracılığıyla sorarlardı, ben de eşim aracılığıyla sıyrılırdım. Şimdi direk bana soruyor Zemzem. Hem o kadar yardım isteyen bir halin içindeydi, kaçınmam olanaksızdı. Kendisi ayıbı sayıbı bir yana itip apaçık konuştuğuna göre, benim de en az onun kadar açık olmam gerekiyordu. Kızarıp bozarmam, eğip bükmem ayıp düşerdi asıl.

«Doğur bunu da be Zemzem bacı!»

«Yooo, ne dersen de, bunu deme ede'm!»

«Doğuran kadın ölümü yener...»

«Bilmezsin. Bizimki işkence. Dünyaya kazık kaksak dadı yok...»

«Güzel oluyor çocukların...»

«Üç denne! Yeter galan...»

«Canım, birini bile çok gören dar gönüllü çok dünyada...»

«Yooo yoo! Bizimki zor. Bulgurumuz yağı unutuk. Yeter üç...»

Durdum, elimdeki kâğıtlara baktım biraz.

«Senin bildiğin çoktur, göster yolunu, kurtulayım...»

«Valla, Zemzem bacım, zor bir şey söylüyorsun. Ben erkeğim, kadın olsam gene zor bir yardım istiyorsun benden. Başında kocan var, ne diyeyim sana?»

«Ne dersen de? Sana soruyorum, ellere soramam. De apa-

çık. Sokaklarda saçmağa mı gideceğim? Yardımına muhtacım işte...»

Düşündüm: «İbik ne diyor buna?»

«İbiğe bakma, İbik utanıyor. "Git konuş!" dedim, yanına gelmeğe utandı, "Sen konuş!" dedi. Güvenir o bana...»

«İyi tabiî. Güvenmekte haklı. Ben de güvenirim, severim, kardeşim ol, çok insanlığınızı gördüm şurada. Ama elimde bir çare olsa, bir yardımım dokunsa...»

«Herkesler gidiyor Adana'ya, Antep'e! Ben herifimin gönlünü edemiyorum, onlara gitmekten de utanıyor...»

Gülizar kalkıp içeri girdi. Bekir enişte gelirdi öğleyin. Yemek kayıracaktı. Yalnız kaldık Zemzem'le.

«Dokturlar varmış alırlarmış ucuza. Amma bilemiyorum yerlerini, yollarını. İbik diyor, "Mesaiden biraz para gelecek, git aldır kendini!" Yer demir, gök bakır, nere gidip, kime aldırayım?»

Çocukları bunca güzel, derisi ışıl ışıl, tüyleri sarı, gözleri yeşil, yüzü ay gibi biçimli, görünmeyen yerleri nice güzel kimbilir? Bu güzellikle gidip yatacak bir doktorun önüne! Aklım başımı delip kaçacak gibiydi. Dölyatağı, sadece yaşamının değil, güzelliğinin de pınarıydı, o pınarı kanatacak, delik deşik edecekti acımasız. Başım dönüyordu düşünürken.

«Nasıl dayanacaksın?»

«İğneyle bayıltıyormuş.»

«Çirkin elleriyle bir doktor...»

«Aman edee'm!.. Kadın doktorlar da var, söylüyorlar...»

«Ben bilmiyorum ne Antep'te, ne Adana'da...»

«Ben sorar örgenirim, sen yardım et yeter...»

«Nasıl yardım edeyim... ben?»

«Başımda git yeter...»

«Nereye?»

«Antep'e, Adana'ya...»

«Yahu Zemzem, ne der eller?»

«Eller ne desin? Tellâla mı verecez?»

«Valla gücenme bana. Konuşun İbik'le, kendiniz gidin!»

Ellerini yanlarına vurdu: «Ben ne diyorum, sen ne diyor-

sun hey benim ede'm! İbik gitmiyi! İbik gitse, gidip de bilebilse, hiç sana der miyim? İbik Allahın körü!..»

«Bırak kocanı küçümsemeyi! İkiniz gidin...»

«Haha! Ben kocamı küçümsemiyorum. Kör mör. Başım gözüm üstüne. Amma bilmez. Yüreği yetmez. Onun için ayakları geri gider, yörümez ileri. Akşam ikki, zabah bir, düzenli yatar, atılgan, girişken, amma bu işlerde dutuk. Korkar şeherlerden, karakollardan, dokturlardan...»

Dediğini diyordu, beni dinlemiyordu bile. İlle aldıracaktı! Ben de yardım edecektim!

«Kaç aylık?»

«Üç aydır bir şey yok...»

«Herkesler korunuyor, siz niçin korunmuyorsunuz mademi?»

«Şimdi de beni suçluyorsun, beni, İbiği! Bu değil ki senden istediğim! Korunmalı yatmaları sevmiyor İbik. İstemiyor arada bir şey...»

«O zaman da...»

«O zaman da doğurayım? Bunu herkes söyler bana. Ben ki sana geldim. Senin farkın ne?»

«Sen de beni suçluyorsun.»

«Çünkü yardım etmiyorsun.»

«Açık değil benim de önüm. Sen bir kadın, komşum, ben burda yalnız, bekâr bir adamım, her şey derler...»

«Dedim ki tellâla verici değiliz. Düşün bulursun. Düşünmene de gerek yok, bildiklerin yeter...»

«Hay Allah!..»

O gün öyle kalkıp gitti. Alacaklı alacaklı bakıyordu gözüme. Borçluydum, bir daha yolundan geçemezdim. Üstüme gelse erirdim. Borcun iyisi vermek, derdin iyisi ölmekti. Ya Adana, ya Antep, birlikte gidip aldıracaktık, çaresiz. Kaçını beşini ben bilecektim. Ben getirip götürecektim. Bunu biliyordu.

Başka bir gelişinde sordum:

«İbik gelecek mi bizimle?»

«Ne gelsin? İbik bir şey yapacak değil ki! O evde kalıp çağaları kayırsın, kayırtsın...»

«Hay Allah hay!»

Döküp düşündüm, bari iyice sorup öğreneyim, sonra da iki gün izin alayım müdürden, Ankara'ya varıp geleceğim deyip, ucunu da pazara getirerek üç gün yapayım. Müdürle aramız iyi bugünler, belki verir...

«Üç gün hacat değil. Zabah çıksak akşama döneriz. Kadın dokturun adını ney öğrendim ben. Para da bulduk. Üç yüz elli alıyormuş. Varır geliriz hemen...»

«Kimden öğrendin bunları?»

«Şoför Tahsin'in avradından. Onlar aldırdı...»

«İyi!» dedim, «Zemzem bayan!..» Sustum.

Çok geçmedi, gene geldi. Eski dediklerini dedi, üsteledi. Gebe olan ben değildim tabiî. Kafası hep bununla uğraşıyordu. Ucu sırımlı kamçıyı şap şap yemiş gibi dönüyordu başı. Durduğu yerde duramıyor, gelip gidiyordu boyna.

«İvme bakalım, İbik'le konuşayım bir!»

Atlatmak için değildi bu sözüm. Kocasıyla iki sözcük konuşmadan nasıl alır götürürdüm? Ne derdi sonra? Kendisinin gönlü var diyelim, çevresi ne derdi?»

«İbik seninle konuşmaz!» dedi Zemzem.

«Neden?»

«Utanır o! Kaç sefer dedim, "Git konuş ede'mle!" Bana dedi: "Sen konuş!" Geldim ben konuştum...»

«Gene de bir sorarım.»

«Kaçar...»

«Eeeee Zemzem, çok oluyorsun sen! Biriniz almıyor, biriniz vermiyor, ne bu be!..»

«Hey benim cayil ede'm! Biz de çok cayiliz ya, sen de biraz cayilsin!»

İkindine doğru Demiryolu Kahvesi'ne çıktım. İbik, arkadaşlarıyla kâğıt oynuyordu. Selâm verip yanlarına çökünce, davranıp yer açtılar, çay söylediler. İbik, oturduğu sandalyeye yapıştı, eridi gitti. Yakışık aldırsa kalkıp kaçacaktı gerçekten.

Kolaylaştırmak için, «Var mısın bir tavlaya İbik?» dedim. Terlemiş, baktı yüzüme, usulca bir «Estafurullah ede'm!» dedi.

«Haydi oynayalım.» dedim.

«Yenersin ede'm.» dedi.

Kuşçulu Süleyman dürttü ensesinden:

«Yenilen karı mı olacak looo? Kak oyna!..»

Oturduk karşılıklı. Öyle isteksiz tutuyordu ki zarı, pulu. Güç belâ bir beş oynayıp bıraktık. Arkadaşlar da tat almadılar.

Çayların parasını verdi, kalkacak oldu.

«Birlikte kalkalım, ben de gideceğim.» dedim.

«Ben ambara gideceğim, eve değil.» dedi.

«Ben de o yana gideceğim. Bekir'i görmem gerek...»

Peşimize takılan da olmadı. Yürüdük birlikte.

Alanın ortasında sordum buna:

«Zemzem'le konuştuklarımızı biliyor musun?»

«.....» Sustu.

«İki üç gündür bir derdinizden söz ediyor...»

Gene sustu.

«Birlikte gidip bir çare arayalım diyor?»

Susuyordu hep.

«Yahu İbik, sen hep susarsan ben ne halt ederim ede'm?»

Susuyordu.

«Nasıl yardım ederim size?» Kolunu tutup çektim. «Konuş!»

«Edeeee'm! Öldürme benni... Zemzem anlattı sana...»

«Anlattı...»

«Yap madem bir eyilik...»

«Ben mi alıp gideyim Zemzem'i?»

Güçlükle: «Sen benim ede'msin. Zemzem de dünya ahret bacın. Biz seni biliyoruz. Sen de bizi tanımışındır az çok...»

«Çevreyi de biliyor musun? Tefe korlar bizi.»

«Kimse koyamaz.»

Ambarın önünden eve döndüm. Gülizar'la oturuyordu Zemzem. Kızlarının küçüğü de yanındaydı. Oğluyla ötekisi oyuna gitmişti.

«Konuştum İbik'le. Nasıl gideceğiz hâlâ bilemiyorum.»

«Hasanbeyli'de halamgil var. Ben onlara gidiyor olurum. Sen de Ankara'ya varıp geliyorsun fırt fırt...»

Gülizar'dan yana baktım.

«Halam da kimseye söylemez...»

Gene Gülizar'dan yana baktım elimde olmadan. Kızdı o da:

«Deveyi kesin şurda, evelallah duymaz kimse!»

«Peki...» deyip ayrıldık. Tünelden geçerek okula vardım. Müdür, odasındaydı. İki gün izin aldım. Yukarıya bildirmeden idare edecekti gene. «Haber geldi.» dedim. «Evde kötü bir durum var her halde. Bir bakıp geleyim...» Olgunluk gösterdi, «Aman vaktinde dön!» bile demedi.

Caminin önüne dikildim ertesi gün. Baktım elinde bir naylon çanta, Zemzem de geliyor. Yunmuş paklanmış, iyi hazırlanmıştı. Derisi, derisindeki sarı tüyler, daha bir ışıldıyordu. Bir «Çayırağası» otobüsünü durdurabildik. Yamak sormadan sokuldum arka kapıdan. Zemzem de bindi ardımdan. Arka sıradan başka boş yer yoktu. Yan yana oturduk.

«Ankara'ya mı?»

«Adana'ya.»

«Sen yenge?»

«Adana'ya.»

«Beraberiz!» dedim yamağa. Paramızı verdim. Gâvurdağı'na tırmanmağa başladık. Otobüs epey uzaklardan, Diyarbakır'dan geldiği için Alman Pınarı'nda yemek molası verdi. İnip birer ayran içtik.

«Doktorun adresi var değil mi?»

Yoşuk mantonun cebinden bir kâğıt çıkarıp verdi.

«Çok terledik be ede'm!» dedi Hasanbeyli'ye gelince.

Hasanbeyli'den sonra daha beter yanıyordu. Titreyip duruyordu kızgın günün altında Çukurova. Pamuklar çiçeğe durmuştu. Piyamlar kokuyordu. İncirlik'ten sonra Amerikan arabaları gördük birçok. Gidip geliyorlardı. Askerî üssün kapısında köpekler bağlıydı. Uçaklar inip kalkıyordu alana. Otobüsümüz düz asfaltta kayıyordu. Kıyı mahallelerin pisliğine ulaştık birden. Sonra bir azmağın ortası gibi bılkıyıp duran kente girdik.

Doktorun özel yerine gidecektik. Zemzem'le yan yana kalabalık caddeden yürümeğe başladık. Adana'yı ben de iyi bilmiyordum, sorduk. Bir işlek caddenin üstünde, dışı mermer kaplı bir apartmanın üçüncü katındaydı aradığımız yer: «Kadın Hastalıkları Uzmanı İclâl Arıcan»! Bastık zile. Ak gömlek giymiş buruşuk bir kadın açtı. Salonda bekleyenler vardı. Aralıkta sordu yaşlı kadın: «Mayene mi olacaksınız?»

«Çocuk...» dedim usulca.

«Aldıracaksınız?»

Başımı salladım.

«Geçin oturun.»

Bir daireyi dayamış döşemişti İclâl hanım. Salonda bir karı koca, bir ana kız, başka bir karı koca, çocukları... bekliyorlardı.Yerler gürgen parke kaplanmış, güzelce de cilâlanmıştı. Pahalı perdeler, tülleriyle falan, tavandan yere kadar iniyordu. Duvarlarda ilâç şirketlerinin dağıttığı takvimler, klasik röprödüksiyonlar asılıydı.

Kapıyı açan hanım köşede bir yazı masasına oturup çağırdı bizi. İkimiz masasına varıp durduk. Adını soyadını yazdı Zemzem'in. İşini, yaşını... «Ev kadını... Yirmi altı...» Ben de kocası İbrahim Öztürk oldum!

«Kaç aylık?»

«Üçü geçik...»

«Kurba testi yaptırdınız mı?»

«Biz Fevzipaşa'dan geliyoruz, bilmiyoruz...»

Hoşgörmüş gibi yaptı, sustu kadın. O sırada yandan bir perde sıyrıldı. Daha temiz giyimli bir bayan, oturanlardan bir karı kocayı çağırdı. Doktor İclâl'di her halde. Yüksek topuklarının üstünde bilârdo sopası gibi dimdik duruyordu. Kara, çopur, belki de Azrail'inki gibiydi elleri.

«Saniye hanım! İçeri geçin, hastamıza yardım edin!»

Bize kapı açan hanıma söylenmişti.

Saniye hanım kalktı.

Birbirimize sokulduk Zemzem'le. Benimkiler gibi Zemzem'in sinirleri de bozulmuştu, belliydi. Sessiz tükettik dakikaları. Neden sonra kocasının kolunda bir bayan, ayılıp bayılarak yü-

rüdü, çıkıp gitti kapıdan. Saniye hanım geçirdi onları. Besbelli oluyordu, çocuk aldırmışlardı. Ciğerleri sökülmüş gibi acı çekiyordu bayan. Ayva gibi de sararmıştı, görüyorduk. Belki az önce girenler de çocuk aldıracaklardı. İclâl hanımın sivri parmaklı elleri beynime çakılıp kalmıştı. Morali birden bozulmuştu Zemzem'in. Kulağıma fısıldadı:

«Başka kadın dokturlar yok mudur Adana'da?»

«Varsa bile ne bileceğiz? Yok adı, adresi...»

Koluma tutundu usulca: «Canım ede'm...» Mal gibi sokuluyordu. Korkuyordu kurttan. «Korkuyorum...»

Kaçalım desem kaçardı belki. Ama dışarı çıkıp başka doktor arayacağız. Buncan yol geldik. Günlerce, «Gidelim gidelim!» nice iç-zorluklardan geçerek... buraya ulaştık.

«Korkma Zemzem!» dedim, başka bir çare bulamadığım için...

Çok bekledik. Yeni müşteriler geldi. Onlar da sıralarını beklemeğe başladılar. Doğrusu müşterilerini çok bekletmiyordu Doktor İclâl. İşi kısa sürüyordu. Ama pek çoktular, birbiri ardından geliyorlardı. İçerden her müşteri çıkışta Zemzem ölüp ölüp diriliyordu. Caydırmağa çalışsam mı iyilik ederim, yüreklendirsem mi? bilemiyordum. Bocalayıp duruyordum.

Sıramız geldiğinde saat kaçtı? Yerimizden nasıl kalktık? İçeri odaya nasıl girdik? Şimdi bunların hiç birini anımsamıyorum. Zemzem, muayene yatağına oturdu. Ben de bir sandalyeye geçtim. Ameliyatlarda aldıkları gibi imzamı alacaktı her halde. "İbrahim Öztürk" diye atacaktım. Nasıl sıkılıyordum! Zemzem de, gözlerini ilk gördüğü araçlara, Doktorun ellerine dikmişti. Bayılacaktı neredeyse. Yatırıp muayene etti. Sonra da dişçi koltuğu gibi bir şeye oturttu Zemzem'i.

«Dört aylık! Teste gerek yok. Gebeliğin apaçık...» Elini enjektöre attı: «İğnenizi yapalım...»

Göz göze geldik Zemzem'le. Yalvaran bakışlarını yakaladım. Bir şey diyemedi ama hemen araya girip bir şey yapmamı, aklım nasıl eriyorsa öyle yardım etmemi istiyordu.

«Bir dakika durur musun Doktor hanım!»

«Durdum?»

«Bizim şimdi üç çocuktan sonra dördüncüsüne bakmamız zor ama biliyor musun biz çocuğu severiz. İsterse beş olsun Acaba Zemzem bunu da doğurursa sağlığı bir zarar görür mü? Bu yönden bir incelesen durumunu...»

«Vaz mı geçiyorsunuz aldırmaktan?»

«Eğer sağlığına bir zararı yoksa...»

Zemzem'e baktım çabuk. Sordum: «Öyle değil mi Zemzem?»

«Heya, heya... öyle!..»

Antep fıstığının pazarlandığı Belediye Hanı'ndaki kelepirciler gibi diklendi İclâl hanım: «Korktunuz mu yoksa? Vazgeçerseniz vizita ücretimi isterim!»

«Ücretini elbet takdim ederiz. Ameliyat olmak istemiyoruz. Sadece muayene... Gerekliyse reçete ver...»

Hep o kelepirci duruşundaydı:

«Hanımın sağlığında bir şey yok, elbet doğurur...»

«Sağol! Borcumuz ne kadar acaba?»

İyi kızdığı belliydi. Diliyle dişi arasından:

«Elli lira bırakın Saniye hanıma!» dedi.

Gene o hayatın duvarına oturmuş, Cafer'in bidonları yuvarlama savaşını izliyordum. Tam karşımdaydı. Arkadaşlarına, «Kaçılın, kaçılın!» diyor, taşı kıpırdatıyordu. Çok sürmedi, başardı! Birer birer yuvarladı bidonları dikaşağı. Büyük bir gürültüyle peş peşe gittiler. Cafer de arkadaşlarıyla dikilip baktı. Çığlık attılar. El çırptılar.

Ne anlamışlardı bundan? bilmiyorum.

Anında, Tekelci Kâzım Bey bağırıp çağırarak koştu. Ama kapıyı dolanıp yetişmeden çocuklar toz oldular.

Zemzemgil Güllü Gülizar'ın eve uzaktı şimdi. Yakın olsa koşacaktım «Yok olmanın sınırından kurtardığımız oğlan neler yaptı görseydin!» diye anlatacaktım.

Nasıl olsa görürdüm. Gelirdi bugün yarın. Ona da, İbik'e de anlatırdım. Benden duyunca biraz daha severlerdi oğullarını. «Tekeler koçlar, haşa huzurdan, halt etmiş çağamızın yanında!» diye diye okşarlardı Cafer'in başını, sırtını.

1974

PARTİ ADAMI

Seçimler zelzele gibi sallar bizim buraları. Dövüşler kavgalar olur. Tak tak tabanca sesleri birbirine karşılık verir. Anası dini ağlar köylerin. Büyük sülâleler ikilere ayrılır. Yoksul köyler, şehirlerdeki varsılların derdine düşer. Partiler adaylarını öve öve bitiremezler. Yarışanlar, yoksulların derdinin nasıl ele alınacağını, kasabaların köylerin nasıl ileri götürüleceğini bıktırıncaya kadar anlatırlar.

Ufak ufak sürtüşmeler, altı ay önceden başlar, kampanya açılınca iyice büyür. Oy atımına bir iki gün kala da ne olacaksa olur. Parmaklar oynayacaksa oynar, tetikler çekilecekse çekilir. Paralar vede silahlar konuşur.

Bir gün Halkçılar'ın toplanması (mitingi) vardı. Ertesi gün Adaletçiler yapacaklardı. Bağımsız Muhammet'in adamları atların ciplerin üstünde Hükümet Alanı'nı doldurdu. Taaak taaak, bir takırdı gitti. Tabancalar, kırma tüfekler, gökyüzünü barut dumanıyla doldurdular. Kaçakçı motosikletlerinin ardında, heybelerdeki stenler, thomsonlar çıkarıldı. «Gel aman arkadaş İşçi Partisi'ne gir!» dediler, girmedi Muhammet. Daha el bombalarını çıkarmadı ortaya. Üç sefer döndü konağın çevresinde. Sonra atların başını Dolan, Tandır, İdilli köylerine doğrulttular. Kaymakam daha yeni gelmişti. Ağzı süt kokan bir anakuzusu! Patırtılar kesilince odasının camından baktı, ne Halkçı, ne Adaletçi kalmıştı alanda.

«Ne yahu bu taak taak?»

Yazıcı Nedim güldü usulca:

«Seçim efendim...»

Seçmenlerin bir bölümü, her seçimde dağıtılan Amerikan parasına alışmıştı, bedava oy vermiyordu. Pafo'nun otuz oylu sülâlesi, Postane'nin ardındaki kerestelerin üstüne oturup beklemeğe başladı. Sandığın açılmasına yirmi dakika kalana ka-

dar hiç bir yana peki demedi geçen dönem. Sonunda kelle başına 20'şer lira tutuşturuldu ellerine, «kapalı oy verme yeri»ne girdiler. Kıllı Yusuf'la Püsük Ökkeş, hem de Hambalis, ellerine şarap şişelerini alıp heykelin dibine uzandılar. «Oyumuz, kim çok içirirse ona!..»

Güya seçim günü içki yasağı vardı. Bağımsız Muhammet, ah, iyi esip tozuyordu ama yoksuldu, Adaletçiler'in, Halkçılar'ın saçtığı parayı kim saçabilir, kim o «ön seçim kampları»nı kurabilir, koyunlar keçiler kesebilir, rakılı, şaraplı sofralar kurabilir? Gösterişler iyiydi. Kalabalıkların çevresinde motosiklet dolaştırıp konuşmaları engellemek iyiydi. Ama bir önemi yoktu kuru gösterinin!

Her şey paraya bağlıydı. Bırak Muhammet'i, Muhammet'ten elli kat fazla para saçan Halkçı Atalay bile kazanamadı. Kim çok saçarsa o kazanıyordu. Yirmi yılı aşkın deneylerin sonucu buydu. Yirmi yıl sonra ne olur, onu düşünen yoktu.

Para gücüyle seçimi alan Dolaklı İhsan, geçip gitti Ankara'ya. Artık dört yıllık çalımların hepsi onun. Bu yörelerin işi, başı, kıçı hep ondan sorulacak. Halkçı Atalay kıçını yırtsın, kattı belgesini cebine. Ankara'nın Bahçelievler, Cami Durağı, 20'nci Sokaktaki evi yeniden kiralamıştır. Enstitü öğretmeni olan karısını daha iyi bir okula aldırmış, kızını Hacettepe Eczacılık'a, oğlunun birini Özel Mühendislik'e, birini Gazi Lisesi'ne yazdırmıştır. Telefonun biri salonda, biri yatak odasında. Radyodan sonra «müzik dolabı» denen zıkkım da «demode» olduğu için televizyon almıştır... Aslında öz dayısı olan Halkçı Atalay'la tüm önceki hısımları, hasımları, Araban'ın bağımsız Belediye Başkanı Irza Dayı (Rıza Akça), Keferdizli İl Genel Meclis üyesi Küncü Recep, çatlasınlar patlasınlar, dört yıl kimse yerinden oynatamaz Dolaklı İhsan'ı. Bir darbe, bir cunta gelirse başka! «Yıl uğursuzun!» diyor Atalay dayısı bile.

İşte, «heyet»ler gelmeğe başladı yeniden. Oğuzeli'nin Belediye Başkanı diyor, «Kaymakamı attır!» Kaymakam attırmak kaç kuruşluk iş? Ancak, «her çiçek mevsiminde açar, sabredin beş on olsun atılacak kaymakamlar...»

İslahiye heyeti de «Müftüyü attır!» diye çıkıp gelmiş.

«Valiyi attırayım be valiyiii!.. Ama ha biraz küçükler için gelin! Ormancılar için, öğretmenler için gelin! Onbaşılar, çavuşlar için gelin. Öyle adamlar için geliyorsunuz, en az üç beş sefer Genel Başkan'ı görmem gerekecek. Genel Başkan'ın da gidip Cumhurbaşkanını inandırması... Müftü? Hayhay! Müftüye hemen bir sepet havası çalarız. Ama önce anlatın bugüne kadar benim gözüme çarpmayan kusuru ne müftünün? Evet, alt ucu bir memur, halkımız hoşnut değilse elbet sepetleriz, ama insafı da elden bırakmayalım. Kedinin suçunu önüne koyup ondan sonra dövelim. Müftü attırmak hepsinden zor. Cahil halkın dini, diyaneti. Böyle olmasa git gör Diyanet İşleri Başkan yardımcısını, yada Genel Başkanımızın biraderlerini, tamam. Ama önce bir kulp takmak gerek. Ne yapıyor bu adam? Rüşvet alıyor mu? Hayır. Alıyorsa bile hocalardan alıyor. Belki Vakıf mallarının mahkemesinden alıyor, bize karanlık. Karıya kıza sataşıyor mu, hovardalığı şayi mi? Yok pek. Siyaset?»

«Tamam, siyaset deriz efendim! Halkçılar'dan hiç ayrılmaz! İşçi Partililere bile selâm verir. Öteygün TÖS Başkanıyla konuşurken gördük. Kör Hayriye'den, Viper Osman'dan, Antikacı Ökkeş'ten alayın doktoru Bülent Bey'i sormuş. Bu adamdan partimize elbet hayır gelmez...»

«Doğru, ama gene de zor...»

«Kolayını sen bul İhsan efendi! Biz seni seçtik, bilmediklerimizi bilesin diye! Hemi de buraya kadar çıkıp geldik, bu işler olsun...»

«Ben elimden geleni yaparım, siz dönün İslahiye'ye. Selâmetle gidin, uğurlar olsun! Ben bakar, izlerim. Olur'unu aldığım zaman telefon açarım...»

«Yok! Biz bu iş olmadan bir yere kıpırdamayız! Olacak deriz de olmayıverirse nasıl bakarız milletin yüzüne? Şimdi şurda yabancı yok, yek başına kazanmadın sen bu seçimi! Tutmayıversek, öz dayın Atalay'a yetmezdin. Dağları taşları eledik, yaylaları, obaları, çalkadık, çaylara çamurlara düştük senin yoluna! İntili'de eşkiyaya sandık beklettik. Çingen Pafo'ya bile aman dedik. Şimdi heyetimizi başından savuyorsun.

Ama biz savulmayız. Sen bize baksana. Kaçın kurrasıyız biz? Nicelerini gördük senin gibi! Kimler gelip geçmedi elimizden? Bizi anlatamazsın, eyi anla bu noktayı...»

Yeminler, tövbeler, güç belâ savabildi İslahiye heyetini. Terledi, yoruldu, dili damağı kurudu.

Hacettepe'de okuyan kızı kapının ardından dinlemiş biraz, heyet gidince içeri girdi, atıldı babasının boynuna:

«Senin böyle alçak işler yapmandan utanıyorum, bırak bunları! Daha üç buçuk yılın var, yüz verme! Darılan darılsın, gitme bir daha oralara! Bak partinin Merkez Kurulu'na da seçildin, büyük illerin birinden merkez adayı olursun...»

Bilmiyordu kızı. «Ben bu işlerin kuyruğunu salıversem parti hapı yuttu! Bir tek bile çıkaramazlar, hepsini Halkçılar alır. Halkçılar almasa İşçi Partililer kapışır. Kendi akrabalarına cevap yetmez. Herkes aleyhimde. Öyleyken kaç seçimdir tulum çıkarıyorum. Benim alçak işler yaptığım yok. Görüyorsun ince eleyip sık dokuyorum. Kılına kadar soruyorum. Ne suçu var, hangi işi yolsuz? Sen Hacettepe Eczacılığı bitirmeğe bak, solcu olma, yeter bana...» Öptü kızını, uyuttu.

Sonra yazdırdığı şehirlerarası telefonları konuştu, iş izleme defterine notlar alıp yattı. Bazı geceler, telefon durmadan çalıyor, uykularım parçalanıyor diye zilini «ara»ya getirirdi. Öyle yaptı, uyudu. Sabahleyin de iyi bir kahvaltı yaptı. Meclis lokantasında da iyi yiyordu. Seçimler sırasında verdiği kiloları topluyordu hızla.

— Şu Allahın büyük adaletine bak! Atalay dayım çıkıp geldi bir akşam! Telefon etmiş, hanım çıkmış, «Buyur dayıcığım buyur...» Arada hısımlık var diye yemeğe de çağırmış. Ben biraz geciktim. Bunlar karınlarını doyurmuş, oturuyorlarmış geldiğimde. Görünce şaşırdım, «Heeey bunca büyük dağları yaratan güzel Allahım!..» dedim, «Bana bugünleri de gösterecek miydin?» Eskiden olsa öperdim elini, bu sefer sıktım. Halini hatırını usuldan sordum. Hısım akrabayı sordum. Gene de bir adamlık gösterdim.

Hanım kahvemi getirdi. Buna da sordu nasıl içecek? Bek-

ledim bununki de geldi. Çıkarıp bir sigara verdim, bizim Genel Başkanın kendi adına çıkarttığı sigaralardan. Öptü üfürdü, göğsünün üstündeki saat cebine koydu bir tek sigarayı. Kendi kendime sordum, «Ne yapıyor bu? Düşünde değişik şeyler mi gördü? Yoksa kasabanın mezarlığından geçerken zebaniler bir şey mi üflediler kulağına?»

«Yeğenim İhsan! Sorma başıma geleni! Sorma dayının kafasında, kalbinde olanları!» Tesbih irisi gözlerini kısıyor, ellerini birleştirip göğsüne koyuyor, dua eder, yalvarır gibi bakıyordu yüzüme. «Hiç sorma, ben anca şimdi buldum yerimi! Şimdi buldum, değiştirt şu plânı! Yıktırma evimi! Onca para döktüm, yıktırma, gözünü seveyim!.. Kaymakama, valiye gittim, Belediye başkanı, Fen müdürü, hiç biri işimi görmedi, kalkıp sana geldim, yıktırma evimi! Şu verdiğin sigara var ya, saklayacam bunu! Artık ne varsa bunda var! Değiştirt yeni yapılan İmar Planını!..»

Baktım tilki gözlerine, oyun mu oynuyor? Daha iyi anlamak için çıkarıp bir yeni paket verdim. «İstersen daha vereyim, sigara kolay!» dedim. Paketi de cebine koydu: «Ver ver! Bütün sülâleme birer birer dağıtayım, adamı kişiyi anlatayım. Yeni plan benim evin üstünden geçirmiş yolu. Değiştirt! Telefon aç, bağır çağır, azarla dürzüleri!.. Kurtar beni...»

Hanıma dedim, «Yatak ser! At yollasak çıkıp gelmezdi, bu gece Dayı Bey bizde yatsın...»

«Yatayım dayım yatayım! Yarın gece de yatayım! Bir hafta, bir ay senin evde yatayım! Yattığımı da alanlarda ilân edeyim! İş ki evi kurtar sen...»

Atalay dayımın yola giden evini nasıl kurtaracağımı düşünmeğe başladım. Sabah oldu, yanıma alıp İller Bankası'nın mühendislerine götürdüm onu. Planı çıkardılar. Bulduk evinin yerini. Çapını, parselini, ada numarasını aldık. Geldik eve. İslahiye heyeti gene gelmiş. Bu sefer de tutturmuşlar: «Müftüyü attırma! Biz oturduk konuştuk, bir anlaşmaya vardık,

müftü kalsın yerinde...» Baktım yüzleri de kızarmıyor. Hiç birinde utanma yok.

«Geçen sefer geldiniz attır, bu sefer geldiniz attırma! Hiç utanma yok mu sizde?»

«A'a'a'a'a!.. A'a'a'a!.. Ne unutacakmışız? Konuşup anlaştık aramızda: Adam kalacak!..»

«İyi ama kalkıp gittik, o kadar adam gördük, anlattık böyle böyle, müftü siyasetçi, TÖS'çülerle, İşçi Partililerle konuşuyor, bize yaramaz... dedik. Şimdi ne diyeceğiz?»

«Ne dersen de! Biz anlaştık. Sen bizim vekilimizsin. Dersin, anlaşmışlar, kalacakmış yerinde...»

Baktım yüzlerine, emrediyorlar, cebrediyorlar.

«Pekiy!» dedim. «Bir çare bulmağa çalışacağım. Siz dönün gidin. Sonuç alınca telefon açarım...»

«Yoooo! Öyle deyip savma bizi! Biz senin için...»

«Pekiy ulan deli kavatlar!..» dedim. «Pekiy bunu da yapalım, Atalay Beyin işini de yapalım. Şimdi kalkın gidin, yatın otelde...»

«Pekiy İhsan Bey, olur İhsan Bey...» deyip kalktılar. Halkçı olduğu halde Atalay Beyi evimde yatırdım, kendilerini otele yolladım diye de kızdılar. Her konuda hoşnut etmek kolay mı bizim partinin seçmenlerini?

Onlar gitti, bu sefer Atalay dayım aldı beni ele:

«İşte zevzeklik diye buna derler! On gün önce geldiler attır, on gün sonra geliyorlar attırma! Ne biçim partici bunlar?» Kendi işini unutmuştu bir ara.

«Senin de evin yola gidiyor Atalay dayı!» dedim.

«Evet yola gidiyor... Neyse, sen benim evi kurtar da, ötekileri ne yaparsan yap!» deyip sustu.

Atalay dayımla o gün de beraber kaldık. Kasabaya telefon açtım, Valiyle, İl İmar müdürüyle, Belediye Başkanıyla konuştum. Düzelttim işini. Epeyce de sigara alıverdim o hoşlandığından. Yüklenip gitti.

Bir haber geldi ki işi temelli düzeldikten sonra, Atalay dayım gene karşımıza geçmiş!

«Bahçeli'de bir evi var, Çankaya'da bir evi var... Kendileri sırça sırça apartmanları dikmişler, bir benim evi kurtarmış, çok mu?» diye de atıp tutmağa başlamış.

Partili arkadaşlar telefon ettiler:

«İlle gene yol geçsin Atalay Beyin evin üstünden! Geldi burda narkımızı kırıyor!..»

Ne yapacağımı şaşırdım. Böyle parti adamı olmak zoooor!..

1970

MÜDÜRÜ YİYEN KÖY

Tozlu yollardan geçip gelmiş bir sürüngene benziyordu müdür... Yorulmuş bitmişti. Boynu kendine yetmeyecek kadar kısaydı. Kafası iri bir patatesi andırıyordu. Saçlarını alaburus kestirmiş. Gözleri dünyaya bıkkın bakıyordu. Duruşu kaypak. Herkesten korkan suçlu bir memur hali vardı üstünde. On iki yıl olmuştu bucağa geleli. Valiler, kaymakamlar bir yerde on iki ay eyleşemiyor, öğretmenler iki yılda üç kez sürülüyor, Abuzer Bey kasabaya kazık mı kaktı ne? On iki yıldır duruyor, hâlâ duruyordu.

Aslı Mardinliydi. İlk karısı ölmüştü. Genç birini almıştı hemen. Dairesiyle evi aynı çatının altında olduğundan, sabahları masasına geçip iki üç yazıya bakarsa bakıyor, bakmazsa dönüp yeni karısıyla uğraşıyordu. İstekle yaptığı tek iş buydu yaşamında. İki yıl üst üste birer çocuğu oldu... Arada bir dışarıya çıkarsa, başçavuşla, tekelciyle tavla oynar, ara sokaklardan gene evine dönerdi... Onu bir de, halkın katılmadığı, seyretmeğe bile çok kişinin çıkmadığı, sadece birkaç jandarmanın, birkaç memurun, ilkokul, ortaokul öğrencilerinin katıldığı resmî bayramlarda görürdük. Belediye başkanımızla başçavuşun arasında, yarım adım kadar önden yürür. Elinde fötr şapkası, öğrencileri selâmlar. Sonra Demiryolu yatakhanesinin önündeki taş yığınının dibine konan sandalyesine oturur, okunan şiirleri, yapılan konuşmaları bir görev ciddiliğiyle dinler. Tören biter bitmez de toz olurdu.

Bucak müdürlerinin eski yetkileri, tutkuları, zart zurtları kalmamıştı artık. Demokrasi yıktı yatırdı pek çok şeyi. Bütün bucağın olup olacağı dokuz köyü vardı. Köylerin muhtarlarına karışabiliyordu sadece. Bu yüzden arkadaşlar, «başmuhtar» diyorlardı ona. Ama köylülerle politikacılar arasında gene de başı belâya giriyordu. Çevre bucaklardaki müdürlerin

hallerini görüyorduk. Uzaktakilerin de haberlerini duyuyorduk. Bunlar arasında, daha yıktığı yükün dengini açmadan başka yere atılanlar vardı. Adamlar, odun kömür almaktan, tarhana karmaktan, bulgur yarmaktan korkuyorlardı. Bizimki on iki yıldır burdaydı, hâlâ sapasağlamdı.

Senatör Salih Bey yedi yıl önce bizim ilçenin kaymakamı imiş. Abuzer Bey buradaymış. Bir yıl sonra Salih Beyi atmışlar. Birkaç yıl sonra nasılsa göze girip il'e vali olmuş. Bakmış Abuzer Bey hâlâ yerinde! Sormuş kendisinden:

«On yıldır burdasın, bunun sırrı ne allaşkına?»

Abuzer Bey ellerini oğuşturup, «Kolay Beyefendicim!» demiş. «Benim bir tarağım var, onun sayesinde kalıyorum...»

«Ne yapıyorsun bu tarağı?»

«Bu tarağın Beyefendicim, bir yanı seyrek, bir yanı sık. Vatandaşın sakalı da, malûm, kiminde seyrek, kiminde sık. Sakal denen zıkkımın nasıl taranacağını bilmek lâzım. Sık sakala tarağın sık yanını vurursak zorluk verir, adam rahatsız olur. Sık sakala tarağın seyrek yanını vurdun mu hiç zorluk vermez. Seyrek sakala da sık yanını vurmalı, ki hem kolay tarasın, hem vatandaş zevk duysun...»

Salih Bey bu açıklamayı dikkatle dinlemiş:

«Bravo Abuzer Beycim, kutlarım seni!» demiş.

Dönüp il makamına vardığında Salih Beyin Kütahya'ya nakli çıkmış. Gel zaman, git zaman, bir seçim oldu. Salih Bey bizim ilden senatör seçildi. Bucağa geldiğinde Abuzer Beyi karşısında bulmasın mı gene! Şaşırdı kaldı adam. Şaşırdı kaldı tarağın kerametine. Şimdi Ankara'da rastladığı hemşerilerimize sorar hâlâ:

«Bizim Tarakçı Müdür duruyor mu? Rahatı iyi mi?»

Hemşerilerimiz de, «Karısı gebe gene!» diye karşılık verirler. «Ulupınar ile Göçmenbeyli arasındaki sorun da öyle sürüp gidiyor...»

Abuzer Bey kendisi sevmez bu konuyu. Ulupınar ile Göçmenbeyli arasında epey eski bir çekişmedir bu.

«Ben icat etmiş değilim efendim!» dedi gene. Buraya gelmesinin üstünden on iki koca yılın geçtiğini unutmuş gibi,

«Ben icat etmiş değilim!» dedi köylülere. Hem de yeter artık, arlaşın başımdan! Kaç oldu Ankara'ya şikâyet ettiğiniz! Ne geçti elinize? Ben izine çıktım, yerime Mesut Beyi vekil yaptılar, herif ortaokul öğretmeni, o da çıkamadı içinden. Bir sefer değil iki sefer kalkıp köyünüze geldi, üşenmedi bir de gayri resmî olarak geldi, aleyhimde attı tuttu, beni şikâyet edesiniz diye hepinize yol gösterdi, allı pullu mektuplar yazdınız mebuslara, teller çektiniz, ne oldu? Hiç! İyisi mi, alın kuyruklarınızı kıçlarınızın altına, oturun artık! Ben bu işte Göçmenbeyli'ye iltimas geçiyor değilim. Onlar bana rütbe verici değil, takke verici değil! Onlar nasıl bir köyse, siz de öyle köysünüz. Ama onlar bağımsız muhtarlık, siz bağımlı mahalle. Aranız kırk dakika! Elli dakika olsa ne kıymeti var? Dağda taşta büyümüş köylülersiniz. Kayalara tırmanır, tepelere çıkarsınız. Ne gereği var ayrı muhtarlığın, ne gereği var ayrı seçimin? Oturun oturduğunuz yerde! Kafasında aklı olanlar daha birleşelim der, siz ayrılalım diye çırpınıyorsunuz! Kokar ottan boru! Çıkmaz bir dava! Babanızdan oğlunuza devrediyor. İl Encümeni karar verse İçişleri Bakanlığı bozar Ankara'dan. İçişleri göz yumsa *Resmî Gazete*'nin sermuharriri yırtar atar çöp sepetine. Neden? Nedenine aklınız ermez. Ben de anlatmam. Şikâyet üstüne şikâyet etmeseydiniz anlatırdım belki, şimdi anlatmam. Sanıyorsunuz ki iltimas. Bin sefer hayır! İltimas yoktur bende, olamaz...»

Ulupınarlıların yüzüne böyle diyor, sonra içinden ekliyordu: «Yaptığınız şikâyetler geri geliyor bre sersemler, neden? Kroki noksan! Kroki olacak evrakın arasında! Kim çizer bunu? Bir teknik eleman. Kim o? Kimbilir kim, ama ben değilim. Ben harita mühendisi değilim. Topoğrafçı hiç değilim. Bucakta var mı? Yok. İlçede? Yok. Nerde var? Ne bileyim nerde var? Arayıp bulmak da görevim değil. Madem şikâyetlere aklınız eriyor, döküp düşünün, bunu da bulun. Kroki olmayınca bu işe âmirler nasıl karar versin? Körü körüne Göçmenbeyli'den ayrılıp bağımsız olmak istiyorsunuz. Krokiniz eksikken nasıl olursunuz?»

Ulupınarlılar çekilip gidiyorlardı inip geldikleri yoldan

yukarı. Of pof ediyorlardı. Onca dilekçe, onca tel etki yapmıyordu. Kulağından tutup bir tekdir bile çekmiyorlardı Abuzer Bey'e, bir azar, bir hastir... hiç bir şey söylemiyorlardı. İş görmeyen, yat allah yat bir müdür, löök gibi oturuyordu bucağın başında.

«Nedenini biliyoruz!» diyordu Ulupınarlılar. «Namussuz Göçmenbeyliler koyun kuzu kesip habire savcıyı kaymakamı davet ediyor. Vali yardımcıları, defterdarı besliyorlar tıka basa. İçiriyorlar zil zurna. Şişeleri dikip nişan attırıyorlar. Tabanca tüfek sıktırıyorlar. Sazcı, kemaneci getirip çaldırıyorlar. Oyuncuları toplayıp halay horon çektiriyorlar. Bütün müdürler, müfettişler Göçmenbeyliden yana. Onlar koruyorlar bu tüyübozuğu. Bu Mardin'in kürdünü...» diyorlardı.

Kulağına gelmez olur mu? Kaç köylük bir bucaktı? Anında duyuyordu. Gülüyordu kıs kıs. «Enayiler!..» diyordu. «Enayilik dedenizden miras! Enayioğlu enayiler! Yemişse müdürler, müfettişler yemiş. Ben ne yemişim Göçmenbeyliler'den? Hiç. Çünkü yemek âdetim değil. Ben yasadan ayrılmam. Görevimi de tam yaparım. Bir virgül eksik bırakmam yazılarımda. Sizin işin eksiği kroki. O yüzden kimse beni sorumlu tutamaz. Ankara'nın Danıştay mahkemesine gidin, bunu diyecekler. Divanharbe gidin, bunu diyecekler...»

Göçmenbeyli dağın eteğinde, demiryoluna yakın. Karayolunun da tam kavşağında, 130 evlik, derli toplu. Ulupınar ise yukarda, tepenin başında, merdiven çıkar gibi çıkıyorsun, havadar, ağaçlık, çiçeklik, çimenlik bir köy. Göçmenbeyli'nin varsılları kafa çekmeğe gidiyor bahçelerine. Kâğıtlarını Göçmenbeyli'den mühürletiyorsun, mazbatalarını oradan alıyorsun. Her işin oradan bitiyor. Gelmeyin bahçelerimize diyemiyorsun. Giriyorlar bağlara, giriyorlar bostanlara, kırıp batırıyorlar, meyveleri daha çağla iken tüketiyorlar. Çok cımbıldak bu Göçmenbeyliler. Bir dağ adamına davranır gibi davranıyorlar size. Yaşlılar iyi kötü uyuşmanın yolunu bulmuş. Fakat askerde çavuş onbaşı olmuş gençler yılanı tüyünce sıvamayı bilmiyorlar. Bir pundunu bulup çekiyorlar oda'nın altı-

na, vur ha vur, vur ha vur! Yan basa basa çıkıyorlar dışarı. İlçeye gitsen tanık yok, tapık yok. Tanık tapık bulsan, kumandanı kaymakamı Göçmenbeylileri tutuyor. Köy değilsin ki! Mühürün yok ki! Övey evlât gibisin ülkede. Görünür görünmez yollardan kazancının yarısı yabana akıyor. Salma veriyorsun, haraç veriyorsun. Haraç veriyorsun hem Göçmenbeyli'ye, hem ilçeye, hem ötelere!.. Bakkala, çakkala, manifaturacıya, demirciye, bakırcıya... Köylülük kötü, köy olmayıp böyle bir köyün kıçında yama gibi olmak daha kötü!..

— Canımıza tak dedi efendi nenelâzım! Hökümetin çalmadığımız kapısı kalmadı! Seçtiğimiz vekillere, senatörlere de çok söyledik. He hı deyip geçtiler. Köyümüzde az çok aklı erikler var, gene de kandırdılar. Uzak köy olunca elin kolun yetişmiyor ha dediğin yere. Yakın olsak, sözünde durmayan dürzülerin yakasına yapışmayı biliriz. Ankara dünyanın öbür başı... Böyle deyip düşünüp duruyorduk. Düşünüp duruyorduk kel tavuklar gibi. Dediler, «Gene seçim olacak! Seçim olacak! Seçim olacak, biri gitti, biri geldi. Allaha şükür, ıramazan gibi, oruç gibi her yıl geliyor, her yıl oluyor!» Her yıl bir sefer, bin sefer kandırılıyoruz. Bizim Ulupınar'da âdettir, her seçimde beşe ona bölünürüz. Kimimiz felân beyi tutar, kimimiz feşmekân paşayı. İçimizden Göçmenbeyli'nin dürzülerinin tuttuklarını tutanlar bile çıkar. Paramız bir yere gitse, sözümüz bir yere gitmez. «Bu seçim bakalım ne yapacağız?» diyorduk...

Oturuyorduk dibinden soğuk bir suyun fışkırıp çıktığı koca çınarın dibinde. Hem de ılık bir rüzgârın estirip getirdiği tozları yutuyor, gübre kokularını içimize çekiyorduk. Menemenli öğretmenimiz de aramızdaydı. Geçen yıl benim ortanca kızı okula yazdığı için kendisiyle küsülüydüm, ama aramızdaydı. Gazete okur, radyo dinlerdi. Dolapları, rafları kitap doluydu. Okuduklarını bize de anlatırdı.

«Memduh Bey gene aday olmuş! Gene yoksul oylarınızı ondan yana kakıverin!» deye laf çarptırdı. «Eğer Memduh Bey' de birleşemezseniz, beş on bölük olun, dağıtın ona buna, şona şuna!..»

Menemenli öğretmene kızdım içimden.

Komşum Abidin: «Yahu efendi, öyle konuşuyorsun ki, buğuz, kahır... Sanıyorsun keyfimizden böyle yapıyoruz. Ne var bizim elimizde?..»

«Vermeyin yalancılara oylarınızı! Sınıfınızın bilincine varın. Kendinizden olmayanlara vermeyin. Yeter artık ütüldüğünüz. Enayiliğin bu kadarı dört kitabın hangisinde görülmüş, kim okumuş? Azıcık kafalarınızı işletin. Bir bunu da anlamazsanız maldan ne farkınız var?..»

Eskiden olsak, gider karakola, yada ilçedeki dürzülere ihbar ederdik. Bu sefer başımızı eğdik, terbiyeli terbiyeli sustuk. Nefsime benim içim ılıdı. Çok gönendim, «Yaşa yahu Yusuf hoca!» dedim, kalkıp elini toka ettim. O da benim elimi toka etti. Küslüğümüzün ortadan kalkmasına sevindim.

«Madde bir, anca beraber, kanca beraber olacak!..»

«Tamam!..» dedim içimden. «Sürüden ayrılanın anasını sinkaf edeyim!»

«Madde iki, gelen adayı sağlam kazığa bağlamadan oy vermek yok!»

«Bu nasıl olacak pekey?» diye baktık yüzüne. Herkesten önce ben baktım kaval şaval. «Aday sağlam kazığa nasıl bağlanır?»

«Dökme suyla değirmen dönmez, madde üç! Eşşeğinizi hangi yola dâh deyeceğinizi kendiniz düşünün! Ancak maldan farkı olmayanlar gideceği yolu kendi bulamaz... Verin kafa kafaya, alın kararlar, ağızlarınızı da yumun dürzülerin cüzdanları gibi. Bu da madde dört, tamam mı?»

«Tamam deyelim ama bilmem tamam mı?» dedim nefsime.

Bu Menemenli öğretmeni TÖS'çü deye sürmüşler buraya. İşçi Partisi'ne eğimli. Sayesinde bizim Ulupınar ası bir köy olacak galiba. Köy olalım derken, mahalleliği elden kaçırmasak bari! Zaten bucakta, ilçede görenler şimdiden laf çarpıyor yüzümüze. Aslında ben kendim dikliği çok severim içimden. Ama yoksulluk, hemi de cahallık yüzünden biraz tabansızım... Velâkin bir kere tak demiş. Tak deyince var mı ötesi? Ne yediğimiz yedik, ne geydiğimiz geydik. İlçeye indiğimizde yü-

zümüze bakan yok. Pazara çekilsek mal yerine koyan yok. Hiç birimizin suratında birer doğram et yok.

«Kaybetsek ne kaybederiz?»

Böyle deyip fısfısa başladık biz. İçimizdeki bazı cımbıldaklara güvenemediğimiz için geceleri toplanıyoruz. Gizli parti gibi yeminler ederek, ettirerek adam alıyoruz aramıza. Derken kadroyu tekmilledik. Memduh Bey de çıkıp geldi, ikindin ezanı. Çok yemiş, geğiriyor. Arkadaşlar beni sözcü seçtiler. Doğru dürüst kendi sözümü konuşamam iki adam içinde, ama çok öfkeli olduğumdan içime bir cesaret geldi, yapabilirim dedim. Ah, şeherlerdeki gibi, konuşmaya çıkmadan önce, iki kadeh yuvarlayacaksın ki! Neyse, geldi aday, «Namazınıza engel olmayım, gidin kılın, hatta ben de kılmış olayım sayenizde!» dedi. Arkadaşlar gözüme baktılar.

«Sen Memduh Bey, bırak namazı niyazı bakalım!» dedim. «Bizi şimdiye kadar bunlarla kandırdığın yeter. Bundan keri senin yalanlarına kananın anasını avradını...»

«Ne demek istiyorsun?» dedi.

«Anayın dini demek istiyorum, sana oy yok!» dedim.

«Sen fazla hükelâlık ediyorsun, bu mahallenin sözü senden mı sorulur?»

«Benden sorulur, komşuların vekiliyim!»

«Öyle mi? Kutlarım! Kutlarım!» dedi, elini uzattı elime, alay etti benimle. Ben de, «Senin kutlaman hacat değil! Yirmi yıldır, babanla birlikte bizi kandırıyorsun. On iki yıl o, sekiz yıl sen. Bizi Göçmenbeyli'den ayıracaktınız, köy yapacaktınız, he hı deyip gidiyorsunuz. Biz aramızda karar aldık, senin gibi yalancılara oy yok...» dedim.

Mancar gibi kızardı bu. Bağırıp çağıracaktı.

«Hiç kızma! Sözlerim yalan değil!» dedim.

«Yalan! Yalan!..» dedi. «Ben görevimi yaptım! Evrağınızı on sefer yoklattım. "İki köyün arası kırk dakka!" diye köy yapmıyorlar size. Benim elimde ne var? Yetki Bakanlar Kurulu'nun...»

«Bakanlar Kurulu bizden sorulmaz efendi! Onlara da sen söz anlat! Biz oylarımızı biliriz. İster veriz, ister vermeyiz...»

«Sizi o Menemenli hoca mı yoldan çıkardı?»

«Menemenli hocayı karıştırma! Biz adam değil miyiz? İki ayda bir kaymakam değiştirmeğe, yılda bir vali attırmağa yetkiniz var da, Mardinli müdür on iki yıldır burada, bir onu değiştirmeğe gücünüz yok mu? O dürzü burdan arlaşmadıkça bizim işimiz düzelmez! Bunları bilmiyorsanız ortaya niçin çıkıyorsunuz?»

Ben böyle deyince, susup yelkenini indirdi bu.

«Mardinli, şu Tarakçı Müdür mü?»

«Evet, ne zıkkımsa o...» dedim.

«Oysa kolay canım. Siz oyları verin...»

«Valla kuru söze oy yok Memduh Bey!»

«Ne istiyorsunuz söz yerine?»

«Senet! Sağlam senet istiyoruz efendi!»

Önceden bu söylediklerimin hepsini düşünmüş değildim. Ama böyle kavga durumu doğunca içimin ilhamları çoğaldı.

«Sağlam bir senet Memduh Bey! Siz, aranızda alacak verecek işi olunca nasıl bir senet kullanırsınız?»

«Valla duruma göre. Bir durum vardır, noter senedi yaparız. Bir durum vardır, bono imzalarız...»

«Şu konuştuğumuz durumda en iyisi bono mudur?»

«Yani benden bono mu istiyorsunuz? Ben size borçlanmış mı olacağım? Bunu mu demek istiyorsunuz?»

«Evet! Biz gerçi para âşıklısı değiliz. Ama seni kendi konuştuğun sözlere bağlayabilmek için bono gerekli. Bize borçlanmış olacaksın. Sözünü tutarsan bonoyu yırtacağız. Tutmazsan verip bankaya kırdıracağız. Sağlam iş...»

Yalancılığından eyice utanmış olduğu için, hemi de yeniden seçilmeyi çok arzu ettiğinden, bize pekey demek zorunda kaldı:

«Pekey, hay hay! Ne kadar diyorsanız yazarım, elli elli, yüz yüz, buyrun söyleyin!..»

Yekindim ben:

«Seksen evli mahalle bunun burası. Yıllardır hakkı yenmiş. Yolu yok, okulu yok. Bir kötü sıhıyası yok. Bir karış te-

lefon teli yok. Mühürü yok. Elli bin az olur. Yüz bin yaz. Hane başına birer bin düşsün, ortaya da yirmi kalsın. Yani biz bunu kattiyen kırdırıcı değiliz. Sen bunun yüzünden sözünde durmalısın. İçi biraz dolgun olmalı. Yirmi yıldır biz size güvendik, sonu meydanda. Bundan keri oy vereceksek, karşılığını sormamız gerek. Al gülüm, ver gülüm...»

«Çok konuşmaya gerek yok, dediğinizi kabul ediyorum. Tarakçı Müdürü attıracağım. Attırmazsam size yüz bin liralık bono veriyorum, kırdırıp paylaşın. Ama bir süre koyalım...»

«Koyalım. Sen söyle ne kadar?»

«Bir yıl, ya da altı ay, yetmez mi?»

«Altı ay yeter, kabul... Yalnız bunu öteki köylere yaymak yok. Rakiplerimiz kullanır...»

«O da tamam! Altı ay ağzımızı açmayız. Altı ay sonra sözün yerine gelmezse hem bonoyu kırdırır, hem de dilediğimiz gibi konuşuruz...»

«Tamam, tastamam!..» dedi. Daha orada imzaladı bonoları: Onar binlik on tane!..

Durduğumuz yerde öyle bir iş oldu ki! Kendi kendime, «Şu çarıklı milletinin yaptığına bak yahu!» diye diye çok şaştım. İki arkadaş, Ulupınarlılar adına bonoları teslim aldık. Memduh Bey çekip gitti. Başka adaylar geldi, onlar Memduh Bey kadar pişkin olmadıkları için, Ulupınar'ın köy olamayışının suçunu üzerlerine almadılar. Henüz her seçimde kazanmış olmadıkları için yalancılığı da kabul etmediler. Ama biz verdiğimiz karar üzerine onlara da hastir çektik. Hiç birine yüz vermedik. «Hepiniz aynı ocağın şeytanısınız! Beylere ağalara çalışıyorsunuz! Biz doğru adam istiyoruz, yalancılara oy yok, bilmiş olun!..» dedik.

Oy atımı geldi. Akşamdan toplanıp fısfıs ettik. «Ne yapalım, verelim mi şu yalancıya? Yoksa tıkalım mı kendi partimize?» Arkadaşlar ikircilik gösterdiler: «Herife söz verdik. Bonosunu da aldık. Sözümüzde durmazsak ayıp olur...» Benim kafa şeherlilerinki gibi işlemeğe başladı: «Yirmi yıldır bir yandan dürzü babası, bir yandan kendisi, hiç sözlerinde durmadılar

ayıp olmadı da, biz bir sefercik cayınca mı ayıp olacak?» Tabiî bu sözüm çok doğruydu.

«Herkes karısına kızına tembih etsin, kendi serbes gönlümüzle, kendi partimize vereceğiz! Bonosunu aldığımız halde, Memduh Bey'e de, öteki yalancılara da kıymık yok! Er sözü, islâm sözü...» dedik. Oylarımızı dediğimiz gibi attık.

Bizim öğretmeni o gün tâ dağın başındaki Apacin köyüne yolladılar. Ulupınar'a da Elbistanharmanı'ndan bir öğretmen yollamışlar. Kafası fena değil onun da. Bize karışmadı. Karışmak istese de fırsat vermeyecektik. Attık biz oylarımızı. Akşamüstü, sayım yapıldı. Tek oy çıkmıştı Memduh Bey'den yana, onu da imam atmıştı, bildik. Başka kim atacak? Elbistanharmanı'ndan gelen öğretmen bile bizim partiye atmış, aferin! Heralda öğretmenlerin çoğu böyle daşşaklı, aferin! Birbirimizin ellerini yeniden yeniden toka ettik. Dedim heralda bizim köy ayıkıyor. İşallah cümle köyler ayıkır da tamtüm kurtuluruz yalancılardan!

Elbistanharmanı'ndan gelen öğretmen oyları torbaya tıktı. Tutanakları mühürledi. Yanına içimizden iki adam aldı, çekip gitti. O gün gece yarısı ilçede oyları teslim etmiş. Tabiî hemen haber almış yalancı Memduh ne yaptığımızı. Söğüp saymış. Celâllenmiş. Kandığı kadar celâllensin. Biz oylarımızı attık bir kere. Bunu saymayıp yeni seçim yaptırsa da aynını yaparız. Karakollara çektirip sopaya yatırtsa da dönmeyiz yolumuzdan. Neye dönelim? Avradın adı Fattık, öyle de battık, böyle de battık! Menemenli öğretmenimizin gittiği Apacin köyünden de biraz oy çıkmış bizim partiye, ama kulağasma. Az imiş. «Öyle iki günde olacak iş değil. Uyku derin. Uzun çalışmak gerekiyor...» dedi. Ben de, «Sen onu bize bırak, bir kere aydınlığın ucu göründü mü, görünmedi mi? Biz uzun çalışırız, kısa çalışırız, gelecek seçime yetiştiriz onları. Köylü köylünün dilini de bilir, dinini de...»

Çok sürmedi, ertesi gün seçimin sonuçlarını okudu radyo. Çok tütün içtiği için eski gözel sesi borumbok olmuş bir avrat var, o okudu. Dikkat ettim, nerde kötü, uğursuz haberler var, bu hanım okur. Memduh Bey gene kazanmış! Çok kederlen-

dim. «Ne yapsak hep bu dürzüler kazanıyor, ne yapmalı, ne yapmalı, ne yapmalı?» diye kendi kendimin kanını iliğini kuruttum. «Ne yapmalı'sı var mı, büzüğü sıkıp çalışmalı! Yorulup osanmadan koşturmalı! Azrailin mi, cebrailin mi hangisininse, sur'a üflediği gibi birbirimizin kulağına üfleyip kafalara bilinç dıkmalı, sonra da azıcık muhkem durmalı bastığımız yerde! Bunları seçimle yensen başka bokluk çıkarırlar. Çok, çok sıkı durmalı. İpleri sağlam tutmalı. Yular vuracaksan sağlam vurmalı...» Tabiî bunları uzun uzun fısfıs'ladık aramızda. Menemenli öğretmenimiz maşaallah batarya gibi, gece gündüz okuyor, dolup boşalıyor. Biraz diniyesi zayıf. Abdas namaz ney bilmiyor. O kadar kusur kadıların oğullarında da bulunur. Gerçekte biz de kılmıyoruz her zaman. Neyse, «Fısfıs'a devam, Memduh Bey dürzüsüne selâm...» dedik yattık.

Bir de baktık ki, ertesi gün bir cip, Memduh Bey şeytanı çıkıp geldi! Tabiî yüzü sirke satıyordu. Tutturdu: «Böyle miydi sizinle kavli kararımız? Bu yaptığınız erkekliğe sığar mı? Söz vermek başka şey vermeğe benzer mi?»

Benim sözcülük görevi hâlâ sürüyor muydu bilmiyorum.

«Memduh Bey, biz erkekliği zatından öğrenecek değiliz efendim! Sen de bize vaktiyle çok sözler vermiştin, ama hiç birinde durmamıştın. Aramızdaki alacağı vereceği hesaplasak birkaç seçimde zor ödersin borcunu. Eyisi mi, erkeklikten felân konuşma. Derdin neyse onu söyle. Bizim oylar olmayınca da kazandın, daha ne istiyorsun?»

«Valla, gülüm balım geçinip gidiyorduk şunun şurasında! Ben verdiğim sözü tutarım. Tarakçı Müdürü dehletirim. Öteki işinizi de izlerim. Belki yakında "Ulupınar Köyü Muhtarlığı" diye bir mühür kazdırıp yollayabilirim size. Ama başka vefasızlık istemem...»

«Nasıl bilirsen öyle yap!» dedik beş on komşu.

«Seçmenlerime teşekkür için birkaç köy gezeceğim, kusura bakmayın!» diye gitti bu. Ne kadar yumuşak konuşmaya çalışsa da öfkesi burnundan taşıyordu dumanlı dumanlı...

Ulupınar'a gazete, sadece Menemenli öğretmenimize gelir. Memduh Beyin partisi ara sıra bir şeyler yollar ama hep kafa

ütülemek için. Üç beş pilli radyomuz var. Onları dinleriz. Adını sanını işitmeyiz Memduh Beyin. Derler ki, esas karısını ilçede bırakıp Ankara'da bir ev tutmuş, bankada çalışan memur bir avratla dost yaşarmış. Hatta çocukları olmuş. Aldıralım maldıralım deye çok dayatmış bizimki. Ama avrat, «Aldır aldır ne bu? Artık doğuracağım!..» demiş. Ellerin yalancısıyız. İki yeni sıpası varmış şimdi. Dört de buradakinden. Günde yada günaşırı ikişer saat Mencilis'e uğrayıp sonra barlara pavyonlara gidiyormuş. Dört ay felân oldu, ses seda yok bizimkinden. Biz de, ara sıra, «Bu elimizdeki kâat parçalarını ne yapalım? Bono deye verdi ama aslı var mı yok mu?» diye konuşuyoruz.

Bir gün dedim ki komşulara: «Şunun bir denemesini yapalım. Verelim bir pangaya, birini kırdıralım!»

Kışın ortası! Nasıl da parasısız her yılki gibi! «Antep'ten değil. Adana'dan yapalım bu işi!» diye karar verdik. Göçmenbeyli kurulunda üye olan bir arkadaşımız var. Onu da alıp üç kişi gittik. Yolda konuştuk: «Doğru doğru dosdoğru anlatalım panga müdürüne. Bakalım felek ne gösterecek?» dedik. Para işinde yalana bakma...

Panga müdürü bizi kabul etmedi bir süre. Çok bekledik. Sonra üç kılıksız köylü, dıkıldık odasına. Olduğu gibi anlattık. Adam gülmeye başlamasın mı? Kas kas kas... Kah kah kah... «Böyle mesele ömrümde görmedim! Iskandal olur memlekette ıskandal!.. İcra yoluyla olsa gene tahsil ederiz. Siz bonoları verin bana. Yalnız % 10 isterim! Parayı da hemen öderim. İster alırsınız, ister bir hesaba yatırırsınız...» dedi.

Pangalar yüzdesiz iş yapmaz imiş.

«Mebus imzası sağlam. Bir ihtar çekeriz önce. Mahkeme şu bu, gazetelerin diline düşmekten korkar. Takside bağlar, bağırta bağırta alırız...»

Birbirimize bakıştık.

«Müdür Bey, şimdilik yarısını tahsil etsek olmaz mı?»

«Deli olmayın! Bir fırsat geçmiş elinize, kaçırmayın!..»

«Nasıl biliyorsan öyle yap!» dedik ne olursa olsun...

Paranın onar binini alıp kuşaklarımıza sardık. Seksenini de açtırdığımız hesaba yatırdık, aldık cüzdanını. Ardımıza baka

baka dönüp geldik Ulupınar'a. Komşuların inanası gelmiyor. Paraları gösterdik. «Kalp felân olmasın!» diye yüzlükleri, beş yüzlükleri incelediler. Panga cüzdanını incelediler.

Ertesi gün ilçeye inip iki beş yüzlük bozdurduk. Çatır çatır geçiyor, çelik gibi para!

«Hemen gidip üstünü de çekelim, getirip bölüşelim gardaşane!» dedik. «Yiyip tüketelim tamtüm! Sonra neyimizi alacaksa alsın!..»

Gayemiz sadece Memduh Bey değil, aynı zamanda panga. Bir şeytan cesaretin içinde kaldık. Elde fırsat var iken, biraz da biz onları yolalım, dedik. Zevk gibi, tat gibi bir gölün içinde çimmeğe başladık... Karıya kıza basma kesme, ayaklarımıza babuç, sırtımıza palto. Evlere kaçak çay takımları felân. Hemi de mal alıp kesiyoruz boyuna. Ye babam ye! Nefsime ben tenekeyle helva aldım. Kilis zeytinyağı getirttim, tenekeyle, valla!

Bir on gün geçmedi, Memduh Bey'den bir telgraf geldi. Mencilis'ten çekmiş, acele yıldırım! İstenirse teller yıldırımlar çekilebiliyor demek? Diyor ki: «Tarakçı Müdür Tunceli'ne sürüldü. Yaptığınız şakayı beğenmedim. Bir fen memuru gelecek, krokiyi çizecek. Antep valiliğine talimat verildi. Müşkül vaziyetteyim...» Al bakalım şimdi şenliği!

Ertesi gün fen memuru geldi haggaten, harita çizer. İlçeden Memduh Bey'in babası geldi, ikimizi üçümüzü ayrı ayrı sorguya çeker. Suçu Menemenli öğretmenimize buluyor ki, Hakkâri'ye sürdürecekmiş! «Onun kendisi zaten sürgün. Hele bir dokunun! Sonra Allah ya size verir, ya bize! Köycek eşkiya oluruz, zaten dağın içindeyiz, zor değil!..» dedik. Adam gitti, ertesi gün kaymakamla geldiler. Gene kâh yumuşak, kâh sert, estiler, gürlediler, biraz da yağdılar. «Hemen!» diyordu Memduh Bey'in babası, eski mebusumuz, «Bir haftanın içinde mühürünüz elinizde! Kendi elimle kazdırıp getirecem. Akşam Ankara'ya telefon edip getirtecem, bu soğuk şakadan vazgeçiniz lütfen!..»

«Soğuk şaka felân değil. Biz şimdi Altınbaş açıyoruz, Zahle içiyoruz! Şarabımız da Burç! Akşama kalın, birlikte içelim! Bir günün beyliği beylik!..» dedik.

İki gün sonra Memduh Bey kendisi geldi. Yüzü ak toprak sıvası. «Haşşöyle, sahibini tanı biraz! Ama bizden bu parayı alamazsın. Çıkar bu ümidi içinden. Çünkü kimse verici değil. Yedik, yuttuk!..» Ellerimizi yumruk yapıp ağızlarımızı sildik.

Bir ağlamanın kulu oldu. Kolay değil yüz bin! «Size pangalardan kredi alayım, ödeyin paramı!» Yalvar yakar oldu. «Valla krediyi kendin al, kendin öde borcunu. Vede bu abdesle biraz namaz kıl. Allah kabul etsin. Hemi de haydi uğurlar olsun, güle güle!..» dedik.

Bunlar günde olmazsa günaşırı bizim köyde.

Tarakçı Müdür göçünü sarıp gitti.

Mühürümüz de geldi.

«Muhtarınızı, kurulunuzu seçin!» diye kaymakam, özel idare memurunu yollamış.

Göçmenbeyli kurulundaki arkadaşımız Kadir Çoban'ı muhtar seçtik. Dört arkadaş, biri ben, üye olduk. Bir şenlik yapalım, davul zurna çalalım, aş dökelim, komşu köylerden konuk çağıralım, dedik.

«Amma Memduh Bey'in parası?»

Kaymakamı, valisi, özel idare memuru, jandarma komutanı gelip gidip, hemi de haber yollayıp Memduh Bey'in parasını soruyorlar: «Sizde din, iman, vicdan yok mu? Herif size bir iyilik etmiş, verin parasını! Bakın ne gözel köy oldunuz!.. Mühürünüzü aldınız, öğretmeninizi sürmüyoruz. Yaptığınız seçimi bozmuyoruz, verin...»

Muhtarımız Kadir Çoban kendi içimizden, kendi kafamızdan, hepimiz gibi çıblak bir köylü olduğundan, hemi de yüreği çok yanık, vede öfke dolu olduğundan, çelik gibi sağlam duruyor, gevşemiyor.

«Abuzer Bey'i de sepetledik hatırınız için! Bu kadar nankör olmayın!»

Mesut Bey'i giden müdüre vekil yapmışlar. Yenisi gelenece o bakacakmış yerine. Çıkıp geldi, kutladı hepimizi: «Sıkı

durun, bozulmayın, falan felân!..» dedi. «Sağol Mesut Bey, senden hoşnuduz!» dedik biz de.

Tarakçı Müdür gittiyse bize ne? Çok havaslıysanız geri getirin! Telefonlar telgraflar elinizde. Bize ne? Memduh Beyin parasına gelince, herif bize borçluydu. Hemi kendi, hemi babası. Yığıldı yıllardır borçları. Yüz bin lira, bizim için çok para. Onlar için ne? Geniş toprakları, otlakları var. Benzin pompaları, maden ocakları var. Akıl akçası saysınlar. Daha bu topraklar, pompalar, ocaklar da gider, açsınlar gözlerini...

«Bir gazete çıkaralım!..»

Bu bizim fısfıs'çılığımız var ya! Menemenli öğretmenimiz tutturdu: «Fısfıs! Gelin, paraların tümünü yeyip tüketmeyelim! Boğazda bostan bitici değil. Hiç olmazsa yirmi binini ayırıp, tek yapraklık da olsa, bir gazetecik çıkaralım. Yollayalım bölgemizin, hemi de Türkiyemizin köylerine. İki üç yıl sürdürelim. El kadar bir gazete ne tutar?»

Başımı, tavukların su içtikten sonra yaptığı gibi havaya kaldırdım: «Heey adı gözel Allahım! Gazete kim biz kim! Dünyadan tası tarağı toplayıp gitmeden bu gözel günleri de görecek miydik?» dedim. Namaza, abdasa çok düşkün bir herif olmadığım halde, o gün cuma namazına gittim, el açtım, şükrettim!

Fakat komşuların birazı direniyor. «Bir gazete diye onca parayı çarçur etmeyelim! El kadar kâğıdın ne faydası olacak? Tütün sararlar...»

Birkaçı da: «Koskoca hökümet, koskoca devlet karşımızdakiler! Hiç bunlarla güleşilir mi? Pire ısırığı kadar bile gelmez. Çok rahatsız olurlarsa, parmaklarının arasında eziverirler. Kapatırlar gazetemizi...»

Çok kafalı bir adam bu bizim Menemenli öğretmen! Kafalı olmasa buralara sürerler mi? Dedi ki:

«Biz devletlen, hükümetlen uğraşmıyoruz. O devlet, hükümet bizim de devletimiz, hükümetimiz. Ama onları yalancılar ele geçirmiş. Çıkarlarına göre yürütüyorlar! Ellerinden kurtarıp cemi cümlenin çıkarına göre yürütelim. Herkesle birlikte bizim de ağırlığımız olsun. Seçimler seçime, idare ida-

reye benzesin. Okulumuz, ortamız, lisemiz, hastanemiz, postanemiz, hemi de sulanan, motorla sürülen, biterli tarlalarımız vede büyük ambarlarımız olsun. Gâvurun elini düşürelim yakamızdan. Al bayrağımız Türkiye'nin her yanında güle güle dalgalansın. Bunun için bizim dayanışmamız, öteki köylülerle, işçilerle, hemi de Amerikan elçisini okullarından kovan gençlerle dayanışmamız başlasın...»

Bunun aslı köylü. Ama bizim gibi yoz köylü değil. Okuyup ayıkmış. Gözleri mavi çelik gibi! Parlayıp duruyor. Baktım baktım da dalıp gittim. İşaallah oğlum Kerem'i de böyle bir yola sokar yörütürüm, o da ışıldayarak, başka köylerin uyanmasına meder olur... Dalıp gittim...

Dört beş gün fısfıs ettik. Sonunda tek yapraklık bir gazete basmağa, paranın birazını buna ayırmağa, Adana'da bastıracağımız gazeteden köylere, fabrikalara, üniversitelere göndermeğe karar verdik. Adını da şöyle koyduk çekişe çekişe:

«Kurtuluş için DAYANIŞMA»

«Aylık köylü gazetesi...»

1970

SÜRGÜNDEKİ ÖĞRETMEN

Babam! İşçi sınıfına çalışıyormuş! Babam! Öyle kızıyorum ki ona! Niçin biraz da bize çalışmıyor? İşçi sınıfı için çalışıyor diye sürdüler. Üç yıl oluyor, valiz elinde, gidiyor, üç ay, beş ay sonra geliyor. Anam inliyor. İniltisini duymuyoruz, ama belli. Sofrada kaşık elinde, boş boş bakıyor. Bulguru, makarnayı Orhan abimin, Naciye ablamın önlerine sürüyor. Bir ara acayip değişmeler oluyor yüzünde. Başlıyor dökmeye, yeşil gözleri dolup boşalıyor. Yanıyor gözlerinin içi.

Anamı yeterince tanımıyorum ben. Anam konuşmaz. Vermez kendini ele. Kapalıdır kendi kapılarının ardında. Babam geldiğinde sabahlara dek bıdırdaşırlar. Uyurum uyanırım, babam bıdırdar, anam ağlar. Anamı çokça ağlarken bilirim ben. Babam giderken de ağlar, gelmeyince de ağlar. Belki bundan, bana bütün çocukların anaları ağlar gibi gelir. Anaların ağlamadığı kasabalar, köyler var mı, yok mu, bilemem. Babaları işçi sınıfı için çalışmayan çocukların anaları ağlamaz her halde. Öyleyse çoğunun anası ağlamıyor. Fakat suskun yüzlerinde gözleri anamın gözlerine benzeyen kadınlar görüyorum. Çok kadınlar görüyorum, her halde hep ağlıyorlar günleri-ömürleri boyunca.

Orhan abimle Naciye ablamı seviyorum. Anamı hepsinden çok seviyorum. Sabahat ablam yemeklere vaktinde gelmiyor. Gelince de sofraya oturmuyor bizimle. Plânör kampına yazıldı. A, B. C brövelerini bir bir aldı, takındı. Sonra koydu anamdan aldığı sandığın dibine. Plânör hocası Cezmi Bey'in mektuplarını da orada saklıyor. Bir gün aşırıp okudum, söylemedim anama. Sabahat ablamdan korktum. Anam döverse, bizi temelli bırakır kaçar diye çekindim. Anam okuma bilmiyor. Babamın mektuplarını ona ben okuyorum. Orhan abimle Naciye ablam da okuyorlar, ama onlar kendilerine okuyorlar. Anama ben okuyorum.

Sabahat ablama, «Babandan mektup var, selâm ediyor, gözlerinden öpüyor!» derse anam, «Aleykümselâm!» deyip kesiyor. «Ver bakayım...» demiyor bir. Güreşen erkeklerin kolları gibi kolları, bacakları oldu, kaslı kaslı. Okulu astı plânör yoluna. «Bir dilim ekmek değil mi derdim? Taşlardan çıkarırım!» diyor hep. Anam okul dedi mi hırçınlaşıyor. Her gün bir başka giyinmek istiyor. Türkü çağırıyor, ıslık çalıyor evin içinde. Aynanın önünde uzun uzun süzünüyor, taranıyor, çıkıp gidiyor. Plânör hocası, otomobiline alıyor Sabahat ablamı. Her börveyi aldıkça da armağanlar veriyor. Anam plânörle uçmayı sevmiyor. Ben de sevmiyorum. Sabahat ablam bizden çıktı. Yukardan bakıyor hepimize. Sabahat ablamı sevmiyorum.

Suphi abimi seviyordum, o da diklenmeğe başladı. Babamdan para gelince zorla 10 lira kapıyor anamdan. Sonra bir 10 lira daha kapıyor. Forma alıyor kendine. Yeni toplar alıyor. Derslerine bakmıyor hiç. Bu yıl gene kalacak. «Beni sanat okuluna verdiniz, istikbal yok!..» diyor, tartışıyor anamla. «Oğlum, Suphim, üzme beni! Bak baban sürgünde. Bak koydu gitti sizi başıma. Bu hallerinizi duyarsa mahvolur. Biraz derslerine bak anam. Bak sen kardeşlerinin büyüğüsün. Bak Sabahat da astı derslerini. İyi kötü, okul okuldur. Sanat okulu diye küçümseme, oku diplomanı al. Bu dünyanın bugünü var, yarını da var. Okulunu asma tosunum!..» diyor, Suphi abim hiç takmıyor. Formasını giyip, topunu alıp gidiyor. «Türkiye'de sanayi mi var da sanat okulu okuyacağım? Top'tan çıkarırım ben istikbalimi. Beşiktaş'a girerim. Sabahat'ın hocası torpil olacak...» diyor. Suphi abimi de, Sabahat ablamı da sevmiyorum, anamı üzüyorlar.

Anam, bir kâğıt, bir kalem veriyor elime: «Yaz babana!» diyor. «Birem birem anlat kardeşlerini. "Pahalı olur diye fırından yemiyoruz, biraz buğday aldık istasyondan, ben değirmene götürüp üğütüyorum. Benim derslerim çok iyi. Sabahat ablam öğretmen okulu sınavlarına girecek. Torpil bulamazsak kazanamam diye korkuyor. Ben de Harbokulu'na gireceğim, fakat sen işçi sınıfına çalışıyorsun diye almayacaklarmış..." diye yaz. Söylediklerimin hepsini yaz. "Fırsat bul da gel azıcık.

Dilekçe vermedinse ver. Verdinse gene ver. Ne yap yap, kendini yakınlara aldır..." diye yaz...» diyor. Yazıyorum. Anam okuma bilmiyor ama, kalemi alıyor elimden, dolu mektubun altına «ZEHRA» diye yazıyor tek tek. Bildiği bu kadar bir yazı. Zarfı postaya götürüyorum. Pul yapıştırıyorum. «Git haydi babama!» diyorum, atıyorum kutuya.

Anam istemese bu mektupları yazmam babama. Yazsam da atmam. Mektuplar gelip gidiyor diye kendi gelmiyor. Mektuplar gelip gidiyor diye anam benim yollamıyor. Değirmene yolluyor, babamın yanına yollamıyor! «Uzaaaak! Çok uzak, yitersin!..» diyor. Hiç alırlar mı beni Harbokulu'na babam işçi sınıfına çalıştığı için? Yitik değil miyim zaten?

Akşamları anam yatakta beni yanına çekip kulaklarımı okşuyor. Elleri eskiden yumşacıktı. Şimdi pütür pütür. Yüzümü okşuyor. Durup durup gözlerimi, yanaklarımı, boynumu, kulaklarımı öpüyor. Sonra yeşil gözlerinden sicim gibi döke döke ağlıyor. Ağladığını sevdiğimi anlayınca başaşağı kapanıp hıçkırıyor. Doğrulup soruyorum, «Niçin ağlıyorsun ana?» Susuyor. Üsteliyorum, söylemiyor. Sonra ben de ağlıyorum. Ben ağlayınca, «Sus ağlama, sus, sus! Noolursun sus!..» diye yalvarmağa başlıyor. «Suphi abin gelmedi, Sabahat ablan dönmedi, onlara ağlıyorum, başka bir şeye değil, valla billâ, gözüm kör olsun onlara ağlıyorum, başka şeye değil!..» diyor, daha çok öpüyor, öpe öpe her yanlarımı ıslatıyor, yakıyor. «Ağlama, sus!..» diyor.

«Yitersin deme bir daha bana!» diyorum.

«Demeyeceğim, sus!..» diyor.

Kesiyorum ağlamayı. «Gideyim babamın yanına!» diyorum.

«Para gelsin de yeni pabuç alalım, pantolon alalım, böyle gidilmez!» diyor.

Para gelmiyor. Gelince de çoğunu Suphi abimle Sabahat ablam kapıyorlar.

«Fırından yersek yetmez, buğday alıp değirmene götürelim!» diyorum.

«Olur alalım, götür...» diyor.

Değirmene gidiyorum gene.

Rüstem Usta, «Geeel bakalım Muallim Hakkı'nın oğlu!» diyor.

Bir kızak yaptım kendim. Kızağa yükleyip çekiyorum. Çeke çeke götürüyorum, getiriyorum. Sıra bekliyorum bazen bütün gün. Bir çuval değil mi hemen üğünüyor sıram gelince.

Sazak Çakırı'ndan geçerken jandarmalar kesiyor önümü.

«Ne var içinde?» diyorlar.

«Un...» diyorum.

«Ne unu?» diyorlar.

«Bayâ un...» diyorum.

Çuvalı çözdürüp bakıyorlar. Kasaturayı sokup karıştırıyorlar.

«Muallim Hakkı'nın oğlu musun sen?» diyorlar.

«Onun oğluyum!» diyorum.

Anama söylemiyorum jandarmaların «Muallim Hakkı'nın oğlu musun?» diye sorduklarını, una kasatura soktuklarını. Her şeye ağlıyor yeşil yeşil, bir de buna ağlamasın diyorum. Kızağımı çekip getiriyorum.

Sonra gene gidiyorum, palamutluktan çırpı topluyorum, yığıyorum üst üste, iple bağlayıp getiriyorum. Ne topa gidiyorum, ne başka oyunlara. İki üç sefer gidiyorum palamutluluğa. Evin önüne yığıyorum çırpıyı. Merdiven altını doldurıyorum. Anam sacı kızdırsın, çamaşır günü kazanı ısıtsın diye habire gidip geliyorum. Gazocağımız bozuldu, başını değiştiremiyoruz. Gaza da çok para gidiyor. «Her şeye para versek başolmaz!» diyorum.

Orhan abimle zeytin başağına gidiyoruz. Naylon keseleri doldurup geliyoruz. Zeytin ağaçlarının tepesine çıkıyorum, sırık değmeyen yerlerden alıyorum kalanları. Anam yarıp yarıp testiye basıyor. Biraz tuz, biraz yağ atıyor. Limon olsa limon da atacak, yok. Çok para gidiyor limona falan.

Bir hafta yetmiyor üğütüp geldiğim un. Zeytinler de kışı geçirtmiyor. Daha çok toplamak, daha çok tuzlatmak istiyorum, ama testi yok. «Sırlı testiler pahalı!» diyor anam. Sonra biraz daha buğday alıp yeniden değirmene gidiyorum. Rüs-

tem usta, «Geel Muallim Hakkı'nın oğlu!..» diyor gene. Rüstem usta, işçi sınıfına çalışıyor diye babamı seviyor her halde. Ben sevmiyorum biraz da bize çalışmıyor diye.

Ama anam beni seviyor, babamı da seviyor nedense! Beni seviyor, çünkü öyle uysalım, öyle onun istediği gibiyim, gel dediği yere geliyorum, git dediği yere gidiyorum. Ablalarım, abilerim söz anlamıyorlar, ben anlıyorum. Eğilmiyorlar, ben eğiliyorum. Geceleri alıyor beni kollarına, sıkıyor sıkıyor, hem de öpüyor. Hem de kokluyor derin derin. Terlerimi yumadan yatırıyor. «Ne güzel kokuyor tosunumun terleri!» diye diye seviyor, belimden aşağı kabalarımı okşuyor, saçlarımı okşuyor, öpüyor... Ama babamı niçin seviyor, gel deyince gelmediği halde? En istediği zamanlarda babam yok! Para yolluyor, yetmiyor. Ve durmadan işçi sınıfına çalışıyor, her şey diyorlar ardından. Belki bu yüzden Harp Okulu'na giremeyeceğim, babam istikbalimi batıracak, öyleyken seviyor anam onu. Onu düşünürken dalıp gidiyor sofrada!..

Bir gün diklendim: «Öptürmüyorum işte! Git Orhan abimi öp! Öptürmüyorum!..» dedim. «Yollamıyorsun beni babamın yanına! Diyorsun diyorsun "Yitersin!.." Ben de öptürmüyorum!..»

Çok seyrek gülerdi. «Allah yolunu versin!» dedi, güldü gene. «Madem büyüdüm büyüdüm diye şişiniyorsun, git! Yeni lâstik alalım ayaklarına, yeni pantolon alalım, derslerin de iyi nasolsa, git!.. Git tosunum, git aslanım, git de sürükle getir babanı evimize...»

«Getiririm...» dedim. «Bulurum Şeyhülharap köyünü!..»

Sabahat ablam, ben sevindikçe kızıyor. Bizi beğenmiyor. Naciye ablamla Suphi abim de, plânör hocası kendilerine torpil olacak diye Sabahat ablama yağ çekiyorlar. Orhan abim duygusunu belli etmiyor. Suphi abim yeni bir top aldırdı, halinden hoşnut. Ben de babamın yanına gideceğim, kolundan tutup getireceğim diye biraz hoşnudum halimden.

Tam hoşnutluğumun tadını çıkarırken anam ağlamağa başladı gene. Cayacak diye ödüm koptu. Bereket caymadı. Ertesi gün İnceler'in dükkâna götürdü beni. Bir çift lastik ayakkabı,

bir pantolon aldık yeni. Bir de gömlek giydirdi sırtıma kareli. İnceler'in Faruk efendi, «İyi ki ev kendinizin Zehra! Hakkı Hoca bunu bari akıl etmiş!..» dedi. Aldıklarımızın parasını yazdırdık. Ben koştum. Anam geldi ardımdan. «Elli lira da borç aldık Faruk efendiden, gene Allah razı olsun, pahacı mahacı ama iş bitiriyor...»

Eğer Harp Okulu'na girebilirsem çabuk subay çıkacam. Bütün paralarımı anama verecem. Anamı da yanıma alacam. Sabahat ablam plânör hocasıyla nâparsa yapsın! Naciye ablam öğretmen olsun. Babam işçi sınıfına çalışsın. Götürüp dizimin dibinde oturtacam anamı. Böyle dedim de güldü. «Baban da gelir bizimle oturur o zaman, çünkü emekli olur!» dedi.

Düşündüm: «Emekli olunca işçi sınıfına çalışmaktan vazgeçmez ki! Bizim yanımızda otururken de işçi sınıfına çalışır...» dedim.

Sabahat ablam: «O zaman senin subaylık da uçar gider omuzlarından!» dedi. Çok sinirlendim: «Ben subay olursam kimse babama daklaşamaz! O zaman istediği gibi çalışsın işçi sınıfına!» dedim.

Anam atılıp başımı tuttu, alnımdan, yanaklarımdan, gözlerimden öptü. Sabahat ablam da, «Babasının oğlu! Her huyu ona çekmiş! Başka kime çekecek?» diye kurtlandı.

Hiç sesimi çıkarmadım. Yeni pabuçlarımla, yeni gömleğim, pantolonumla çıkıp bütün mahalleyi, çarşıyı dolaştım. Gece sabahlara kadar düş gördüm. Yolların kıyısından iki yanı betonlara alınmış bir kanal geçiyordu. İnce uzun bir kayığın içindeydim. Otobüs asfalttan kayıyordu. Kayık yorulunca otobüse atlıyordum. Otobüs yorulunca kayığa geçiyordum. Kayık elektrikle işliyordu. Akımı suyun içindeki bir telden alıyordu. Akımda artı kutup, eksi kutup vardı. Uçuyordum babamın sürüldüğü yere doğru.

Ertesi gün çok erken kalktım. Anam «Kalk!» dedi, hemen fırladım. Şehre kadar dolmuşa bindim. Pars İlyas'ın yamağı tahta bavulumu dolmuşun ardına koydu. Ağırdı bavulum. Yağlı ekmekler, börekler, poğaçalar hazırlamış anam. Bir

kavanoz da zeytin koymuştu... Gün doğarken geldik şehre. Bilet bulunmaz diyorlardı. «Ayakta giderim!» diyordum.

En arkadan bir kişilik buldular. Oturdum güzelce. Kıpırdamadan bekledim. Yürüdü. Yamak da geldi yanıma oturdu. Altı saatta Ankara'yı tuttuk. Yeniden bilet aldım. Kırşehir'i, Kayseri'yi geçtik. Gürün'de iyice akşam oldu. Bir yere geldik, «Burası Darende!» dediler. Yanımda bir asker vardı, türkü söylüyordu. Uyumuşum. Otobüs gitmiş, gitmiş. Sonra uyandırdılar beni. Han gibi bir yerdeydim. Hancıya seslendiler: «Bu çağa, Şeyhülharap köyüne gidecek! Sana amanat!..» dediler. Geçip gitti otobüs.

Yerler çamur. Beş numara lamba yanıyor handa. Bir kavanozda boyalı şekerler gördüm. Peykenin üstünde hasta bir kocakarı var. Bir tenekede bisküviler gördüm.

«Şeyhülharap'ta ne yapacağsan?»

«Babama gidiyorum, babam orda!» dedim.

«Tikil burda, Şeyhülharap'a gidecek vardır...» dediler.

Dikildim. Biraz sonra kolumdan tuttular. Tahta bavulumu aldılar. Çıktık dışarı. Bir at arabası alabuçuk seçiliyor. Hasta kocakarıyı da, beni de bindirdiler. Sürdüler arabayı. Bir dereye daldık. Tangır tungur gidiyoruz. Ne ay var, ne yıldız gökyüzünde. Arabayı kim sürüyor görmüyorum. Yoldan mı, belden mi gidiyorum, anlamıyorum. Katran kazanı gibi bir gecenin içindeyiz. Bazen yokuşa vuruyoruz. Bazen düze çıkıyoruz. Bazen köpek sesleri geliyor uzaklardan.

«Seni Şeyhülharap'a bırakır geçeriz... Bizim köyün adı Kuguli!..» diyor arabayı süren.

Şeyhülharap nere, Kuğulu nere? Bilmiyorum. Dizlerim karıncalanıyor. Başım ağırlaşıyor. Bayılıp düşeceğim yorgunluktan, uykusuzluktan. Biraz da korkudan. Belki de yitip gideceğim karanlıkların, ıssızlıkların içinde.

Babama duyduğum öfke bir azalıyor, bir artıyor. İşçi sınıfına çalışacağım diye insan buralara gelir mi? Bırakıver öğretmenliği, otur başımızda! İnceler'in Faruk efendi kadar yok musun? Aç bir dükkân, otur içine. Ne işin var bu, karanlıklarda, bu Şeyhülharap kırlarında?

Çok çok uzak bir yerlerde şimşek çaktı. Gök gürültüleri geldi arkasından.

«(Bir de yağmur yağsın da!)» dedim içimden.

«Tolu geliy!..» dedi arabacı.

Hasta inledi. Atlar gecenin içinde korkar gibi gidiyordu. Bensem temelli korkuyordum. Kimdi bu adam, beni gerçekten Şeyhülharap köyüne mi, yoksa başka yere mi götürüyordu? Hiç konuşmuyordu. Belki çok üzgündü. Belki benim konuşmam gerekirdi. Ama geç kaldığım için de sıkılıyordum. Baştan, «Sen benim babamı biliyor musun?» diye sorsaydım, şimdi konuşmak kolay olurdu. Ve acaba daha ne kadar gideceğiz?

İyice büzülmüştüm. Büzüldüğüm yerde uyumuşum. Tangırtılar, tungurtular içinde «uzun» yollar gitmişiz. Birden ıssızlıkların ortasında uyandırıldım. Böceklerin iniltisini duyuyordum gecenin içinden.

«Şeyhülharap burasidir güccik yegen!» dedi arabacı.

«İnecek miyim?» diye sordum usulca

«İstersen ki inme. Kuguli'ya varak. Sabaha gelirsin...»

Hayır, gitmek istemedim. İnip hemen babama kavuşmak istiyordum. Bu karanlıklardan geçip gelirken duygularımda çok değişme oldu her halde. Anlatılmaz bir özlem çöktü kanıma. Babamı sevdiğimi anlıyordum.

Arabacıdan sonra atladım. Bavulumu indirdim.

«Okuli gösterem mademki sana!..» dedi arabacı.

Demese, «Göster!» diyecek durumum yoktu. Nasıl bulacaktım o zaman? Mektuplardan biliyordum, babam okula bitişik öğretmen evinde kalıyordu. Ama neresiydi kapısı, bacası? Arabacı biliyor muydu? Babamı tanıyor muydu? Seslenmeden yürüdüm ardı sıra. Alabuçuk bir aklık seziyordum. Var gibi, yok gibi bir görüntüydü. Başkaca bir şey yoktu. Evler, damlar yoktu. Ağaçlar, adamlar yoktu. Gecenin, karanlığın tâ dibiydi.

«Hakki Beeg!.. Hakki Beeeg!..» diye bağırdı adam. «Avrat hastadir, neşem sönik!..» diye ekledi sonra. Son cümleyi kendine söyledi, ama anladım. «Neşem sönik, onun için hep sustum, Hakki Beg benim dostim, seni böyle susku içinde getir-

mek istemezdim...» demek istedi kırık dökük. Beni, babasına gelen bir çocuk gibi, canlı, neşeli tutamadığına üzülüyordu. Gecenin içinde sevdim arabacıyı.

«Hakki Beeeeg!..» diye bağırdı birkaç daha. Üç ayak kadar bir merdiven çıktı, kapıyı döğdü. «Hakki Beeeg!..»

Döğdü, seslendi, sonra kırgın «Yoktir, gitmiştir bir yere! Belkime Kuğuli'ya gitmiştir. Gel gidelim. Kuğuli'da yatasan, gelesen sabaha!..»

«Olmaz!» dedim. «Babam er geç gelir...»

«Nerde sabahlayacaksin çocik?»

«Dersliğin kapısına bakalım, açıksa orda dururum...»

Yürüdü önüm sıra. Yüklendi. Açıktı dersliğin kapısı.

«Hakki Beeeg!..» Bağırdı. Tezek ve toz kokuyordu derslik. «Hakki Beeg!..» İn cin yoktu. «Gel gidelim Kuğuli'ya. Sabaha seni getirem. Avrat haste, söniktir neşem, kusura bakma...»

Tahta bavulumu koydum yere: «Kalır beklerim. Babam gelir...» dedim.

Bırakıp gitmeğe razı oldu. «Kapiya sıraları yığ üst üste!» dedi. Gözü ardında kala kala gitti sandım. Araba sesinin usul usul uzaklaştığını duydum.

Yolculuğum gündüze gelseydi, geldiğim yolları, beni getiren arabacıyı görseydim, tanısaydım! diye hayıflanıyordum. Bir gariplik çöktü üstüme. «Kapiya sıralari yığ üst üste!» Nasıl yığacaktım? Ne yan belliydi, ne yön!

Bavulu alıp duvara tutuna tutuna yürüdüm. Masa gibi bir şeye çarptım. Elimle, dizlerimle enini boyunu yokladım. Sıraydı. Sıranın çocuk oturacak yerini buldum. Uzandım üstüne. Kulağımı dışardan gelecek seslere verdim. Yumdum gözlerimi.

Yumdum gözlerimi, öksüreceğim geldi. Tezek kokuları, toz, genzimi karcıktırdı. Öksürüğümden korktum. Tek başıma, sessizliğin içindeydim.

Korkum büyüdü gittikçe. Yüreğimin vuruşları hızlandı. «Kül attığım yer mi babanın yeri?» diyordu anam. Eşkıyalar, eşkıyaların adamları babamı vurmağa gelirlerse, onu bulamayıp beni vururlarsa ölür giderdim... Oğlu vuruk bir baba ne

yapardı bu uzak sürgünlerde ve nasıl çalışabilirdi işçi sınıfına? Kara kara düşünüyordum. Sonra gözlerim ağırlaşıyordu. Canım geçiyordu. Gözlerim kapansa da uyumak istemiyordum. Uyanık kalıp babamı, yada doğacak bir sakınca varsa onu karşılamak istiyordum.

Şirin kuş sesleri gelmeğe başladı kulağıma. Yeşil çimenlerle, yonca yaprakları ve kuşdilleriyle, kuşekmeği otlarıyla örtülü bir bayırdan aşağı kaydım. Beyaz pantolonumun her yanı gök oldu. Anam üzülür, azarlar diye düşündüm. «Ne oldu daha alalı?» diye soṛar, karşılık vermezsem sinirlenirdi.

Bir ağacın altında durdum. Bir çiftçi kızını karşısına oturtmuş, ağzını da açmış, ekmek yiyordu. Haşlanık yumurtaları soyup kızına veriyordu. Kara turp gibiydi kız. Dudakları ıslak gibi duruyordu. Utangaç ve güzeldi. Değirmenci Rüstem usta, tabakası elinde, kaçak tütün sararak geliyordu. Sabahat ablam, koşarak çitten atladı. Elinde tabanca. «Nerde?» diye sordu. «Nerde o namusuz vicdansız? Nerde o alçak herif?» Sora soṛa karşı tarlaya geçti. Plânör hocasını gördüm. Kıçında pantolonu yoktu. İç donunu eline almış, koşuyordu. «Yapma Sabahat, bak yapma diyorum, valla Zehra Hanım'a söyleyecem, Hakkı Bey'e de mektup yazacam, istersen yanına kadar da gidecem, Şeyhülharap köyüydü değil mi? Plânörle bile giderim, istersen seni de götürürüm! Yapma! Çekme tetiği, yapma!..»

Sabahat ablam koşuyordu. Plânör hocası daha çok koşuyordu. Birden bir kurt çıktı önüne. Dişleri ak, sivri, keskin! Sabahat ablam önce kurda sıktı. Kurşunlar ildi kurda. Kurt şangır şungur yıkıldı. Plânör hocası sırıttı ablama. Ablam ona da sıktı. Adam elinde donu bir adım attı. Ablam bir daha sıktı. Adam bir adım daha attı. Yüzü canavarlaştı adamakıllı. Acaba kaç kurşunu vardı ablamın? Bir kurşun daha sıktı, adam iyice yıkıldı. Böğürdü yıkılırken.

Öyle sevindim ki! «Yaşşa Sabahat abla! Anam, babam da sevinecekler! Git okulun oku artık noolursun! Git! Tabancanı at kaç, seni görmesinler burlarda. Ben bu çiftçiye söylerim. Rüstem ustaya söylerim...» dedim ama tıkanıktım, duymadı ablam.

Rüstem usta, «Aferin bizim Muallim Hakkı'nın kızına, tam erkektir, ırz duşmanlarının müstahakı kurşundur!» dedi.

«Noolursun tanıklık etme Rüstem usta!»

«İşim mi yok?» dedi. «Geberdi dürzübaşı...»

«Öyleyse ayvayı yedin plânör hocası!» dedim.

Ablam geldi, elimi tuttu: «Sınava girecem, babam fiş-dilekçe doldurup yollamış. Millî Eğitim Müdürlüğü yoluyla Üsküdar Kız Koleji'ne başvuracam. Kahraman bir öğretmenin kızı olduğum için öncelikle alacaklar! Bir ırz düşmanını öldürdüm. Üç tane brövem var diye Avrupa'ya yollayacaklar. Çok iyi bir doktor olup geleceğim. Köylülere parasız bakacağım...»

Sıktım elini Sabahat ablamın. Yeşil gözleri çayır gibiydi. Saçlarında güneşin altın tozları oynaşıyordu. Ağacın altında oturan çiftçinin kızı gibisini değil, ablam gibi, böyle saçlı, böyle gözlü bir kızı sevmeğe karar verdim. Sonra öyle çalışkan olacağım ki! Böyle bir kızın kardeşi olduğum için herkes gözünü bana dikecek. Benim yüzümden hiç mahcup olmayacak ablam. Arkadaşlarının yanında zorda kalmayacak. Hocaları diyecekler ki, «Kardeşinle birlikte yolluyoruz seni Avrupa'ya! Sen de onun gibi doktor ol... Askerî doktor olursun, aynı kapıya çıkar!» Babamı da horlamıyorlar işçi sınıfına çalışıyor diye. «Yaşşa be Sabahat abla! Aslan ablam benim! Tabiî ki aslansın! Aslanın erkeği dişisi olur mu? Suphi abim halt etmiş yanında, yaşşa!..»

«O sadece yeni formalar giyip top ardında koşmayı bilir!..» diyor.

Uçuyorum sonra. Uçup bir buluta konuyorum. Bir kağnı akım yüklü bir halattan hızla geçiyor. Geçiyor Şeyhülharap. tan, Kuğulu'dan, Çığlık'tan... İniyorum kağnıya doğru. Sap yüklemişler. Anam bir çiftçi karısı olmuş. Babamın boynunda yağlık. Yolun tozları dürülüyor. Babam öpsün beni istiyorum. Kollarımı açıp kucağına atılıyorum. Alıp göğsünde sıkıyor beni. Sıkıyor, öpüyor...

Sıkıyor, öpüyor, uyanıyorum. Tan atmış! Babamın sakalı var. Bıyıklarını aşağıya kıvırmış. Yalımları göğe savrulan bir

harman yangınından çıkıp gelmişe benziyor. Sıkıyor beni, öpüyor durmadan.

«Ne zaman geldin? Nasıl geldin? Neden mektup yazmadın?» diyor. «Anan nasıl? Ablaların, abilerin ne yapıyorlar? Sabahat okuyor mu? Burda korktun mu? Yolları nasıl buldun?» diyor. Yüzü donuk. Gülüyor ama, donukluk erimiyor.

Tahtanın üstünde bellerim ağrımış. Üşümüşüm. Ablamın plânör hocasını vurmasını anlatmağa yeltenirken düş olduğunu anlıyorum. Dersliğin içi gene tezek kokuyor. Haritaları, tarih şeritlerini asmış duvara. Bir de yazı yazmış: «Dünya çalışanlarındır! Günaydın!..» Tanımıyorum babamın yazısını.

Çabucak fırlıyor. Öte yandan tezek, gazyağı şişesi, çaydanlık getiriyor. Evimizde gibi ateş yakıyor. Tezekleri ustaca yığıyor üst üste. Küle gazyağı döküyor. Çakıyor çakmağını. Çaydanlığı koyuyor ateşe.

«Neden buraya yakıyorsun ateşi? Eve geçsek ya!» diyorum. Seslenmiyor. «Haydi gidelim demiyorsun?» diyorum. Susuyor. «Dün gece...» diyor, «Bir haber aldım. Mücadele Derneği'nin adamları evimi basacakmış. Arkadaşım Abdo'nun evinde yattım. Az önce geldim, evin camları kurşunlanmış. Buralar böyle oğlum! Buralarda benim halim de böyle!..» Gülüyor, ama açılmıyor yüzü. Buğuzlar içinde...

«Hep işçi sınıfına çalışıyorsun, bize çalışmıyorsun!..»

Gülüyor gene: «Sizler varsınız diye işçi sınıfına çalışıyorum...» diyor.

Bakıyorum pencereden dışarlara. Basık, kerpiç evler. Köhne ve harap... Ve kapanmışlar gibi yerlere...

«İşçi sınıfı var mı burda?»

«Burda çocuklar ve köylüler var. Çocuklara emek veriyorum dört yıldır. Birazdan gelecekler, göreceksin... Binlerce köyde, yüz binlerce çocuk, çetin yarınlara hazırlanıyor. Değiştirecekler dünyayı ve yeniden kuracaklar güçlü ve becerikli elleriyle... İnsanlığın tarihinde bu kadar geniş eğitim yoktur. Bu kadar gereklik de azdır değişmeye... İnandıklarımız ve özlediklerimiz gerçek olacak yüzyıl bitmeden...» Ozan gibi gözlerimin köküne bakıyor. «Olacak...» diyor.

«Yapayalnızsın burada, düşmanların içinde...» diyorum.

«O kadar çok dostum var, göreceksin! Bugün zayıf dostlarım, ama çoklar. Bilinçsizler, ama bilinçlenecekler. Öteki köylerden, fabrikalardan kopuklar henüz, ama uzatacaklar kollarını, birleşecekler...» diyor. «Göreceksin oğlum!..» diyor.

Çay kaynamağa başlıyor Şeyhülharap köyünün yoksul okulunda. Babam eğilip eğilip öpüyor gözlerimden, alnımdan. İçim bir hoş oluyor. Derinlerde uyuyup kalmış duygularım uyanıyor. Babama kanım kaynamağa başlıyor.

1971

TÜRK TİPİ OKULLAR

İki genç adam, çok yaşlı iki gölge gibi girdiler Millî Eğitim Kalemi'ne. Ya uzun bir açlıktan çıkmışlar, yada uzun uzun dövülmüşlerdi. Bitkindiler. Birbirlerine tutunur gibi yakın duruyorlardı. Başvuracak birini aradılar. Baylı bayanlı altı memurun çalıştığı yerdi «kalem». Memurların ikisi öğretmendi. Biri, hastalık raporuyla, biri de valilik yazmanının torpiliyle köylerde çalışmaktan kurtulmuş, açıkça kayrılmıştı.

Başyazman, göz ucuyla baktı gelenlere. Kaldırdı indirdi gözlerini, sonra gene kaldırıp sordu:

«Bir emriniz mi var Beyler?»

Yoooo, yooo!.. Ne emirleri olsun? «Daha buradan bir emir varsa siz buyrun!» Ama bu ayrıntılara girecek halleri yoktu:

«Müdür Beyi görmek istiyoruz...» dediler.

«Müdür Beyin öteki müdürlerle toplantısı var. Kutlama porguramı hazırlıyorlar. Toplantıdan çıkıp Vali Beye gideceksler. Hiç vakit yok. Bana anlatın, yada yardımcısı Haşim Beye gidin...»

Kararsız bakındılar. Yardımıcısına gitseler daha iyi olurdu belki, ama başyazmanı da iplememiş sayılacaklardı.

«Size anlatalım dinlerseniz...»

«Hay hay! Tabiî dinlerim. Yalnız biraz oturun, elimdeki işi bitireyim...»

Bir tek sandalye vardı boş. Hastalık yoluyla kaleme yerleşen öğretmene göz etti başyazman. O da zile basıp Odacı Kâmil'i çağırdı: «Kâmil efendi, haydi bir sandalye bul şuraya!..»

Kapıya yakın bir yere yerleşip oturmaları, başyazmanın elindeki işi bitirmesi, yirmi dakika kadar sürdü. Başyazmanla aralarında iki masa vardı. Uzak düşüyorlardı birbirlerine. «Buyrun Beyler, sizi dinliyorum!» dediği zaman, savaşta piyadenin üstünden topçu ateşi yapar gibi konuşmayı uygun bul-

madılar. Biri kalktı, başyazmanın masasının yanına dikildi, ardından öteki de gitti.

«Biz efendim, Pizin'den geliyoruz. Mıklas köyü öğretmenleriyiz. Kaldığımız evi taşladılar. Bayrak direğini de götürmüşler. Bu ikinci olaydır, belki biliyorsunuz. Bizden önceki öğretmenlerin de camlarını kurşunlamışlardı... Buraya gelmeden ilçedeki görevlilere uğradık. "Bizim yapacağımız bir iş kalmadı, il'e gidin, Valiliğe başvurun!" dediler. Geldik...»

Başyazman, gelen giden yazılardan, ilçeleri, köyleri birem birem biliyordu.

«Abdülsamet Ağa'nın köyü değil mi Mıklas? Yok pardon, Abdüsselâm Ağa'nın köyü. Evet evet... İlk olayları biliyorum. Oluyor kardeşim, yapıyorlar! Önce söyleyin bana: Bayrağa bir şey oldu mu?»

«Yok, bayrak asılı değildi efendim...»

«Oh, şükür!» çekti, rahatladı başyazman. Okulu yaksalar bir şey olmazdı da, bayrağı yırtsalar kıyamet kopardı. Müfettişler damlar gelirdi Ankara'dan. Vali köpürürdü. Emniyet Müdürü, polis, jandarma seferber olurdu. Olay gazetelere yansırdı. Demeçler, toplantılar... «Hele şükür, şükür!..»

Sessiz bir süre geçti.

«Öğrenci devamı konusu mu sebep gene?»

«Evet!» dedi öğretmenlerden biri. «Vermiyorlar...»

Düşündü başyazman: «İlkin iki stajcı yolladık Mıklas köyüne. Yeni öğretmenler, kutsal görevlerine yeni bir okulda başlasınlar dedik. Cumhuriyeti, Ulusal Savaşı, bayrağı, ateşli ateşli öğretsinler, çok iyi olur dedik. Hiç bir şey öğretemeden geri geldiler. Öğrenci vermedi köylüler. Müfettişler de öğretmenleri kusurlu bularak birer zayıf rapor yazdılar. Durur şimdi dosyada. Sonra iki genç bayan verdik buraya. Köylü anaları etkileyip, efenime söyleyim, kaleyi içten fethederek, öğrenim çağında ne kadar çocuk varsa okuturlar, böylece Mıklas'ın ilköğretim sorunu çözülür umduk. On gün sonra bunlardan bir mektup aldık, yirmi gün sonra da kendileri geldi... Öğrenci diye muhtarı, üyeleri, bir yandan da Abdüsselâm Ağa'yı sıkıştırınca, köy delikanlıları geceleri kapılarını döğme-

ğe başlamışlar. Korkmuş kızlar, çıkıp geldiler. Sonra sizi gönderdik. Çünkü erkeksiniz. Çünkü yedek subay öğretmensiniz, «asker kişi» sayılıyorsunuz, sizden biraz yılarlar dedik...»

«Yılmadılar efendim!» dedi öğretmenler ikisi birlik. «Oturduğumuz evin bir tane camı kalmadı! Söyledik: Bayrak direği de gitti...»

«Neyse! Camları taktırırız. Daha önce de kırdılar, taktırdık. Cam önemli değil. Bayrak direği nazik bir konu...» Birden sordu başyazman: «Ne zaman geldiniz buraya?»

«Bir saat önce, efendim.»

«Otele falan indiniz mi?»

«Yoooo, hayır...»

«Derneğe gittiniz mi?»

«Gitmedik!»

«Gene gitmeyin! Hiç bir yerde açmayın bu konuyu! Biz hemen Adaklı karakol çavuşuna söyleyelim. İki jandarma versin, çocuk babalarını bir daha zorlayalım. Bunlar olurken ders yılı da biter... Bayrak direği konusunu kimseye açmayın lütfen. Yeni bir direk verelim size, hem de demir bir direk...»

«Müdür Beyi görebilecek miyiz?»

«Ben kendisine anlatırım. Siz şimdi yardımcısına gidin daha iyi. Telefon edivereyim...»

Telefon almacını kaldırdı. Bastı düğmeye.

«İlhan Beycim! Siz misiniz efendim? Günaydın, merhaba! Sağolun efenim, duacıyım efenim! Rahatsız ediyorum efenim! Az ön Pizin'den iki arkadaş geldi, bunlar Mıklas köyü öğretmenleri. Camlarını kırmışlar gene. Bayrak direğini söküp götürmüşler. Bana anlattılar, size de anlatmak istiyorlar efenim. Müdür Beyin çok dolu olduğunu kendilerine söyledim. Evet kutlama porguramı toplantısında şimdi...» Dinledi yardımcısının söylediklerini. «Hıımmm, haklısınız efenim, peki efenim, hay hay, sağolun, ederim efenim, yazarım, hay hay!..» Yardımcının karşısında konuşuyormuş gibi hafif eğilerek selâmladı, kapadı telefonu.

«Adaklı karakoluna yazacağım. İlköğretim müfettişlerine söyleyeceğim. Halil Karaman'la Hamdi Derya gelecekler. Ba-

yındırlık'tan bir direk alacağız. Onikilik borular var köy suları için. Onlardan ekletip direk yaptıracağız. Müfettişler, kaymakam, şu bu, törenle dikecekler yeni direği. Öğrenci devamını da sağlayacaklar. Mıklas'ta cumhuriyet eğitimini çökertmeyeceğiz arkadaşlar. Sizler de asker gençler ve genç aydınlar olarak, zaten sorumluluğunuzu biliyorsunuz. Bu iş tamamdır efenim...»

Geldikleri gibi dönecekler miydi geri?

Dizlerinin bağı çözülüverdi birden. Demek büyük bir tören yapacaklardı. Bir sürü konuk dolacaktı köye. Halkı toplayıp konuşacaklar, kurusıkı vereceklerdi, ikindi olmadan bırakıp geleceklerdi. Kendileri ise kalacaklardı karanlığın içinde. Kurşun sesleri başlayacaktı gene. Belki yakacaklardı okulu, evi, yarım buçuk helâyı...

Mıklas okulu da öteki okullar gibi, Kurtuluş'tan sonra, cumhuriyetin bilmem kaçıncı yıldönümü onuruna başlatılan ilköğretim seferberliği işlerinden olarak Pizin'deki taşarona yaptırılmıştı. İki derslikli bir okul, bir öğretmen evi, bir de helâ ve kömürlük yapısı... Öğretmen evine borular döşenmiş, musluklar takılmış, lavabolar asılmıştı. Ama su olmadığı için bunlar işe yaramıyordu. Bölgede odun kömür olmadığı için ocaklar, sobalar da kullanılmıyordu. Kömürlük diye bilinen yer yapıldığından beri bomboştu. Öğrenci gelse, her biri günde bir tezek getirir, hiç olmazsa derslikler ısınırdı. Ama haniydi o günler! İki öğretmen, yiyecekleri ekmeği de muhtarın bacısına yaptırıyorlardı tandırda. Bazen de Pizin'e inip kasaba ekmeği alıyorlardı. Zordu işleri.

Okul yapımı için çok para almıştı taşaron.

Abdüsselâm Ağa ise kızıp köpürüyordu:

«Loo babam! Akli mi yokdir hökümatin, saçar parasini? Sekkizen bin şuna, yetmiş buna, kırkh ötenkine, loo babam bir hesap edin baham, kaç bini zırf Mıklas için batırmişdir? Seferberlik deyi daha ötenki köylerime de yapacak akılsız, ha vallaha iflaz edecek habarı yok! Şimdi de öğrenci deyi başımi sinkâf ediyi... Çocik çağa, teşrinlerde bana, kânunevvel kânunsani babalarına gerektir. Şubat ayı gücik. Mart ayı soğik.

April, mayis bana, yaz ayları tüm babalarına. Kendi kendine seferberlik kurmuş, saçar paralari! Her işin bir yoli yolagi var, bahusus töresi var, sormadan danışmadan iş m'olir?»

Ama Abdüsselâm Ağa'nın kızmasından ilçede oturanların haberleri yoktu. İlçede oturanların kızmasından da Abdüsselâm Ağa'nın haberi olmuyordu.

Mıklas, Kesten, Geneyik, Erenpınar, Sekili, Yolveren; bunlar cumhuriyet kurulalı okul görmemiş Abdüsselâm Ağa köyleriydi. Öteki ağaların köylerine yapılmış mıydı okul? Onlar veriyorlar mıydı öğrenci tam tüm? «Hem babam ne gerektir ağanın çiftçisinin çağalarına okumak? Gerek ise askerlikte örgetsin, ikki koca yıl emrindeyiz...»

Muhtarın sesi, sözü yoktu. Öğretmenler bir şey diyecek olsalar, «Ben bu işlere karışmazım, bu işleri ağa kendi bilir...» diyordu.

Öğretmenler ağaya gitmeden ağa öğretmenleri sesletiyordu. Atıyordu önlerine tütün tabakasını, yada koyuyordu sini sofra: «Hele bir için bahak, yiyin bahak, sonra konuşiriz! Yiyip içmeden, oruç, gibbi, neçün ceza verelim kendimize? Karnımiz doysin, işi de konuşiriz. Konuşir anlaşıriz. Az çok Türkçe biliyorum hamdolsin...» Böyle he diyor, hı diyor, fakat öğrenci vermeğe gelince hiç ödün vermiyor, verdirmiyordu.

Olanlar öğretmenlere oluyordu.

İki gencin dizleri titredi, yıkılmamak için masaya tutundular.

Başyazman sözünü bağladı:

«Size ikişer gün de izin yazdırayım. Geliş gidiş dört gün. Bir de pazar tatili var, beş! Hamama, berbere gidin. Beş gün sonra çavuş, jandarma, kaymakam, bucak müdürü, müfettişler köydedir. Demir direği de birlikte getirirler. Müfettiş Halil Karaman güzel bir konuşma yapar, biliyorsunuz hem boyu uzun, hem sesi gürdür. Baharı getirirsiniz kardeşim...»

Öğretmenler umduklarının hiç birini bulamadılar. Hem de köy kendilerininmiş gibi, gelecek bunca konuk için kaygılanmağa başladılar. Aylıklarından kalan batanla, biraz da borç ederek, süzgeçli sigara, konuk şekeri, çaydanlık, çay, cezve,

fincan, kahve, kutu konserve, kasaba ekmeği alıp döndüler. Konuklar ağaya karşı geleceklerinden, üyeye, muhtara bir şey söylemediler. Camları kırık yapının bir köşesinde beklemeğe başladılar.

Gerçekten, başyazmanın dediğinden tam beş gün sonra sabahleyin bir çavuş, iki jandarma, öğleye doğru da bir pikap, bir cip, bir cemse ile konuklar söküp geldiler. Çavuş köylüleri topladı. Abdüsselâm Aga'yı da getirdiler. Koyun postu gocuğunu sırtlamış, değneğini eline almış, geldi ağa. Güleryüzle hoşgeliş etti çavuşa, jandarmalara. «Hele çökün ki nedir bu iresmi telaşa? Savaş mi çıkdi hökümat dutuşdi? Bir hızmat varsa biz görürdik, bura kadar ne zahmat edersiz hay babam?» diye kaymakamı falan etekledi. Fakat konuklardan hiç yüz bulamadı, susmayı yeğ buldu. Cemse'nin ardına cam kasalarını yüklemiş, elmas, macun, çivi, çekiç almış iki camcı hemen atlayıp işe başladılar. İki kişi de çukur eşip demir direği diktiler. Sonra da konuklar köye dağıldılar. Mıklaslı kadınlar bir anda evlere kapandı. Erkekler zaten okulun yanındaki çayırda bekliyorlardı. Çocuk çağa da davara koyuna gitmişti. Boş köyü dolaşıp geldiler. Okulun önüne öğretmenlerin çıkardığı sıralara oturdular. Sunulan kahveleri, süzgeçli sigaraları içip konuk şekerlerini emmeğe başladılar. Ardından da tören durumuna geçildi.

Önce İlköğretim Müfettişi Halil Karaman, bire uzun, ikiye kısa boyuyla ayağa kalktı. Günün önemini, geliş amaçlarını, dünyada ilk kurtuluş savaşı veren ulus olduğumuzu, bir halk yönetimi olarak cumhuriyeti kurduğumuzu, ağaların cumhuriyete ayak uyduramadıklarını, köylüler üzerinde baskı kurup ortaçağ düzeni olan derebeyliği yaşatmağa çalıştıklarını, hükümetlerin hoşgörüşünü kötüye kullandıklarını, anayasamıza göre miras ve mülkiyet hakkı güvencede olduğundan bazı sosyalist ülkelerdeki gibi toprak reformu, yapmağa kalkışmadığımızı, Mıklas köyünde yoğun bilgisizlik yüzünden ilköğretim seferberliğinin engellendiğini... uzun uzun anlattı. Sonra sözü sayın kaymakama bırakmakla onur duyduğunu belirtti.

Kaymakam, Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Unesko

yoluyla az gelişmiş ülkelerde uygulanan «toplum kalkınması» yönteminden söz etti. Devlet ve halk işbirliğinin yararları hakkında Hintli ve Kanadalı iki uzmandan dinlediklerini, bu konuda açılmış bir kursa katıldığını, bunlardan çok yararlandığını söyledi.

İlköğretim Müdürü de öğrenci devamı hakkında 222 sayılı İlköğretim Yasası'nda yazılanları özetledi. Köye bunun için geldiklerini, yasanın gerçekten sıkı olduğunu, çıkan engeller için zorlayıcı çarelere başvurmak istemediklerini, ama gerekirse yasaya uygun her işlemi yapacaklarını bildirdi.

Sınır Alayı'ndan Üsteğmen Hüseyin de ordumuzun ilköğretim konusuna verdiği önemin bir belirtisi olarak «yedek subay öğretmenlik» buluşunu dünyada ilk kez bizim uyguladığımızı, yedek subay öğretmenlerin yetkilerini anlattı.

Konuşmalardan sonra demir direğe bayrak çekilmesi için herkesin ayağa kalkması istendi. Hazır bulunanlardan bilenlerin söylediği İstiklâl Marşı'yla bayrak çekildi.

Öğrenci devamını sağlamak üzere müfettişler köy kütüğünden yeni bir sayım yaptılar. Buna göre Mıklas köyünden çıkan 68 öğrencinin listesini Adaklı karakol çavuşuna verip bunların yarın okula sağlanmalarını isteyip taşıtlara binmeğe hazırlandılar.

Abdüsselâm Ağa çok bozuldu buna. Ayağa kalkıp değneğini havaya uzattı:

«Babam!..» dedi. «Hemi devletle halkın işbirliğinden söz edersiniz, hemi de örgetmenlerin çayını gayfasını içip, benim tek lokmama el sürmeden, hem de hatırımi hoş etmeden» çekip gidersiz. Loo babam, çok möhterem Beylerim, benim lokmamda zehir vardir, yada dedikleriniz yalandır...»

Çayıra bir soğuk hava yayıldı. Kırılmaz bir mantık ve saygı içinde konuşmuştu ağa. Doğrusu karınları da acıkmıştı iyice. Hem köy yoğurtları, sütleri ne kadar tazeydi kimbilir! İlköğretim müfettişleriyle kaymakam bakışıp, «Evet, ağanın bir kahvesini içelim, böylece tatlıya bağlayalım bu işi!» diye üsteğmenin de gönlünü ettiler.

Ağa hemen evine adam kaçırdı. Yürüdü konukların önü sıra. «Yalnız hepinizden çok rica ederim ki, sefilliğimin kusuruna bakmayasiz! Esas evim Pizin'de olup burada bir köle cariyenizle muvakkat yaşarım! Oğlum, gelinim vede refikam Yolveren köyümde, burda en küçik refikam var, ne olsa acamidir. Böyiklerin hoşgörüsüne sığınırim...»

Müfettiş Hamdi Derya, «(Vay dürzüüü!..)» dedi içinden. «(Genç avradı çekmiş, koca avradı köye dehlemiş, kasabada bir evi, kimbilir daha başka neyi, kimi?..)» Hamdi Derya Trakyalıydı, çevrenin acemisiydi, ağaları yeterince tanımıyordu daha.

Damın önündeki taşlığa keçeler serilmiş, yün yataklar, yastıklar atılmıştı. Konuklar buyur edildiler. Muhtar, üyeler, askerlik yapmış, görgü bilir adamlar hizmete koşuyorlardı. Derken büyük sofralar getirildi. Billur bardaklar, kâse tabaklar, parlak çatal kaşıklar çıkarıldı.

Kaymakam:

«Sen işi çok uzattın Abdüsselâm Ağa!» dedi. «Bizi davamızdan caydıracak gibi yedirip içirmek istiyorsun, ama caymayız! Bu sefer sıkı tutacağız. Öğrenci devamını sağlamağa kesin olarak kararlıyız. Yemek işini kısa kes lütfen. Peynir ekmek, yoğurt falan, ikişer lokma alıp gidelim. Başka işlerimiz de var...»

«Tabbii babam! Siz elbet görevinizi yapcaksınız. Ben de görgümü yapayım izin verin. At yollasam gelmezdiniz. Cipi, cemse'yi bulmam da zor. Şuraya bir sofra çıkaracam bi bahak ne yaptılar? Ben işte huzurunuzda otururam...»

Muhtar falan, anaç karılarını getirmişlerdi. Tez elden bir kuzu kesilmiş, eti kavrulmuş, kaburgalarından çıkan pirzolalar da yunuk taşta pişirilmişti. Nanesi kekiği tam ekilmiş, nereden bulunmuşsa taze domates, limon, biber çıkarılmıştı. Sınır yakın olduğu için kaçakçıların Suriye'den soktuğu «Zahle» rakısı da sofrayı süslemişti.

Biraz mırın kırından sonra konuklar yerleştiler. «Zahle»nin hem ünü büyük, hem de etkisi çoktu. Kendi aralarında bir söyleyişe dalmış olarak yiyip içmekten, arada bir de ağaya,

«Bak haa, yedirip içiriyorum diye bizi hatır altına alma! Dostluk başka, görev başka. Devam işini çözeceğiz...» diye sokuşturmaktan geri kalmıyorlardı.

Ağa rahatsız oluyordu:

«Siz beni çok geri kafali bir ağa bellersiz, esef ederem! Kan emici ağalardan bellersiz, çok esef ederem! Öğretmen duşmanı, hem de okulsevmez biri bellersiz, çok amma çok esef ederem! Ben kan emici ağalardan değilem, köylülerim tanıktır. Geri kafalı hiç değilem, kızlarımı bilem Antep Kolleci'nde okuturam. Dört refikam cariyeniz, on dört mahdum, dokuz kerimem, hepsini Pizin'de ilkokula verdiğim gibi, enüstü kız okuluna, lise ortasına da guymuşam. Örgetmenlere gelince babam, anarşiş, komünis olmasın, solci olmasın, ne duşman olacam örgetmene? Okul dersen, okul gibi var mi? Her bilgiyi fenni gâvurlar okuldan örgendiği gibi biz de elbet örgenmek isteriz. Devam takibine gelince, burda hiç bir çocugim yokdir. Çiftçilerim de, ahan yüzleri, yollasınlar. Daha teşvik ederem, uygarlık okuldandir...»

«İşte böyle! Bravooo!.. Bravoo!.. Kadehlerimizi ağanın onuruna kaldıralım arkadaşlar!» dedi kaymakam.

Ağanın onuruna kaldırdılar. Tam o sırada Müfettiş Halil Karaman, öğretmenlerin sofrada olmadığını farketti. Onlar yeni takılan camlara bir şey olur diye okulda kalmayı yeğlemişlerdi. Karınlarını da kasabadan aldıkları öteberiyle doyurmuşlardı.

«Deral candarmaları yollayın çavuşum! Öğretmen arkadaşları getirtelim, kaynaşma tam olsun!» dedi bucak müdürü.

Öyle yaptılar. Yirmi dakika sonra sofradan yer açıp öğretmenleri de oturttular. Birlikte cumhuriyet eğitimi, yedek subay öğretmenlik, devrimler kakkında güzel sözler söyleyerek onura kadeh kaldırdılar.

Yeme içme ikindin geçene değin sürdü.

Gün kararmadan kasabaya yetişelim diye kalktı konuklar. Araçlara binip yola koyuldular.

Abdüsselâm ağa, ortalığı toplatıp okula doğru gezintiye çıktı. «Ah bre gavvatlar aaah!..» diye iç çekiyordu. Öğretmen-

ler, sinmiş oturuyorlardı içerde. Mıklas köyü, bir yıkıntı gibi taştan, kerpiçten, biraz da kırık çürük ağaçtan, sanki yerin yüzüne yatmış gibi görünüyordu. Okul ise, derslik yapısı, öğretmen evi, helâsı ve kömürlüğüyle yeni tornadan çıkmış gibi kübik, boyama bir sanat yapıtına benziyordu. Öğretmenlerden yana gittikçe artan bir hınçla bakıyordu ağa.

Hayır, hayır!.. Artık vuru kırı bırakacaktı. Anlamıştı ki yeni yöntemler gerekliydi. Bunları korkutsam korkmayanları verecek hükümet. Hem de motorlu araçlarla gelip destekleyecek... Demir direği dikip, dibine de beton döküp gittiklerine göre, bu okul köyün bağrına çakılmış bir demir çivi gibi yerleşmişti. Sökülmeyecekti. Sökse bile yenisini yapacaklardı. Adam bol, para göldü hükümette. Başka, daha başka geçerli çareler düşünmeliydi.

Ertesi gün atına atladı, Pizin'e indi. Bezci, basmacı, ağa, avukat, yağ tüccarı dostlarıyla konuştu. Özellikle Avukat Hülâgu Topuz'un söylediklerinden çok yararlandı.

Pizin'de büyük hanımının yanına bile uğramadan köye döndü. Muhtarı, üyeleri, kâhyaları çağırıp görüştü. Her birini bir yana saldı. Adamlar; Kesten, Geneyik, Erenpınar, Sekili, Yolveren, Yufkalı, köylerine dağıldılar. Oralarda üyeleri, kâhyaları toplayıp konuştular. Geç vakit dönüp geldiler, tekmil verdiler ağaya.

Boyuna hım hım hım ediyordu Abdüsselâm Ağa: «Durun baham itoğli itler! Durun bre gocca gavvatlar! Size göstereceğam ki, aklınız tepenizden çıvıp gide!..» diyordu.

Mıklas'ta kadın kız, eli iş tutan kaç insan varsa ayağa kalkmıştı. Kısa sürede yükleri yapıp, denkleri bağladılar. Zaten o kadar azdı ki pırtıları. Bir yandan kağnılar arabalar da sökün etti ağanın öteki köylerinden. Gecenin içinde, seferberlik gibi bambaşka bir çalışma başladı. Kazma, kürek ne varsa almışlar, direkleri yıkıyorlar, taşları söküyorlardı. Derken ay doğdu. Şafak iyice yayılana kadar tıkır tıkır sürdü geliş gidişler...

Gün doğduğu zaman, yerin yüzüne serili gibi duran Mıklas köyü silinmişti. Sadece, yanı başında, iki buçuk yapısıyla okul dikilip kalmıştı. Öğretmenler uyandıkları zaman olanı bi-

teni gördüler, ama bir şey anlayamadılar. Acaba haberlerinin olmadıığ bir zelzele Abdüsselâm Ağa'yla birlikte tüm köyü yerin altına mı sokmuştu?

Fazla kafa yormadan Pizin'in yolunu tuttular. İlköğretim müdürü durumu kaymakama bildirdi. O da il merkezine telefon açtı.

İlköğretim müfettişleri taşıta binip yetiştiler. İlçeden kaymakamla ilköğretim müdürü de müfettişlere katıldı. Soru üstüne soru yöneltiyorlardı öğretmenlere. Onlar da fazla bilgi veremiyorlardı. Köyün yolunu tuttular. Gelir gelmez incelemeye daldılar.

Erenpınar köyüne doğru un gibi bir yol uzanıyordu. Kağnı, araba tekerlerinin belki yüzlercesi eze eze toprağı toz etmişlerdi. Cipi sürdüler bu yoldan. Erenpınar köyünün evleri de taştan topraktan, çürük, kırık ağaçlardandı. Aşağı yukarı her evin önünde yatak yorgan denkleri, kazan, düven, saban, boyunduruk takımları görünüyordu. Besbelliydi, bir göç gelmişti köye. Az sonra Abdüsselâm Ağa bulunup geldi bir yanlardan. Kâhyalar falan vardı yanında.

«Hayrola Abdüsselâm Ağa! Hani ilköğretim seferberliğine engel olmayacaktın, bu yaptığın ne?»

«Eğerkine anlarsanız, ben gene engel olmadım, köyü daşıdim! Okulunuza tokanmadim...»

«Nasıl olur, nasıl taşırsın koca köyü?»

«Malım değil midir çook möhterem Begefendiler, elbet daşıram! Siz tomafillerinize binip istediğiniz gibbi sürüyorsunuz. Ben de Mıklas köyümü burdan alıp Erenpınar'a daşıdim. Orası benimdi, burası da benimdir. İstersem alır Geneyik'e, Yufkalı' ya daşıram! Evler, adamlar, karılar, çociklar çagalar benimdir. Hamdolsun henüz bir Anayassa ganunu yoktur ki herkez malını dilediği gibbi kullanamaz...»

«Eeeee?..»

«Eyisi möhterem Beylerim! Siz sağ, ben selâmet! Bundan kelli başım ağrımaz. Siz de ırahat edersiz. İlle de havaslıysanız Mıklas'ın çagalarını okutmaga, onun da kolayını deyerem, bir zahmet okulunuzu da kendiniz daşıyasınız...»

Müfettiş Halil Karaman şakacıydı biraz:

«Aklına yanayım Ankara'daki mimarların! Bize Amerikan tipi, İsrail tipi okullar yapıyorlar. Altından tekerlekli Türk tipi okullar yapmalılar ki, köy gitti mi, peşlerinden okulları da sürelim! Bu yabancı tipleri ne yapalım şimdi? Yıktırması para, taşıması para, yeniden yaptırması daha çok para!.. Nereden bulacağız bunca ödeneği?»

Öteki görevliler ise, dut yemiş bülbül kuşları gibi susuyorlardı Pizinli Abdüsselâm Ağa'nın önünde. Ağız açıp sözcük konuşamıyorlardı...

1974

SERDAR'I GETİRİN

«Yarbaşı'nda tren devrilmiş! Devrilmez olası!..» dediler. Duyar duymaz Nargız kadın yerden fırladı, havada duramadı, oturumunun üstüne düştü. Başörtüsü dağıldı, saçları kilimin alını kararttı. «Babam! Aslan babam, sana bir şey oldu mu, evimin erkeği yiğit Serdar'ım?!.» Tırmaladı yerleri. Sonra da kitlendi dişleri.

Sevgiyle, saygıyla «Babam babam» derdi kocasına.

Serdar, demiryolunda ateşçiydi. 517 numaralı katarı Narlı'dan alır 518'i Adana'dan getirirdi. Fevzipaşa'da ikinci yola çekerlerdi treni. İner, Tokuşun Kahve'de bir çay içer, oğlu Murat'ın getirdiği yemeği yer, gene binerdi trene. Aktarması, eklemesi yapılmış olurdu. En zoru, Ayran Tüneli'ni geçmekti. İyi bilmezdi ama yedi bin metreyi aşkındı tünel. «Boğucu!» diye ünü vardı. Düpedüz bir tüneldi, menfezleri yoktu. Yokuş rampa, iniş rampa, girildi mi çıkılması zor olurdu. Sıcaktan pişer, dumandan bozulurdun. Ortası bulunduktan sonra biraz rahatlardı lokomotif, ama öne arkaya birer tane takmak gerekirdi.

Dört tünel daha vardı Ayran'dan başka. Kısaydı onlar. En belâlısı Ayran! Yolcular mendillerine kolonya döküp burunlarına tutarlardı. Kolonyası olmayanlar boğulurdu havasızlıktan. Asıl olanlar makiniste, ateşçiye olurdu. Tulumlarının düğmelerini açarlardı hemen. Bir atletle kalırlar, sonra atleti de çıkarırlardı. Sık sık süngülemek gerekirdi ateşi. Kullanılmış yağ bidonlarına, boş gaz tenekelerine Bahçe yada Fevzipaşa istasyonundan soğuk su doldururlardı. Ter basınca başlarını suya sokarlardı. Serdar, vagonların gittikçe artan ağırlığını omuzlarında duyardı. Sanki çok kalın bir halatla tek başına çekerdi koca katarı. Başını sudan çıkarıp bir daha süngülerdi ateşi. Daralarak kalırdı geride raylar.

Tüneli çıktı mı «Oh!» derdi Serdar. Kırmızı topraklı, çamlı, fundalı dağları geçip hayıt, mersin, teynel yapraklarıyla süslü, yarpuzlu, çiçekleri mor mor açan reyhanlı, güzel pembeler, yeşiller içindeki derelere dalardı. Biraz can gelirdi ciğerlerine. Çocuklarını düşünürken sızlardı burnunun direkleri. «İş değil bizimki, amma ekmek davası!» derdi. Gider iki gün sonra gelirdi evine. Yorgun olurdu. «Hevesim kalmayık içimdeki canı daşımağa Nargıız!» derdi kapıdan göründü mü. Çocuklarını birer birer öperdi: «Gelin kucağıma çağalarım!» derdi. Sanki her seferinde ölümden dönerdi. «Torpili olmalı da insanın kolay hatlara geçmeli! Ölümüm Ayran Tünel'nden olacak...» diye dipli bir korkunun içinde yaşardı.

Nargız'ın kulağı da ölüm öyküleriyle sıkış tepişti. Her an tetikte olurdu yüreği Serdar sefere çıktı mı. Bir karga vardı, gelir evin önündeki duda konardı, hayır mı, şer mi, durur durur öterdi. Gözü de başlardı sakar sakar seyrimeğe. Lokma koyamazdı ağzına, yarım domatesin günahına giremezdi.

Murat oğlan okuldaydı. Aydın oğlan da kapının önünde kay oynuyordu. Üçtü çağası. Şahver kız oya örüyordu içerde. Nargız, «Babam! Babacııımm!..» diye bağırınca kasnağı atıp fırladı Şahver. Tutup yüzyukarı döndürdü anasını. Zor güç başardı bunu. Baktı dişi kitlenmiş, fırladı dışarı. «Aydıın! Aydın koş, anam düştü...» Mahallenin içinde «bayıldı» demeyi uygun bulmadı. «Anam hastalandı, koş abacım!..»

Aydın oğlan oyunu bırakıp gelmedi birden. Ambardaki hamallardan Derviş'in karısı Sare'ye koştu Şahver. Dövdü kapılarını. Sare kadın, mutfakta aş kayırıyordu:

«Ne hal bu hal gıı, evinizden gazoca mı patladı?»

«Anam teyze, anam bayılık!..» dedi soluk soluğa.

Sare kadın gazı kıstı. Dışarı çıktığı zaman ölümün ağır kokusu doldu sanki göğsüne. Usulca kulak verdi kapıdan kapıya yuvarlanan sözlere.

«Yarbaşı'ndaa...»

«Raydan çıkmış...»

«Yarbaşı'nda treeen...»

«Girmiş kayalaraaa...»

«Çokmuş zayyaaat!..»

«İki mi, on iki mi diyorlar?»

«Yarbaşı'nda tren...»

«Kazada ölen...»

İlk beliren duygu, «Dervişim hambal çok şükür!» oldu Sare kadının içinden. «Serdar ateşçi!» dedi sonra. Nargız'ın Serdar'a nice düşkün olduğunu biliyordu. Koştu usulca. Varıp baktı, boynunu kırmış yatıyor. Dağınık evin içi. Aydın oğlan oynuyor kapının önünde. «Anoo! Nargız komşuuuum! Uyan kadınım, uyan bakimmm... Anoo!» dedi. «Bayılmiş yatiy!» Çöktü başına: «Komşum Nargıız!.. Komşum Nargıız!..»

Büfeci Hamdi'ninki de geldi az sonra. Kolonya döküp oğdular. Kaşık sapıyla açtılar dişlerini.

Ortalık birbirine girdi dışarda. Bağıran bağırana oldu. Hamdi evine geldi, karısı Hayriye hemen gitti. Adam fısfıs anlatıyordu: «Malisef Hayriye! Telefoncu İbram söyledi, çokmuş zayyat! Direzine atlayıp gittiler...» Hayriye kadın dizlerini dövüyordu. «Malisef ateşçiler, işçiler... bizim büfenin yoksul müşterileri...» Güneş de bindiriyordu acımasız. Kayalar yanıyordu. Temmuz yelleri kudurmuş kudurmuş, durmuştu biraz. Ölümün ağır acısı tam çökmüştü kasabanın üstüne.

Ambardakiler sustular. Bekâr işçiler yatakevinde tahta namazlıkları kaldırdılar. Kapandılar yoşuk battaniyelerin üstüne. Hamamda iki kişi vardı, silinip çıktılar. Müfettiş Osman Bey hesapları kapattı. Tokuşun Kahve sustu. Durdu oyun, tavla. Kemal'in dükkânda Tekelci Kâzım'ın odacısı gaz doldurtuyordu, bıraktı.

«Olucak'tan bir işçi. Kömürler'den bir ateşçi. Fevzipaşa'dan iki makinist. İntilli'den bir ateşçi. Serdar'mış biri, İntilli'den aslı ama, gelmiş Fevzipaşa'ya. Nargız'ın kocası...»

İçindekini dışa vuramadan oturuyordu kahve.

«Aaaaaah!.. En uzun ah! Gök dinli ah!.. En yoksul Asya kıtası!..»

Belediye çavuşu Osman ağlamağa başladı. Yoksulluktan en çok kendisi çekmişti sanki.

«Yarbaşı, Taşoluk... ille Ayran Toneli... mına goduğum!..»

«Ölenin öldüğü kalır heeey babam! Ölen kurtulur, yanıverin geride kalana! Üç dene zebil çağa, bir teze avrat, vay garip Nargız, vay garip Şahver!.. Gelin olsaydın bir türlüydü, nişanlın bilem yok daha...»

Ocakta yeni demli çay vardı, doldurup dağıtmağa başladı Tokuş. Olucaklı Hüseyin dükkânı kapatıp geldi, oturdu bir boş sandalyeye. Kuran Kursu bebelerinden birini çıkardı Kadir Hafız, yayılmağa başladı ağıt gibi bir ses minarenin sesdağıltanından. Ordu gelse temizleyemez bir yas oturdu yana yamaca. Sendikacı Ahmet tek kaldı masasında. Üyesi olanlar olmayanlar usulca kalkıp telefon çavuşu Mehmet'in çevresini aldılar. Haberler ondaydı.

Sendikacı Ahmet alıp alıp veriyordu. Derinlere derinlere sövüyordu içinden:

«Bağdat demiryolunun yapımı, yarısömürge oluşu yurdumun. Çadırları kurdular. Barakalarda bitten pireden öldü Maraşlı, Gölbaşılı işçiler. Ayran'ın oralarda şantiyeler. Altı yılda bitmedi yapım. Köyü yakın işçiler haşlanık tavuk getiriyordu hafta araları gidip. Çavuşlara veriyorlardı, "Belki yövmiyelerimiz tam yazılır!" diyorlardı. Çok, çok derinlerde çakılıydı bilgisizliği ter sahiplerinin! Bütün yolları yapan, tünelleri açan, katarları getirip götüren, ama en borçlu gibi, en beleşten alıyor gibi, iki eli de göbeğine bağlı, boynu da eğri mi eğri duruyorlardı her zaman! Tavuğunu haşlayıp başkasına yediren, o yerken bakan... Yataklı'da içki bilem içiyor, karpuz yeyip sıçıyor açıkgözler!.. Sersefil üçüncünün yolcuları... Kürtler, kürem kürem Adana'ya, İzmir'e, Aydın'a geçiyorlar... Geçiyorlar köylerinden kokularıyla, uykulu. Yoksulluğu yazgı bilen halkımın, ne kadar kendimci oluyor aydınları, hem de halka kızarak!..» Neden bunca kırık döküktü düşüncesi, hem de epik köpük!.. Her seferinde kendisi de görür, şaşardı.

Telefoncu İbrahim çıkıp geldi, elinde yüksek okulun ezberlenecek notları. Ezberleyebildiği ölçüde Posta Müdürünün kızını alabilme umudu artar. Ezberleyemezse kalır telefoncu olarak, vermezler kızı. «Yoktur, olmamıştır, olmayacak kadar da karanlıktır demiryolcunun güvencesi İbrahim'in ka-

fasında. Irmak'ta, Narlı'da, Yerköy'de, Ulukışla'da, Karakuyu'da, Kurtalan'da, Meydanekbez'de, Kargamış'da. Kardeşgediği'nde, fungonlarda istasyon istasyon bölünmüştür grevler, direnişler. Dağlar deline deline, her birinde beşer onar yarma. Ambarlarda bükülüp kalmıştır hamallar. İniltili köyünden açıkgözler, giden treni yavaşlatmak için kuyrukyağı sürer raylara. Bunun için de keserler yük vagonlarındaki koyunların kuyruklarını. Tren yavaşlayınca adamlar pire gibi atlar vagonlardan. Oto lastikleri ordadır, halı tomarları orda. En azından iki kamyon da melengecin dibinde bekler Adana'dan. Tel çalmanın cumhuriyetten önce kurulmuş fakültesi İntilli'de açılmış diye söylenir. Polis toplar gider jandarmayla işbirliği halinde. «Uslanmaz komserim bana soracak olursan Türkiye'de köylü milleti! Velâkin şeherlide daha çok yer bulmuştur hırsızlık illeti...» Günlerce bir numaralı ders, iki numaralı derslerden geçirip sopaya çekerler söyletmek için. Ama nasıl söyleyebilirler ekmek kapıları kapanır! «Bütün ilişkileri temelinden bozulmuş, sonra da düzelmemiş bir ülkenin teli olmak da zordur, telefoncusu olmak da! Hırsızı olmak da, polisi olmak da! Treni olmak da, trencisi olmak da!..» Uzun konuşmak gibi, uzun düşünmek de zarardır insanın çıkarına, sağlığına. Bu bilgi babasından geçti telefoncu İbrahim'e. Şefin Tarsuslu yardımcısı da aynı hatlardan düşünür: «Ekmek aslanların ağzından ejderhaların ağzına geçti. Çalmadan doymak zoraldı. Asya kıtası der Büfeci Hamdi, çalmadan kim doyuyor, ben doyayım?»

Yoktu Ateşçi Serdar'ın çalma olanağı. On üç yıl oluyor, gider gelirdi torpilsiz hatlarda. On iki yıl tam müslümandı. Her şey ateş pahasıydı nicedir. «Geceleri kömür bari aşırayım, çalmayana enayi diyorlar. İki tane dökülenden alırım, bir tane kafalardan katarım, katarken parçalanır kok. Cingen çocukları bile çalıp sözgeçli sıgaralar içebildikten sonra, ben hadım gibi yaşayıp, hem de yoksulluklar içinde bırakıp çağalarımı, yırtık yamalı yaşatıp Nargız'ı... nasıl olsa öleceğiz, nasıl olsa en sefil bizim ölümüz olacak... niçin çalmıyayım?» Bir yıldır çıkıp gitti müslümanlığın rayından. Çok rahatsız oluyordu uykula-

rında. Ateşi dini bir uğruna süngülediği halde doymuyordu karnı, etli, sütlü yiyemediği için.

«Eeeeeeh!.. Serdar'ın da aldık kara haberini!» deyip ağladı Belediye çavuşu Osman. Aydınlı aşiretindendi kendisi de, al giymeyi seven karısı da. Halkçılığına güveniyordu Başkan Halkçı diye. Belki dört yıl daha güvencesi olurdu. Başkan bu seçimi de alırsa. Değilse birden nasıl dönebilirdi Çalık Notrtin'in partisine? Dönse kim inanırdı?

Direzinle gidenler öğleye doğru geldiler. Bir lokomotif gitti ardına furgon takıp. Toros beklesin Osmaniye'de. Bahçe ilçesinin savcısı mı gelecek, yoksa Osmaniye ilçesinin savcısı mı? Belki doktoru da oradan çağıracaklar. Müfettiş Adana'dan gelir. Osman Bey de giderdi buradan, demediler gidelim. Tokuş sordu alanda görünce. Karşılık alamadı. Bucak müdürü Abuzer Bey sordu, «Adana baksın, sevmem cenazeyi, içim dayanmaz!» dedi müdüre.

«Öleeeeen... kurtulur gider! Kalana olur olan!»

«En acısı Serdar'ınkidir bence: Üçmüş çağası!»

«Balcan kadar, balcan kadar her bireri...»

«Bu Hassalı Kadir Hafız da minareye bebe çıkaracak zamanı bilir! İnletir deremizi, yasımızı katmerlendirir...»

«Devletin vereceği neki? En iyisi onar, yirmişer toplamaktır işçiden, arkadaşlardan. Bir tutamak olur Nargız yengemizin eline. Yarın konuttan da çıkarırlar, üç çağayla...»

«Emeklisi de işlemek biliyon mu?»

«Heyvaaaaah ki heyvah!..»

«Mart karı yağdı canım!..»

«Nereye?»

«Gâvurdağı'na, hem de Zorkun yaylasına...»

«Boşboğaz tepesine...»

«Gevenağız deresi var, oraya...»

«İdare yapmaz mı bir ödeme mödeme?»

«Yapar biraz.»

«Ne yapar?»

«Üç yüz on lira kırk kuruş...»

Suskuyu önce içlerinde bozdular. Sonra başladılar fısfısa.

Derken güreltttiler. Kocaman bir cihazdı kahve. Düğmesini çevirdi biri:

«Aslı İntilli'dendi Serdar'ın değil mi?»

«Ordan ordan! Hırsızlığın fakülte okulundan...»

İntilli'den başka demiryolcular vardı kahvede:

«Toplasana biraz babacık!»

«Çok dağıttın bana kalırsa!»

«Neyi?»

«Ağzını canım...»

«Ağzını yani...»

«Haa, ağzımı... Olur!»

«Millet bizi keyfimizden hırsız sanır yörede!»

«Taşkala...»

Isırgan otlar, yoncalar, yarpuzlar, mor reyhanlar gürelmişti, kokular tütüyordu Yarbaşı'nın oralarda. Osmaniye'den geldi savcı. Doktor yarıp bakmadı kimsenin karnına ne yemiş, ne yutmuş. Brandayla, bezle kapamışlardı ölülerin üstünü. Yararıları Adana'ya atmışlardı: Tutanakları tutuldu geciktirilmeden. İmzaları atıldı. Adana'dan gelen müfettişler de koğuşturmaya başladılar idarecilik yönünden: Gidip giden tren neden çıkar raydan?

Anasına haber gitti o saat. Yerden su büngülder gibi bir ağıt fışkırdı kuru toprakların üstünden. Yürüdüler Fevzipaşa'ya doğru. Otoray geliyordu. Durdurup bindiler. Bir insan, bir dost olmuşlardı ki gelenler! Ölüm gelince ısınıyor soğuk. Anası olduğunu bilince gelip ayrı ayrı, «Başin sağ ola, höküm Allahin! Allah başkaaci göstermeye!..» dediler. Ayrı ayrı el öptüler. Bin yılı aşkın bir süredir ağlıyordu çok yaşlı, çok sabırlı kadın... Bacısı da geliyordu Serdar'ın. Uzaklardan, çok uzaklardan yok sanılan bir kadındı. Enişlesi de geliyordu şapkası yağdalı.

«Başınız sağ ola hepinizin...»

«Ne eyi adamdı, terbiyeli...»

«Hatırnazdı, bulunmaz benzeri...»

«Serdar'ım gibi var mıydı huuuuu, hüüüüü!..»

«Çağaları döküldü kaldı ardında...»

«Bir kalbur yetim yazıda...»

Nargız'ı ayıltıyorlardı, gene bayılıyordu. «Pek genç daha, otuz dememiş!» İçinden geçenin hepsini konuşmuyordu hiç biri. «Ne kadar durur bu kancık dursa dursa? Belki altı ay! Bir yıl için garanti veremem! Her ne kadar Asya kıtası falansak da ölüm deyince yirminci yüzyılın her millet gibi. Kadın kalmışsa erkek arar, erkek kalmışsa kadın...»

«Ben de çok ararım... Osman, üç gün deye gider, dört oldu mu kaşınırım! Ararım zopasını bilem...»

Koymadılar kazanı evin yakınına. «İdare'nin orada yunsun! Şart mı evin önünden kalkması??.»

«Köyüne gömülmesi şaaaart!» diye bağırdı bacısı. «Ne işi var buralarda, alıp götürelim, gömülsün babasının mezerinin yanına en hası...»

Şahver'in gözleri kan olmuştu. Murat oğlan kaptırmıştı kendini. Aydın oğlan da yeni yeni ağlıyordu daha.

«Bizim burda geniş geniş atmamızın temeli boş! Er geç, çoğumuzun başına gelecek. Şimdi sendika kaç kuruş yardım edecek çocuklarına?» Bir gülüşme oldu kahvenin önünde. «Güliysiniz! Onun için bir arkadaş kaksın da, düzgün yazısıynan liste yapsın. Aybaşı yakın şurda. Beşer onar verelim. Haggaten bir dutamak olur Nargız yengeye...»

Hava değişip duruyordu. Bir gırgıra, bir yas'a giriyordu ortam. Gülme dağılıverdi gene. Fenerci Musa, «Yapalım ede' ler!..» dedi suskusunun içinden. Tokuş, Sendikacı Ahmet'i dürttü: «Kalk sen yap listeyi, saygınlığın artsın üyelerin arasında...» Ahmet gitti açtı sendika odasının kapısını, üyelerini yazdı, üye olmayanları da yazdı. Tokuş yürüdü ardı sıra. Mesut Hoca yürüdü. Abuzer Bey, Belediye Başkanı, Mehmet Terdi, Değirmenci Fevzi, Tekelci Kâzım, Kurudereli İsmail, Müdür Hüseyin... tamtüm bir liste oldular.

Bir lokomotif, bir furgon. Öğleyin cenazeleri yuyup koydular. Nargız kadın bindi, Şahver, Murat, Aydın... çağalar bindiler. Hangi hangisidir, zor biliniyordu ölüler. Nargız kadın

açıp yüzünü görecekti ille. «Göstermesek daha eyi olur!» dedi Hassalı Hafız. «Serdarıııım! Serdarıım!..» diye ağlıyordu inceli inceli sesler. «Kimbilir neyi savsakladılar, neyi ihmal ettiler, ondan oldu kaza! Şart mıydı baba'mın ölmesi namertler?..» Arkadaşları bindiler. Kapattılar Nargız yengenin ağzını. «Acısından ne konuştuğunu bilmez!» deyip bir vagon eklettiler...

İntilli'ye yürüdü ölümün özel treni.

İkindiye gömülmesi iyi olurdu. «Yapalım görevimizi eyi arkadaştı!..» Hep iyiliklerini konuştular. «Deşşetli de hovarda daydı!» dedi biri. Dönüp bakmadılar. Lâfa izin verilse aşırı taşırı olacaktı furgon.

Ertesi gün yeniden başladı demiryocuların günlük yaşamı. Kimi tahta namazlıklarını koyup namazlarını kıldı, kimi girip hamamda yundular. Çoğunluğu da istemeye istemeye sefere gitti. Temizlenmişti Yarbaşı'nın kırığı döküğü. Boş vakitlerinde Tokuş'un orayı doldurdular, cevizin dibinde oyunlarını oynadılar.

Sendikacı Ahmet de iki arkadaşıyla listeyi gezdirdi aylıkların alındığı gün. Üç bin sekiz yüz yetmiş lira toplandı, iyi. Değirmenci Fevzi'yle Mehmet Terdi de üstüne ekleyip dört bin yaptılar.

Yanına üç arkadaş aldı akşamüstü Ahmet.

«Bir acı kahvesini içelim Serdar ede'mizin!» dedi.

Nargız yengeleri ayılıp bayılmadaydı hâlâ.

Kalkacakları zaman zarfın içindekini çıkarıp verecek, bir de senet imzalatacak oldu Ahmet. Büfeci Hamdi işaret etti, senet istemez, bir tutanak yazarız aramızda. Nargız anladı, fırlatıp attı verdikleri zarfı:

«Bana Serdar'ı getirin, bana Serdar'ııı!.. Ne yapayım kupkuru paralarııı!..»

«Gelmez ki!..» dedi Büfeci Hamdi içinden. «Gelse babam gelirdi!..»

«Ateş de haggaten düştüğü yeri yakar, Nargız yengem çok haklı! Amma koy sen gene kilimin altına...»

Koyup kalktılar.

Üç gün sonra Murat oğlan çarşıyı dolaşıp babasının borçlarını kapattı. Bir hafta sonra da köydeki yıkığa taşındılar. İdare'den kâğıt geldi konuttan çıkın diye. Babaları köyden gelmişti, anaları köyden. Çağaları da köye döndüler. Bilenin bilmeyenin kahvelerde köşelerde hırsızlığını konuştuğu İntilli köyüne.

1974

DALLI KOLLU OLALIM

Perşembe günleri sefere çıkmıyordu Trenci Kemâlo. Herkes pazarları kalırdı evde, trenciler değişik. Çarşamba akşamları bulunur gelirdi Kemâlo. Kışları emektar paltosuna bürünür, kafasını kulağını atkıyla sarar, yürürdü buzlamış bıyıklarıyla... Yazları, ceketini çıkarıp omuzlarına atmayı severdi. Sokaktan girdi mi: «Çetiiin, looo!..» diye üç yaşındaki oğlunu çağırırdı. Melika yenge çıkardı sayvana. Taygeldi kızı Nurten gelin olacak çağa gelmişti. Çetin doğmadan: «Norteeen, gıiı!..» diye çağırırdı. Karısını çağırmak oluruna gelmezdi. Ama «Norten, gıı!..» da dese, «Çetiin, looo...» da dese, Melika yenge çıkardı. Biz de duyar anlardık sokağımızın gülü demiryolu emekçisi Kemâlo geliyor. Yoksul sokağımıza dostluk, esenlik geliyor.

Bu sefer elinde bir tavşan sallıyordu Kemâlo. Arka ayaklarından tutmuştu. Boynuna bıçak atmışlar, başı sarkıyordu. Dik bıyıkları düşmüştü temelli. Kırlı bozlu bir tavşandı. İki buçuk kilo vardı. Merdivenlere yürüdü Kemâlo: «Al bakalım...» dedi, tutuşturdu karısının eline. Ben de çıkıverdim kapıdan, durdum merdivenin başına. Aramız sokak.

«Ne oluyor? Ne bu Kemâlo!..» Sordu Melika yenge.

Benim merdiven başına durduğumu o sıra gördü Kemâlo:

«"Ne bu?" diye sorarsın! Tavşan bu tavşan! Haydi bakalım bir Arap aşı bişir...» Baktı benden yana. «Çağıralım eşi dostu, bütün solcu arkadaşları, en başta ede'mi... Böyüüüük sofra olalım...»

Karısı şaşırdı. Ben de şaşırarak baktım yüzüne. Açıklama yaptı benden yakaya: «Biz asla bağnaz alevilerden değiliz ede'm! Enikleyici değilse yeriz. Mısmıl hayvandır. Mis gibi eti vardır. Erkek tavşanı çok ırahaaat yeriz...» Durup düşündü. «Enikleyici tavşanı sen de yemezsin ede'm... değil mi?»

Gün indim iniyoruma gelmişti çoktan. Nerdeyse Gâvurdağı'nın gölgesi basacaktı üstümüze. Melika yenge coşkunlukla bakıyordu elindeki tavşana. «Ama yetişir mi, yetişmez mi akşama?» Kemâlo da bana söz anlatıyordu. «Bir tavşan enikleyici mi değil mi, nasıl bileceksin? Öyle sık doğurur ki bunlar? Gebe olmadıkları zaman yok gibidir. Gerçi eyi avcılar bilir. Ama nerde şimdi eyi avcı? Onun için, işi sağlama bağlamak istiyorsan, erkeğini yiyeceksin!»

«Yetişmez bunun aşı akşama Kemâlo!»

Karısına karşılık vermeden kafasındakini söyleyip bitirecekti bana. «Bunu ben Olucaklı Hamzo'dan aldım. "Bir erkek tavşan vurursan ayır bana!" diyordum. Söz verip duruyordu o da. Hatboyuna çıkmış, tüfeğin ucuna yağlık takmış sallıyor. Fren yaptım hemen. Attı ayağımın ucuna. Bizde böyle şeyler olur. Körfez yerlerdir, bakma sen. Tren de yük treni. Toros değil ya canım! Öttürdüm ondan soona düdüğü, öttüre öttüre geldim... Cumaya bir kilo şeker, bir paket çay, biraz da kahveyi paket ederim, yazarım üstüne. Yanına beş on dene de Çetin'in yazılarından (*) koyup sararım bir naylona. Hatboyundan geçerken attım mı Hamzo'yu bulur...» Sonra karısına döndü: «Arap aşını yarın yeriz canım, ne tasalanıyorsun? Şimdi sen siniyi çıkar. Bıçak getir. Bir de sıcak su hazırla, nene gerek!..» Çetin kapıya çıkmıştı, Nurten de çıktı o sıra. Melika yenge tavşanı tutuşturdu kızının eline, siniyi, bıçağı almağa gitti içeriye. «Suyu da koydum ocağa!» dedi gelince. Nurten arka ayaklarından tutuyordu tavşanı. Kemâlo yüzecekti. «Tulum çıkaracam, öyle dedi Hamzo! Çatala da gereceğim ki para etsin!..» On dakika sürmedi, ayaklarını kesti, başını ayırdı, geri yanından açtı biraz, sonra boynundan doğru çekip çıkardı deriyi.

«Eeee, olmalı şimdi bir çatal!»

«Terdigil'de yok mudur acap?»

(*) Çetin Altan, 1970'lerin etkin yazarı. Kemâlo yazılarını çok seviyordu. Kesip biriktiriyor, köydeki dostlarına yollayıp okutuyordu. Oğluna çok sevdiği bu yazarın adını koymuştu. F.B.

Terdi'nin Ökkeş merdivenden çıkıyordu koltuğunda kitaplarıyla. Sesleyip ona sordu Kemâlo: «Ökkeeeeş looo, var mı evde bir çatal?»

«Yok!» dedi Ökkeş, başını salladı yukarı.

«Canım ne uzatıyorsun, kesiver bir söğüdün dalından!..» dedi kendi kendine. «Norten bak, tutakoy bunu... Çatal kesip geleceğim!..»

İnip yürüdü Hırtıl Mamogil'in evlerden yana. Bağırdım ardından: «Yukarı Kuşçu deresine git, ağaç dolu!..»

Melika yenge ellerini silkeledi: «Ah ede'm, Allahın çocuğu benim Kemâlom...»

«Kasabada birinci, hiç yakınma!..» dedim.

On dakika sonra elinde çatalla çıkıp geldi Kemâlo. Taktı deriyi buna. Damın saçağına astı.

«Sıcak suyu getir galan!» dedi karısına.

Melika yenge semaveri tası çıkardı.

Deştiler tavşanın karnını.

Yağlarını ayırdı Melika yenge: «Kulak sancısına çok eyi gelir! İsteyene veriz... Babam avcıydı...» dedi. Az önce gövdesinden ayrılan başı da alıp içeri götürdü.

Kemâlo yıkadı tavşanın içini dışını. Koyu kızıl, yağsız bir eti vardı Hamzo'nun vurduğu avın. Biraz daha kanı akıyordu ama ılık suyla yıkayıp pakladı şimdi: «Tepsiyi getir Norten!» dedi.

Nurten gitti, tepsiyi getirdi.

Tavşanı siniye koyup, tepsiyi üstüne kapattılar.

«Melika hatun, bunu böyle koyalım şu odaya. Üstüne tuz taşını basalım. Bir şey olmaz yarına kadar. Sabah, kalkar kalkmaz fursun ocağa. Akşama ırahaaat yetişir Arap aşı. Ede'm de buyurur. Ahmet yeğenimi, Fevzi'yi, Mehmet Terdi'yi tüm çağıracam. Yeriz birlikte!..»

Melika yenge uyandı: «Gönül yetti mi aş da yeter, Bekir enişteyi de çağır galan!..»

«Onu da çağırayım, uyansın aramızda...»

Melika yenge:

«Ede'mi ben bu akşam da çağırıyorum!» dedi. «Sovanlı no-

hut furdum. Tavşanın başını da gömdüm küle, birazdan olur. Yerler Çetin'le...»

«Bu akşam gelmeyim! İşimiz var...»

«Canım ne işiniz olacak, gel sen...»

«Demiryolu hamamına gidelim dedik Ahmet'le...»

«Başka akşam gidersiniz...»

«Yarın da Arap aşı var...»

«Yarından sonra gidin. Allahın günleri çuvala mı girdi? Beyninden yersin tavşanın, çok hoştur...»

«Yumruk kadar başın içindeki beyin! Çetin yesin...» dedim.

Kemâlo oğlunu kucakladı: «Aslanım benim!» dedi öptü. «Altan'ım!..» dedi. Dama dama attı oğlunu kaptı. Sonra bir daha, bir daha attı, kaptı. «Gel yahu ede'm, gel deyince geliver! Tavşanın beynini Çetin yesin, biz de sovanlı nohuda girişiriz... Gel haydi!»

Güllü teyzem yoktu. Kapıyı çekip gittim.

Sofra hazırdı. Fakat Kemâlo gazete okuyordu. İki günlük birikmişti. Biraz bekledik.

Tavşanın başı hâlâ külün közün içindeydi. Tısss tosss ediyordu piştikçe.

Kemâlo gazeteyi okuyup attı bir yana yanaştı sofraya. Kızmıştı gene. Burun kapakları inip kalkıyordu.

«Hiç kendine tasa etme ede'm! Canını da üzme! Biraz diş bileyenler ver ama korkma! Ne olsa biz de çoğalıyoruz. Ben buraya geldiğimde bir Adilo vardı, makastar, hemşeri diye ilgilenirdi benimle. Başka dostum desteğim yoktu. Sonra sonra gazete okumağa alıştık Mesut ede'mim sayasında. Şimdi kimlerlen dostuz görüyorsun! Bir dostluk hemşerilikten felân da kavi! Ben de çok insan alıştırdım gazeteye. Onlar da başka arkadaşları alıştırıyorlar. Altının değerini sade sarraf mı bilir ede'm? Nere gidersen git, korkmadan yörü. Hem de ger göğsünü gerebildiğince. O biçim geç çarşının ortasından. Olucaklı Hacı mı yapacak, Kozdereli Mustafa mı yapacak, görelim ne yapacaklarsa! Karıncanın kardaşı var ede'm! Eğriyi doğ-

ruyu bilen yoksul arkadaşlarımız günden güne çoğalıyor hey ede'm, ne korkacaz!..»

Soğanlı nohuta kaşık çalıyorduk. Ortadaki büyük sahan boşalmak üzereydi. Kemâlo konuşuyordu. Melika yenge de boyuna dürtüyordu: «Yeter galan, sus da irahat yesin lokmasını ede'm!.. Öoooyle konuşuyorsun, sanki senin bildiğini kimse bilmiyor! Sus...»

«Kalbini kırarım Melika hatun bak! Sus deme bana! Doğdum doğalı susmuşum! İmanım dinim gevremiş. Ede'm evimize gelmiş. Bizimle sovanlı nohut yiyor. Bırak da şimdi barim konuşayım...»

Çetin, elini uzattı ocağa doğru: «Anna biiş...»

«Bişti yavrum! Alayım!» Eğilip külü deşti Melika yenge. Maşayla çekip aldı başı. «Dursun da soğusun biraz... Şimdi yarıp çıkaracam... Oğlum yiyecek... Yiyip akıllı olacak...» Öpüyor, kıçını başını yepiyordu çocuğun.

«Senin benim, bizim aleyhimizde çalışanların biri de şoo Hassalı dürzüdür! Heralda biliyorsun. Amma korkma ondan da! Ataş olsalar cirimleri kadar yer yakarlar. Biz onların hepiciğinin tedbirini aldık. Yıldırdık dürzüleri birer birer...»

«Horsunma!» dedi Melika yenge. «Hasmın karınca ise de...»

Bunu dedi, tavşanın çenesini ayırıp attı. Bıçağın ucuyla açtı kafasını. Boşalttı beynini yufkanın üstüne. Ceviz kadar vardı gene de. Önüme sürdü: «Ede'm buyurasın!» Tuzluğu da koydu yanıma. Çetin bakıyordu. Güldüm: «Çeto yesin hepsini!» Ben de onun önüne sürdüm. «Haydi bakalım, göster kendini Çetin efe!» dedim. Nurten de imrenmeyle bakıyordu. Melika yenge biraz ona, biraz ona, ikiye pay etmeğe razı oldu tavşanın beynini.

«Yarın furursun sininin altındakini! Kaynar ikindine kadar! Şüngüler durursun ateşi!..»

«Amaaan Kemâlooo!.. Onun orası kadın işi! Sen ne karışıyorsun? Hemi kaç sefer diyorum sana babam avcıydı! Sen bunu söyleme de, biraz "nerdenk ekşisi" buluver. Ekşisiz yenmez Arap aşı...»

«Nerdenk ekşisi nasıldır?»

«Bildiğin koruk ekşisi, öyle derler...»

O sırada kapı vuruldu. Ahmet'ti gelen. Lokantada doyurmuştu karnını.

«Yanaş...» dedi Kemâlo, yanını gösterdi.

«Sofraya buyur ede'm!» dedi Melika yenge de.

Ahmet bekârdı, alsaydı Nurten'i! Konuşuyorduk da, «Askerliğimi yapacam, şehir kızı alacam!..» diye yağanıyordu serseri. Ama kıracaktık direncini. Sağlıklıydı Nurten, becerikliydi. Güzeldi hem de.

«Ağır makinelimiz var sovanlı, buyur...»

«Yemiştim ama...» diye sokuldu Ahmet.

Tencerenin dibinde kalanı boşalttı Melika yenge.

Çetin, tavşanın beynini bitirdi. Nurten de yuttu lokmasını.

«Yarına Arap aşımız var Ahmet ede'm buyurasın!..»

«Geliriz birlikte!» dedim Ahmet'ten önce.

Tencereden taze yufka aldı, koydu Ahmet'in önüne Nurten. Ahmet başladı kaşıklamağa. «Bayılıyorum ev yemeklerine! Çok güzel olmuş soğanlı nohudunuz!.. Hiç tat almıyorum lokanta yemeklerinden!..»

Sofra kalktı. Bir şeye sinirlenmişti Ahmet. Konuşmak isteğiyle doluydu. Nurten leğen ırbık getirdi. Yıkadık ellerimizi, ağızlarımızı. Peşkir tuttu kız. Terli tuzlu bir koku geliyordu saçından, boynundan. Bilekliydi hem de. Kemâlo bir bana, bir Ahmet'e, bir Nurten'e bakıyordu.

«(Erdir aklını şu serserinin! İstesin verelim... Verelim de dallı kollu olalım...)» diyordu içinden.

Ben de, «(Adım adım...)» diyordum gözlerimle.

«(Mis gibi kız Norten! Ne kusuru var? Bir içim su!..)»

«(Yoksul kızı diye beğenmez belki...)»

«(Kendisi çok mu varsıl?.. Halep'ten mi çekiliyor develeri? Versinler sırt sırta. Kazanıp yesinler anlı şanlı...)»

«(Anlı şanlı emekçiler olsunlar...)»

«(Güvenmesin üç kuruş aylığına!..)»

«(Erdirmeğe çalışırız aklını, üzülme...)»

«(Norten de günden güne gelişiyor bak...)»

«Haggaten güzel olmuş soğanlı nohut!» dedi Ahmet, sildi ağzını.

«(Eh işte nurtopu gibi kız sana, kafanı işlet!..)»

«(Bizim çoğumuzun ayağı yerden kesik ay Kemâlo! Anlar mı bu konuştuklarımızı Ahmet efendi?)»

«(Eeeeeh, anlar anlar, anlamazsa... bizim de kokmuş kızımız yok ede'm!.. Bitli baklanın kör alıcısı çıkar. Çıkar elbet Norten'in de bir isteklisi...)»

«(Günler nelere gebe kimbilir...)»

Kemâle çekilip bir sigara yaktı. Birer tane de Ahmet'le bana attı.

«Eeee, anlat bakalım Ahmet yeğen, ne var ne yok Keller bucağında?..»

«Valla Keller'de iyilik güzellik de, üç yabancı gördüm. Dolanıyorlardı alan'da. Yanlarında Hassalı dürzüsü vardı. Geçip gittiler sokaktan...»

Paltosunu omzuna alıp fırladı Kemâlo:

«Şimdi anlarım kimdirler? Siz oturun...»

Elektrik fenerini de aldı eline.

Nurten süpürdü yeri.

Çıkınlar içinden çıkın çıkardı, biraz kahve buldu Melika yenge.

«Al bişir şunu Norten!» dedi. Sonra bana döndü: «Yerlisi haşa huzurdan bir halt edemez de yabancılardan kendinizi sakının ede'm!»

«Yerlisi yabancısı, dostun dost, hasmın hasım!» dedi Ahmet. «Bilirlerse biz bugün bize hasım olanların da kurtuluşuna çalışıyoruz...»

«Nurten! Kahveler az şekerli olsun e mi?»

«Az şekerli yap kızım!..» dedi Melika yenge.

Kahveleri içiyorduk. Kemâlo kapıyı açıp girdi. On dakika olmamıştı gideli. Ardından Fevzi'yle Mehmet Terdi geldiler. Selâm verip oturdular. Melika yenge cezveyi doldurup yeniden sürdü. Sordu: «Kahveleriniz nasıl olsun?»

«Az şekerli...»
«Az şekerli...» } dediler aynı anda.

«Ne yaptınız, anladınız mı?» Sordu Ahmet.

«Anladık!» dedi Kemâlo «Haltanlı yanından gelmiş üç kişi. Belki Hassalı getirdi...»

«Gelsinler!.. Getirsin!..» dedi Mehmet Terdi. Elini vurdu kıçındaki şişliğin üstüne. «Ben abdaslandım...» Ekledi: «Verdim mermileri ağzına...»

Fevzi de vurdu kıçındaki şişliğin üstüne: «Ben de abdaslandım! Ben de verdim mermileri ağzına... Çıkın dolaşın ser bes serbes...»

Gözleri yaşardı Kemâlo'nun. «Yalnızlık gibi zabun var mı? Eskiden de dolaşırdık ama titrerdik. Şimdi kırk bin kere maşşallah, yani haggaten maşşallah diyorum, dallı kolluyuz! Abdaslı abdaslı arkadaşlar ikişer yanımızda...»

«Daha da dallı kollu olacağız Kemâlo!» dedim, Ahmet'e baktım.

Ahmet, gözlerini dolaştırdı Nurten'in üzerinde. Melika yengeye geçti. «Olacağız işallah!..» dedi usulca...

«Gene de horsunmayın hasımlarınızı!» dedi Melika yenge.

«Onlar da bizi horsunlamasınlar!» dedi Kemâlo.

«Ezmeyin kimseyi! Amma ezdirmeyiz de kendimizi! Kendi arkadaşlarımızı! Bunlar sürüldüler buraya, babalarının hayrına sürülmediler...» dedi Fevzi.

«Yoksullar için sürüldüler...» dedi Mehmet Terdi.

Çok hoşlandı, mutlandı Kemâlo: «Yarın akşama başka yere söz vermeyin! Bize buyuracaksınız, Arap aşı yapıyoruz...»

Melika yenge de dolu doluydu:

«Çorbasını büyük tencerede kaynatırım. Çok dökerim hamurunu. Nerdenk ekşisi de bulacak Kemâlo! Çokaşır yeriz...»

«Hırtıl Memogil'de vardır, alır gelirim. Yoksa bulurum beş altı baş limon canım! Kalmayız ekşisiz...»

Kahvelerini içtiler. «Şimdi hep birlikte kalkacağız, Tokuşun Kahve'de oturup birer çay içeceğiz. Sonra getireceğiz sizi evinize...»

Birer daha vurdular ellerini tabancalarının üstüne.

Kalktık.

1975

SOĞANLAR ÇÜRÜDÜ

Ben o yıl tüm işsiz kaldım. Particilik yüzünden İsmet Paşa'ya ağır söyledim diye Antep cezaevinde on bir ay yatınca düzenim dağıldı. Birkaç parça tarlayı motora ektireyim dedim, ona da param yok. Kızlar gelin olacak. Oğlanın biri askere gidecek. Biri askerliğini yapıp gelmiş, evlenecek. Karının üstünde başında bir şey kalmamış. Varıp kahveye oturamıyorum, bir arkadaş gelir izzet ikram edemem diye korkuyorum. Ne yapayım, ne edeyim? düşüne düşüne sabahlar da oluyor, ben de oluyorum. Karadeniz'de gemilerim batmış gibi tasadayım; dudaklarım yarılıyor. Eti, sebzeyi geç, eve ekmek almak bile sorun oluyor...

O sıralar herkeste bir maden sevdası var. Amerikanlar İskenderun limanından alıyorlar. Sen bir ocak bulur işletirsen, limana kadar taşımayı da üstlenirsen, paraya boğuluyorsun. Marşal kredileri su gibi. Demokrat Partili olduğum için bana da vereceklerine inancım tam. Çıktım dağlara, ovalara, höyüklere, Kerem gibi yeldim, maden aradım. Babadan kalma, karıdan gelme dört beş parça tarlayı sattım. Kredi almama yardım edecek bir torpil buldum. Birkaç ocak açtırdım. Ama dipli köklü sonuçlara varamadım. İyice anladım ki maden işinden de bize ekmek yok.

Bir gece yatağın içinde iki sağa, üç sola, bazen yüzaşağı, bazen yüzyukarı ağıp dönerken ne yapacağımı buldum. Soğan; bildiğin kabuklu soğan altıya çıktı! Bakkallar beş buçuğa inmiyor. Halkın çoğunluğu yoksul, limonun teki de seksen doksan! Pazarlarda «Doktor! Doktor!..» diye çığrınarak satıyorlar soğanı! Soğan gibisi yok! Yemedin mi bütün kış burnun akıyor. Küt küt küt öksürüyorsun. Ardından da kan tüküre tüküre, yatağa! Doktor, iğne, ilâç, ateş bahası. Bu bilgileri de nereden biliyorum? Radyo söylüyor. Sabahları böyle yayınlar var, düğmesini çevirip kulak veriyorum.

Soğanın, bu kadar yararlı, hem de vitamin küpü olduğu için altı liraya kadar çıkması benim kafayı çalıştırdı. Dedim: «Ulan bre harabe, ne duruyorsun? Bırak şu madencilik gibi çıkmaz işleri! Soğan ek! Kredi diye aldığın beş on kuruşu temelli sıfır etmeden, git Kömürler'den bir tarla kirala. Maraş yanlarından kıska (tohum) getir. Ver bir motora sürdür. Tut biraz kadın kız, ektir. Paydos çek irezilliğe bre deli!.. Senin tabanın köylü. Köylünün madenle, makineyle adam olmuşu var mı? Bugünkü adımızın bucak olduğuna bakma, dünkü adımız Keller, gene öyleyiz...»

Neyse, kalkıp elimi yüzümü yudum ben. Atadan dededen sürüp gelen tarhana çorbamızı içtim. Oğula uşağa, hem de çilekeş karıya, «Az daha sabredin bakalım, inşaallah koca Allah bir yerlerden bir kapı açar, kurtuluruz...» diye bir de öğüt çekip çıktım çarşıya. O değillikten birkaç arkadaşa soğan konusunu açtım. Bakalım düşündüğümün eksiği, yanlışı var mı? Soğan ekmeye kalksam bir ekmek bulabilir miyim? Kime sordumsa, dedi, «Soğanın sermayesi ne? Aman ek, hemen ek! Kıska'nın kilosu şu, toprağın icarı bu. Bir dönüme şu kadar ekilir. Bir kadının gündeliği bu. Sürmesi şu, çapması bu. Sulaması felân. Bir dönüm şu kadar verir. Kırk dönüm bu kadar olur. Ne kadar yatırmış oluyorsun? Yedi bin, sekiz bin. Dokuz de sen ona. Hatta on de. Kilosunu da altıdan değil, beşten sat...»

Ohoooo, bizim hesapça doksan, yüz bin kazanıyorum ben. Hiç fena değil! Fıstık gibi bir sermaye! Hangi işi yaparsan yap ondan sonra... Aklım kılıma karıştı. Neresinden başlayacağımı şaşırdım.

Dedim, «Önce Kömürler'e gideyim. Geniş topraklı dürzülerden birini bulup kırk elli dönüm toprak tutayım...» Gittim Kömürler'e.

Göcen Mustafa'yı tanırım az çok. Partide gücümüz iyiyken biraz işine yaramıştım.

«Selââm!..»

«Aleykümselâm...»

Dedim, «Arkadaş, böyle böyle, bize biraz toprak! Ben so-

ğan ekmeye karar verdim. Nasıl olsa hepsini ekemiyorsun. Haydi bakalım...»

«Valla ede'm!» dedi, «Senden gattiyen toprak esirgemem! Kiralayacaksın, ekip dikeceksin. Yalnız soğanın toprağa bir zararı olmaz mı? Yani o kadar çok ekince, börtü böcek getirip ötenki ekinlere zarar vermez mi? Hemi de çok zarplı olursa toprağın gücünü kırmaz mı?»

«Bilmediğinden böyle konuşuyorsun Göcen ağa!» dedim. «Çevirip düğmesini hiç radyo dinlemiyor musun? İnsana bu kadar yarayışlı bir gıdanın toprağa zararı olur mu?..»

«Bildiğimden değil canım, soruyorum.»

«Bir de Tarımcı Talip Beye danış istersen...»

«Yok canım, gerek yok...»

«İstersen senet sepet yapalım...»

«Söz yetmez mi? Tanıdığım arkadaşsın.»

«İcarını da tabiî, soğanı satınca alırsın?»

«Hay hay! Yalnız hiç olmazsa beş yüz, bin pey sürsen, töre gereği iyolur, alıp verdiğimizi biliriz...»

«Hay hay!..» dedim. «Üzerimde yok ama bir beş yüzlük bulup geleyim. Tarlayı göster sen...»

Elini kıçına koyup yürüdü önümden. Kılçanlı Höyüğü'nün oradan kırk dönümü aşkın bir yer gösterdi ki haggaten gözel toprak. Etli, dipli. Soğan ek, turp ek, adam ek... Ellerimizi tokalaşıp ayrıldık biz.

Oradan gelip geçiverdim, «Maraş'ın, Elâzığ'ın nerelerinde kıska var? Bir kamyon oralara kaça gider? Kaç ton yükler?» Efendime söyleyim, «Kimin motoruna sürdürebiliriz höyüğün orayı?»

Bayatlı Osman'ın kamyonuna anlaştık. Parasının yarısını peşin alıp, yarısını güze duruverecek. Maden kredisinin kalan batanını kuşağıma koyup tut ettim Maraş'a... Maraş'tan sorduk soruşturduk. «Kıska yok, olanı sattık!..» Tut ettik Adıyaman, Besni, Gölbaşı, Malatya. «Yok!.. Sattık!..» Tut ettik Elâzığ...

Fakat Elâzığ'a varmadan, Hankendi köyünde kulliyetli kıska bulunduğu haberini aldık, indik oraya. Dedik: «Biz böyle

bir iş için geldik. Haydin açın bakalım ambarlarınızın ağzını. Paramız peşin. Kamyonumuz böyük...» Al aşağı, vur yokarı, yedi ton kıska yükledik biz. Gidiş geliş iki güne mal oldu. Toprağımız da hazır değil daha. Kömürler'de Göcen Mustafa'nın ot damının altına boşalttık malı. Tahtayla tokuçla çevresini kapattık. Ondan sonra motor bulduk, tarlayı bir kat sürdürdük. On gün kadar geçti, bir kaç daha sürdürüp sürgülettik. Arıklarını felân açtırdık. Evde ne kadar işe yarar insan varsa kaldırdım. Kırk kadar da kadın tutup dokuzar lira gündelikle ektiriverdim...

Kolay iş değil, dört gün uğraştık. Kaşığı sokup elle birer birer bırakıyorsun. Örtüyorsun üstünü. Günde birer teneke halva yedirdim avratlara ki kuru ekmek, kuru pilav olmaz deyi. Hepsini bir araya toplayıp bir de öğüt çektim: «Aman bacılarım, ekim dikim yaparken yellenmeyin! Soğanlar acı olur. Acı soğana da alıcı bulunmaz, kurban olayım...»

Ovada adımız ünleniyor: «Böyüük soğan tüccarı!.. Ünlüüüü soğan yetiştiricisi Adil Tanır!..» Bir yere varıyorum, «Ooooo gel bakalım!..» Birini görüyorum, «Ooooo dur bakalım!..» Soğanları da günde olmazsa günaşırı yokluyorum, tüm umudumuzu buna bağlamışız. Toprağı delip çıkmalarını gördüğüm gün dünyam şeneldi. Hoplaya zıplaya geldim eve. Bir yarımlık aldım. İlkokuldan İrfan hocayı sesledim, oturup kafa çektik şerefe. Günü geldi sulattık. Günü geldi çaptırdık. Otunu aldırdık, ayrığını yoldurduk. Diplerini doldurduk. Çağa çocuk bakar gibi baktık Göcen Mustafa'nın tarlasını ki soğanlar baş bağlasın.

Eeee, bağladılar da Allah için. Bazı arkadaşlar, hem de bakkallar dediler: «Daha fazla böyütme. Böyük soğan tutulmaz pazarda. Ne böyük, ne küçük, orta karar olmalı...»

Gene adam tutup çiğnettim ki kurusun. Hem de azcık daha baş bağlasın canım. Askeriye mutfaklarında, yatılı okul kazanlarında iyi gider...

Derkeeeen, söküm zamanı gelip dayandı. Önüme gelene soruyorum:

«Haberiniz var mı, soğan borsası nasıl bu yıl, biraz iyi mi?»

«İyi iyi!..» deyip savuyorlar beni.

Bir yandan da konu komşuya, eşe dosta soğan verici oluyorum, çünkü istiyorlar.

«Bu yıl soğana para vermeyiz canım, senden alırız, bizi de görürsün tabiî...» diyorlar.

Bu yüzden eşim dostum da çoğalıverdi tez zamanda.

Gene kadın kız tutup soğanları söktürdük. Ayıklattık, temizlettik. Yığdık bir tarlanın ortasına, alıcı gözlüyoruz. Fakat hiç, «Alırım arkadaş, kaç istiyorsun?» diyen çıkmıyor. Fiyatları soruyorum, kem küm ediyor sorduklarım.

Ankara, Istanbul yanlarındaki tanıdıklarıma mektuplar yazdım, zarfların içine pullar koydum. Hemen karşılıkları geldi ki durum pek parlak değil. Bir liradan felân konuşuyorlar. Hiç parlak değil. «Haydin canım, geçen yıl altı liraya çıkan mal, bu yıl bir liraya iner mi?» diyorum, dalga geçiyorlar benimlen...

Kendim kalkıp gezeyim dedim. Antakya, Kırıkhan, İskenderun, Payas, Dörtyol, Ceyhan, Osmaniye, beri yandan Antep, Maraş dolaştım, çoğu yerde bir lirayı da bulmuyorlar. Altmış, yetmiş kuruş... Ellli kuruşa kadar düşüyor...

«Ulaaan, bak şu işe! Ulan bu ne biçim kader, bu ne biçim kısmet? Ne demek bu? Kim bunu böyle düşürüyor? Bu ne biçim devlet, hökümet?..»

Fakat en sağlam yerini yırtsan fayda yok! Geçen yıl para etti diye Nevşehir, Kırşehir, Akşehir, Alaşehir, Eskişehir, Seydişehir, Viranşehir, Doğanşehir, nerde, ne kadar açıkgöz varsa tümcek soğan ekmişler. Orduya on yıl yetecek soğanı bir yılda üretmişler. Daha doğrusu üretmişiz elbirliğiyle. Eee, kim yiyecek bu kadarını, kim tüketecek, kime satacaksın Adil Tanır ağa? Yunan'a satsan Yunan almaz, Bulgar'a satsan onun kendi soğanı vardır. Suriye sınırı dersen kapalı. Şam'a kadar taşımak pahalı.

Kaldı bizim soğanlar elimizde! Her bireri Kılçanlı Höyüğü'nden böyük beş tepe. Yükle kamyonlara çektir, nereye çektireceksin? Göcen ağa yer vermiyor, tarla verdiğine bin pişman. Kendi yerim yok. Evimin önüne taşıyayım desem bir

kamyon zor alır. Bende var en az yüz kamyon soğan. Yanıyorum! Zehir yutmuş it gibi titreye titreye, bir o yana, bir bu yana koşuyorum, yok alıcı! Var, kelepire istiyor. Hem de, «Yarım kamyon kadar...» diyor. «Bir at arabası kadar...» diyor. «Yirmi kilo...», «On kilo...» diyor. Yirmi kilo, on kilo satmaylan bu soğan biter mi? Kilosundan elli kuruş almaylan bunca borç kapanır mı?

Aklımı oynatacak hallere geldim. Yatıyorum yatağa, dön koçum dön, boyna dönüyorum, eskisinden bin beter! Alt kirpiğim üst kirpiğime değmiyor. Bir çıkar yolcuk bulamıyorum. Bir gece ilk horozlar öterken kararımı verdim; «Getireyim kasabanın ortasına yığayım üst üste. On lira verip Belediyenin sesdağıltanından bir yayım yaptırayım, "isteyen istediği kadar alıp götürebilir, on lira, duyduk duymadık demeyin!.."»

Yaptım bu dediğimi. Beş on kişi geldi, birer sepet doldurup gittiler, ama tükenecek değil ki! Dağ gibi duruyor alanın üstünde! Başını bekleye bekleye usandım. Ondan keri de, «Baka baka verem mi olayım?» dedim, varmayıverdim yanına! Günlerce orada yığılı durdu emeklerim, umutlarım...

Belediye Başkanı olan arkadaşımız da habire haber yolluyor: «Kaldır şunları ortadan!..» Çok kötü bir durumun ortasında kaldım. «Yahu arkadaşlar, alın şu soğanları, öyleliğine alın, para vermeden alın...» Dönüp bakan yok. Derken yağmurlar da başladı mı? Ölüyorum. «Kimse alıcı olmadı, kendi soğanımı kendim bari alayım...» dedim, bir at arabasıyla üç araba kadar evin taktuk odasına taşıdım... Üst yanı, boyuyla, boylamıyla eridi, çürüdü gitti alanın ortasında. Belediye bana 100 lira ceza kesti, onu da verdim, ama borçların kalanı boynumda asılı duruyor, hâlâ duruyor!..

Öyle de gözel soğanlar ki! Bir tek desen acısı yok. Sabah kendin ye, öğleyin dostuna yedir, akşam da düşmanına sun; birinci gıda! Ama tek alıcısı yok, tek, bir tek!

Ankara, İstanbul'daki arkadaşlarıma, Nusaybin'deki eski tren şefine, Antep'deki cezaevi arkadaşlarıma birer sandık yapayım, vereyim trene, armağanım olsun, yiyip içip beni ansınlar diye düşündüm, çünkü yapacak başka şey kalmadı. Dene-

mek için 30 kiloluk bir sandık götürdüm istasyona, 147.— lira navlum istemesinler mi?

«Aman etmeyin, tutmayın, on beş liralık mala bunca navlum olur mu?» felân dedim. Bana ellerindeki cetvelleri gösterdiler: «Ticaret eşyasıdır, böyle gider...» dediler.

Müfettiş Cemil Çakır bey buradaydı, çıkıp yakındım. Biraz indirtti.

«Haydi doksan lira yatır, götürelim!..» dediler.

«Otuz kilo kuru soğan, navlumu doksan lira, iyi valla!» deyip bundan da kaldım. Yok başka bir çare. Kış da çöktü iyice. Sabah akşam soğan yiyoruz. Gömüp yiyoruz, közleyip yiyoruz, bir türlü bitmiyor.

Akşamları ilkokulun, ortaokulun bekâr öğretmenlerinin kaldığı eve gidiyorum. Bir onlar dinliyorlar derdimi, avutucu iki söz söylüyorlar. Giderken yanıma bir sepet soğan alıyorum. «Gömün de birlikte yiyelim arkadaşlar!..» diyorum. Onların da odunu yok ki külleri kömürleri olsun. Kalkıp lokantaya gidiyoruz. Ridvan ustaya veriyoruz, «Göm şunları anaan ataan hayrına!..» Gömüp getiriyor eğrile eğrile. Kaz eti gibi yumuşak oluyor gömüğü. Yumuşak, tatlı. Tuzlayıp yiyoruz. Öğüyoruz kendi soğanlarımızı, haggaten çok nezzetli! Ne kadar öğsek, bağırsak fayda yok. Elde kalanlar kaldı, çürüyenler çürüdü...

Emek emek, dağ gibi soğan yetiştirdik. Bir önceki yılın bahasına havaslanıp herkesin soğan ekmesi yüzünden battık biz.

Arkadaşların birazı, «Bu yıl para etmedi diye gelecek yıl kimse ekmez, gel sen bir daha ek, zararını tüm çıkartırsın, hatta kâr edersin!» diye beni yüreklendirecek oldu. Ama hani para, hani kamyon, hani traktör, kime gideriz de, «Duruverin arkadaşlar!» deriz? Duruverenlere borcumuzu ödeyemedik ki!

Yani koca ovaya, hem de tüm çevreye kötü bir nam salıp şan olduk. Şimdi gülünçlü bir iş olsa, «Fevzipaşalı Adil Tanır'ın soğan ektiği gibi...» felân diye konuşurlar.

1974

KOMŞU GELİNİ

Gecenin birine geliyordu. Bekçiler düdüklerini karşılıklı öttürüyorlardı. Hasan, avlu duvarının dibine gelip bekledi. Köpek hırr hırr ediyordu. Belindeki ekmeği parçalayıp attı. «Mori! Mori!..» dedi, girdi avluya. Ayaklarına, dizlerine sürünüyordu köpek. Arada gene hır etmek istiyordu. Okşadı Hasan: «Uslu dur bak, zehirlerim Allahıma!» dedi.

Kevser, kara donunu taktı ayağına. Irbık aldı. Ayakyoluna çıkar gibi yapacaktı. Eltisi yorulmuştu gündüzden. Kaynanası, kaynatası ayrı odada yatıyorlardı. Ezana kadar vakitleri olacaktı Hasan'la. Sabah ezanına kadar...

Her yanları yanıyordu, her yanları istiyordu Hasan'ı. Uyumuş, uyanmıştı, bekliyordu. Hasan da gelmişti işte. Biraz daha gelmese, geçerdi canı belki. Telâştan giysi selesini devirdi. İki yaşındaki kızının üstü açılmıştı, örttü.

Ay aydınlığı vardı dışarda. Az sonra dağı dolanıp geçecekti Dolunay. Dere inceden harlıyordu. Yukarılardan serin bir yel, gündüzden ısınmış toprağı yalayıp geçiyordu. Evler, evlerde insanlar, belki bütün kasaba uyuyordu. Belki üçü beşi uyanıktı, kimbilir.

Kimseyi takacak, düşünecek hali kalmamıştı Kevser'in. İstiyordu, yana yana istiyordu Hasan'ı.

Usulca yürüdü evin hayatından. Merdivenin siperliğine geldi. Tahta kola tutunarak yürüdü. Vişnenin dibindeydi Hasan. Koltuğunun altındaki battaniyeleri sıkıp koştu. Ağaçların gölgesinden geçti. Bir anda yetişti vişneye. Koydu yere battaniyeleri. Çöktü. Dizlerinden tuttu Hasan'ın. O da çöktü. Doladılar kollarını birbirine. Başörtülüydü Kevser. Sadece gözlerini, yanaklarını, dudaklarını öpebiliyordu Hasan. Sevişir gibi değil, göreşir gibi saldırıyorlardı birbirlerine.

Kara, sırım bir delikanlıydı Hasan. Güreşe çıksa alır yürürdü. Boylu bosluydu. Kuzören'de madende çalışıyordu. Cu-

martesi akşamları geliyor pazartesi tan atarken çıkıp gidiyordu. Askerliğini yapıp gelmişti. Bekârdı. Yoksulluğun gözü çıksa, bir daha kimseyi bulamasa! Evlenemiyordu. Evleneceği kızları varsıllar alıyordu. Sevişemeden geçiyordu gençliği. Kevser, ilâç gibi geldi önüne. Ne kadar sağlıklı, hem de ateşliydi! Her halde sevmiyordu Muharrem'i. Hayır, sevmiyordu! Boyu boyundan kısa. Karı kocalık ilişkilerinde ivecen. Keyfine bakıp geçiyordu. Ne öpme biliyordu, ne koklama. Ne oynama, ne okşama. Dükkânda oturuyordu akşamlara kadar. Para düşünüyordu. Babası öyle alıştırmıştı küçükten. Ava gidiyordu hafta sonları. Sık sık da Istanbul'a, mal getirmeye. Bazen on günde, bazen iki haftada dönüyordu. Hiç özlemiyordu. Gelmesi yaklaşınca ürperiyordu. İstemiş de mi varmıştı? Sormamışlardı bile! Pamuklar'ın oğluydu. Tepilecek kısmet değildi anasına babasına göre. Bir evin tek oğluydu. Bacıları vardı, evlenip gitmişlerdi. Kaynanası, kaynatası, bir gitmişler, bir daha gideceklerdi Hicaz'a. Birer daha «hacıbey», «hacıhanım» olacaklardı. Namazlarında, oruçlarında son derece düzenliydiler. Bastırıyorlardı Kevser de kılsın, Kevser de tutsun. Eh, tutuyordu, kılıyordu o da. Ama Allah var, yetmiyordu bunlar. Kahkaha gibi bir güç fışkırıyordu içinden, taşıyordu. Sevdiği bir erkek olsaydı Muharrem, sabah başlasa, akşamlara kadar, akşam başlasa sabahlara kadar, usanmazdı sevişmekten. Öyle ateşli, istekliydi. Muharrem takır tukurun biriydi. Hasan olsaydı, ah Hasan...

«Hasanım, geldin mi?..»

Elini sürüp başörtüsünü sıyırdı.

«Geldim Kevserim, canım...»

Bir çocuğu olmuştu Muharrem'den. İki yaşındaydı. Kendi de belki Hasan'la aynı yaştaydı. Belki Hasan'dan iki yaş aşağı. Kevser, Kabaklı'dan gelmişti. Çocuklukları ayrı geçti. Kabaklı'dan iki mi, üç mü inmişti gelin olmadan. Pazara gelmişti kasabaya. Hasan'ı görmüş müydü? Nerdeee? Yüzlerce insan vardı, karayağız, esmer, kısa, uzun, uyuz, cılız, yiğit. Yüzlerce kadın, gelin, kız... Cinlerin düğünü gibiydi pazar. Kaynayıp duruyordu. Ve dükkânların önlerinde her köyden üçer be-

şer köylüyle doluydu ilçe. Üçetek kaftan giymişti kimi. Kiminin başı poçi'li, kimi agelli. Kalın kadifeler içinde kimi. Tâ kızlığından istiyordu Hasan gibi bir yiğidi. Sarıldığı zaman kemiklerini kütürdeten. Ama çıka çıka Muharrem uyuzu çıktı kaşığına. Çarkının demirleri kırıla felek! En başta senin ocağın bata varsıllık!

«Çok özledim Hasanım...»

«Haftalar ay gibi uzuyor Kevserim...»

Ota çimene oturmuşlardı. Elleri birbirine dolaşıyordu. Battaniyeler duruyordu dürülü.

«Dur! Dur, seninim geberesi horozlar ötenece...»

«Yarın gece de gelecem Kevserim...»

«Dur çıkarayım! Dur, şunları sereyim...»

«Bu gece doyamam, yarın da gelecem...»

«Serdim battaniyeleri, gel!..»

Yanıyordu ikisinin de bacakları. Dünya ne kadar güzeldi bu kısa dakikalarında gecenin! Yıldızlar görünüyordu vişnenin dallarında. Yukarlarda dağ hışırdıyordu. Kabaklı'nın dağları gibiydi oralar. Burda çukurda ölüyordu Kevser. «Ölüyorum susuzluktan gibi! Susuzluk olsa kolay. Açlık olsa kolay. Bu zor. Bu Hasanım... senin... senin... yokluğun... çook zor...»

Ne kadar tatlı tatlı öpüşüyordu Hasan. Ne kadar sıcak sıcak okşuyordu. Kevser de şaşıyordu, ne kadar uzun sürüyordu sevişmeleri! Yıllar sığıyordu dakikaların içine. Uzuyor uzuyordu titremeleri. Büyüyordu küçük mutluluklar. Yapışıp kalıyorlardı yere. Ter gibi bir şey sarılıyordu bellerine, bağırlarına. Battaniyeyi çekiyorlardı üstlerine. Kevser, ellerini gezdiriyordu omuzlarında, belinde sevgilisinin.

«Şahiniim...»

«Caniiimm...»

«Hasaniiimm...»

«Caniiimmm...»

«Datliimmmm...»

Sokaktan bekçiler geçiyordu. Ayak sesleri çirkin. Daha sıkı sarılıyorlardı. Hasan iyice yatıyordu Kevser'in göğsüne. Bi-

ribirlerinin kulaklarına söylüyorlardı. Tek hecesi kaçmıyordu sözlerinin...

«Yazı mı benimki?»
«İkimiz olsak ne iyi!..»
«Nasıl yazı Hasanım?..»
«Kalemine sıçtığımın kâtibi!..»
«Hasanım... al kaçır beni!..»
«Alayım bir tüfek... gidelim Afşin, Göksun, Elbistan...»
«Bulamazlar izimizi...»
«Değişelim adlarımızı...»
«Bırakayım döllerini evlerine!»
«Kendi çocuğumuz olsun...»
«Hiç istemiyorum döllerini!»
«Canım sevgilim!..»
«Zivt kuyularına düşmüşüm gibi, boğuluyorum...»
«Gelinim, gadınım, datlım!..»
«Bir günüm bilem ölüm!..»
«Garra domurcaklı gülüm!..»
«Garra Hasanım...»
«Datlııımm!..»
Elini omzuna vurdu Hasan'ın: «Bak ne diyorum?»
«Söyle canım!..»
«Acap var mı dünyada bizim gibi?»
«Çok vardır derim...»
«Birbirini bizim gadar seven?»
«Aklım kesmez, yokdir!..»
«Hasanım?..»

Kitlendikleri gibi duruyorlardı. Hâlâ bozulmadan sevişiyorlardı. Bekçi, kasabanın yukarı ucuna varmış, geliyordu. Mori de mızırdanıyordu. Yağa batmış gibiydi Hasan'ın bedeni battaniyenin altında. Kevser'in saçları dişlerine dolaşıktı. Duymuyordu köpeği, dereyi, dağların hışırtısını... Şam'a doğru Şam'a doğru uçaklar geçiyordu gökten. Duymuyorlardı motorların homurtusunu...

Yıldızlar kıpırdaşıyordu gökte. Tanın atacağı yerlerde yoktu daha kızartı. Dalmış, uyuyup kalmışlardı. Kimbilir ne ka-

dar sürmüştü gençlerinin tatlı uykusu. Yüreklerinin vuruşu birbirine uymuştu, belki bir yürek olmuştu ikisininki. Dünyanın en uyumlu vuruşlarıydı, tam üst üste. Ne kadar daldıklarını bilmiyorlardı. Ne kadar öyle kaldıklarını... Ama korkmadı Hasan. Alarmamıştı daha Keferdiz yanlarından ufuk. Kevser yeniden öpmeğe, okşamağa başladı.

«Yarın...»

«Yarın da gel Hasanım...»

«Gelecem Kevserim...»

«Bekletme uzun uzun...»

«Gündüzün... gelemem ki!»

«Görür domuzlar...»

«Gecede' gelirim...»

«El ayak çekilende, çağa çocuk yatanda... Bizim evin, mahallenin, kasabanın morukları yatanda gelirsin...»

Kır Feden ayakyoluna çıktı. Hem karpuzları yemiş yemişti akşamdan, tutamıyordu şimdi. Belki sürgün de olmuştu, ırbık elindeydi. Köpekleri de dikilip kalmıştı karşı sekide. Aydolanıp gitmişti, az boz yıldız aydınlığı vardı.

Hasan giyindi usulca. Kevser de battaniyeleri dürdü. Tuttular birbirlerinin ellerinden, öptüler birbirlerini. Bir türlü ayrılamıyorlardı. «Ne kadar datlıdır beraberliğimiz! Ne kadar iyiyiz ikimiz!..»

Hasan koştu. Duvarın alçak yerinden aştı usulca. Kevser de toparlanıp yürüdü. Merdivenden çıktı. Hayatın ak sıvasına vurdu karaltısı. Kır Feden görüyordu. Hacı Osman'ın karısıydı. Çok çok bilgisi vardı on yaşından beri! Hasan da ilkokulun aklığına düşmüştü. Gördü onu da. Çok çok itilmiş kalmıştı kendi arzuları! Doymamıştı dişiliği. Torunlarını bile kıskanıyordu. Hacı Osman hep başkalarından geçinmişti. Bakmamıştı bir yaştan sonra kimse yüzüne. Ne kadar gıcır gıcır olmuştu bilene bilene dişleri! En güçlü yorumlarını o yapardı gizli ilişkilerin. En çabuk dağılımını da o sağlardı gizli haberlerin. Geceleri bölük pörçüktü uykuları. Gözünü kulağını çok açardı...

Hasan'la Kevser gene buluştular ertesi gece. Seviştiler sıkı, sıcak. Kır Feden gözledi gene. Kuşkusu kalmamıştı. Ne

tatlıydı kimbilir uyumları, bunca denk, bunca istekli birbirlerine! Feden bir sefer bile tatmamıştı onca istediği halde? Çok kısıtlıydı yaşamı koca dünyada.

Sabahtan yürüdü Kır Feden. Bakkal Rıza'nın kocakarıya gitti. «Kabaklı'dan orosbu çıkar çıksa çıksa! Başka ne çıkacak? Anam, kocasını İstanbollara yollayıp... Mori köpeği ekmekleyip... anasını kaynatasını yatırıp... şuna bak! çağası da var iki yaşında!.. Eyi ki dünya başımıza yıkılmayi!.. Ar namus tertemiz!.. Kız olduk, gelin olduk, biz bilir miydik gençliğimizde? Çılbak Hasan'a da ne dersin ay bacım?»

Postacının karısına yürüdü:

«Suyun harlamadan akanı, insanın söylemeden bakanı! Ne messebi geniş herifler var dünyada? Tecaretse herkes sever tecaretini! Sen yapmadığına güven! Kızılbaşları, komünisleri kınarız, kızılbaş da komünis de yanımızda!.. Gece yarıyı geçtikten sonra, ay dolanıp dağı aşarken, koltuğunda dürülü battaniyelerlen iniyor da bahçaya, fişnenin dibine... kırığını bekliyor bu kızgın kancık! Kırığı da çılbak Hasan! Ya çılbak Hasan yaaa!.. Madende çalışıp geliyor daaaa!.. Vay guduruk Kevser vaaay!.. Dağlamalı apışını ki bir daha yapamayaa!..»

Yürüdü Duran Hafız'ınkine:

«Kızanısı gelmiş köpek gibi ay anam! Buğasak düve, haşa huzurdan, yanında bok yimiş! Gören sanır başını örtüp geziyor! Gören sanır herkeslerin arlısı bu! Geceler neler biliyor daha kimbilir? Kimlerlen neler neler bişiriyor da habarımız yok!..»

Bakkal Rıza'nınki, Postacı'nınki, Duran Hafız'ınki de kalkıp yürüdüler. Gelinlere, kızlara vardılar. Muharrem İstanbul'dan geldi. Oturdu dükkânına. Hafta dedi, gitti Antep'e. Eeee, Hasan da gelecekti madenden. Kevser uçuracaktı haberi. Eeee, gene mi çökeceklerdi vişnenin dibine, gene mi çaşacaklar tan yerleri alarana kadar? Kır Feden yürüdü dört eve, beş eve, on eve! «Gözleyiverin bu gece! Ay aşağı sallansın, gece yarıyı geçsin! Hasan gelir avlu duvarının dibinden. Kevser iner merdivenden, dalarlar bahçanın karanlığına!.. Gözleri görmese ayakları bulur, buluşur kör olasıcalar!..»

Bekçi Koreş'in karısı da duydu. «Günahını almayım amma bekçibaşı, Kevser kancığı düzişiy... Avratlar buni kesin söyliyler. Duran Hafız'ınki söyliy. Reyis Beyinki söyliy. "Gızılbaşlık, komünislik selbes mi?" deyiler. Muharrem gitmiş Antep'e, Hasan gelmiş madenden. Gözleyiver bakalım bu gece! Günahı vobalı deyenlerin boynuna. Ben görmedim, nerden görecem? Gece bekçisinin karısıyım amma bekçinin kendi değilim. Bekçi sensen...»

Koreş çöktü duvarın dibine. Kır Feden de bacanın gölgesinde siniyordu. Hasan yürüyüp geldi. Kevser hazırdı, inecekti. Koreş çok ivedi davrandı. Duvarın alçak yerinde ayağından aldı Hasan'ı. Aldı düşürdü. Bir boğuşma oldu. Aman, aman iyi ki böyle oldu! Kevser merdivenin başından döndü. Dönüp battaniyeleri attı yüklüğe. Birini kilimlerin üstüne koydu, birini yastıkların altına. Düdük sesleri çınlamağa başladı dışarlarda. Karı kız sesleri çoğaldı. Bağırış çığrış oldu. Hasan kıvranıyordu. Kıskaç gibiydi Kürt Koreş. Öttürdü düdüğünü. Bırakmıyordu kolunu, yakasını. Kavramıştı sımsıkı. Aydınlı Ramazan koşup geldi. O da bekçiydi. Öttürüyordu düdüğünü. Dere boyunun bütün köpekleri havladılar. Mori en önden havlıyordu. «Suç bastırır gibi havlar galan mor gancık!» dedi Kır Feden. Kevser'in kaynanası, kaynatası kalktılar. Kevser girdi yatağa, uyuyordu! İçi içine sığmıyordu. Eyvaaah ki! Neler çekiyordu Hasan! Neye yaradı eyvaaaah!.. Çanga manga oldu sokağın başı. Dünya uçmağa başladı. Hasan'ın dolayından. Ne kaçabilmişti, ne başka çareye varmıştı aklı. Kapandaki kurt gibi kalakalmıştı.

«Irz duşmanları azıttı diyorduk, kimse inanmıyordu!»

«Ar haya kalmiş mı ki millette?»

«Müslüman mahallesi değil ki burası!»

«Minaresiz köyler gibiyiz!»

«Karakol kapatır gider...»

«Komiser yatar...»

«Herkes namusunu kendi beklesin canım!»

Alıp götürdüler Hasan'ı, kapadılar Belediye'nin altına.

«Daalın kalabalık!..»

«Daaalın ganun var!»

«Daalın hökümet yapar terbiyesini!»

«Hökümetin terbiyesini kim yapsın?»

Dövdüler kapısını, anacığı ayaklandı. Kalktı babası. Kardeşi İbrahim yürüdü cevizin altından.

«İftiradır goçuma!»

«Başını kaldırıp bakmaz Hasanım!»

«Duşmanlıkları var ede'me...»

«Oğlum oradan geçiyormuştur...»

«Ummayız Pamuklar'ın gelini eksik iş dutsun!»

«Çocuğu çağası var, başörtülü bir hatun!»

«Aman, millette din iman yok, Meryem anamıza bilem iftira etmiş kör olasıcalar!..»

Sabah oldu, Hasan'ı ilçeye götürdüler. Bekçiler tutanak yazdırdı. Komutan ifade aldı. Savcıya yolladılar. «Ben...» diyor Hasan, «Uykum kaçtı, dolaşmaya çıktım! Ne çit, ne mit! Ben geçiyordum...»

Babası:

«Benim de namusum var dünyada, ben gızılbaş mıyım? Çıkmış mı sülâlemizden bir tek komünis? Gözünüzü açıp yönet bakın, biz komünis olacak kadar varsıl değiliz şükür!..»

Muharrem'i getirttiler: «Aslı varsa boşarım! Aslı yoksa nasıl bana iftira edebilirler? Anam babam başında. Avlumuz geniş evet! Bahçamız da var, doğru. Bahçamış olmayla, vişnemiz olmayla, Kabakçı'dan gelin getirmeyle, hemen... Bu millet Allaha da iftira eder... amanıııın!»

Kevser bir ağlamanın kulu oluyordu. Ayılıp bayılıyor, gene ağlıyordu: «Dünya ne zorumuş komşular! Eller herkesi kendi gibi mi biliyi? Kır Feden kendi kızlarını düşünsün! Bekçi Koreş kendi oğlunun boynuzlarının furduğu mertekleri bilsin. Hem bize, bizee, açtırmasınlar kutuyu, söyletmesinler kötüyü...»

Savcı tutuklattı Hasan'ı. Attılar cezaevine.

«Looo yegen! Gözel bi şey miydi bari gelin?»

«Looo, yapmadan yaptı dedirtir mi insan?»

«Madende çalışan adam, dükkâncının gelinine... Hem de

Kabakçı'danmış oğlum! Kabakçı'dan çıkar gelinlerin en boylusu, garrası!..»

«Abukat duttun mu abukaat?..»

«Kıy paraya, yoksa kurtulamazsın...»

«Savcıya, yargıca yidir...»

«Mal sat! Ak mal kara gün için...»

«Anaan altınlarını satsın, varısa...»

«Hem yoksulluk, hem hovardalık bir arada olmaz!»

«Hovardanın kuşağı dolu olacak: Dabanca, mermi, parra!..»

Hasan konuşmuyordu koğuşta. Tırnaklarını yiyordu. Bir yaprak haber yoktu Kevser'den. Avukatı kim tutardı ona? Tutardı iki bile. Avukatlar bulurlardı bir akıl.

Muharrem gelip gidip tekmeliyordu. Kevser ağlamaktan başka çare bilmiyordu. «Ne günahım var ay delii! Gördün mü gözünle? Anaan, babaan duymuşlar mı? Görmüşler mi? Kabakçı'dan geldik diye mi bunlar? Madem öyle, yollan beni babamgile, kardaşlarım götürüp derede kessinler! Neden benim adımı çıkarırlar, ne anlarlar? Neden bizi kıskanırlar? Hep Kır Feden orosbusundan. Hep Kürt Koreş'ten...» Sonra geçip Hasan'ı düşünüyordu: «Daşların üstüne attılarsa ne yapar aslanım?» Hemen dönüyordu düşüncesinden, eli kızgın demire değmiş gibi acıyla, korkuyla inliyordu...

Pamuklar Antep'ten avukat getirttiler. Namuslarını paklamak içindi. Hasangil de Hırtıl İzzet'i tuttular kasabadan. Dava vekiliydi ama her burgacı açar, her düğümü çözerdi. Yargıçları, yazmanları, özellikle başyazmanı iyi bilirdi. İki bine kestiler, bini peşin. Pamuklar da üç bin verdiler Gaziantep barosundan Sakıp Aktun'a. Eğer dava çürük çıkarsa, Pamuklar Bekçi Koreş'ten davacı olacaklardı. Çürüktü dava, cihan âlem biliyordu.

Hırtıl İzzet, Pamukları'n avukatıyla konuşmak için Antep'e gitti. «Gitsin!» dedi Pamukça. «Gideceği Antep, yiyeceği pekmez! Mınavık dürzü, gandıracak benim vekilimi aklı sıra! Benim vekilim basar mı yaş tahtaya? Hırtıl İzzet gibi su yutkunu yoktur cihanda! Amma benim vekilim de vekildir, üç binlik!»

Hırtıl İzzet dedi ki Antepli avukata: «Estafurullah estafurullah! Ne kırışmaya geldim, ne bir şeye! Haşa huzurdan bugüne kadar öyle bir bok yimedim! Başkadır arzum! Deyin ki müvekkilim Hasan, müvekkileniz Kevser geline gerçekten dolandı. Orosbuya çıkmayacak mı adı? Pamukça saygın adam, nasıl kalkacak bu kondurmanın altından? Boşamakla kurtulur mu? Adı pislendi bir kere, Arap sabunuyla yunsa paklanmaz. Onlar cahildir bilemezler. Küçük kasabalarda büyük dertler saklıdır. Deşilmez. Hem niçin deşelim? Kapatmak en iyi çare. Olduğunu değil, olmadığını ısbatlamalıyız. Birbirimize yardımcı olursak, bunun meslek onurumuza olduğu kadar, temsil ettiğimiz kimselere de çok yararı olacaktır, öyle değil mi sayın avukatım?»

Antepli avukatın parladı gözleri. Hiç oynamazdı sağ gözü, o da parladı: «Gereğini buna göre düşünelim, evet!» dedi. Kahve içtiler.

Hırtıl İzzet döndü, Pamukça'yla, hem de Muharrem'le konuştu dostça. «Eller iftira eder canım! Meryem anamıza iftira eden millettir buuu! İftira karası çıkmaz iki bin yıldır! Sizden safı yok mu dünyada? Niçin döküp saçıyorsunuz namusunuzu? Hasan yiğit, evet, bekâr evet, Kevser gelin de yiğit evet. Hattâââ, Muharrem bey oğlumuz da işine fazla düşkün! Doğru! Ama namusu temiz, biz de biliriz! Az çok köy sayılır kasabamız. Hayvan oruz vardır ahırlarımızda. Düvemiz, eşeğimiz, sıpamız. Ben Hasan'a söylerim, düzeltiriz ifadesini. Kurtulmak onun da işine gelir. Erkek adamdır, zarar etmez. Gelinin adını kurtaralım biz. Ben onların vekiliyim ama size de saygım var. Benim için önemli olan dostlarımın namusu. Dostlarımın namusu âdeta kendi namusumdur. Her ne kadar ülkemizde avukat adı kötüye çıkmışsa da, söylenenlerin hepsi yalandır. Atarlar sengi tarizi dırahtı meyvadar üzre. Size atarlar, bana atarlar. Hasan'a, Kevser geline atarlar...» Pamukça, bol köpüklü kahve yaptırdı, içtiler. Ayrılırken el sıkıştılar.

Hırtıl İzzet gitti, Hasan'la konuştu cezaevinde. İfadesini düzelttiler. İlk duruşmada söyleyecekti.

Duruşmayı da biraz erkene koydurdular. Yatıp durmasın uzun uzun. Antepli avukat da geldi.

Hasan kalktı ayağa. Adı soyadı, doğum yeri, tarihi, baba adı, adresi, işi... Soruldu... «O gün ben madenden geldim. Kahvenin önünde oturdum, istasyonu gezdim. «Toros» geçti. Eve gittim, yattım. Askerden geldim, iş bulamadım, evlenemedim, madene girdim, uykum kaçtı, ne olacak benim geleceğim? Ben de efendim, az çok okul okudum. Pamukça'nın evin önündeydim, şeytana uydum. Çünkü içerden ses geldi. Eşekler vardı, biliyordum. Sıpaları da vardı, şu boyda. Sıpalarının dişi olduğunu biliyordum. Anadolu'da bekâr kalan delikanlıların hali hep budur, siz de bilirsiniz efendim...»

Birden kızdı yargıç. «Küstaaah!» dedi, «Biz nerden bilelim, doğru konuş!..»

Hasan «doğru» konuştu: «Haşa huzurdan, ben Pamuklar'ın gelinine dolanmadım. Oradan geçerken sıpalarını aklımdan geçirdim, durdum, kendi kendime, girsem nasıl olur? dedim. Ama girmedim. Bekçi Koreş ayağımdan tuttu...»

Gereği düşünüldü. Hasan serbest bırakıldı. Sonra da beraat etti. Kevser aklandı. Hırtıl İzzet'in araya girmesiyle Bekçi Koreş de kurtuldu, iyi oldu. Ama Hasan'ın adı kaldı:

«Eşşekçi!..»

1974

MEVLÜT

Eğitim yerinde saat 12.00'ye geliyordu. Binbaşı Oktay yemek için eve gidecekti. Subayları getirip götüren otobüs Dış Nizamiye'de bekliyordu. Yarbay Osman'la Binbaşı Necdet geldiler yanına:

«Akşamüstü Doktor'un arabayla Kilis'e gidelim diyoruz, sen de gel!»

Kızı Nilgün'le oğlu Gökhan mızırdanıp duruyorlardı. Biri süet kumaş, biri kasetli teyp istiyordu. «(İyolur, Nurhayat'ın minik radyosunu da alırım!)» diye düşündü. Fakat çok istekli göstermedi kendini. «Biraz keyfsizim, başka bir gün gitsek olmaz mı?..» dedi.

«Haydi haydi! Yemekten sonra sivillerini al gel! Paydostan sonra gidiveriz buradan, akşamüstü!..» dediler.

Renault'su vardı Doktor'un. Bir saate koymazdı yolu. Hassa'nın altından kıvrılırlardı. Su gibi asfalt...

Yarbay Osman Istanbulluydu. Binbaşı Necdet'le hemşeriydiler, Bursalı. İlki, ortayı aynı okullarda okumuşlar, Kuleli'ye birlikte gitmişlerdi. Necdet İzmir'den kız almıştı. Oktay Bursa'dan evlenmişti.

Komşu kızıydı Oktay'ınki. Aklının ucuna gelmezdi Kalaycı İsmail'in kızını almak. Fakat şimdi kaynanası olan Hayriye teyze «şeytanın ard bacağı»ydı. Belki daha Nurhayat beşikteyken koymuştu kafasına. Adım adım hazırlayıp getirmiş, Kuleli biterken allem kallem başarıvermişti. Cadı derlerdi mahallede. O kadar değildi belki. Fakat kurdun dişisiydi. Nurhayat'ın büyüğünü de lise öğretmeni Selçuk'a yamamıştı.

Nurhayat güya enstitüde okuyordu, ama sevmiyordu dikiş nakış. Lise bitirip fakülte okumaktı ereği. Onun için habire kültür derslerine çalışıyordu. Dışardan girecekti lisenin sınavlarına. Kalaycı'nın karısı gelip gidip, «Allah işte, verdi

mi verir kulunun kursağına, Nurhayatım pek hevesli! Hukuk'a girmek istiyor! Baştan liseye vermek varmış! Babası tıkıverdi enstitüye! Zerre kadar sevmiyor! Saklı saklı çalışıyor derslerine! Ama kolay mı hocasız? Gözlerinin altı çöktü! Eriyip gidecek yavrum! Oktay, a teyzem, ara sıra gösteriver bari! Kuleli de lise okulu değil mi? Anlarsın aynı derslerden! Kapı komşuyuz şurda! Bir evin çocuğu sayılırsınız!..»

Oktay o zaman en çok Kuleli'de, öteki asker liselerinde okutulan dersleri hafife alanlara kızardı. Bir çeşit «cahillik» suçlaması yatardı bu konuşmaların altında.

«Vallaaa! Kuleli'de dersler daha ağır Hayriye teyze! Göstermeye gösteririm de, acaba seviyesine inebilir miyim Nurhayat'ın? Çünkü gerçekten ağır bizim dersler!..»

Önceleri oturma odasında çalışıyorlardı. Sonra kızların odasına geçtiler. Bir gün şurup, bir gün oralet, ardından börekler, çörekler... Bileğinin derisinde damarları mor mor atıyordu Nurhayat'ın... Tüylenmiş bir şeftaliydi... Diri... Kütürdek... On dokuzun fırtınaları içinde kama gibi bir teğmen adayıydı Oktay da! Kavurga bile kavurup getiriyordu Hayriye teyze, sevginin, sevdanın yolu mideden geçer diye.

Gözlerini devirip kızın şehlâ şehlâ bakması da hoşuna gidiyordu. Bazen biyoloji çalışırken kitabın yada defterin yüzüne o kadar eğiliyorlardı ki solukları birbirine karışıyordu. Bazen Oktay silgiyi kalemi alıp kendi çizmek istiyordu kesitleri. Eli elinin üstünde bir süre kalıyordu. Akım çarpmış gibi vuruyordu kanları. Sevgi denen şey nedir başka? El ele değince akmaz mı? İlk öpüşün ardından gelmez mi ilk sarılmalar?

Anası karı, Setbaşı'ndaki kardeşine gitmiş oluyordu ertesi gün. Nurhayat da yeni hamamdan gelmişti. Saçlarına toz konmamıştı daha. Giysilerinden sabun kokuları silinmemişti. Sosyete kızları gibi sutyen de takmıyordu. Bol bol yayılıyordu göğüsleri sarılırken. Oktay öyle istiyordu, sadece açıp gösterecekti bir sefer! Açtı, ama okşamasına engel olamadı. Eminee de bayılacak gibi oldu. Nerdeyse atıverecekti kendini yere. «Dur noolursun? Anam geliverir! Dur, yapma!..» Hıçkırdı son-

ra: «Kirletir bırakıverirsin!» Kapattı göğüslerini. Ağladı uzun uzun. «Anam seni bana ders göstersin diye aldı buraya, ama sen bunları açtın başıma! Temelli dağıldı kafam!..»

Asker adama yakışır mı kalleşlik? Zaten kardeşleri içinde de en adaletlisi, en hak yemezi, anasının deyimiyle en göğsü merhametliydi Oktay: «Ağlama bak, ağlama diyorum sana Nurhayat!..» dedi, avutmak için yanaklarına götürdü elini. Yanıyordu kızın yüzü. «Ben askerim! Asker adam, verdiği sözde durandır her şeyden önce! Seni seviyorum, hep seveceğim! Teğmen çıktım mı evleniriz...»

«Hüüü hü hü!.. Ühüüü ühü ühü!.. Şimdi böyle diyorsun, yarın annen, kardeşlerin çeler aklını! Nasıl inanayım? Hüüü hü hü!.. Ühü ühü hü!..»

«Şerefsizim Nurhayat!.. Bak, şerefsizim diyorum, sen bu sözün ne demek olduğunu bilmezsin...»

«Ama lise bitirme verip Hukuk'a girecektim ben...»

«İyi ya, ben de Akademi'ye giderim...»

«Arada yıllar var, soğursun!»

«Öyleyse gitmezsin Hukuk'a, ben de Akademi'ye gitmem. Evinin kadını olursun. Subaylığın parası iyi. Geçiniriz...»

«Ah bir parça güvenebilsem? Senin kadar iyimser olabilsem?»

Anasından yavuzdu, öyle biliyordu ki işini sağlama bağlamayı!

Necdet, «Sivillerini getir geliyorken!..» dedi yeniden.

Birden ayıktı: «Olur hemşerim...» dedi.

Patlıcan pişirmişti gene. En sevmediği yemek! Maaşı alıp getiriyor, iki yüz, üç yüz lirasını alıp üstünü bütünüyle bırakıyordu eline. Ama «Et pahalı, erzak pahalı!..» Sevmediği sebzelerle geçirtiyordu öğünleri. Bir de sofulaştıı! Sen su içerken bu içmez. Ayakta dikilirken içmez. İki kişi aynı anda içecekse bu içmez. Elini başına koymadan içmez... Oktay bilirdi, ninesi Hafız hanımdı bunun! Elbet sofu olacaktı, hiç olmazsa onun yarısı kadar. Halbuki babası, kalaycılıktan başka, mahallenin en usta şarapçısı, rakıcısı! Malatyalı Fahri'nin plaklarını kordu gramofona. Çekerdi akşamüstleri. Bursa bolluktu o zamanlar.

Sonra da oynak plaklardan kor, döktürü döktürü oynatırdı Aynur'u, İlknur'u, Zinnur'u... Nurhayat'ı da kaldırırdı sık sık... Allah İsmail'e hep kız evlâtlar vermişti, oğlu yoktu.

«Bu yaştan, bu baştan sonra karı boşamaya mı gidelim? Asker sözü verdik, hep seveceğiz dedik bir kere!» Şimdi azıcık hır çıksa evin içinde, hâlâ lise bitirme vereceğini, Hukuk'a gireceğini kor ortaya. Tabiî Oktay engel olmuştu, Oktay çevirmişti yolundan! Ders göstereceğim diye gelip evlerine, bileğini ellemişti, yanağına değmişti. Sonra çıkartıp oynamıştı göğüsleriyle. Yumuşayıverse, daha nikâh kıydırmadan koynuna girecekti, zor kurtulmuştu elinden. Yalan mı?»

Şimdi bir patlıcan yemeğine laf dokunduracak olsa, bunlar belki beş bininci sefer gelecekti ortaya. İyice aşınmıştı bu plak ama bıkmadan usanmadan çalıyordu kalaycının kızı. Tabiî çirkin sayılmazdı. Hatta güzeldi güzel olmaya. Şehvetliydi de. Sağlığı da bozulmamıştı çok şükür. Ama kalmamıştı kızlık günlerinin sevbeni'si. İdare ediyordu, bundan ötesi idare dünyasıydı. Nilgün şimdi anasının daha güzel bir kopyası gibi gelişiyordu. Okuyabilirse, yüksek öğrenim yapabilirse kafası kurtulur belki. Ama dünyada bir erkek öğrenciden, hatta öğretmenden ders aldırmazdı kızına. Sütten ağzı yanmışçasına üflerdi yoğurdu. Hatta Gökhan'ı da bırakmazdı hiç bir kızın yanına birlikte derse çalışsınlar. Ve asla razı olmazdı asker okullarından birine girmesine oğlunun. Mert oluyorlar. Yaşamdan geri kalıyorlar. Alta düşüyorlar, onur ve gurur yüzünden.

«Biraz da mevlüt şekeri al oralardan!» dedi Nurhayat. «Ödağacı falan oralarda bulunur, girmişken soruştur. Annenin mevlüdünü okutalım, senesi geliyor...»

7 temmmuzdu annesinin ölüm günü Oktay'ın. Yirmi günden fazla vardı. Aralarının biraz gergin olduğu günlerde böyle Oktay'dan yana tavırlar takınıp kırardı adamın direncini. Gene yaptı, mevlüt bahanesini buldu hemen. «Şerbetliği de ordan alsan iyolur!» Öfkesine kapılıp terslese gene eski plaklar çalacak. «Onu da sen al, bunu da sen al...» Kendisi kıdım kıdım harcasın paraları. Elmaların bile en ufağını alsın pazar-

dan! Pis cimri! «Oralardan al, burada bulunmuyor... İyi hazırlanıp camide okutalım. Eşimiz dostumuz çok, eve sığmayız...»

Para aldı Oktay. Sivillerin valizini aldı, çıktı. İki saat daha eğitim vardı. Bitirdiler mi giderlerdi.

Dünyanın en tokgözüydü Oktay: Kendinin hiç gözü yoktu kaçak eşyada. Ama çocuklar sıkıştırıp duruyorlardı işte. İlle kasetli teyp! İlle süet kumaş! Çocukların ne suçu var, çevre yamultuyor onları da. Anaları, ablaları, arkadaşları. Konuşmalar bunlar üstüne. İyice doluyorlar kulaklarından. Özengeç oluyorlar.

Hem bu eşyalar nasıl kaçak böyle? Kilis'te alâmet pasajlar yapılmış, çakmaktan saata, fincandan tepsiye, kumaştan sırçaya, her şey deste deste satılıyor. O şallar, o tüller, o masa örtüleri, o perdelikler, ipekliler... O Çin-Japon işleri... Pasajdan alırken serbes, Gâvurdağı'nı aşırıp götürürken kaçak! Düzgün işi mi kalmamış ki devletimizin!

Nilgün sarılıp öptü akşam: «Çok çalışıp sınıfımı bütünlemesiz geçicim! Söz veriyorum babacım...» Gökhan da, «En iyisi benim teyp olacak arkadaşlarımın arasında! Ne kadar Mahzuni, İhsani varsa doldurtucam! Bir kaset de Ruhi Su... Babacım, evimize konuk geldiğinde çalarız...»

«Bursa'ya mektup yazalım Oktaycım, hiç olmazsa Aynur ablam gelsin. Ben nasıl kalkarım bunca işin altından? Gelip yardım etsin! Böreği çöreği, şerbeti şurubu... Rezil olurum çevreye. İlknur'la Zinnur gelmezler belki, ama ablam gelir...»

«Tamam canım, yaz da gelsinler...» Mevlüt bir bahaneydi. Aynur ablası gelsin, oğlu gelsin! İlknur, Zinnur gelsinler! Kızlarını getirsinler! «Yalnız birini çağırmak olur mu? Ötekileri de çağır... usulen!»

«Usulen çağırırım da... gelmezler. Aynur ablama ısrarlı yazarım...»

«Yaz da gelsin...ler!» Hiç olmazsa bir sefer de onları götürmek gerekir Kilis'e. Onlara da kaçak eşya alınır oradan. Hiç olmazsa iki üç parçanın parasını bizim vermemiz gerekir. İyi iyi! Cambazoğlu'nun katırı, ne yüklersen götürü! «Yaz da gelsinler Nurhayatcım!..»

Ödağacını bulamamıştı o gün. Antakya'ya giden arkadaşlara ısmarladı, oradan buldurttu. Mevlüt şekerini de Antep' ten aldırttı. Yarbay Osman, «Tâ buradan şeker gitmez!» dedi. Necdet de Antep'te daha ucuz olduğunu söyledi. Gerekenlerin hepsini aldı böyle böyle. Yığdı eve.

Üçünde Aynur abla çıkıp geldi. İstasyona inip aldılar Toros'tan. Ertesi gün, «Camide okutmaktan vazgeçelim...» diye önerdi Nurhayat. Ne konuştuysa ablasıyla! Evde daha iyi olacaktı demek? Alt katta, Pınarbaşı Okulu müdürügil oturuyordu. İbrahim öğretmen dört yıl ilçenin Hanağzı köyünde çalışmıştı. Hanağzı Neşet Hafızı getirtseler olmaz mıydı? Kadriye Hanım kocasına söylerdi, o da haber gönderirdi köye, iki arkadaşını alır gelirdi Neşet Hafız, 7 temmuzda.

«İyi canım! Hafız bulma işini de bana yükleme de!..»

Aynur abla eli kolu sıvadı. Bir güzel temizledi evi. Sildi pakladı. Perdeleri yıkadı ütüledi. Örümcekleri aldı. Helâları, muslukları ovdu tuzruhuyla.

«Yalnız Oktay, hafızlardan gün alma işinde geç kalmışız! Yedisinde doluymuş adamlar. Eczacı Adaletgil'in mevlüdü varmış o gün. Sekizinde de Fevzipaşa'ya gideceklermiş. Bize ancak dokuzunda gelebilirlermiş. Ne yapalım? İki gün geç olsa bir ziyanı olur mu?»

Tam yatmağa çekildiklerinde soruyordu bunu. Pek ivecen, sevecendi sorarken. Yatıp iş gördüler ardından. Sonra banyo yakıp yıkandılar.

«Bir cevap vermedin, sakınca var mı?»

«Ne sakıncası? Neyi soruyorsun?»

«Yoksa kasabadan arayıp başka hafız mı bulalım, iki gün kaldı? Ama sanmam ki onlar da boş olsun. Dokuzuna ne dersin Oktaycım?»

«Valla, sofuluk sizin sülâlenin işi! Bunları ben fazla bilmem. Anamın ölümü yedisi. Ama dokuzunda okutsak da Allah kabul eder sanırım...»

«Tamam o zaman! Ben Kadriye Hanıma söylerim. O da kocasına söylesin. Bir zahmet haber salıversin köye, dokuzunda saat üçte gelsinler. Birer havlu alınıyor hafızlara. Yüzer

lira da para. Zarfların içine konulup... Komşu kadınları çağırırım... Sen de gelir dinlersin istersen...»

«Dinlerim tabiî... de, sıkılmaz mıyım onca kadının içinde? Sen bana vekil olsan? Benim anam, senin kaynanan. İlgilendiğin için ayrıca teşekkür ederim, tabiî. Sen olmasan ben unuturdum belki, ciddî söylüyorum, iyi ettin!..»

Cayır cayır yanıyordu Islahiye ovası 9 temmuzda. Aynur abla merdivenleri bir daha sildi sabahtan. Pencereleri açtı, akım karşılıklı girip çıkmağa başladı odalardan. Salonla sofa arasının kapısını da kaldırdılar, oturmağa yer olsun. Komşulardan iskemle, sandalye aldılar. Konuk odasının da kapısını açtılar güzelce.

Hafızlar çıkıp geldiler üçte. Onlar sandalyeye oturmuyorlardı. Minder koydular yere. Rahlelerini kitaplarıyla birlikte getirmişler. Ödağacını Aynur abla yaktı. Kadriye Hanım, başörtülü kadınlara, konuklara kahve sundu. Sonra «Allah adın zikredelim evvelâââ...» mevlüt başladı. «Hikâye-i Kesikbaş»ı anlattılar. Kâğıt külâhlara doldurulmuş şekerler, dinleyenlerin kucaklarına bırakıla bırakıla dağıtıldı. İlâhiler okunurken şerbetleri sundular. Âmine Hatun'dan doğan nurtopu büyüdü, peygamberlik verildi selâmlar, selâvatlarla. Çörekleri börekleri bisküvileri de çıkardılar. Issız dağların en kuytu yerlerindeki bir mağaradan geliyordu Neşet Hafızın sesi: «Merhaba ey âli sultan merhaba! Merhaba ey kânı irfan merhaba!.. Ey gönüller derdinin dermanı sen! Ey yaradılmışların sultanı sen!..» Kardeşinin oğlu Mustafa ile kasabalı Nurettin de Neşet Hafızı izliyorlardı. Üçü bir «takım» olup uyum gösteriyorlardı.

Mevlüdün bitimi hoş oldu. Hazreti Peygamberin ruhuna yeniden selâvat getirildi. Süleyman Çelebi'nin ruhu için de dua edildi. En sonunda okunan mevlüt. Bursalı Fahrettin oğlu İsmail'in ruhuna, kızı Nurhayat'la damadı Oktay'ın armağanı olarak adandı. Şükürlerle, teşekkürlerle uğurlandı komşular. Hafızlara birer havlu, birer zarf verildi. Birinde bir yüzlük, ikisinde birer ellilik vardı. Kadriye Hanım öyle uygun görmüştü sonradan. Aynur abla da görüşünü söyledi: «Havaya para saçmanın gereği yok! Bursa'da bile en iyi hafızlara yüzer lira ve-

rilir. Yardımcılarına ellişer çok uygun. Bursa'nın hafızları ki ünlüdür bilirsiniz. Zaten güzel sesli insanlar çıkarmakta birincidir şehrimiz, bunu da bilirsiniz...»

Oktay, mevlüdün 7 temmuz günü ölen anasının ruhu için değil de, 9 temmuz günü ölen kaynatası Kalaycı İsmail'in ruhu için okunduğunu, «Yedi temmuzda hafızlar doluymuş» gerekçesinin uydurma olduğunu ağustosun sonuna doğru öğrendi. O da bir rastlantı sonucu. Aynur abla gitmeğe hazırlanıyordu. «Epey oldu, gideyim artık! Babamın mevlüdünden altı gün önce gelmiştim. Enişteniz de yapayalnız kaldı, en iyisi gideyim...»

Anlamazlığa vurdu Oktay:

«Sahi! Dokuzunda ölmüştü değil mi kayınpederim?»

«Annenle yıl hesabı altı, gün hesabı iki gün araları var, evet, dokuzunda ölmüştü!..» diye açıklamasını tamamladı Aynur abla.

Karısının yüzüne baktı Oktay.

Hiç oralı görünmüyordu Nurhayat.

Düşündü adam: Ablasının önünde sahteciliğini yüzüne vursun muydu karısının? İkide bir sofuluk satıp, yıl on iki ay hacıleylek geçinip sonra da yılanı boyuyla yutmanın ne demek olduğunu sorsun muydu?..

Ama biliyordu olacağı... Ağlayıp sızlayacaktı gene. Bir babasının mevlüdünü okutmuş şunun şurasında, çok mu? Başka bir lüksü var mı? Öteki subay hanımları gibi ne kumar bilir, ne poker, ne bezik! Nurhayat bu hallere düşecek insan mıydı? Kaderin gözü kör olsun! Kör şeytan! Ne güzel lise bitirme verecekti, Hukuk'a yazılacaktı! Erkekler kendi kabahatlarını hiiiiç konuşmazlar zaten! «Ne güzel olurdu engel olmasaydın da yolumda gitseydim?.. Sonunu almak için horozlara kadar dırdır dinlemek gerekirdi... Sesini çıkarmadı Oktay. Yutsundu bakalım bunu da...

Yuttu. Ama bir daha da yedisi, dokuzu dedirtmedi, mevlüt sözü ettirmedi evin içinde. Çattı kaşlarını ki, gık diyemedi Nurhayat Hanım.

1974

FISTIKLARIN OLDUĞU YER

Tutturdular, «İlle gidek!..»

Taksi filan da getirmişler.

Buraya gelirken kırk sefer, «Her çağrılan yere gitme!» dediler bana. İki arada, bir derede kaldım. Dört kişiler. Kadirhan da aralarında. Hükümette çalışan bu arkadaşı yenilerde tanıdım. Ötekileri ilk görüyorum. «(Yanıma bir arkadaş alayım bari!)» dedim içimden.

«De haydi bekletme!.. Atla gidek!..»

«Ahmet'i de alalım...» diye mırıldandım.

«Ne yapacaksın kalabalığı yahu? Kendi kendimize daha iyi eğleniriz. Hem araba alır mı altı kişiyi?..»

Şoför söze karıştı: «Yol fena değil. İdare ederiz...»

«(Hiç değilse Ahmet'i alayım yanıma!)» dedim. Fevzi'yle Mehmet görünürde yok.

«Şuraya biraz oturun, çay kahve için. Eve kadar varıp geleyim. Ahmet'i getireyim...»

Kesin söylediğim için, «Peki!..» demek zorunda kaldılar. PTT'nin yanına çektiler taksiyi. Kendileri de Demiryolu Kahvesi'nin önüne oturdular. Ateşo'yu çağırıp çaylarını kahvelerini söyledim, koştum eve.

Ahmet benim yatağa oturmuş saz çalıyordu. Kendi yatağına da arkadaşlarını oturtmuş. Güllü teyzem kapısının önünde yamalık yamıyor. Bekir ede'm ağzı açık uyuyor içerdeki sedirde.

«Kalk ede'm!» dedim Ahmet'e. Ötekilere de göz ettim: «Kusura bakmayın!..»

«Hayrola?» diye sordu Ahmet, sazı bırakıp.

«Kadirhangil geldi ilçeden. «Fıstıkların olduğu yere gidelim!" diyorlar. Yalnız gitmeyi içime sindiremedim!..»

«Nerdeymiş fıstıklar?»

«Keferdiz'in orda bir lokanta varmış...»

«Yol kıyısı lokantası, Allahın kırı!..»

«Kabul etmiş bulundum. Taksi getirmişler...»

Hemen anladı durumu. «Siz kusura bakmayın!» dedi arkadaşlarına. Sazı kılıfına koyup astı duvara. Ceketini giydi. Arkadaşlarını dar ivedi uğurladıktan sonra öte yana geçti: «Biz gidiyoruz Güllü teyzem, akşama geç gelirsek merağ etme!..» dedi.

Çıktık evden. Sordu giderken: «Sen bu Kadirhan'ı eskiden mi tanıyorsun?..»

«Yeni...» dedim. «Islahiye TÖS'te tanıştık. Bir ara Düziçi'nde okumuş. Sefa Bey'i filan tanıyor...»

«Hükümette çalışıyor değil mi?»

«Hükümette... yazıcıymış!»

«Bir şey olmaz olmaya da, tedbirli olmalısın. Yeni tanıdığın bir adam, "Haydi!" diyor, hemen kabul ediyorsun! Neyse, beraberiz...» Elini, kıçındaki şişliğin üstüne vurdu.

Yürüdük çarşının ortasından.

Bir de bu öğütlere katlanmak var! «Seni de yeni tanıdım be Ahmet! İnceldiği yerden kopsun, boşver!» dedim.

Öksürdü, alıngan alıngan baktı yüzüme: «Sen beni başkasıyla bir tutma bakalım!..» dedi.

Koluna girdim, «Boşver gene sen!..» dedim.

Vardık. Oturuyorlarmış. Fevzi de gelmiş. Gar Şefinin yardımcısı Zeki gelmiş. PTT Müdürü Ahmet çıkmış. Biz varınca Kadirhangil kalktılar hemen. Bağırıp gülüyorlar yüksek sesle. Kadirhan koluma girip taksiye doğru itti.

«Dur bir dakika!» dedim, kolumu kurtarıp Fevzi'ye sokuldum: «Belki Bıyıklarıgüzel Bekir gelecek Antakya'dan. Gelirse atlayın siz de gelin Keferdiz'e. Geçen arabalardan birini durdurun. Taşıt bol...»

«Bekir gelmese de gelirim, gerekirse...» dedi Fevzi.

Gar Şefinin yardımcısı öksürdü:

«Fıstıkların tazesinden ikram edin konuğa!..»

«Varını veren utanmaz!» dedi Kadirhan da.

Baktım Ahmet, Kargamışlı Şerif'in dükkândan geliyor. İki

şişe «Zahle» almış. Etiketindeki aslanın tırnakları görünüyor. Kaşla göz arasında nasıl gidip geldin?

Doluştuk arabaya. Arka ortaya oturdum. Kadirhan sağıma geçti. Teke gibi de kokuyor. Solumdaki arkadaşın adını ansımağa çalışıyorum. Verdiği sigarayı alırken, «Adım Hacı'ydı, belki unutmuşunuzdur!» dedi. Çok zekiydi. Ben de açık olmalıydım: «Unutmuştum gerçekten! Kusura bakmayın!..» dedim.

«Bir sürü gelen gidenin oluyor!» dedi Hacı, «Hepsi yeni tanış...»

«Bırak bu gevezeyi!» diye dürttü Kadirhan. «Keyfler nasıl? Yahu bir çıkıp gelmiyorsun! Dedik biz bari gidelim. Atalım arabaya, açılalım. Neşelensin, eğlensin. Kaç ay oldu sen geleli? Ne Antep'e gidiyorsun, ne Adana'ya! Öteki arkadaşları da tanıtayım yeniden: Sağdaki Şükrü, soldaki Ökkeş. Şoförümüz Murat... Ökkeş'in de, Şükrü'nün de hayat arkadaşları hasta üç aydır. Benimkinde zaten iş yok...»

Bir anda demiryolu altgeçidinin önüne gelip durduk. Buzdolabı yüklü bir kamyon var önümüzde. Onun da önünde tüccar eşyası yüklü başka bir kamyon. Ardımıza iki minibüs yanaştı hemen. Bir tünelin içinden geçeceğiz. Karakol çavuşu İrfan geldi yanımıza. Taksinin içine bakıp güldü:

«İyi eğlenceler!..»

Uzun, civan boyu var. Kara bıyıkları daha da uzamış.

«Eee, bekleyecek miyiz?» dedi Ahmet.

Şoför kırdı, bir açıklığa çıktık. İki üç dakika içinde bir fırsatını bulup fırladık ileri. İrfan çavuş elini salladı ardımızdan: «Güle güle!..»

«Dehşet sosyalisttir bu!» dedi Kadirhan. «Âlemde neler var...»

Fevzi'nin değirmenin, Çolçatı'nın ordan geçtik.

İki yanda ekinler dalgalanıyor. Kömürler Kavşağı anacık babacık günü. Yakında yapımı tamamlanacak olan yeni yol Bahçe ksabasından geçerek burada birleşecek. Yel gibi gidiyor taksimiz. Silip silip geçiyoruz önümüzdeki arabaları. Ardımızdaki camdan ikindi günü vuruyor.

«Maraş'tan aday olacağım! Sefa Bey'e bir mektup yazalım.

Genel Merkezdekileri görsün benim için... Söylesin Genel Merkezdekilere, üstüme kontenjan koymasınlar...»

«Bir işin olmasa bizi aramazdın!» dedi Ahmet.

«Yok, öyle değil! Zaten gelmek istiyorduk... Ama Sefa Bey gider söylerse bu işimiz de sağlamlaşır. Çok oy toplarım ben... Bir yazıcı parçası alt yanım ama çok tanırlar beni...»

«Şimdi fıstığın zamanı mı?»

«Fıstıklar ekilmedi daha!» dedi Hacı.

«Bizim fıstıklar her zaman yeşildir!» Güldü Kadirhan. «Öteygün bir uğradık. İki tane gelmiş yeni...»

Dolana dolana bir dağa vurdu yolumuz.

«Vali Çeşmesi'nin orda bir lokanta. Biraz kalabalık oluyor ama, tenhaldırız...»

«Millette para bol... Kaçakçılık kalkındırdı (!) buraları... Nereye varsan yeni fıstıklar... Ankara'da, Istanbul'da yoktur bu kadar körpesi...»

Ahmet, sağ camı açtı. Temiz bir rüzgâr doluyor içeri. Tek tük çamların, çalıların arasından geçiyoruz. Taşların dibi çiçek. Esans satan dükkânlar gibi kokuyor dışarlar.

«Ne pistir şimdi Ankara'nın havası, anasını...»

Şoför Murat sağa aldı arabayı. Salkım söğütlerin altındaki çeşmede başka bir taksiyi yıkıyorlar. Bir kızın elinde kesekâğıtları var. İçinde kırmızı erikler. Anasıyla babası dikiliyorlar. Kıyı bir yerde durdu bizim taksi. İndik. Ova ayağımızın altında. Örtülü'nün oralarda Karasu'yun küçük kolu parlıyor. Köyler birbirine yakın, küçük. Daha ötede duman içinde, belli belirsiz, silik dağlar, Pazarcık ovası... Bir arı iniltisi... Benzin, mazot kokusu kırıyor doğadan gelen kokuları... Bir dönümlük bir alan. Beton kaplamışlar. Taşları yıkaya yıkaya bir çay akıyor. Keferdiz köyü aşağıda. İki üç ev görünüyor kıyısından. Kırmızı entarili, kuşaklı kadınlar girip çıkıyor kapılardan...

Yol kıyısı lokantası yeni biçim bir yapı. Önü, yanı boydan boya cam. Bıyıklı, ön dişleri altın kaplama adamlar oturuyor masalarda. Nar çiçeği entarisiyle on sekizinde bir kız, gelip geçiyor, hayal gibi. Hacı'yla Ökkeş hemen dalıyorlar içeriye. Arkalarından Ahmet'le Şükrü... Dağların göğsündeki köylere

bakıyorum. Kadirhan koluma giriyor: «Maraş işte o yanda!» diyor, kolunu uzatıyor. «Göksun daha batıya düşer. Ağaçlıktır bizim dağlar. Buralar kel. Gel biz de girek... Hemi de biraz serbes ol canım!..»

Bazı arabalar kalkıyor, yenileri geliyor. Yokuşa yukarı uzayıp gidiyor yol. Yüklü kamyonlar, mazotla çalışan otobüsler yoğun arkaboru dumanı çıkarıyorlar. Aşağıda Keferdiz karakolunun solgun bayrağı dalgalanıyor.

Şükrü'yle Ahmet, kolkola çıkıp geldiler. Kadirhan'la göz kaş oynattılar karşılıklı. Şam'dan yada Halep'ten gelmişe benzer bir Arap karısı, elini önlüğüne silerek taraçaya çıktı. Bizden yana bakıyor. En az ellisinde. Azıcık yana çekildim. Kadirhan, Şükrü, Arap karısı fısıldaştılar.

Kadirhan kolumu yakaladı yeniden. İçeri, lokantaya doğru yürüdük. Kapının solunda kasada bir adam yeni planlardan çalıyor. O da Araba benziyor. Kadirhan çenesine sokuldu iyice. Arap karısı da gelip girdi aralarına. Üç adım kadar ayrı duruyordum. «Anlamam!» diyor Kadirhan. «O buranın çavuşuysa ben de bütün ilçenin mırmırıyım!» Sert yapıyor. Nar çiçeği entarili kız girip çıkıyor. Benli, karayağız, dolgun yüzlü. Entarisi kalçalarına, göğüslerine dar geliyor. İki masada ön dişleri altın kaplı, koç bıyıklı adamlar son rakılarını içiyorlar.

«Biraz müsade ederseniz olur!» diyor Arap karısı. «Köşeye bir masa hazırlarız... Biraz daha oturur, kalkar gider! Her zaman gelmezdi, aksilik bugün geldi!..»

Kasadaki de, «Avradını memleketine yollamış... Gider birazdan...» diyor.

Kadirhan: «Siz bizim masayı hazırlayın! Gitmezse ben varır söylerim! Gitmeyip ne yapacak?..»

Şükrü'ye göz ettim, gelip kolumu aldı.

«Kimmiş o, kimi konuşuyorlar?»

«Keferdiz'in çavuşu canım!.. Arka bahçeye bir masa kurdurmuş... Fıstıkların ikisini oturtmuş masaya... Bir şişe Zahle açtırmış, "Bu gece benim gecem!.." diyormuş...»

«Gider, gider, üzülmeyin...»

«Gitmezse toplarım yakasını...»

«Toplarsın ama, bizim işimiz her zaman onunla!.. Oturun, deminizi alakoyun... Gider birazdan...»

Kadirhan, Arap karısına sokuldu: «Onun komutanı her gün avcumun içinde! Ben korkmam ondan!» dedi sertçe.

«Ama bize kök söktürür burda...»

«Bolcana salata yapın! Fındık, fıstık, kuruyemiş çıkarın. Erik, yenidünya... Bizde Zahle var... Oturalım biraz...»

Dipteki camlı kapıya bir karton asmışlar. «WC» okunuyor. Dibine kurdular masamızı. Hemen çekti Kadirhan hepimizi. Kendi gidip Arap karısıyla konuştu biraz daha. Bizden yana bakıp bakıp, «Biz öyle yoldan gelip geçen müşterilerden değiliz, bak! Bize özel muamele yapacaksın, yaptıracaksın bu gece...»

Arap karısı, «Orasını bana bırakın! Ama biraz sabırlı olacaksınız! Birazdan inlik cinlik olur. Kızlar da kafaları bulurlar, güzel bir gece olur...»

«Yeni gelenleri falan alma...»

«Almam...»

Kadirhan, büfenin yanındaki kapıdan arkaya geçti. Nar çiçeği entarili kız o yana girip çıkıyordu. Ön dişleri altın kaplama, koç bıyıklı adamlar da o yana girip çıkıyorlardı.Kadirhan gitti, dönmedi bir süre. Arap karısı yanımızdaki masaya geldi: «Daha görüşecek var mı?» sordu bıyıklı adamlara. «Sen görüştün, sen görüştün, sen?.. Sen kaldın. Görüşecek misin?»

«İznin olursa tabiî!..» dedi koç bıyıklı.

«Hazır ol, sıra senin!..»

Sonra bizim masaya geldi: «Ne yapayım kuzularım?» dedi özür diler gibi. «Hepi topu üç fıstığım var. İkisini çekip aldı elimden. Oturttu masasına, öğlenden beri! Boyuna salata yeniletiyor. Kebap ısıttırıyor. Peynir istiyor. Bir tanesiyle bunca müşteriye nasıl cevap vereyim? Ama gidecek! İyice sarhoşladı zaten, gider... Yeni gelenleri de almam. Noolur kusuruma bakmayın! Ankara'dan gelen hanginiz?»

Hacı beni gösterdi. Kızıl bozul oldum.

«Fıstıklarım hoştur! Ankara'nınkiler filân ne? Hastalık mastalık, hiç korkmayın! Mis gibi kızlardır. Her seferinde al-

kollü suyla çalkama yaptırırım. Girerler çıkarlar, bakın oraya!..» Karton asılı kapıyı gösterdi.

Büfenin yanındaki kapı açıldı, nar çiçeği entarili kız çıkıp bize doğru yürüdü. Ayakları sağlam sağlam vuruyordu mozayik tabana. Bütün gözler üstünde toplanıyordu birden. Bizim masaya gelecek, tanıştırılacağız sandım, toparlandım hafif. Elindeki havluya benzer bir bez var, mendil gibi tutuyor. Bağıran bir esans sürmüş üstüne. Saçlarına «suprey» yaptırmış bu dağbaşında. Masamızı silip geçti. Camlı kapıyı açtı, «WC» yazan bölüme girdi. Arap karısı başını bize döndürdü yeniden:

«Biri bu!.. Ne umutlarla, ne meraklarla doğurup büyüttü anası! Ama güzel kız. Hem de çok terbiyeli. Davranışı dersen birinci. Zaten hepsi terbiyeli kızlarımın. "Aldığınız parayı helâl ettirin!" derim. Terbiyesizlerini bir hafta durutmam. Bindiriverim gelip geçen otobüslerden birine, Urfa, Mardin, savarım... Tâ Hatay'dan müşterim gelir. Soğukoluk'u beğenmeyip bura gelenler vardır inanın. Kibar adamlardır çoğu. Terbiyesizleri başıma toplayıp ne edeyim?»

Kadirhan çıkıp geldi: «Yaktım bir fişek! Biraz da çavuşla konuştum. Hepimizi masasına buyur etti, kabul etmedim. Kızları bırakacak birazdan...»

Arap karısı bembeyaz kesildi: «Kızdıracak bir şey demeseydin!»

«Canım boşver sen! Benim adamımdır o! Daha kendisi düşünsün beni kızdırıp kızdırmadığını!..»

«İlçe uzak, karakol şurda!..»

«Sen boşver! "İkisiyle de görüştüm, fıstıklar çok taze, yalnız kırmızılıya bakmadım, bilmiyorum bugün nasıl?" diyor serseri! Serseridir o Arapana! Huyunu benden iyi mi bileceksin? Ben koskoca Maraş toprağının hovardasıyım. Antep toprağında da namım söylenir. Dedim: "Kırmızılıya da başka bir gün bak, Ankara'dan ağır misafirim var!"

Nar çiçeği entarili kız camlı kapıdan çıktı, salonu ortasından bölüp büfenin ardındaki odaya geçti.

«Nasıl?» dedi Kadirhan, göz etti.

Başımı, «Son derece iyi!» anlamına salladım.

«Daha sen ötekileri gör! Bakmalara kıyamazsın! Dersin bunlar nereden gelmişler buraya? Biri var, gül yaprağı namussuz. Ama ben yoğum bugün. Bugün burası sana. Öyle değil mi Arapana?»

«Tehhooo!..» dedi Arap karısı. «Hepinize yeter hepinize!.. Hepiniz görüşürsünüz, isterseniz ikişer, üçer... Kulaklarına da fıslarım, ivmece etmeyin diye. Kızlarım gibisi İzmir'de yoktur! Bakın tatlarına da görün. Ama şimdilik biraz sabırlı olun. Bunu çok rica ediyorum hepinizden...»

Dışarda gün indim iniyorum oldu. Yüklü kamyonlar yolu dumanlayarak geçiyorlar. Yandaki masaları boşalttı koç bıyıklı adamlar. Arap karısı kasadaki adama gitti: «Yemeğimiz yok, gelenleri alma artık!» dedi. Sonra bizim masaya yeni bir örtü getirdi. Ortaya vazo koydu çiçekli. İri dilimlerle beyaz peynir getirdi. Fındık, fıstık, leblebi... Ahmet taksiye gidip Zahleleri aldı. Suyumuz, sürahimiz geldi. Sigara üstüne sigara içtim. Ağzım acıdı. Arap karısı, «Şimdilik idare edin Allahaşkına! Çavuş kalksın, arka bahçeye alayım sizi!» dedi. «İsterseniz bu kırmızılı kızımla görüşün çok sabırsızlanıyorsanız?» Gözünü üstüme dikti.

Kadirhan, «Yok! Hele ötekileri de bir görsün de ondan sonra...» dedi. «İvmece yok...»

Usulca kalktım oturduğum yerden. «WC» yazılı kapıya yöneldim. Odun, kömür, teneke, taktuk dolu bir aralıktan geçip helâyı buldum. Temizdi ama göz yaşartan bir koku vardı. Yukarda pencerede birkaç kutu, şişe, tas, pamuk duruyordu. İşimi görüp çıktım hemen. Başka bir kapı bakındım. Olsa, salona uğramadan çıkıp biraz hava alacaktım. Yoktu. Salona döndüm çaresiz. Arkadaşlar rakıları katmışlar, bekliyorlardı.

«İvmeceniz n?» dedim ortaya. «Dışarısı güzel! Çıkıp biraz gezinelim. İsteyen var mı?»

«Birer tek atalım, ondan sonra!» dedi Ökkeş.

Bardaklarımızı birbirine vurduk, attık birer tek. Salata sulu, sirkeli, bol biberli. Turfanda domatesten, salatalıktan, soğandan yapmışlar. Ekmek banıp yedik. Birer kaşık aldık suyundan.

Hacı'yla çıktık sonra. Taraçanın demirlerine dayandık. Çay hemen altımızdan geçiyor. Biraz arkaya doğru yürüdük. Çavuşun masası orada, al, yeşil, mavi, sarı ampuller takılmış bir ağacın altında. Duruşları resmî. Gülüp ediyorlar ama şen değiller. Biri sarı blûz giymiş, altında kahverengi etek. Bir mavi entari içinde. On altı, on yedisinde görünüyorlar gerçekten. Sarı saçlı, yeşil gözlü herhalde biri. Biri ince, uzun karaca... Çavuş, şapkasını çıkarıp asmış ağaca. Saçlarını dökmüş hafiften. Kolunda sırmalar. Konuşuyor. Derken kızın birinin başına koydu elini. Okşadı saçlarını. Okşadı, türkü söyledi. Çevirdik başımızı o yandan. Gün batısı allandı...

Derken yeni, gıcır gıcır bir steyşin araba yanaştı altımıza. «US AIR FORCE» yazıyor üzerinde. Mürekkep renkli, bir araba. Üç kişi çıktı içinden. «İncirlik gözetleme şebekesine bağlı Kürt Dağı radarının askerlerinden...» dedi Hacı. Amerikalılar, şapkalarını çıkarıp yürüdüler. Merdivene gelince üstlerini çırptılar şapkalarıyla.

Arka bahçede çavuş tabancasını çıkarıp tak tak tak üç el sıktı havaya. Derken iki jandarma eri göründü yolun altından. Tüfeklerini ellerine almışlar. Hızla yürüyüp kasadaki adama geldiler. Sonra kabaralı postallarını gıcırdatarak arka bahçeye yöneldiler salonun ortasından. Arap karısı göründü hemen. Durdurdu jandarmaları. Konuştu kendileriyle. «Olmaz! Siz burada bekleyin, ben haber vereyim!..» Sonra, «Öğleden beri nerdeydiniz batasıcalar!» dedi. Gidip çavuşa haber verdi. Çavuş fırlayıp kalktı hemen. Şapkasını taktı başına. Kızları öptü dar övmeceli.

«Hoşçakalın, kusura bakmayın!..»

Hızlıca yürüdü. Önümüzden geçerken adamakıllı sallanıyordu. Onun da bir dişi altın kaplamaydı. Jandarmalarla birlikte inip gitti aşağıya.

Arap karısı, «Antep'ten albay gelmiş karakola!» diye açıklama yaptı bize doğru. «Haydi buyrun, fıstıklar sizin!» gibisine bir de işaret çaktı. Tam o sıra üç kızın üçü de salona girdi. Oturacaklardı her halde bizim masaya. Kadirhan ayarlamışsa...

Birbirleriyle konuşup gülüşüyorlar, çavuşun ardından alay ediyorlardı... Amerikalılar o sıra giriverdiler içeri. Arap karısı farkına varıp fırladı. Daha kapıda karşıladı bunları. Hacı'yla dikilmiş bakıyorduk taraçadan. Camdan içerisi görünüyordu. Kadirhangil kafaları çekiyorlardı... Biz de girecektik. Amerikalılar girince, Arap karısı da önlerine durunca caydık.

İngilizce özür diledi Amerikalıların biri.

Arap karısı, «Türkçe konuş.» diye bağırdı.

«Çikın?.. Çikın?.. Piliç var?» dedi Amerikalı.

«Var!..» dedi Arap karısı, «Geberesiceler!..»

«Biz var çook para, siz var fistık!..»

«Paranız bata!.. Fıstık da var...» dedi Arap karısı.

Eliyle işaret etti Amerikalı: «Biz var yapmak fikfik...»

«Allah belânızı versin!» Bir masaya götürdü bunları. «Buyrun oturun!» dedi. Sandalye çekip oturdu Amerikalılar.

Hacı'yla biz de girdik. Oturduk masamıza.

«Mına godumun coni'leri! Ulan bunlar da nerden çıktı?» diye köpürmeğe başladı Kadirhan.

«Hey Kadirhan aslanım, bunların çıktığı yeri sen bilsen! Ulan birer yol da biz gitmeliyiz şu Amerika'ya! Doldurmalıyız paraları göğüslerimize! Çekmeliyiz dürzülerin karılarını kızlarını, "Haydin bakalım, biz var yapmak fikfik!.."» Ökkeş bir daha sövdü.

«Olur, gideriz işallah!..» dedi Hacı. «Muradın elinden kaçan kurtulmaz...»

Arap karısı içeri girip çıktı. On saniye sonra kızlar salona damladılar gülerek, kırıtarak. Sanki akşam değildi, sanki sabahtan beri, çavuş da içinde, bir dünya altın dişli, koç bıyıklı adamın keyfini çattırmamışlardı! Sanki seviyorlardı görüştükleri her erkeği! Gülüp kırıtarak girdiler. «Velkaaam!.. Hellooo!.. Helloo diiir... Velkaaam!..» Teker teker el sıktılar, döndüler.

Bir hüzün çöktü bizim masaya.

Birer tane paylaştı Amerikalılar kızları, ellerinden tuttular. Dans eder gibi döndüler salonun ortasında. Bellerinden tutup havaya kaldırdılar, havada döndürdüler...

«Biz var gitmek Antep, Antep bu kızlarla... Çok güzel restoran... Burç Restoran, Antep... Sen var vermek izin... Ondan sonra var gitmek Hotel Fistık, yapmak fikfik... Çok var dolar vermek...»

Arap karısı parladı: «Dolarını başında parçalarım senin kurba gözlü nâlet! Otur burda gör işini, sonra çek arabanı... Antep'e kız verecekmişim! Yala avucunu...»

«Var izin?»' Hâlâ soruyorlardı. Demek anlamamışlardı.

Ökkeş fırladı kalktı ayağa: «Yok izin ulan kıro!» Bağırdı.

Kızlar ellerini çektiler Amerikalılardan. Bize döndü Amerikalılar. «*We are oftly sorry!*» dedi biri. «Siz midir bu kızların patron?»

«Evet!» diye bağırdı Ökkeş, sesi dört çatal.

«Affidersiniz! Biz var istemiyor dövüşmek! Biz var bu kızlar istiyor fikfik!..»

Ökkeş oturdu yerine.

Arap karısı, «Yok izin!» dedi. «Yapın fikfikinizi, defolun!.. Böyle cıvıyacağınızı bilsem içeri de almazdım sizi...» Parmaklarının ikisini kıvırıp üçünü uzattı: «Tek üçer dakika! Üçer dakika doldu mu çıkacaksınız, ona göre!..» Kızlara döndü, «Haydin bakalım!..»

Kızlar, birer tane alıp yürüdüler.

Arap karısı bağırdı arkalarından:

«Biriniz benim odaya giriverin...»

Hacı'ya baktım, saatını koymuş önüne, dakikalarını sayıyor Amerikalıların. Arap karısı da ortalıkta dolaşıyor hışım gibi. Kasaya gidiyor, dışarı yola bakıyor, ellerini kıçında kenetlemiş, mozayiği adımlıyor durmadan.

«İster misiniz, albay da çıkıp gelsin şimdi?..»

«Yok deve!.. Deve...»

Bir süre sonra Hacı elini kaldırdı havaya:

«Senin üç dakika tamam Arapana!..»

«Otur sen dee!..» diye bağırdı Arap karısı. «Üç dakika dedikse tam üç dakka olmaz! Onun aslı beş dakkadır...»

Hacı saatını yeniden aldı gözüne. Bu sefer beş dakikayı ölçmeye başladı.

Derken nar çiçeği entarili kız çıkıp geldi. Eğilip Arap karısının kulağına bir şey fısıldadı. «Olur!..» dedi Arap karısı. «Olur ama çok uzatma!..» Nar çiçeği entarili kız döndü. Arap karısı bağırdı arkasından: «Ötekilere de haber ver! İstiyorlarsa ikilesinler, ama çabuk!..»

«İyi!..» dedi bizim Kadirhan. Kalkıp oturdu. «Biz burda gemimizi gevelim!.. Herifleri üstümüze aldın, bir de ikiletiyorsun! Onlarınki para da bizimkiler karton mu gıı?»

«Otur aman kuzum!..» dedi Arap karısı. «Otur, paraları bata! Sizinki de para, ama onlarınki dolar! Kaçakçılar yana yana alıyorlar...»

«Dolarlarının mına goyum! Ben bu işe kızarım, vede senin burayı kapattırım!..»

«Kapattır yavrum! Kapattır, siz de kurtulun, ben de kurtulayım! Kızlar da kurtulsun...»

Masamızda hüzün koyulaştı.

Mavi entarili kız çıktı önce. Doğru «WC» yazılı yöne gitti. Kahverengi etekli epey gecikti. Arap karısı gidip kapılarından bağırdı: «Üçlemeye izin yok kız geberesiii!.. Bitirin de çıkın çabuk!..»

Göğsünü başını toplayarak onlar da çıktılar az sonra.

«WC»nin o yanda fingirdeşmeğe başladı kızlar. Arap karısı da Amerikalıların çıkacağı kapının önüne durdu. Putunki gibi dondurdu yüzünü.

İlik düğme düzelterek çıktı bunlar. Gagaları düşmüş yere.

«*How much for each?*» diye sordu biri.

«İkişer sefer görüştünüz: Kelle başı onar dolar!..» dedi Arap karısı.

Anlamadılar galiba.

«Onar dolar, onaar!..» diye bağırdı, parmaklarıyla da gösterdi.

Çıkarıp onar dolar verdiler. Verirken de mırıldandılar: «Biz var *again* gelmek! Ama alıp götürmek kızlar Antep! Burç Restoran, Hotel Fistık... Çok var para: *One hunred dollars*...»

Kızlar çıktlar «WC»nin o yandan. Kokular saçarak geçtiler masamızın yanından. Amerikalıları geçirdiler kapıdan. Öpücük alıp verdiler. El salladılar: «*So long*...»

Arabalarını Kürt Dağı'ndan yana değil, Antep'ten yana sürdüler. Arka lambaları uzak bir yıldız gibi küçüldü gitti yokuşta...

Arap karısı bir boş masa ekletti masamıza. Ona da temiz örtü örttü. Birer «Pall Mall» tuttu hepimize. Kendi de yaktı bir tane. Konuşmadı bir süre. İçti savurdu, içti savurdu: «İşte böyle dünyanın halısı, kilimi; çulu çuvalı!..» dedi sonra.

Kızlar saç taramış, entari değiştirmiş, geldiler. Yer açtık yanlarımızda. Aralarımıza oturdular.

Salatalarımız tazelendi. Yeni ızgaralar söyledik. Zahleler bittiği için iki şişe Kulüp açtırdık. Yeni fıstık getirttik üç tabak, üstlerine ispirto döktürüp yaktırdık.

«Keyfin nasıl Ahmet!» dedim usulca.

«Gıcır!» dedi. «Senin nasıl?» Güldü...

«Benimkini sormasan iyi edersin!..»

Ökkeş: «Eee, geçmiş olsun bakalım kızlar! Nasılsınız iyi misiniz?» dedi.

Kadirhan bardaklara rakı koydu ayrı ayrı. Sonra kaldırdı kendininkini: «Hoşgeldiniz bakalım hanımlar!..» dedi.

Önce nar çiçeği entarili olan bu sefer nar yaprağı yeşil bir entari giymiş. Sırtına da hırka almış:

«Mersi!» dedi, «Sağlığınıza!..»

Dibikuru yaptık bardaklarımızdakileri.

Kadirhan, hepimizi tanıştırdı. Sonra kızlara «gerçek ad»larını sordu, teker teker. Birinin Neclâ, birinin Gülây, birinin Fikriye imiş. «İnanmam ama!» dedi, »Neyse, Neclâ, Gülay, Fikriye diyelim, çok memnun olduk. Haydin bakalim, sağlığınızaaa!..»

Izgaralar yapıldı geldi. Pek konuşmadan yiyip bitirdik. Sonra birer sigara yaktık üstüne. İspirtoyla yakılmış fıstıklar öyle duruyordu önümüzde. Nar yaprağı entarilinin adını Gülay diye söylemişlerdi. Fıstık tabaklarından birini önüne sürdüm:

«Yemiyor musun Gülay?» dedim.

Çok mahcup oldu birden. İçi ılıyarak baktı yüzüme. Fıstık tabağını çekti, tırnaklarıyla içlemeye başladı. Zordu biraz, içliyordu gene. Sonra masanın altından elini dizime dürttü bir ara. Dolu avucunu avucuma boşalttı. Almış bulundum, baktım fıstık. Yüzü kıpkırmızı kesilmişti. Geri vermeyi düşündüm. Fakat oralı değildi. Koydum önüme. Yedim teker teker.

Kadirhan, Arap karısının bardağına rakı koydu. Sonra kolunu yanındaki sarı kızın omzuna attı. «Misafir, içinizden birini seçecek, sonra sıra bize gelecek! Ben seninle görüşecem ulan sarı kız! Fikriye miydi adın? Evet, ben de seninle görüşecem! Ezelden beri sarılara biterim...» Sonra bana döndü: «Haydi seç birini! Seç götür, içerde odalar var...»

Gülay'ın yüzüne baktım. Yangınlar oynaşıyordu. Kendimi yokladım, tamtakırım...

«Haydi yahu!» dedi Kadirhan.

Gözümle «hayır» işareti yaptım.

Arap karısı, «Gidip birer kahve yapayım, için de görüşmelerinizi sonra yapın...» diye kalktı.

Kadirhan dürttü dizimi.

«Ben görüşmüyorum Kadirhan, üstleme!» dedim.

«Ne oldu, neye bozuldun?» diye yüklendi bu sefer.

«Bir şeye bozulmadım, görüşmeyeceğim!..» dedim.

«Ulan amma romantiksin!» dedi çıkışır gibi.

«Romantik filân değilim, boşver!» dedim.

Hacı hemen kalktı. Dikildi önüme:

«Haggaten görüşmüyor musun?»

«Görüşmüyorum...» dedim.

«Ben görüşüyorum öyleyse!» dedi, tuttu Gülay'ı kolundan. «Ölüye giden ağlar, düğüne giden oynar... Haydi Gülay hanım!..» Gülay da kızıl bozul oldu. Belki, «Beni mazur görün, yorgunum, çalışmak istemiyorum...» diye bir yalan atacaktı. Alevler içindeki yüzünü yere dikti. Çok zor bir anın içinde kaldı. Yardım etmek zorunluğu duydum: «Kalk Gülay, kalk görüşün!..» dedim. Kalktı. Yerle göğün arasından yürüdü arka yandaki odaya. Kadirhan, bu sefer Ahmet'i yokladı. Ahmet de girmiyordu. Üstelemedi. Ökkeş, uzun karaca kızı alıp götürdü.

Sarı kızı Kadirhan kaldırdı. Hacı, işini bitirmiş çıkıp geldi çabuk, yerine oturdu. Gülay «WC»den yana yürüdü. Tam gelip oturacaktı, bu sefer Şükrü kalktı, alıp götürdü. Derken Arap karısı kahvelerle geldi: «Sen görüşmüyor musun yavru!?» Dikti gözlerini üstüme. Ahmet'i de yanıma aldım, «Biz görüşmüyoruz Arapana!» dedim. «Biz var yok fikfik...»

«Neden? Bir kusur mu gördünüz?»

«Yooo, hiç bir kusur görmedik...»

«İğrendin öyle mi?»

«Estağfurullah...»

Kızdı Arap karısı: «Bazıları senin gibi evdirir evdirir, sırası gelince de kalkıp girmez görüşmeye!..»

Kadirhan çıkıp geldi: «Onun yerine ben görüşeceğim, dur sen!» dedi. Oturup kahvesini içmeğe başladı. Ökkeş geldi oturdu, o da aldı kahvesini. Az sonra Hacı kalktı, Fikriye'yi götürdü. Derken Şükrü geldi oturdu. Gülay «WC»nin o yana bir daha gidip geldi.

Kadirhan: «Gülay hanım, çok yoruldun ama, hele şu kahveni iç de...» dedi. Bir fincan sürdü Gülay'ın önüne.

«Ben kahve içmem, teşekkür ederim!» dedi Gülay. Benim önüme itti.

Ben kahvenin kulpundan tutarken o da Gülay'ın kolundan tuttu. Gülay kalktı. Gittiler arka yandaki odaya.

On dakika sonra Arap karısıyle birlikte hepimiz tamamdık masada. Kadirhan'la Gülay hâlâ içerdeydiler. Hacı, saatını gözüne almış, Kadirhan'ın dakikalarını sayıyordu. Şoförümüz de kasanın başındaki adamla oturuyordu. Fevzi gelecekti, gelmemişti. Demek Bıyıklarıgüzel Bekir de gelmemişti Antakya'dan... Dışarlara bol yıldızlı bir gece çökmüştü. Yolun üstünde upuzun bir gürültü, aşağıdan yukarıya, yukarıdan aşağıya akıp duruyordu. Usulca kalktım. Taraçaya çıktım yalnız başıma. Derenin içindeki tek evlerin ışıkları silinip gitmişti. Ama bir çağıltı, bir inilti, yoldan akan gürültüden ayrı, akıp geliyordu yukarlardan. Tâ bu suyun çıktığı yere, diken ardıçlarının, dağ kavaklarının, çalıların, çamların arasına, her yanı tahtadan, kalaslardan, dilmelerden bir ev yaptırabilseydim.

İçini Antep köylerinde dokunmuş çullarla, Aydınlı aşiretinin kilimleriyle döşeyip kalın tahtalardan bir masayla koltukları dizseydim. Ak fayans kaplı bir banyosu olsaydı. Gülay'ı alıp gelseydim. Güne bakan bir hayat'ımız olsaydı. Beşik ayağına benzer bir koltuğa oturtup hırkasını koysaydım omuzlarına. Terliklerini getirseydim dibine. O orda güneşlerken ben içerde çalışsaydım. Görüşme sorununa gelince, Gülay'ın canı istediğinde yatağımızın serildiği odaya girseydik. Her yanı bembeyaz olsaydı yatağımızın. Gülay'a da beyaz Şile bezinden içlikler dikseydik... Yeniyetmeliğimden beri kurmaz mıydım bunları? Kiminin gözünü, kiminin dudağını, kiminin saçını sevdiğim kızlar hep başkalarının olup olup gittiler. Ben o suların çıktığı yerlere ev kuramadım. Gel deyip götüremedim Gülay'ı, Gülay'dan öncekini, ötekini, berikini, hiç birini. Halbuki geldiğimizde ikindi günü vuruyordu derenin bir yüzüne. Şimdi ılık, yaprak kıpırdamayan bir gecenin altında, öyle sessiz, temiz, ne is, ne pis, ne arkaboru dumanı, ne Amerikalılar, ne hatta Arap karısı, ne hatta Kadirhan... belki altı ayda çözebilirdim Gülay'ın gözlerinin altındaki hüznü ve temizleyebilirdim düşlerinin kirini, pasını...

Sofranın parasını Kadirhan verdi. Oldukça tokgözlü, büyük bir ikramdı. Görüşmelerin paralarını da görüşenler ödediler. «Haydi Gülay hoşçakal!» dedim. «Güle güle!» derken yüzüme bakmıyordu. Gene öyle kızıl bozuldu.

Doluştuk taksinin içine. Bu sefer iniş aşağı gidiyordu arabamız. Tepede bir uçakta gibiydik. Aşağılar öyle uzak, öyle ayak altında idi. Karasu'yun küçük kolu ayın altında parlıyordu. Köylerin tek tük ışıkları ölü gözü gibi soluktu. Hem de titriyorlardı nedense. O «fıstıkların olduğu yer»den kaçar gibi indik ovaya. Çukurova'ya ırgat götüren kamyonları silip silip geçtik. Kömürler Kavşağı'nda filân durmadık. Hemen bizim Yolçatı'na geldik. «Yukarı çıkalım, birer çay için, öyle gidin...» dedim. Kadirhan şoföre işaret etti, kasabaya sürdürdü taksiyi. «Aman zaman!» kâr etmedi. Birden gölün kıyısına geldik. Yolun bozuk yerlerinde yavaşladı araba. Dursa da insek bile geri

dönmek vakit alırdı. Zaten hayli geç olmuştu. Bozuk yerleri geçince yeniden hızlandı taksi.

Ahmet'i dürttüm. «Bu var mıydı hesapta? Nere götürüyor ede'm bizi?»

«...iktiret! Oldu olacak, kırıldı nacak!» dedi Ahmet.

Alay'ın altından demiryolunu geçtik.

Kadirhan, «Pınarbaşı'na sür!» dedi şoföre.

Hacı atıldı: «Ahmet arkadaşı ben alayım!»

Onları bıraktık, biz geçtik. Uçta bir yerde, üstüne yeni kat çıkılan, kum yığınlarının, tuğlaların arasında bir yapının önünde durduk. Bir su arkına doğru gidip küçüksu döktüm. Kadirhan şoförle pazarlık etti. Bir dünya para da burada verdi. Araba gitti.

Pınarbaşı Mahallesi bir su gürültüsünün içindeydi. Büyücek bir çay dağın dibinden çıkıyor, değirmen döndürmeden, yangın söndürmeden akıp gidiyordu. Serin bir geceydi. Gündüzün cehennemi gitmişti. Ilık, serin, tatlı bir gece. Harman kadar bir ay, gülüp duruyordu yukarlarda.

Kadirhan kapıyı dövdü dövdü. Karısını uyandırdı güç belâ: «Misafir var, lambayı yak, yatakları da ser!» dedi. Üstüne kat çıkılıyor diye Belediye elektriği kesmiş. Bir gaz lambası yandı içerde. Sonra Kadirhan kapıya gelip çağırdı beni. Konuk odasına geçtim. Yenge gelip hoşgeliş etti. Karnı burnundaydı iyice. Göz altları mor, tabak yüzlü, ipek inceliğinde derisiyle olgun bir kadındı. Ama dişleri dökülüp gitmişti. Ihlaya tıslaya yatakları yapmağa başladı. Kadirhan beni sedire oturttu. Kendi de yanıbaşıma ilişti. Beni evine alıp getirdi diye öğündü yengeye biraz. Sonra sordu: «Kahve var mı?»

«Bırak kahveyi, yatıp erken kalkalım...» dedim.

«Ev sahibinin işine karışılmaz! Sükût dur bakalım!..» diye çıkıştı. «Mahallede inek var, taze süt aldırayım sabahleyin...» Yengeye döndü: «İşittin değil mi? Oğlanı erkenden fırına yolla, sıcak pide aldır. Süt aldır...» Çıkarıp bir yirmi lira uzattı. «Biraz tomatis, salatalık aldır. İyi bir kavaltı hazırla. Anladın mı? Maraş'tan gelen misafirler gibi tutma bunu. Çok değerli arkadaşımdır...»

Yenge, yan yana iki yatak sermişti yere.

«Sürahiyi doldur, bardağı temizle...»

Lamba kapının dibinde duruyordu. Hem odayı, hem aralığı ışıtıyordu alabuçuk. Bu aydınlıkta bir sürahi suyla temiz bardak getirdi.

«Picama ister misin? Ayaklarını yıkayacak mısın?»

«Yıkamam!» dedim. «Picama da istemem...»

«Leğeni, ırbığı getir sen, ben yıkayacağım...»

Yenge leğen, ırbık getirdi. Ceketini çıkarıp verdi Kadirhan. Pantolonunu çıkardı. Yatağın ayakucuna oturdu. Koydu ayaklarını leğene. Karısı çömeldi. Hem su döktü, hem yıkadı Kadirhan'ın ayaklarını. Ovdu elleriyle. Sonra su döküp elini yüzünü yıkatı. Peşkir tuttu. Alıp götürdü leğeni, ırbığı. Sonra dikilip bekledi.

İşaret etti, «Git yat!..» Çekilip giderken bağırdı: «Çağalara tembeh et, gürültü etmesinler sabahleyin! Rahat uyuyalım uykumuzu...»

Kapıyı kapattı yenge.

Kadirhan lambayı büfenin üstüne aldı. Aynada boynunu, göğsünü inceledi. «Gel! Gel de bak!» dedi. Göz etti anlamlı. Kalkıp gittim yanına. Göğsünün iki yerinde, afyon çiçeği gibi iki morluk gösterdi:

«Gülay vardı ya, bak nasıl ısırdı buralarımı! Nasıl morarttı! Öyle yere bakan, utanan bir kızdı ya, sincap gibi saldırıyordu içerde!.. Çok ateşli bir kancıktı, çok sevdi, mahvetti beni!..» Öğünçle okşuyordu göğsündeki morlukları. «Oturdun öyle orada! Kalkıp bir sefer girmedin içeri!.. Sırf senin için tuttum taksiyi. Sırf senin için kurdurdum o masayı!.. Kaç aydır gemini geviyorsun dedim...»

Soyunup girdim yatağa...

Kendisi bir süre aynanın önünden çekilmedi. Susmadı da. Sarı kızla Gülay üstüne konuştu durdu: «Başka bir gün ikimiz gidelim. İyice tenha bir zaman olsun... Arka bahçeye kurduralım masayı... Canımız çektikçe de girip görüşelim... Bak ne tatlı kız, ne fıstık kız «... Sofuluğun gereği yok!.. Romantikliği de bırak...»

Yumdum gözlerimi. Biraz da horlar gibi yaptım. Bir vakit konuştu. Öğütlerini, öfkesini söyledi bana, sonra lambayı üfledi.

Sabahleyin üstümüzdeki yapının gürültüsüyle uyandık. Kalkıp hemen giyindim. Yenge kahvaltımızı hazırlamış, çayı demlemişti. Taze sütü kaynatmıştı. Siniyi getirip geldi. Bir kalbur çocuk doluydu evin içi. Kadirhan hepsini çağırdı teker teker. Birer dilim salatalık verdi ellerine. «Bekleyin, birer de çay dolduracam size!» dedi.

Çayı sütü içip kalktım hemen.

«Hacı'nın eve uğrayıp Ahmet'i alalım, bir minibüse atlayıp yetişelim!..» dedim.

«Senin müdür malın biri! Geciksen de zarar etmez!»

«İşe gecikmesek iyolur!» dedim.

Kalkıp oğlunu koşturdu. «Bir taksi çağır çabbuk!» dedi. Kendimiz de Hacı'nın eve doğru yürümüştük.

Ahmet hazırlanmış, bekliyordu.

«Taksi gerek değildi, minibüsle giderdik!» dedim.

«Hiç olur mu? Benim misafirimsiniz!» dedi. Konuşturmadı beni, Ahmet'i.

Yirmi dakikada geldik evimize. Dar ivedi birer tıraş olduk. Kolonya süründük.

Güllü teyzem kapıya dikildi:

«Nerelerdeydiniz yitikler?..»

Ahmet'le birbirimize bakıştık. «Fıstıkların olduğu yere gittik!» dedi Ahmet.

Ben de, «Arayıp soran oldu mu? Antakya'dan Bıyıklarıgüzel Bekir geldi mi?» diye sordum.

«Arayıp soran olmadı ama merakta kaldık! Gittiniz gelmediniz! Fıstık fıstık... Ne fıstığıymış bu mevsim?»

«Boşver Güllü teyzem! Keferdiz'in orda bir lokantaya oturup eğlendik arkadaşlarla...» dedim.

Çıktık hemen Ahmet'le. PTT 8.00'de açılıyordu. Mektup, dergi varmış, alıp indik aşağıya.

1970

KINA APARTMANI

Gümrük kolcusu Abdülhalim'in avlu kapısı, akşam ile yatsının arasında gene tak tak etti.

«Sen benim encamımı hayreyle yarabbiiim!..» dedi Abdülhalim. Kıçının üstündeki beylik tabancayı öne kaydırıp kalktı. Elektrik fenerini aldı. Gidip açtı kapıyı. Yaktı elektrik fenerini. «Kimdir gene kapımı tak tak eden?..»

Kapının dibinde üç kişiydiler. Kaçakçı Haşo'nun adamları: Şinasi, Samet, bir de öz köylüsü Bayraktepeli Vahap (Kısaca «Hop» diyorlardı aralarında)...

Şehreküstü'nün kıyısında, ıssız sessiz bir yerdeydi Abdülhalim'in evi. Para olmalıydı da, yeni apartmanlardan bir daireye taşınmalıydı. Böyle zırr zırr gelemezlerdi. Gelseler bile, bir dereceye kadar güvenlikte olurdu insan...

«Irahatsız ediyoruz... İznin varısa azcuk konuşak...»

«Ne konuşacaksınız daha? Neresi kaldı? Size son sözümüzü söyledik! "Kesseniz olmaz!" dedik. Ayrıca malı, tutanağı verdik yukarıya! Kalmadı konuşacak yanı!..»

«Kalmadı deme... Irahatsız etmezsek girelim... Gene sözümüz vardır. Eğer ağırlık olmazsak...»

«Evim müsait değil Samet efendi! Sabah daireye gelin...»

«Turhallı, bir hallı... meselini duymamış mısın? Biz de saraylarda oturmuyoruz... Irahatsız etmezsek beş dakika...»

Gidip ufacık avlu kapısını açtı. Yol gösterdi:

«Çoluk çocuk dağınık. Çağalar derse çalışıyor. Şöyle geçelim. Kusura bakmayın...»

Kıyıdaki ufak odayı açtı. Yoktu konuk odası, kabul salonu. Sedir vardı, onun da üstü öteberi doluydu. İki tahta sandalye vardı. Yerlerde çaput kilimler yazılıydı. Pencerenin perdesi soluk basmadandı. Işığı çevirip aydınlattı içeriyi. «Buyrun! Ortalık dağınık, kusura bakmayın!» Teker teker ellerini sıktı. Te-

ker teker hatırlarını sordu. Sonra öz köylüsü Vahap'ın yüzüne baktı: «Daha daha nassın Hop köylüm?»

«Çok mersi Abdülhalim ağabeyim! Sen benim ağabeyimsin! Ben meseleyi asla duymamıştım... Arkadaşlar gelip arzettiler... Bir anlaşmazlık olmuş arada... Bana dediler: "Bir köyden oluyorsunuz. Gel bir de seninlen anlatalım. Rica edelim bize bir ağabeylik vede atalık yapsın. Hem de tepmesin çağalarının ayağına gelmiş kısmeti!" Ben de düşündüm: "Kuş kuşun yüzüne öter... Hayvanlar koklaşa koklaşa, insanlar konuşa konuşa!.." Dedim: "Hele oturup bir daha konuşalım... Katti karanti anlaşırız..." Benim bir tane ağabeyim, helbet senin yüksek malûmundur, ben her daima melmeketin iyiliğini isterim. Yani melmeket deyince kendi melmeketimiz. Rüşvet dahi alınıp verilecekse, para dışarı gitmeyip içeride, kendi melmeketimizde kalmalı. Şunun şurasında aynı toprağın çocuklarıyız. Antep çetin vede ısıcak toprak. Her karışı şehit kanı, şehit kemiği... Eski muhabbetler, dirlikler kalmadı nedense. Kimimiz memur olup çekildi. Kimimiz kaçakçı, kimimiz kolcu olduk zorunluk yüzünden. Sınır candarmaları dahi bizdendir esasını ararsan. Ha şu kadar bir farkla ki, bizim çağalar burdan kalkıp Urfa karakollarına gider, Urfa yanının çağaları da bura karakollarına gelirler; aynı kapıya çıkar! İnsan her zaman olgun düşünmeli. Niçin birbirimize yabancı gözüyle bakıyoruz? Niçin ellerin yapacağını kendimiz yapıyoruz kendimize? Kolculuk devletin verdiği bir iş. Bugün verir, yarın alır. Bu giysiden bir gün sen de soyunursun benim ağabeyim...»

Sıkıldı, öz köylüsüne yan yan baktı Abdülhalim.

Kaçakçı Samet öksürdü:

«Çoook uzatırsın yiğenim Hop! Açık vede kısa konuş! Bir an önce diyeceğimizi deyip, anlaşırsak anlaşalım, anlaşamazsak geçip gidelim. Abdülhalim efendi bizi hoşgörse çook eyolur. Hoşgörmezse, biz de hoşgörecek olanları ararız. Kocca gümrük, kocca adliye, kocca zabıta! Yerlerin damar damar olması gibi, insanlar da millet millet! Hamdolsun, burnun altında ağız diye bir şey de her zaman mevcut!..»

Gümrük kolcusu Abdülhalim susuyordu. Oturdukları odanın kapısı dışardan tıkırdamağa başladı usulca. Titrek. Kalkıp baktı Abdülhalim. Bir tepside çaydanlık, çay bardakları kaşıklar. Anlamıştı. Uzatıp çekildi karısı. Dağıtım işini yapmak için öz köylüsü Vahap davrandı. Koyuca koyuca birer bardak doldurdu, sonra tuttu birer birer. Ardından da şekerliği gezdirdi...

«Bizim arkadaşlar toplandık, düşündük aramızda. On beş' ten yirmi'ye çıkalım dedik Abdülhalim efendi. Benim amucam oğlu bu işlerde acami. Sanırım bir yanlış cümle sarfetti zatına. Bunun bir cezası olsun on beş bin'in üstüne beş bin. Bundan sonra da ayağını denk alsın. Terbiyesini bilseydi bu iş beş'e, on'a olurdu. Zararı yok, şimdi yirmi'ye olsun. Fakat dikkat et Abdülhalim efendi, boynu ipe gelmiş kaçakçı yok. Milletvekillerinden, senatörlerden yapan var. Bir bakıma kutsal kamu hizmeti sayılıyor. Düzen bozuk, gümrük düzeni daha bozuk. Adliye düzeni, zabıta düzeni daha bozuk. Bunları bizden eyi bilmektesin. Bu iş yokarıya intikal ederse gene önleriz, ama nedir ki yirmi'de, yirmi beş'te kalmaz da, kırk'a, elli'ye çıkar, vede Göksunlu Mustafa'nın, senin kırk para geçmez elinize. İsterse Istanbul'a, Ankara'ya intikal etsin, buluruz yolunu. Parayla değil mi bu? Para da deli para. Kaçakçılıktan geliyor, kaçakçılığa gidecek. Beni arkadaşlar saldı. Dediler: "Yirmi'ye çıktık!" Geldik, ırahatsız ettik, haber verelim... Kusurlarımızı hoşgöresin Abdülhalim efendi...»

Bir karşılık bekleme anlamına susmağa başladılar. Gümrük kolcusu Abdülhalim iyice sıkıldı. Hem de sinirden ne diyeceğini bilemedi. Kaçakçı Samet, Vahap'la Şinasi'ye göz etti: «Dolaşın evin önlerini, izleyip gözleyen olmasın!»

Kolcuyla kaçakçı başbaşa kaldılar.

«Açık konuşasın! Azırganıyorsan birkaç bin daha artıralım. Kesemden verecek değilim. Varır söylerim, kabul ederler. İsterse kesemden gitsin. Amaç nedir? İş düzelsin...»

«Valla...» dedi Abdülhalim. Ellerini oğuşturmağa başladı. «Ben size, sizin adamlarınıza baştan söyledim. Söyledik Göksunlu Mustafa'yla. Vede açık açık. Ve dedim ki, "Her kuşun eti yenmez! Biz o yollu kolculardan değiliz. Biz tek kuruş al-

madık şimdiye; almayız da! Siz gelip gidip yanlış sayfa çeviriyorsunuz. Alanlar varmış, büyükler yermiş, Ankara Istanbul düzeltirmiş, şâyâ bunlar! Ben kendim almadığım gibi, alanı da görmedim şimdiye! Duydum! Duydum ama şâyâ! Devlet veriyor bizim paramızı. Bol bolamat değil gerçi. Ama yetiyor. Yetiyor... Bir!.. İkincisi, biz zaten malı, tutanağı verdik yukarıya. Bugün işleme girmediyse yarın kesin girer...»

Sapsarı kaldı Kaçakçı Samet: «Yoktur aslı!..» dedi.

«Aslı var, vardır, işte söylüyorum yüzüne!..»

«Baaaak... Eğer ki, paranın nomrasını alırlar diyorsan, onun da çaresini buluruz! Nikâhıma, kitabıma yemin ederim, çok sağlam yöntemlerimiz var...»

«Kusura bakma, bakmayın Samet efendi...»

Elini sol göğsünün üstüne götürdü, orasına bir iki vurdu Kaçakçı Samet. «Yirmi bin burda var!.. İki bin de şurda...» Gösterdi sağ cebini. «İstersen yarın yirmi beş'e tamamlarım. Bölüşün Göksuylu'ylan, ananızın ak südü gibi halal olsun. Su destisi su yolunda. Sadaka vermiyoruz. Bizim giderimizdir, sizin de hakkınız. Kazancımız ortak. Cenaballah kaplanın, kartalın, şahinin, serçenin kısmetlerini ayrı ayrı düşürmüş...»

«Öhho öhho! Çok açık söyledim Samet efendi!» dedi Abdülhalim. «Her akıl bir değil. Biz de böyle düşünüyoruz Mustafa kardaşımla. Ekmek teknemiz. Bunca yıldır aylığımızı veren devlet. Çocuklarımızın ırızkını. Yakaladığımız maldan da pirim veriyor. Bize izin verin, sınırımızı bilelim. Devlet fazla kazanmazsa fazla veremez memuruna. Kusuruma, kusurumuza bakmayın. Senin konuştukların doğru belki. Olgun konuşuyorsun. Ama biz yapmadık, yapamayız...»

«İstersen hemen kesip atmayalım, bir daha düşünün...»

«Düşündük yeteri kadar...»

«Bir daha konuş Göksulu'ylan. Biz de konuşalım. İnsanlar konuşa konuşa...»

Başını yukarı yukarı salladı, bir de «cık» etti Abdülhalim: «Oluru olanağı yoktur Samet efendi! Yapmadım, yapamam. Hemi de açık söyledim, verdik yukarıya...»

Kaçakçı Samet kalktı usulca. Giydi pabuçlarını. Çıktı dışarı. Bekliyordu arkadaşları. Buluşup gittiler.

Gümrük kolcusu Abdülhalim dönüp geldi, attı kendini sedire. Ellerini başının altına koydu, düşünmeğe başladı kuyulardan derin, yollardan uzun...

Ertesi gün karakolda arkadaşı Göksunlu Mustafa'yla görüşünce anladı, Kaçakçı Haşo'nun adamları kendisinden çıkıp ona gitmişler. O da «berk» durmuş. Aradı yüzünü incecik bir hile var mı? Gerçekten «berk»ti, bulamadı ufacık hile.

«Öyleyse verelim yukarıya!»

Bastılar imzaları. Teslim ettiler malı, tutanağı, âmirliğe... Âmirlik yoluyla savcılığa...

Kaçakçı Haşo'nun adamları bu sefer adliyede çalışmağa başladılar. Uğraştılar altı gün. İki yüz kiloya yakın «mal» yediemin'de kitli, altı tane yiğit de Antep cezaevinde, demirlerin ardındaydı. Bir ara ufak bir umut ışığı bulur görürdüler. Yüz beş bin'le olacaktı, yazıcıların birbirine bağlı başları ayarlanmıştı, fakat aynı gün aralarında anlaşmazlık çıktığından «toto» yattı. Haşo'nun adamları, Ankara'ya, Istanbul'a aktılar. En uzman avukatlar tutuldu, ilk duruşma yapıldı. «Mal»dan yarım kilo, gerçekten «mal» mı, yoksa başka «nesne» mi, incelenilmek üzere bir keseye mühürlenip postaya verildi.

Haşo'nun adamları gene aktılar Ankara'ya, Istanbul'a!

Göksunlu Mustafa ile Bakraptepeli Abdülhalim kahveye, çarşıya çıkamıyorlardı.

Veriyorlardı taşı böğürlerine böğürlerine:

«Gümrükleri kolculara, ormanları ormancılara, yolları da trafikçilere veren hükümet, adliyecileri demir kazıklara bağlamış olamaz! Buradakileri bağlasa, Ankara Istanbul'dakileri ne yapacak? Bir çuval ceviz, ararsan bulunur beşi onu karalı! İsterse bağlamış olsun demir kazıklara, şimdi platin kaynak var, dokundurdun mu çelik kasalar sökülüyor!»

«Çüüüüş!..» diyordu Göksunlu Mustafa. «Şom ağzını öte çevir! Vardır devletin dürüst memuru! Vede çoğunluktur hamdolsun! Adliyecilerin her biri birer peygamber postunda oturur...»

«Otursuuuuuuun! Otursunlar gene o postlarda! Biz zaten binde bir azınlıkla yapıyoruz işimizi!»

Ardı arkası gelmiyordu sokuşturmaların:

«Muhammet Yünlü, Tahtaköprü'yle Meydanekbez arasından yapardı. On iki motosikletle varangelen gibi işlerdi sınırın mayınlı topraklarından. Onu da çoook yakaladı sizin arkadaşlar. Ama bugün cezaevinde değil, Mencilis'te milletvekili! Ne önergeler veriyor görüyorsun...»

«Vallaha ben, çalıların dibine saklanmış çay paketleriyle uğraşan kolcu da biliyorum! Böyyük pirim alıyor: 300 lira! Ufak borçlarını kapatıyor! Akıllanmaz bunlar...»

«Bulanık Bahçe'den tütün yüklendi birinde! İhbar geldi müdüre. Hemi de kendilerinin duyacağı bileceği yok, biz ihbar ediverdik hayırımıza! Müdür adamlarını alıp çıktı Fevzipaşa'dan. İntilli'nin orada taşın dibine yattılar. Ay var havada. İlerde bir yerlerde, taak taak tak çarpışma başladı. Müdürün adamları hâlâ bekliyor. Derken sesler durdu. Az sonra atların üstünde göründü tütüncüler. "Durun!.." Durdular. "İnin!.." İndiler. Yoklayıp baktılar, yok bir sarımlık tütün! "Ne oldu? Nere koydunuz?" "Eşkıya yolu kesti! Çalıların arasından bastılar kurşunu! Yıkıp verdik ne varsa yüklerde! Alabilirseniz varın alın ellerinden!.." Haha haha! Avanaktır bunlar: Tutup götürmüş kaçakçıları müdür, tıkmış karakolun altına. Sonra savcı bırakmış hepsini: "Yanmış harmanın olmaz öşürü!" diye...»

«Doymasınlar enayiliklerine! Alsalardı yirmi beş bin'e çıktıydık! Onlar almadı, başkaları alır. Birkaç enayi kolcu var diye geri mi kalacak işleri kaçakçıların? Göz ardı yerlerde ekiliyor kenevirlerimiz. Yapım yerlerini gömdük Araban dağlarına. Tonlarla çıkıyor «mal»ımız. Ve sürüyoruz sınır kapılarından. Beş on kuruş döviz geliyor, kötü mü? Takas ediyoruz, milletin eytacı mallar geliyor. Bundan hası, bundan gözel var mı? Kaç yıl oldu cumhuriyet, devlet, hökümet? Daha bir Allahın kalem fabrikasını kuramadınız! Ama beğenmediğiniz kaçakçılar köylerde para basıyor!..»

Sokuşturuyorlardı!..

Çıkamıyorlardı kahvelere. İçilen sigarlarla, içilen «sarıkız» dumanlarıyla boğuluyorlar, öksürüyorlar, hem de atılan taşları yiye yiye beyinleri başları şişiyordu. «Kolcubaşı yemezse, yazıcıbaşı; yazıcıbaşı yemezse, yargıcıbaşı; o da yemezse başka bir bokbaşı mutlaka yer! Duramaz yemeden! Bu dünya yeme, yedirme üstüne kurulmamış mı?.. Tehhooo! İki yüz kilo «mal» yakalayıp verdiler savcılığa, savcılık da attı adliyenin debboyuna. Tehhooo!.. Sen gidiyorken biz geliyorduk ay efendi! Çoğu gitti azı kaldı, gör bak ne gelecek Adli Tıp'tan raporumuz! Adım Haşo gibi biliyorum, çünkü ne gittiğini biliyorum!..»

Rahat rahat oturuyor, bacak bacak üstüne atıp nargile içiyor; gelene gidene yüksekten konuşuyor, ders veriyordu Haşo. Gitmiyordu adliyeye, avukata, yazıcıya, şuna şona; gidip sormuyordu. Merak eder görünmüyordu. Bu kadarcık bile sevinç olanağı vermeyecekti hasımlarına. Adli Tıp'tan rapor gelince başyazıcı adam yollayıp çağırtsın... «Eeeeh, gözünaydın Haşo ağamız! Çok temiz geldi malıyın raporu! Al bir fotogopi! "Mal" ıyın da tümünü teslim al geri. Haydi gözünaydın! Haydi hayrını bereketini gör kardaşım!..»

«Okur yazarım var mı be gözüm? Oku da duyam hele!»

«Haaa öyle ya! Kına imiş! Kolcubaşının "mal" diye yakaladığı, bildiğimiz kına imiş! Bir yanlışlık olmuş. Tabiî şimdi sen zarar ziyan davası açabilirsin. Ama değer mi bir yoksul memurla uğraşmak? Hemi biz de bilemedik. Adlî Tıp'ta anlaşıldı kına olduğu. Onlar seni hoşgörmedi, sen onları hoşgör... İşin görüldüğü bir devlet değil mi? Hoşgör...»

«Eeeeeh hatırınız için hoşgöreyim...»

Terlemeden parlamak olur mu? Depodaki 200 kilo «kına» çıkarılıp satılabilir şimdi rahat. «Mal»ın yerine konulmuştu elçabukluğuyla yarım günde! Hem de yarım günde sınırı selâmetle geçmişti Bayraktepeli Abdülhalim'e, Göksunlu Mustafa'ya söz anlatamayınca! İki motosiklet taşımıştı heybelerle! Parası alınmıştı! Yirmi beş'e olmayan yüz beş'e rahaaaat olmuştu! Ne demiş büyük, hem de çok büyük deneylerin sahibi atalarımız! «Paran gittiğine bakma, işin bittiğine bak!..»

Adlî Tıp'tan gelen raporun «kına» diye yazdığını bir anda duydu Antep. Bütün şehir, bütün mahalleler, Pazarbaşı, Şehreküstü, Çamlık, Kavaklık, kahveler, çarşı, hem de sınır karakolları!.. Yıldırım çarpmış gibi düştü Bayraktepeli Abdülhalim. Düşüp kafasını yere çarptı. Arkasından Göksunlu Mustafa düştü. Çarptı o da. Nerdeyse, inme inecekti birer yanlarına. Belki de bağlanıp kalacaktı, bir daha hiç uyanmayacaktı erkeklik organları... Tez kendilerine geldiler, topladılar akıllarını başlarına. Bir hafta sürmedi sarsıntıları. Kafa kafaya verdiler iki arkadaş. Keferdizli Bekçi Muhammet'i de aldılar aralarına, fısfıs da fısfıs, fısfıs da fısfıs. Gece gündüz indirip bindirdiler, durmadan indirip bindirdiler, yiyip içmediler, uyumadılar.

Sordular birbirlerine:

«Enayilik bize babalarımızdan mı kaldı ede'm?»

«Yoksam açalım mı vakitken gözlerimizi?»

«Açalım açalım!..» dediler kaşla gözle.

«Nedeeen?»

«Neden diye sorulur mu ede'm? Göz bakar, Fırat akar. Açalım gözümüzü bir gün evvel. Çünkü açmazsak açarlar...»

«Haaaa...»

«Hıııı...»

«Hoooo...»

«Moooo...»

Acımadılar ondan sonra!.. Yirmi beş'i otuz beş'e, elli'ye çıkardılar «kına»ya benzer o «mal»dan yakaladıklarında!.. Vurmak için hep böyle büyük partileri beklemediler. Düğme ticaretinin tren ticareti kadar para getirdiğini duymuşlardı. Beş yüz'e, bin'e de ağız indirdiler. Açgözlü olmadılar ama alçak gönüllü de davranmadılar. Bir «sırtçı»nın taşıdığı çuvaldan bile 250, 300 almağa başladılar. Düşünmediler bir daha ekmek yedikleri teknenin temizliğini vede devlet hazinesini doldurmanın gereğini! Doldurdular keselerini, hem de kaplarını kacaklarını. Ve diktiler birer apartman Istanbul Göztepe'de yirmi ikişer daireli falan. Kaşla göz arasında oldu yıllarca olmayan, olmayacak olan!.. Keferdizli Bekçi Muhammet «Şimşek Apt.» diye yazdırdı kapısının üstüne. Çok severdi göksel kavramları aklı

ersin ermesin... Göksunlu Mustafa «Deniz Apt.» yazdırdı sağa sola çekilmesin... Bayraktepeli Abdülhalim dayattı: İlle "Kına Apartmanı" yazdıracağım açık açık, hem de büsbütün! Her yanından belli olsun hıncım! Bir gün gelip devletim bütün haksız kazançlarla birlikte almak isterse elimden, seve seve verebilirim! O zamanaca kafasını işletenler önünden geçerken görüp anlasınlar iki yıl demeden yaptırdığım apartmanın ne mene bir yapı olduğunu...»

Yaptı dediğini, «KINA APARTMANI» yazdırdı.

1975

YÜZLÜKLER

İstasyonun sağını solunu, lojmanların arasını, hem de belediyenin temiz tutmağa çalıştığı tören alanını doldurakodu biçer-döğerler... Beş değil, on değil, belki otuz kırk olmuşlardı. Merak edip sayan yoktu...

Gelen sıraya giriyordu. Trene binip gideceklerdi. Vagon yoktu. Bekleme şüresi belli değildi. Sahipleri yanıp tutuşuyorlardı. Güneydoğudaki ekinleri kurtarmışlar, içerlere, Ankara, Kırşehir, Kayseri, Uzunyayla yanlarının ekinlerine gideceklerdi. Bir an önce ulaşabilseler çok iyi olacaktı. Ekinler iyice ermiş olmalıydı oralarda. Gecikirlerse başka makineler gelip kaparlardı işi. Halbuki yarıdan çoğu borçla alınmıştı bu «afat»ların. Tarlalar ipotek edilmiş, kefiller bulunmuştu. Elde avuçta olan satılmış, gelinlerin boynundaki altınlar bozdurulmuş, bir o kadar da bono, şu bu imzalanmıştı.

Biçer-döverlerdi bunlar! Halk «biçer» diyordu kısaca. Sarısı, yeşili, mavisi vardı. Ağızlarında, tırnaklarında ekin sapları, buğday başakları kalmıştı. Avladıkları tatlı avın bulaşığı gibiydi saplar. Üç yana makası bulunan bu büyük istasyona kadar düz yollardan güvenlik içinde yürüyüp gelmişlerdi. Ama dağı aşıp içerlere geçebilmek için trene binmeleri zorunluydu.

Adana'dan, İkinci Bölge işletme merkezinden vagon ayrılacaktı. O da artarsa! Eldeki vagon, bölgenin kendi işlerine zor yetiyordu. Büyük zorlukların içindeydiler.

Sabırsızlanıp karayolundan ulaşmak için dağa vuranlar vardı. Dağ yolu da o kadar dolaşım, o kadar sarp, dönemeçler o kadar dardı ki! Yüklü kamyonlar, dolu dolu otobüsler geliyordu önden arkadan. Biçer'ler oldukça enliydi. Bir başlarına zor sığıyorlardı yola.

Karşılaşma olunca bir büyük çile başlıyordu. Yaşamın bütün çilesinden bambaşka bir çile! Yavaşlayıp sağa almak gerekiyordu makineyi. Ama kaç karış yer vardı sağda?

«Ee canım al sen! Yol gerçekte kamyonların, otobüslerin, burunsuz minibüslerin! Siz nereden çıktınız? Sizin yeriniz tarlalar, ovalar değil mi? Ne işiniz var bizim yolumuzda?..»

Şoförlerin çalımından geçilmiyordu:

«Hem de biraz çabuk olun kardaşım! Kırk saat sizi bekleyecek değiliz!»

Öyle uçurumdu ki aşağılar! Tırnaklı taşlar çakılıydı yarların yüzünde.

Arkadan da taşıtlar gelip eklenmiş oluyordu. Başlıyordu her biri düdüğünü, kornasını öttürmeğe! Eli ayağına dolaşıyordu zaten aceminin acemisi sürücünün. Makine dikaşağı uçuyordu! Bile bile gibi! Göz göre göre gibi! Zavallı sürücünün yapabildiği, kendini toparlayıp bir çalı, yada yabanfıstığı öbeğinin içine atmak oluyordu. Atamazsa o da gidiyordu makinenin paramparça olup dağıldığı yere kadar... Öyle ıssız, dip yerlerdi oralar. Yıllarca davar gütmüş, dağları inip çıkmış insanlar bile inemezdi, inse çıkamazdı. «Belânın kuyusu» derdi görenler. Kuyunun tâ dibine düşmüş olurlardı. Ne motoru söküp almanın, ne de kanatları kurtarmanın yolu bulunurdu. Gitti gider, giderdi onca paralar; altınların, satılmış savulmuşların umudu. Hem de iyice incelmiş boyunlarına takılır kalırdı bonolar, ipotekler...

Bir tek çıkar yol vardı. Vagon bulup bindirmek trene!

Beklemek yetmiyordu bunun için. Yalvarıp yakarmak, ağlayıp inlemek de geçmiyordu. Ak koyunu görenin içi dolu yağ sanması gibi, biçer'lerin sahiplerine bakanlar da, «Tamam! İşte bir para küpü! İşte yolunacak kaz!» diyordu. Bilmiyordu borçları, bilmiyordu onca uzaklardan devşirilmiş borç karşılığı paraları, yüzlükleri, beş yüzlükleri!..

«Adam almış bir biçer, kardaşım, parası boldur, göldür, onun almıştır... Güneydoğunun işini işlemiş, içerlere geçecek, oraların işini de işleyecek şimdi... Bu sefer de oraların paralarını vuracak...»

«Yüz vereceğine iki yüz versin dürzü!..» diyorlardı.

Üç makaslı istasyonda selâm vermek hiç âdeti değildi Şefin, Şef yardımcısının! Selâm vermek şöyle dursun, verilmiş

selâmları almıyorlardı! Allahın selâmları geçmiyordu yanlarında! İlle para olacaktı! Demiyorlardı açıktan, dedirtiyorlardı. Biliyorlardı bin bir yolunu almanın. Hep alma ağaçlarının dibinde büyümüşlerdi, verme ağacı diye bir ağaç yoktu doğada, ovada; görmemişlerdi.

Tol köyünde Cancık Hasan dönüp duruyordu dört gündür. Ortaokuldaki Coğrafyacı Tahsin'e bile gidip yalvardı: «Ben de Ankaralıyım, emşeriyiz, noolursun, git bir de sen söyle, aranız eyiymiş!..» Araları iyi diye bir şey yoktu gerçekte. Ara sıra tavla oynuyorlardı Demiryolcular Kahvesi'nde.

«Valla Hocam, ne yapayım, bak hep bekliyorlar! Vagon vermeliler ki yollayabilelim biz de, değil mi?..»

«Nasıl vagon olacak bunlar?»

Gülüyordu Şef: «Üstü açık, uzun...»

«Renkleri nasıl olacak renkleri?»

«Yeşil, kara, gri...»

«Aaaah, olsa da hiç renksiz vagonlar olsaydı!..»

Uçan kuşlar bir yana, sineklerden medet umuyordu Cancık Hasan. Ama yoktu medet. Bir kere Nuh demişlerdi istasyon yetkilileri, öteki bakmıyorlardı peygamberlerin yüzüne...

Her biri bir yerden adamlardı. Hiç biri ötekini tanımıyordu. Önce bir çare araştırmak için dayanışma yapmayı denediler. Üçü beşi birleşip Antep yanından gelen Fındıklı Toros otobüsleriyle Adana'ya gitti. Ama bir şey çıkaramadan dönüp geldiler. Sonra da tek başlarına düşünmeğe, çıkar yol aramağa yöneldiler. Altı yüz lira falan tutuyordu vagon kirası. Kaç isterdi Şef üste? Şimdi iş gören adamı? Şef yardımcısı kaç isterdi efendim? Kayıt işlem yazmanı ne isterdi kardeşim?

«Canım ağam! Biz zaten batmışız! Bu yıl hepten ters gitti işimiz. İki diyorlarsa zararı yok üç verelim, işimiz görülsün!»

Gene de mırın kırın idi aldıkları karşılık. Mırın kırın. Ne gibi örneğin?

«Örneğin, verdikleri paranın numarasını alıp... fark mı tuzak mı?.. müdüre müfettişe, efendime söyleyim, jandarmaya, savcıya, önceden haber verip... baskın falan yaptırmak suretiyle, bizi tongaya pekâlâ düşürebilirler örneğin!..»

«Yok! Yok gadasını aldığım! Valla senin bildiğin gibi değil! Biz işimizin görülmesinden başka bir şey istemiyoruz! Nemize gerek bizim elin üç oğlaklı beş keçisi? Hatta biz, istersen odacıya verelim, o da gitsin senin istediğin bakkaldan, manifaturacıdan değiştirsin, senin de bilmediğin numaralar olsun! Bizim, vagon bulup buralardan kaçmaktan başka davamız yok valla!»

Parçalanmış sürünün koyunları gibi uslu uslu, ak ak bakıyorlardı yetkililerin yüzüne.

Viper Çınarı'nın dibinde Osman gezinip geliyor, giriyor aralarına:

«Ha benim efendi köylülerim haaaaa!.. Sağınıza solunuza hameyliler takayım! Yoksulunuz bir türlü sefil, varsılınız bin bir türlü! Biçer'i olanın boynu bükük! Şunlara baaaaak!..»

Biçer sahipleri, güçleri yetse istasyondaki yetkililerle uğraşacaklardı, Osman'la ne uğraşsınlar? Ama bazıları sormadan duramıyordu:

«Hangi adımı atmışız ki yanlış? Söyle, bilelim!»

«Şef mef, nedir bunlar, ne millet?»

«Mamirdir, mamir milleti...»

«Kimin mamiridir bunlar?»

«Bizim mamirimiz değil tabiî, orası öyle...»

«Ama kimin? onu söyleyin asıl!»

«Milletin tabiî...»

«Siz milletten değil misiniz?»

Gülüyorlardı kırık dökük:

«Biz milletin efendisiyiz canım, onu mu dokundurmak istiyorsun?»

«Kafayı çalıştırmalı kafayıı!..»

«Kafayı çalıştırıp?..»

«Değiştirmeli düzeni!»

«Ha babam haaa! Biz şu istasyondaki Şefi bilem değiştiremeyiz, nerde kalmış ki düzeni...»

İçlerinden «kızılibiğine kızılibiğine» söyüyorlardı Viper Osman'ın! Onlara bir koca lâzımdı, o da bu gece lâzımdı. Köylü kömeli, sırtı yamalı! Köylünün parası bir yere gider, sözü bir yere gitmez! Köylünün ağzına vur, lokmasını al...

«En sonunda üç vagon ayırtabildik, akşam geliyor!»

Tuza koşar gibi koştular: İkişerden altı biçer.

«Benimkini önce yaz, canını yiyim!..»

«Noolur benimkini yaz, köpeğin olayım!..»

«Benimkini benimkini... ne dersen vereyim!»

«Ooooooop! Susuuuun!.. Susun da beni dinleyin bakayım: Cetveldeki sıralar konuşur efendiler! Lütfen, gönderme yazmanı Süleyman'ı görün, benim yapacağım bir iş yok! Ben emrimi vermişim: Bu akşam altı biçer binecek...»

Her konuşma, konuşmada her sözcük bir şifreydi sanki! Çözmek için şifre çavuşu olmak gerekiyordu.

Bacaksız Süleyman bile, «Paydosa beş dakka var. Ben şimdi çıkıp Bakkal Hayrullah'a gidiyorum. Oradan Tekel'e uğrayıp biraz bira mira alacam. Akşama konuklarım var. Ordan da büfenin önüne gelip konuklarımı bekleyecem. Kısmet olursa, sonra gelir, cetveldeki sıraya göre makbuzları keser, gönderme paralarınızı alırım. Yüklemeniz yapılır, yarın da dağı aşar, Osmaniye'den alırsınız makinelerinizi...»

Bir yarıştı biçer sahipleri arasında! Her biri ötekinden daha çok vermek istiyordu helâlından! Onun için koşuyordu Bakkal Hayrullah'a. Tekel'e gidip para bozduruyor, bilmedikleri numaralı paraları birleştirip veriyorlardı Hayrullah'a, birer paket uçlu sigara alıyorlardı «karşılık» olarak. Yazman Süleyman da akşama konukları olduğu için, Hayrullah'a geliyordu rakı falan almağa... Biraz da bisküvi, şeker... Ankara'daki en kurt yöneticilerin akıl erdiremeyeceği kadar karışık bir bilmeceydi içinde bulundukları durum.

Viper Osman da söyleniyordu karşıdan bakıp bakıp:

«Urfa'dakiler alsa ihtiyaçları kadar, içerdekiler alsa ihtiyaçları kadar, ara yerde bunca gidip gelme, hem de yolunma olmasa olmaz mı? Olur, amma ne zaman? Halkın düzeni kurulunca... Bunu anlatamıyoruz arkadaşlara...»

«Anlatıyorsun, ama çok dolaştırıyorsun, onun için zor anlaşılıyor dediklerin...»

En çok da yetkili beylere kızıyorlardı:

«Hem alıp hem niçin korkuyorsunuz bu kadar?»

«Eeeee, her dağın dumanı kendine göre! Bu istasyondaki de böyle!..»

Viper Osman susmuyordu: «Altısı yüklendi yüzlüklerin, gerisi kaldı. Bakalım onlara ne zaman sıra gelecek?»

Berber Nail oradaydı:

«Ne yüzlüğü bre kardaşım! Arttı bahaları! İnanmazsan Bakkal Hayrullah'a sor...»

«Doğruuu! Her şey artıyor, bunlar da artmış...»

Dağdan doğru serin bir yel esiyordu.

Biçer sahipleri yavaş yavaş kuduruyordu.

1974

NAR MASALI

Ekinler sararmadan evlerin önü kırmızı nar çiçekleriyle doluyor. Yeşil yaprak deryasının arasında kırmızı kelebekler gibi nar çiçekleri. Pürenli düzlerden, ardıçlı dağlardan esip gelen yellerle bütün bir bahar yeşiller dalgalanıyor, kırmızılar tütüyor köyün içinde! Ama ne çare...

«İlk nar fidanını benim babam getirmiş karılar!» dedi Ganime. «Seferberlik bitince, kasıma kadar devriye gezmiş oralarda. Bize badem şekeriyle incir almış. Köyün umumuna yayılsın diye de iki küçük nar çeliği sokmuş pırtısının arasına. Islak bezlere sarmış. Nar, hemi çok narin, hemi çok arsız olur ay kızım! İstersen bir değnek getir sok evin önüne. Ne tutmam der, ne yeşermem. Hem yeşerir, hem böyle kan kırmızı açar, açar...»

Bir mahalleden, bir sülâleden sekiz on karıydılar. İkindin güneşine kilim yazıp oturmuşlardı. Başlarının bitini ayıklamak için birbirlerinin dizine yatıyorlardı. Ufak köyün de büyük köylerinki kadar derdi olduğundan ellerine böyle fırsat az geçiyordu. Erkekler birbirlerine kefil olarak bankadan ikişer üçer yüz lira almak için kasabaya gitmişlerdi. Belki yarın, belki yarından sonra gelirlerdi.

Koca Şevki'nin gelini Ganime, hem bit kırıyor, hem de babasının getirdiği nar fidanlarını anlatıyordu. Saçlarına ak düşmemişti daha. Ama babası ölüp gitmişti. Nar fidanlarıysa köyün içine dışına yayılmıştı. Kadim ağaçlar olmuştu... Ganime, dizine birini yatırdı mı, kafasına iyice yer etmiş olan nar fidanlarını anlatmadan edemiyordu.

«Babam o iki çeliği getirip bahçenin köşesine sokmuş. Bütün köylü, «Yeşermez Kadir Çavuş, boşa uğraşma!» demiş. Bahçenin toprağı güne karşıydı. Üst başından bir arıkla su gelirdi. Millet bu toprakların en birinci nar toprağı olduğunu, hem istersen nardan bir eşek çivisi yap bu toprağa çak, gene yeşere-

ceğini gözüyle görmeyince nasıl inansın. En beri başta bu şimdiki Nuri Ağanın babası Fazlı Ağa: "Yahu Kadir Çavuş, nar kim, bizim topraklar kim? Boşver, biz arpamızı buğdamızı bilelim..." demiş. Ama narlar tutup yeşerince ağzı değiştirmiş kır domuz: «Looo, sök onu, ben toprağımda nar mar istemem!"

«O günler biz ortalıkta yoğuz. Daha doğrusu varız da, ufağız. Rahmetli babam öldüğü güne kadar masal gibi söktü bunları. "Yunanı falan denize döktük. Türkün kurtuluş savaşını tamam ettik. Yüzümüzün akıyla dönüp geldik köylerimize. Ama paçamızı Fazlı Ağadan, Fevzi Ağadan kurtaramadık ki!.." derdi. Kemal Paşa bunları nice vaadlerle toplayıp cephe kurmuş. "Hele bir kurtaralım topraklarımızı! Adalet terazisiyle köylü askerlerime pay edecem tütün, pamuk, buğday, bostan ekeneklerini, çayırları, meraları!.." "Kemal Paşa'yı savaştan sonra beyler kaptı!" derdi babam. "Biz bir daha yüzünü göremedik! Aramıza yalçın dağlar girdi, buzlu. Benim İzmir'den getirdiğim nar fidanlarını Fazlı Ağa üç sefer söktürdü. Ben de üç sefer yeniden diktim. Ağanın toprağında nar savaşı, olacak iş mi? Bir tüfek versen takınıp üç gün savaşamazdı Fazlı Ağa. Uyuz bir adamın ayaklarına kapandırdı Kemal Paşa beni: "Aman ağam sen bilirsin! El kadar bir nar ağacı! O da bahçemin biceğinde..." diye yalvardım da yüzüme karşı hastir çekti, hiç unutmam! "Ulan Kadir Çavuş, boyun uzun olduğuna aklın ermiyor yeğenim! Hiç ağa toprağında ırgatın ağacı bahçesi olur mu? Onun için nar dikemezsin, anladın mı?" Kalkıp isyan etsem Ankara'da Kemal Paşa var, onun bize yaptığı ayıp olmaz da, onun ağalarına karşı bizim yaptığımız ayıp düşer dedim, sustum. Yuttum dilimi dişimi. Fazlı Ağanın karşısında hadım gibi bir adam oldum. O da fidanlarıma dokunmadı bir daha. İşte böyle çoğaldı narlarım. Cemre toprağa düşmeden bahçemizdekileri keser, budar, komşuların bahçesine sokardım. Yeşil yapraklı, kırmızı çiçekli bir isyan gibi bütün evlerin önüne, bahçelere döşeyecem, koca ovayı kaplatacam derdim..." Dediğini yapmış babam. Bu dostum, bu düşmanım demeden nar dikmiş köye. Biz yetişirken köyün her yanı nar kaplıydı. Aklımın erdiği günden babamın öldüğü güne kadar en çok din-

lediğim öyküler nar öyküleriydi. En sevdiğim çiçek de nar çiçeği. En sevdiğim yeşil nar yeşili. Başka köye gelin ettiler, bir yıl sonra kaçıp geldim, bu köyün çobanı Mehmet Emin'e vardım. Nedeni, bu köyün narlı köy oluşu. Ama en sevdiğim meyve nar değildir. Çünkü narın içi kekredir! Ham karpuz gibi beyazdır! Çavdar tenesi gibi ufacıktır çekirdekleri! Ne yapayım böyle meyveyi? Ama gene narı severim. Ağalı köy, itli köy, karılarının başı bitli köy! Gene de bu köyü severim... Onun için her yanına nar dikerim... Dikerim, ne olsa Kadir Çavuşun kızıyım...»

*
**

Haziran kızgın güneştir Karcı köyünde. Ama insanlar kışınki gibi örtünürler. Kışınki gibi çula çaputa sarınarak orağa yapışırlar. Yumulurlar toprağın üstüne. Güneşin en çok yaktığı saatlerde bile çalışır çırpınırlar. Haziranda, hele temmuzda işler iyice kızışır Karcı'da.

Koca Şevki üç gelin kızın, iki evli oğlanın babası, altmış yıllık doğma büyüme ortakçı, «emekli» olmadı. Ülkede böyle bir yasa yok. Bir süre daha olmayacağı için Koca Şevki her haziran temmuzda torunlarıyla dört büklüm ekin biçer, yanar kavrulur.

Koca Şevki'nin dünürü Kadir Çavuş da hiç bir gün «tatil» yapmadı. Ortakçı ömrü, koş oraya, koş buraya, önceleri Fazlı Ağayla Fevzi Ağanın, onlar öldükten sonra da,

1) Nuri Beyin,
2) Kasım Ağanın,
3) Rüştü Ağanın,
4) Hurşit Ağanın,
5) Alâaddin Ağanın,
6) Fahrettin Beyin,
7) Sakıp Ağanın kuyruğunda yelmekle, yorulmakla geçti. Koca Şevkin'in ömrü de böyle geçecekti. Savaşa gidip yurdu kurtarsan değil, dünyaları fethetsen Beyler adamın kadrini bilmeyecekti. Şimdi de karısı, kızı, oğulları, gelinleri, torunları,

toplam on dört baş nüfus, sanki tarlada değil, bir kızgın tavanın içinde kavruluyorlardı. Ortakçının oğlu kızı da kendi gibi sefildi. Topraksızlık beterdi. Ağa toprak vermezse, Gâvurdağı'nın ardındaki Beylerin topraklarında pamuk sulamak, çapalamak, toplamak daha beterdi.

Ganime, sütlü göğüslerinin üstüne eğilerek, hem kaynanasının, hem kaynatasının önündeki ekinleri biçiyor, onlara fazla iş düşürmüyordu. Koca Şevki, «Halep'i, Şam'ı dolaşsan Ganimem gibi köle bulunmaz! Ganimemin ağzı var, dili yok. Ganimem çok birinci müslüman...» diyordu. Yuvarlak yanık yüzü terden tozdan çamurlanıyor, dudakları yalama oluyor, yanaklarındaki pembelik soluyor, ama kara gözlerinin parlaklığı solmuyordu. O babası Kadir Çavuşun içinde boğup öldürdüğü isyanın kökten sürme bir dalıydı. Gittikçe güreliyordu. Koca bir köyün, koskoca bir ovanın birkaç ağanın olmasına katlanamıyordu. Ebesinin, ninesinin sabırla, sessizlikle sürdürüp getirdiği bu çok eski olguyu içine sindiremiyordu.

En zoru akşam ile ikindinin arasıydı. Uzadıkça uzuyordu gâvur vakitler. Batacağına yakın orada bir yere asılıp kalıyordu güneş. Kendi beli ağrıdan kopuyor, doğrulmağa gücü yetmiyordu. «Bu el kadar çocuklar nasıl dayansın Allahım?» diyerek çocukları su doldurmağa, eşek çivisi değiştirmeğe, dökülen başakları toplamağa gönderiyordu. «Herkes ekini kurtardı, biz öksüzler gibi arda kaldık!..» diye kızıp köpüren kaynatasına bakışıyla duruşuyla yalvarıyordu, «Çok olsa bir gün farkeder, çocukları ezmeyelim...» diyordu.

Koca Şevki, orağı koluna aldı, saf saf baktı günün battığı yerlere. Onun Kadir Çavuş kadar direnci yoktu. Kasabadan Kırıkhan'a giden şosenin üstünde hızlıca ilerleyen karaltılar, şoseden beriye, köye doğru saptılar. Yedi sekiz kadardılar. Oğluna seslendi: «Cafer looo, baksana şunlar ne? Sen bak, benim gözüm kesmiyor!..»

«Baba, velesbit onlar!» dedi Cafer. «İki kollu, iki tekerli. Üstünde insan, devrilmeden yürüyor...»

«Fahrettin Bey çok binerdi! Velesbidi biliyorum Cafer!..» dedi. «Bizim köye geliyor bunlar...»

Ganime: «Kıran artıkları!..» diye ilendi: «Yüzünüzü yüyücüler görsün işallah!..» Gelenleri tanıdı.

*
**

Dokuz kişiydiler. Dokuzu da yeniyetmeydi. Damarlarındaki kanın deli deli vurduğu, beyinlerinin bulandığı çağdaydılar. Üçü Nuri Beyin, beşi başka Beylerin. Yabancı markalı sekiz bisikletin zillerini zırlatarak Koca Şevkigil'in ekin biçtiği tarlanın altından geçip köye vardılar. Şoseden köye sapan yol, tozlu, taşlıydı. Köy içine geldiklerinde sıcaktan pişmişlerdi. Nuri Beyin konağı üst başta, köyün kıyısındaydı.

«Varıp hemen eve tıkılmayalım...» dedi Erdal.

«Babam sorularına başlar...» dedi Oktay.

«Pınarbaşı'na gidelim!» diye önerdi Metin.

«Kelleleri yıkarız...» dedi Cengiz.

«Böğete yüzeriz...» dedi Naci.

Selçuk kolunu kaldırıp bir ıslık çaldı.

«Durmayın madem inekleeeer!..» dedi Tuncer.

Bisikletlere atlayıp ünlü suyun çıktığı yere vardılar. Çayırda durdular. «Çüüüş!..» dedi üçü dördü. Sonra hemen göğüslerinde kartal, kovboy bulunan spor gömleklerini, kot pantollarını çıkardılar. Kol saatlarını pantol ceplerine soktular. Coşkun bir istekle atladılar böğetin içine.

«Çim ula çim! Dum dum!.. Bak enişten nasıl yüzüyor!..»

«Sen de bende gördüklerini anlat bacına!..»

«Ört o göğüslerinii! Sen kızsın, gelme aramıza!..»

«Bu sözünün cevabını sana veremem, bacını yolla!..»

Kiminin göğsünde burcu asılıydı zincirle. Kiminin kolunda döğmeler vardı. İki tanesi ön dişlerini altın kaplama yaptırmıştı. Soğuk suda dişleri birbirine geçinceye kadar yüzdüler. Oluğun altına girdiler sonra, su içtiler. Az ilerde kayalar vardı. Ardında donlarını çıkarıp sıktılar. Giydiler yeniden. Kayanın başında güneşe oturdular. Erdal gömlek cebinden sigara çakmak aldı. Sordu:

«Otlakçılar parmak kaldırsın?»

«Ben beh ben...» dedi Naci.

Erdal, «Sen de yaksana keriz!» dedi Cengiz'e.

«Ona annesi izin vermiyor...» dedi Metin.

Sigaraları yakıp savurdular. Oktay gitti, ilk rastladığı harımın çitinden atladı. Ayaklarıyla kökenleri eşeleyip on kadar hıyar yoldu. Getirip oluğun altına attı: «Alın, kemirin!..» dedi.

Naci: «Yalnız bana yetmez bunlar!» dedi.

Ayhan: «Acıymış yahu!» dedi. «Öf öf!..» Tükürdü.

Cengiz: «Sen ağzının tadını bilmezsin!» dedi. İstekle yiyip bitirdi kaptığı hıyarı.

Tuncer: «Ekerken ossurmuşlar!..» dedi söylendi.

Cengiz, bir başka harımın çitinden atladı. Kucağında hıyarlarla dönerken üzerine saldırdılar: «Oho oooha!..»

«Akşama kadar hıyar mı yiyeceğiz oğlum?»

Naci'yle Mustafa kayboldular. Az sonra birer kucak mısırla dönüp geldiler. Erdal fırladı: «Ateşi ben yakacam! Ben ütecem mısırları!.. Bugün hepinizin validesiyim hırbo aleyhüsselâmlar!..»

Ayhan: «Gün anasına kavuşuyor oğlum, çabuk olun!..»

Metin, çaktırmadan Oktay'ın şapkasını kaptı. Üç harım ötedeki zerdali ağacının dallarını salladı. Düşenleri doldurup geldi şapkaya. Ayhan da Metin'in kotunu aldı. Arka cebindeki resimleri çıkarıp gösterdi herkese. Haykırdı: «Bu bacısı, bu sevgilisi, öpmek serbeeeees!..»

Sonra Gâvurdağı'nın gölgesi bastı üzerlerine. Gömleklerini, formalarını giydiler. Pantollarını taktılar kıçlarına, kemerlerini sıktılar.

Erdal: «Bana bakın, bugün evlere boşverelim. Türkolojiden Enver abi gelmiş. Komünizmle mücadele üstüne konuşacak. Doğru kasabaya gidelim. Çok güzel anlatıyor. Dinleriz...»

«Yemeği de kasabada yeriz!..» dedi Ayhan.

Cengiz, «Kebaplar benden!..» diye bağırdı.

Naci: «Biralar benden...»

«Burç şarapları da benden...»

Atladılar bisikletlere. Zillerini zırlatarak, kıçlarını oynatarak köy içinden geçtiler. Koca Şevkigil dönüyorlardı. Çoluk

çocuk yolun iki yanına çekildiler. Koca Şevki, elini kasketine götürerek Bey çocuklarını selâmladı.

Gelini Ganime ise: «Narları hamken koparırlar hep, ağızlarına sıçayım...» dedi.

⁂

«Şimdiki Beyler gene insaflı!» dedi Koca Şevki, «Eskiler benim dünürün iki fidan dikmesine razı olmadı. Şimdi Beyin ortakçısı ortaokulda çocuk okutuyor eyi kötü. Karakızın Veli'nin oğlan üçe geçmiş! Kasabadan gelirken lafını ettiler. Hocaları beğeniyormuş. Şu devirde eferim!..»

Karakız'ın Veli'nin oğlu öküzleri önüne katmış, köye geliyordu. Öğleye kadar orak biçmiş, sonra mal gütmüştü. Koltuğunun altında kitabı vardı. Veli, «Nasip olursa, işallah benim Nuri hem kendini, hem bizi kurtaracak!» diye öğünüyordu kaçamak. Köyden bir Nuri Bey vardı, bir de bu Nuri yetişiyordu işte!

«Haydi hayırlısı!..» dedi Koca Şevki.

Nuri Beyin Oktay, lise ikiye gidiyordu. Hem ders çalışıyor, hem Türkolojideki Enver abinin görüşleriyle ilgileniyordu. Ülkenin ve düzenin büyük düşmanlarıydı komünistler! Öğreniyordu Enver abiden.

Bir gün Karakızın Veli'nin Nuri'yi gördü köy yolunda. Durdurup koltuğunun altındaki kitaba baktı. «Ohoooo!..» dedi birden. «Sen hep böyle şeyler mi okuyorsun?..»

«Türkçemi ilerletmek için okuyorum...» dedi Nuri.

«Komünist olursun oğlum! *Hayim ile Artem,* Maksim Gorki'nin kitabı!..»

«Öğretmenimiz okuyun diyor. Faydalı kitaplar. İnsanın gözünü açıyor...»

Oktay kitabı fırlattı yere. Yüzüne bakınca bunu yapacak gibi görünmüyordu. «Öğretmenler hep kızıl zaten!.. Öğrencileri körpeyken avlıyorlar!»

Nuri diklendi birden: «Bu yaptığın kabalık değil mi ama! Ne atıyorsun kitabı?»

Oktay kızdı, iki tokat savurdu Nuri'ye: «İki daha atarsam kabalığı görürsün!..»

Eğilip kitabını aldı Nuri: «Fikirler cebirle, topla, tüfekle sindirilemez...» dedi. Öküzleri gitmişti zaten. Ardına bakmadan yürüdü. Koştu biraz da.

Oktay da suyun çıktığı yere gitti. Günün dinlenmesine epey vardı. Yüzaşağı kapanıp içti kaynaktan. Sonra geldi bahçelere girdi. Zerdali yedi biraz. İki üç de salatalık kopardı. Başka bahçeye geçti. Bahçeler kimindi, kim eker, bakar? bilmezdi. Babasının ortakçılarıydı işte. Ekip bakıyorlar, geçiniyorlardı. Tarlaların geliri ortaktı, bahçelerin geliri ortak değildi. Ortakçılar tüm alırlardı ürünü. Bey karılarının, Bey çocuklarının istedikleri zaman girmesi, yemesi, içinde gezmesi, yatmadı serbestti.

Cebinde kibrit vardı Oktay'ın. Taze mısır yolsa ütebilir miydi acaba? İştahını yokladı. Fena değil. Daldı mısırların arasına. Tazelerinden seçti. «Gür bir ateş yakarım!» diyordu içinden. Birden sarı güllü bir başörtüsü gördü. Mısırların kıyısında, biberlerin, patlıcanların arasındaydı. Gençti. Kırmızı sıkması vardı. Yuvarlaktı omuzları. Etinin dolgunluğundan, başının bağlanışından gençliği anlaşılıyordu. «(Tatil bitiyor bir halt edemedik! Boş geçirdik günleri!..)» dedi kendine. «(Köy bunun burası! Üstelik babanın köyü! Niye boş geçiriyorsun?..)» Kınadı, ayıpladı kendini.

Ateş yakmayı, mısır ütmeyi boşladı. Mısırları elinde sallayarak o yana yürüdü. Her halde yalnızdı. Her halde testenha idi bahçe. Karamuklar, böğürtlenler çit olmuş. Narlar da kaplamıştı her yeri. «(Atlı dolaşsa görünmez!..)»

Biber patlıcan arıklarına yaklaştı. Habersizden varmak istemiyordu üzerine. Öksürdü.

Ganime gaşını çevirdi: Baktı Nuri Beyin oğlu Oktay! «(Kör şeytanından bul işallah!)» dedi içinden. Yön değiştirip bol donunun üstüne çöktü. «(Gözü kızarmış geliyor! Üzerime atılır matılır!..)»

Oktay Bey geldi, arığın başında durdu. Çok ince sözler vardı düşündüğü. Hiç birini söyleyemedi. Epeyce kulak dolgunlu-

ğu vardı hovardalık konusunda. Beklemediği kadar heyecanlandı. Kızdı kendine: «(Bir ırgat parçası tabanı! Hem de çobanın karısı! Ama ağız dil bağlıyor!..)» Bir şey demiş olmak için sordu: «Biber patlıcan mı çapıyorsun Ganime hanım?»

Ganime kalktı: «Hanımlık bize kimden kalmış? Çapmıyorum, suluyorum, görmüyor musun?»

«Sertsin Ganime hanım!..»

«Elimdeki çapayı tepene yersen sert mi yumşak mı anlarsın!..»

«Vay vaaaay!..» dedi Oktay. «Dilbere baaaak!..»

«Ne sokuluyorsun erkeksiz kadının yanına?»

«Ateşim var, yanıyorum...»

«Camız gibi at kendini suya, sönersin!..»

«Söndüresin diye sana geldim Ganime hanım...»

«Ağalığına mı güveniyorsun? Ağa dölü filân demem ben!..»

«Ben ağa dölüyüm demiyorum...»

«Ama ağanın oğlusun, güvenirsin ağalığına!»

«Kendi kara bileğime güveniyorum...»

«Ayağımın altına alır tepelerim seni çocuk!»

«Kurban olayım ayaklarına, hemen tepele...»

«Utanmaz, arlanmaz!..»

«Ateşimden ne utanma kaldı, ne arlanma...»

«Kör şeytanından bul işallah...»

«Buldum şeytanımdan, yanıyorum...»

Kavganın ortasında güleceği tuttu Ganime'nin: «(Tövbe yarabbim!)» dedi içinden. «Var Allah akıl versin çocuk! Ben senin emsalın değilim! Sen bir ağa kızı bul kendine. Onda söndür ateşini. Ağa kızları iyi söndürür... Emmiyin kızları gelinleri var, onlara başvur...»

«Ne gerek var bu lâflara Ganime hanım? Her kişinin vardır bir sevdiği. Benim sevdiğim de sensin...»

«Sahi miii? Bak sen! Ama ben evliyim!..»

«Gönül evli bekâr der mi?»

«Allah canını alsın işallah...»

«Alsın! Çekeceğime öleyim daha iyi!»

«Vaaah anam, şu dillereee!..»

Ganime'nin yumşadığını sandı, kendine güveni arttı: «(Tüfeğin vurmazı olmaz gözlemeye göz gerek, avradın vermezi olmaz, istemeye yüz gerek...)» dedi içinden. Ganime de elinde olmadan güldü. Belli etmemek için başörtüsünün ucuyla ağzını kapattı. Gidip gereksiz bir yeri çapmağa başladı.

«Ölüyorum ateşimden. Söyle ne zaman, nereye geleyim?»

«Arlaş çocuk, benim kanıma girme!..»

«Bugün arlaşıp gitsem yarın gene gelecem. Aylardır boğdum durdum içimdeki kaplanı...»

«Vah vah vah! Vah başlarıma geleeeen!..»

«Söyle: Ne zaman, nereye?.. Noolur bu akşam olsun! Bir torba çerezle geleyim. Bir kese parayla geleyim...»

«Şimdi bir bağırırım, köy toplanır! Rezil olursun!..»

«Olmam!.. Kendisi çağırdı derim...»

«Okullara da gidiyorsun, ayıp...»

«Gönül ayıp der mi?»

«Git başımdan, kendine sahip ol...»

«Olabilsem yanına gelir miydim? Yerini söyle. Yoksa şimdi üzerine çullanırım. Silahım var, seni de, sesine geleni de vururum!»

Ganime doğruldu: «Demek iyice koydun kafana?»

«Koydum!» dedi Oktay.

«Vah vah!.. Yarın gece gel bari!..»

«(Yumuşattım!)» dedi içinden. «Yerini söyle!..»

«Suyun çıktığı yerin üstünde kayalar var. Kayaların ardı çimlik. Çimliklere gel. Biraz da yem yiyecek getir domuzun oğlu! Altımıza serecek çuval, cecim getir. Yassı ezanından sonra ben de gelirim. Kimseye bir şey sezdirme, kanını akıtırım. Erkek kılığına girer gelirim. Görünce şaşırma...»

Oktay, uçar gibi çıkıp gitti bahçeden.

*
* *

Yatsı okunuyordu. Yattığı yatağın battaniyesini topladı. Kardeşi Cengiz sordu. Tersledi onu: «Her şeyime karışmasa-

na! Gidip tâ tepede çamların altında yatacağım. Bir şiir yazacağım antikomünist! Dolaşacağım oralarda ilham gelsin...»

Ganime'nin dediği kayayı buldu. Oturdu ardındaki çimenlere. İki çalı kümesinin siperindeydi. Sudan da epey uzaktı. Hayaller, düşler içinde bekliyordu. Kolları, bacakları, bütün bedeni, germen geriş oluyordu. Antakya'da, Antep'te kaç sefer geneleve gitmişti. Tat almamıştı ivmeceden. Bu gece uzun uzun sevecekti Ganime'yi. Uzun uzun okşayacaktı. İki gün sonra yeniden buluşmayı isteyecekti. Gıcır gıcır bir yüzlük verecekti. Alıştırması için her sefer böyle fındık fıstık getirecekti.

***

«Teyzemgile gideyim bir. Fazla oyalanmam canım...» dedi Ganime. Ahırın ordan kaynatasının eski sakosunu, şapkasını aldı. Vurdu sırtına, başına yürüdü. Damların ardından dolandı. Taşların, çalıların arasından geçip çimenliğe vardı. Öksürdü. Oktay bekliyordu. «Domuzun dölü!..» Öksürdü. Hemen ayağa kalktı.

Ay doğmamıştı daha. Belli belirsiz seçiyorlardı birbirlerini. İkisinin de dili ağzı kurumuştu. İkisi de zor yatışır çalkantıların içindeydi. İki üç adım kala kollarını açtı Oktay:

«Ganimem!..» dedi.

Ganime de açtı kollarını: «Yavaş ol deliii!..» İçinden ekledi: «(Yavaş ol canı çıkasıcaa!..)»

Birbirlerinin ellerinden tuttular. Oturdular serilmiş battaniyenin üstüne. Oktay birden çekingen hal aldı. Ganime'nin saçlarını okşadı elleri titreyerek. Sonra omuzlarına indi eli. «Canım!..» dedi. Sıkıca sesi.

«Ne zamandır seviyorsun beni?»

«İki yıldır...»

«Neden belli etmedin şimdiye?»

«İnsan utanır mı gâvurun oğlu?»

«Utandım... Sen de beni seviyor musun?»

Karşılık vermedi Ganime.

«Seviyor musun?»

«Farkında değilim...»

«Hı hı hı!..» dedi, sokuldu. «Sen de beni sev!»

«Baaşüstüne!..» dedi Ganime.

Göğüslerini yakaladı: «Bu gece hep yatalım, hep yatalım...»

«Ararlar beni, giderim...»

«Yüz lira getirdim sana!»

«İstemem para, para konuşma!..»

Çok utandı Oktay: «Affedersin...» Ekledi: «Hemen gitme noolursun!»

«Korkma...» dedi Ganime.

Kaynatasının sakosunu, şapkasını attı üstünden. Elleri titriyordu.

Kemerine, kayışına davrandı Oktay. Tabancası sarkıyordu.

«Uzak bir yere koy onu! Elim dolaşır...»

«Korum...» dedi. Çalının dibine koydu götürüp. Pantolonunu çıkardı. Onu da tabancanın üstüne attı. «İstersen daha öte götüreyim?»

«Yok... Bu kadar yeter...»

Gömleğini donunu çıkardı Oktay. Biliyordu.

«Koparacaksın yavaaaş!..» dedi Ganime. «Ben çözeyim, yavaaş!..»

«Şunu da çöz...» Sıkmasını gösterdi üstündeki.

Ganime uçkurunu bıraktı. Sıkmasını çözdü.

Oktay göğsüne doğru sokuldu. Kendini de bıraktı iyice. Habire kıpırdıyor, huysuzlanıyordu.

«(Ağzına sıçtığımın!..)» Sağ eliyle hayalarını bulup avuçladı Ganime. Tarttı. Mayıştı Oktay. Bıraktı kendini. Bir daha tarttı, okkaladı. Sonra sıkıverdi var gücüyle. İyice sıktı, büktü. Oktay gevşedi. Sonra da boğazına sarıldı. Sıktı iki eliyle. İki eliyle iyice sıktı. Kaldırıp yere vurdu kafasını. Yarı doğruldu, sağ diziyle karnının üstüne bastı. Gevşetti ellerini, sonra yeniden sıktı. Bir ara yellenir gibi yaptı Oktay. «Çatlaaa!..» dedi Ganime. Bırakmadı, iyice sıktı. Bitirene kadar sıktı. Bıraktı sonra. Öylece katılıp kalmıştı. Çerez mendilini boşalttı. Boy-

nuna sardı mendili. Biraz da onunla sıktı. Sonra sımsıkı bağlayıp bıraktı. Kalktı.

Kaynatasının sakosunu, şapkasını giydi. Gitti Oktay'ın pantolonu buldu. Tabancayı aldı. Koydu sakonun cebine, yürüdü. Böğete gelince fırlattı suya. Usulca eve geldi. Sakoyu, şapkayı astı yerlerine. Açıp kapıyı girdi. «Teyzemgil yatmışlar heralım!..» dedi. «Işıkları sönüktü. Dövdüm dövdüm ses vermediler. Dönüp geldim...»

Hiç oturmadan yatakları sermeğe başladı. Koca Şevki'nin ev halkı, kimi içerde, kimi dışarda yatıyordu. Ganime kendi yatağını damın başına serdi. Kocası Mehmet Emin kimbilir hangi taşın, hangi çalının dibindeydi şimdi, koyunun başında?

Çok uzaklardaki tepelerin ardından ay doğuyordu.

*
**

Oktay'ın ölüsü ertesi gün öğleyin çıktı ortaya. Cengiz de, Erdal da tasasına düşmüşlerdi. «Çıkıp bir arayalım...» dediler. Tepenin başına, çamların dibine bakacaklardı. Onlar gitti, köyün yeni suya girmeğe başlayan çocukları böğetin oralarda kıyameti kopardılar. Dalıp dalıp çıkıyorlardı suya. Sonra kayaların ardına ee'lerini etmeğe gittiler. Her yeri açık, orasına burasına yeşil sinekler konmuş, yatıyordu Oktay Bey.

«Laaaaa!..»

«Oooooo!..»

Ölüyü görünce çığlık atıp kaçtılar. Ee'lerini unuttular. Donunu gömleğini kapan kaçtı. Kimi taşlara basarak, kimi sulara dalarak bir çırpıda köy içine geldiler. Millet işte kayıttaydı. Bir iki aksakal'la bir iki hasta vardı çınarın dibinde.

«Orada... Oktay Bey... Orada... çimenlerde... gözün üstündeki çimenlerde yatıyor!.. Ölmüş Oktay Bey... yatıyor... Ölmüş ölmüüüüüş...» diye bağırdılar.

«Ne olmuş, ne olmuş... kim ölmüş?» diye anlamağa çalıştı aksakallar. Hastalar da ne olduğunu, neden öldüğünü ilk anda kavrayamadılar. Kavranacak gibi değildi. Köy köy olalı böyle bir ölüm görülmüş, bilinmiş değildi.

Cin Kerim'di: «Gidip bakalım...» dedi en ilkin. Üç kişi yürüdüler. Çocukları da taktılar peşlerine. «Dehaaaa çimenlerin üstünde, götünde donu yok!..» diyordu çocuklar.

Cin Kerimgil tırmanıp vardılar. Baktılar taşın ardındaki genç ölüye. «Herifçoğlu buruşmuş yatıyor!» dedi İbrahim Çavuş. Ayağının ucuyla bir dürttü: «Tamam canım! Teskereyi almış çoktan!..» dedi.

Nuri Bey kasabaya gitmişti. Bulunup geldi. Cengiz'le Erdal dağdan geldiler. Anaları, kardeşleri, akraba Beyler, Bey çocukları, yarıcı köylüler birikti. İlk iş olarak Oktay'ın ayıp halini düzelttiler. Donunu pantolonunu giydirdiler. Ama ne kadar örtseler duyulmuştu. Kimbilir hangi garibe saldırmıştı. Deveden büyük fil vardı. O da sıkıp öldürmüştü. Vaayy...

Koca Şevki tarlada ekinin ardındaydı. Karısı, kızı, geliniyle çırpınıyordu. Herkes gibi koşup geldi haberi duyunca. Ganime bir süre kim ölmüş, ne olmuş, anlamadı! Anlayınca da, «Eyolmuş, çatlasınlar!.. Hepsi gebersin!..» dedi.

Kaynanası etini burktu:

«Eller duyar, üstümüze iftira gelir. "Yazık olmuş, vah vah vah!.." de herkes gibi!

«Yazık olmuş, vah vah vah!..» dedi Ganime. Bir iki sefer mi ne dedi, başka demedi.

Koca Şevki hem kendi evinin kancıklarına, hem de öteki evlerin kancıklarına bağırdı:

«Ne toplanıyorsunuz loooo, dirildecek misiniz? Haydi dağılın, dağılın...»

Ölüyü getirip ambarın oraya, sayvanın altına koydular. Nuri Beyin bir dudağı yerde, bir dudağı gökteydi. Muhtar yanına sokuldu: «Savcıya toktura haber verecez mi Beyim? İstersen bir şey demeyelim. Ne olsa ayıp iş. Köylüye de tembeh edelim. Hrkes yeyip yutmuş olsun, silsin ağzını. Sen de öcünü sonra tekmille. Emret bize, kapıyı kırıp odun edelim. Bu boku yiyen bizim köyden değildir, gatti! Hangi köydendir, kimdir, sonra araştıralım, eyisi...»

Nuri Bey, öteki Beyler, hep yukarılardan yukarılardan güreşiyorlardı. Ama muhtarın sözünü de düşündüler. Cin Ke-

rimgil'in anlattıklarını dinlediler. Bu köyden öç alacaklarmış. Bu köyün şimdiye kadar gerek kendilerine, gerekse öteki Beylere yarım santim terbiyesizliği görülmüş mü? Şimdiye kadar nasıl melek gibiyseler, şimden keri de melek gibi olurlar. Fakat suçlu kim? Bu durumda suçluyu Allah bilir... Ezik ezik konuşuyordu aksakallar.

Ertesi güne koymadan, hemen ikindin namazından sonra kuyuladılar Oktay'ı.

*
**

Cenaze günü mezarlıktan dönülürken Koca Şevki'nin evdeki kırmızı sıkmalı kancığa bir daha kafası takıldı Erdal'ın:

«Kim ulan bu böyle yuvarlak? Hele şunun döşlerine hele! Hele şunun göğüslerine!..»

Sonra birden içindeki şeytanı susturdu.

«Kardeşimin toprağı kurumadan olacak iş değil bu!»

Başını eğip yürüdü herkes gibi.

Ganime de zaten hayattan odun kucaklayıp girmişti içeri.

Erdal, Oktay gibi değildi. İyi hovardaydı. Bu köyde çok karıyla dalgası olmuştu. Erdal karıya, kancığa yalvarmazdı. Karılar «yalvarır» Erdal'ın peşinden koşarlardı. İsterse koşmasınlar! Erdal önlerinden geçip iki bıyık büktü mü, iki konuştu mu, istedikleri kadar sıkı olsunlar, çözülürlerdi. «Hem yahu ne tav var bu köyün kancıklarında! Üstlerinde değirmen taşı gibi döndürür bunlar adamı! Şeherde gören kirli paslı sanır bunları. Bunların ne bal olduğunu ancak tadan bilir...»

Sıcağı sıcağına bir şey sezdirmekten de utanıyordu. Daha kardeşi yeni kuyulanmıştı. Hemen ardından ayıp kaçardı. Gerçi kim duyacak, kim görecek! Ötekileri gören, duyan oldu mu? Ganime'ye ayıp olur. Hele biraz geçsin.

Fakat vakitler geçmiyordu. Günleri sayıyor, dişlerini sıkıyor, bir dönüp bakıyordu ki, hafta bile geçmemiş. Mahvoluyordu. Günde belki bin sefer aklına geliyordu. O kırmızı sıkmanın içinde, yukarıdan kır kavunları gibi sarkmış göğüsler... Nasıl da yere bakıyordu utana utana! Nasıl gülüyordu sonra!

Gülünce kırmızı oluyordu... Kara gümüş bir şeydi ama bayrak gibi alarıyordu utanınca... Erdal en çok buna bitiyordu. Dayanamıyordu.

Sevdiğini, yoluna ölmekte olduğunu dört beş sefer sezdirdi gelip geçerken. Bu yoksullar çok istekli oluyordu çiftleşmeye! Ganime de, ilgisiz olmadığını belli ediverdi birden. «(Allah beee!..)» Mutluluktan uçtu o gün, o gece. Akşamlar oldu, sabahlar olmadı sonra. Ah, şu Oktay'ın üzerinden hiç olmazsa yirmi gün geçmiş olsaydı «(Ulan ya bir de soğursa karının ateşi! Aman yavrum soğuma! Sakın Ganimem soğuma!..)»

Düşündükçe kaskatı kesiliyordu.

Avunmak için kalkıp kasabaya gidiyordu. Arkadaşlarıyla oyuna dalmak istiyordu. Ama dalamıyordu. Aklı fikri buna takılmıştı. Dönüp geliyordu. Hiç olmazsa bir sefer, iki sefer görüyordu günde...

Okunacak roman aldı arkadaşlarından. İstediği kadar cinayet olsun, istediği kadar kovboy olsun, satırların, sözcüklerin arası hep Ganime'yle doluydu. Onun, utanınca kıpkırmızı kesilen gümüş yüzü, daha hiç çocuk doğurmamışa benzeyen biçimli kalçaları nasıl da perçinlenmişti kafasına! «(Hangi sinema artisti bu kadar güzel dünyada!..)» Deli olacaktı.

Gözün başına yürüdü ikindin vakti. Kapandı bir su içti. Sonra oradaki bahçelerden birine girdi. Kayısılar geçip gitmek üzereydi. Dalların ucunda kalanlar da ballanmışlardı. Taşla beş on düşürdü. Yarı yerlerini arılar yemiş. Çok tatlanmışlardı. Yedi biraz. Yedi ama yüreği hep Ganime'yle dolup taşıyordu. Kaysıları bırakıp yürüdü. İki salatalık kopardı. Silip yedi onları da. «Bir ateş yakayım, birkaç mısır üteyim! Belki avunurum...» Mısırlara girdi. Kopardı üç dört. İlerde, patlıcanların arasında, sarı güllü başörtüsüyle Ganime'yi görüverdi. Tâ kendisiydi. Başından ayağına yıldırım indi bir anda. Ne yapacağını bilemedi. Gülümsemeyi düşündü. Gülümsemek yakışmazdı bu kadar heyecanın ortasında. Geri dönse, bu da olmazdı. Yürüyüp yanına vardı. Sonuca bağlanmayan bir konuşma yapmayı hiç istemiyordu. En iyisi pişkinliğe, olgunluğa bağlamaktı bir yanını.

«Kolay gele Ganime hanım!» dedi yukardan.
«Hoşgeldin Erdal ağa...» dedi, titredi Ganime.
«Ağasının avradını... Ağa deme bana...»
«Ağa değil misin? Ağa oğlusun ya!..»
«Ağa oğlu olayım, ama ben okuyorum...»
«İstediğin kadar oku! Ağasın gene!..»
«Peki ağayım, var mı bir zararım?»
«Kime var mı bir zararın?»
«Sana, şuna buna...»
«Ne bileyim?»
«Nasıl ne bileyim? Meselâ var mı sana?»
«Ben okumuş değilim. Fazla anlamam...»

«Bana bak Ganime! Ben öyle köylüleri ezen ağalardan değilim, olamam! Zaten ağa olmayacağım ya! Neyse...»

Ganime de «Neyse...» dedi, güldü. Gülünce gene öyle alardı yüzü.

Erdal çarpılmış gibi baktı. Gözleri yapışıp kaldı göğüslerine, yüzüne.

«Neyse, ben gideyim! Sonra rastlarsak gene konuşuruz...» dedi Erdal.

Hiç seslenmedi Ganime. Erdal kızdı. Ama bir şey diyemedi. Kaçar gibi uzaklaştı oradan. Farkında olmadan mısırları da atmıştı yere. Ne biçim kadındı ulan? İnsan bocalıyordu önünde! Ne gülüyor, ne sırıtıyor, ne de iki gram cesaret veriyordu. Bocalatıyordu.

O gün sabahı zor etti Erdal. Akşam babasıyla kasabaya gitti. Geç vakit kasabadaki halasıgilde yemek yediler. Sonra yattı. Ama boyna döndü sabaha kadar. Boyna Ganime'yi düşündü. Alt kirpiği, üst kirpiğine değmedi.

Babasının Antakya'da işi vardı. «Gider misin benimle?» diye sordu. Köyde acı içinde kıvranacağına Antakya'ya gitmek daha iyiydi. Belki avutacak bir şey çıkardı. Yeni arkadaşlar görürdü. Belki kız arkadaşlar bulur, eğlenirdi.

Fakat orda da duramadı, avunamadı. Akşam dönüp köye geldiler. Geldiklerinde akşam olmuş, iyice el ayak çekilmişti.

Sokaklarda dolaşmanın bir yararı yoktu. Ganime'yi de nasıl görecekti?

Ertesi gün ikindin suyun çıktığı yere gitti. Gözün üstündeki kayanın başına oturdu. Taş attı böğetin sularına. Yüzüşen çocukları seyretti. Sonra kalkıp Koca Şevkigil'in bahçeye girdi. Dört bir yanı dolandı. Yoktu Ganime. «Yatayım şuraya!» dedi. «Gelir birazdan! Domates biber toplamağa gelir...» Yattı zerdalinin dibine, beklemeğe başladı. Sanki yel gibi bir yıl geçti. Ganime ondan sonra göründü. Sepet takmış koluna. Eliyle de kuşağını tutmuş. Kara topak elleri ufacık. Alıp okşasan, sıksan, sevsen! O kadar güzel. Kırmızı sıkması alev saçıyor...

Doğrulup kalktı usulca. Sol yanından yanaştı: «Amma gelirmişin!» dedi. Baktı darılmış gibi.

Tingedek düştü Ganime: «Gene mi sen?»

«Valla duramıyorum, gene ben...»

«Geber işallah!..» dedi Ganime.

«Neden kıız? Kanlım olursun...»

«Kanın kara yere gitsin...»

«Vay benim canıma vaay!.. Dilini seveyim...»

«Ayıbı bilmez misin sen Erdal Bey?»

«Ne ayıbı? Ayıp ne? Gönül ayıp der mi kız?»

«Kardeşin öldü, daha ay olmadı!..»

«Serserinin biriydi! Kimbilir hangi dala çarptı boynuzunu?»

«Gencecik oğlandı, yediler orta yerde!..»

«Su testisi su yolunda demişler...»

Ganime sustu. Yere baktı. Kızardı gene. Bayrak gibi oldu.

«Gel şöyle!..» dedi Erdal. Narların arasına çöktü.

«Gelen giden olur, korkarım...» dedi Ganime.

«Kim gelecekmiş? Gel yanıma...»

«Olmaz, korkarım, git burdan!»

«Deli misin ulan, nere giderim?»

Kalkıp yürüdü Ganime: «Ben giderim öyleyse!» dedi.

Fırlayıp kolundan yapıştı Erdal: «Allahı seversen kıız!..» Tuttu kolunu bırakmadı. Giderek bileğin doğru indirdi ellerini. Bütün gücüyle bastı yere. Kendi de çöktü. Gözlerinin içi-

ne içine baktı. Ter kokularını duydu Ganime'nin. «Allahı Mohammedi seversen otur!..» Omuzlarından okşadı. «Günlerdir yoluna ölüyorum kıız! Bir gram merhametin yok mu?..»

«Uuuuf!..» diye çırpındı Ganime. «Görecekler!..»

«Baksana narların dallarına...»

«Bana balta olma Erdal Ağa, ben bu yollarda değilim...»

«Elbet değilsin, onun için ölüyorum yoluna...»

«Adım çıkar, destan olurum...»

«Nasıl olursun destan? Yumarız ağzımızı?»

«Çok günah, öte dünyada yanarım yarın?»

«Öte dünyayı düşünüyor! Ben şimdiden yanıyorum, haberin yok!..»

Kolunu doladı boynuna, ağzından öpmeğe çalıştı. Kaçındı Ganime: «Yapma dur! Dur bak ne diyeceğim?»

«Daha ne kadar durayım ulan insafsız?»

«Dur! Buradan korkuyorum, içime sinmiyor...»

Kolunu çekti Erdal:

«Söz ver öyleyse! Akşam nerde bekleyim?»

«Hiç bekleme, bugün olmaz!..»

«Öyleyse yarın?»

«Yarın da olmaz, kirliyim...»

«Kandırıyorsun kıız! Kirli mi olursun?»

«Günahın boynuma kirliyim!»

«Hiç inanmam! Mis gibisin...»

«İki gün izin versen eyolur...»

«Hayır, yarın buluşalım, söz ver! Yoksa burda yıkarım! Kim gelirse gelsin, sen destan olursun! Bana bir şey olmaz...»

«Allah belânı versin, nasıl erkeksin sen? Benim namusumu düşünmeyeceksin de nasıl bu teklifi ağzına alıyorsun?»

«Sabrım kalmadı kıız! Yanıyorum!..»

«Ben güvenemem senin gibi ipsize! Yanıyorsan git başkasında söndür!»

«Affedersin Ganime! Nasıl dersen öyle olsun! Ulan utanmadan yalvartıyorsun be! Yuf ulan sana! Peki söyle bakalım, ne zaman olsun?»

«Haftaya...»

«Hayır, ya bu gece, ya şimdi!»

«Ben bir eksiketeğim Erdal Ağa, nereye geleyim, nereye alayım seni?»

«Bak ne diyorum, akşam yemeğinden sonra bizim samanlığa gel!»

Sesini çıkarmadı Ganime.

«Ben güzel battaniye indireyim. Ay da yok nasıl olsa. Yavrulu kapının yanına çıkar gelirsin. Seni orda beklerim. Usulca girivеriz. Bir girdik mi tamam, gerisine karışma. Sabaha kadar...»

«Çüüüüşş! Sabaha kadarmış! Kim yitirmiş?»

«Kaç yıllık hasretim var, valla bırakmam!»

«Öyleyse gelmem ben de!»

«Eh o da senin vicdanına...»

Sustu Ganime.

«Bu akşam bekliyorum, uzun etme!..»

Gene sustu Ganime, yere baktı.

«Yatsıya yakın gel, beklerim...»

Yere baktı, kızardı. Gene öyle güzel oldu:

«Samanlıkta nasıl olur? Girip çıkarken görürler?»

«Hiç göremezler! Daha olmadı bir şişe alırsın eline ufacık. Görürlerse "Kulağım ağrıyor!" dersin. İlâç istemeye gelmiş olursun...»

«Kulağım ağrımıyor ki?»

«Bir güncez ağrıyıversin!»

«Bir sefer gelirim, başka gelmem bak!»

«Sen bir sefer gel, ötesine karışma!..»

Konuşmadı Ganime.

«Tamam mı, söz mü?»

Erdal Ganime'nin yanaklarını okşadı. Kulaklarını sıktı. Saçlarını sevdi. Kendini toparladı Ganime. «Olur!..» dedi usulca. «Ama başıma bir iş gelirse kanlım sensin Erdal Ağa...»

«Korkma! Ben alacağım sorumluluğu!»

«Zorlan alıp kaçtım diyeceksin!»

«Zorlan diyeceğim...»

«Öyleyse hemen git burdan, kimse görmesin!..»

Ağrıyan kasıklarını bastırdı Erdal. Usulca kalktı. Zerdalinin dibine gitti. Bir iki tane alıp yedi. Birini Ganime'nin önüne doğru attı, çıktı sonra. Ganime, göğsünde körük gibi atan yüreğini bastırdı eliyle. «(Ben bunların sülâlesini paklarım böyle böyle!)» dedi kendine. Domates biber topladı sepete. Biraz salatalık, mısır doldurdu eteğine. Eve döndü.

Kaynanası bulgur pişirdi. Yufkaları ısladılar. Ganime getirdiklerini doğradı tabağa. Koydu sofranın ortasına. Geçtiler başına. Dere tepe konuştular, yediler. Koca Şevki, Allaha şükretti doyduktan sonra. Karısı da namaza durdu. Ganime'nin kocası Mehmet Emin gene koyunun başındaydı. Çocuklar birer ikişer buruştular. Ganime bulaşıkları hayata çıkardı. Durulayıverdi çabuk. «Ana, kulağımda sancı var, teyzemgile kadar bir gideyim!» dedi. Kaynanası hâlâ namaz kılıyordu. Namazın sonunda tövbe ediyordu. Bütün yaşamında hiç iyi iş yapmamış, hep kusur, hep günah işlemişti sanki. Hepsini sayıp döküyor, birer birer tövbe ediyor, bağışlanması için yalvarıyordu... Baca kaşından bir şişe aldı Ganime: «Belki bir ilâçları vardır, azıcık kattırayım!» dedi. İki yüz elli gramlık bir şişeydi. Ambarın üstündeki büyük şişeden saklıca biraz gaz aktardı şişeye. Bir de kibrit soktu kuşağının arasına. Sonra nalınlarını taktı, çıktı sokağa. Çitlerin, duvarların dibinden yürüdü. Nuri Beyin konağında yedi numara lambalar yanıyordu. Duvarın dibinden dibinden yavrulu kapıya sokuldu. Bekledi usulca. Erdal oradaydı. Ayak seslerinden bildi Ganime'yi. Konuşmadan geldi, elini koydu omzuna. «Benim ben!» dedi fısfıs. Kolundan çekti. Arabaların, taktukun, arasından geçtiler. Samanlığın kapısı açılıp hazır edilmişti. Hemen girdiler.

Girer girmez kapıyı örttü, ardından da dipledi Erdal. Bir cep feneri çıkarıp tuttu karşıya. Battaniye sermişti yere. Koca samanlığın köşesine yatak gibi bir yer yapmıştı:

«Gel benim canım!» dedi sesi titreyerek.

«Geldim...» dedi Ganime.

«Gel esmerim, karabiberim...»

«Yüreğim harp harp, dilim damağıma yapışık...»

«Evde gazoz var, koşup getireyim!..» dedi Erdal. «Babam

kasayla aldırıyor. Birer tane açalım...» Fırladı kapıdan. Az sonra elinde iki şişeyle geldi. Çakısında açacak vardı. Açtı, önce Ganime'ye verdi. Ganime almadı: «Önce sen buyur...» dedi. «Sen ağasın...»

«Ağasının imanına...» dedi Erdal. Zorla verdi şişeyi.

İçtiler. Erdal geğirdi. Ganime'nin genzini yaktı ekşi su. Bitirdikten sonra şişeyi verdi. Erdal ikisini de birer köşeye fırlattı. «Gel şöyle koluma!..» dedi Ganime'ye.

Ganime sokuldu biraz:

«At şu üstündekileri ağam...» dedi.

Erdal coştu:

«İstersen anadan doğma olurum kız!..» dedi.

«Yok yok, üstünü çıkarma!..» dedi Ganime.

Altını çıkarıp attı Erdal. «Sen de çıkar çabuk!» dedi.

«Acele etme!» dedi Ganime. «Birden sıkılırım. Yavaş yavaş...» Kuşağının arasındaki kibriti çıkardı usulca, şişenin yanına koydu.

«Şunu bari çöz!..» dedi Erdal. Sıkmasını çekti.

«Koparırsın!» dedi Ganime. «Dur kendim çözeyim...»

Atılıp öptü yanaklarından Erdal. Bir süre öptü, bırakmadı. Kurtardı kendini Ganime. «Ne eviyorsun kadar kadar domuzun dölü? Ha yavaş ol azcık!..»

Ellerini göğüslerine daldırdı, sıktı. Ganime de onun kabalarını elledi. Kabalarını, kasıklarını okşar gibi yaptı. «Çok eviyorsun, yavaş ol!.. Yavaş ol da yüreğimin çarpıntısı dursun...»

Karnını, kasığını okşamayı sürdürdü. Hayalarına doğru çekti ellerini Erdal tutup: «Buralarımı okşa noolursun!» dedi.

«Acele etme!» dedi Ganime. «Acele etme domuzun dölüü!..» Okşadı bir iki. Bir ara çekti, gene karnından, kabalarında gezdirdi ellerini. Erdal gene tutup hayalarına getirdi. İyice toparlayıp avuçlarına aldı hayalarını Ganime. Bir süre tuttu, okkaladı. Sonra var gücünü toplayıp sıkıverdi. Bir eliyle de ümüğüne çöktü. Kaşla gözün arasında yarı canı gitti Erdal'ın. Sonra iki eliyle saldırdı boğazına. Sıktı, sıktı. Yelleninceye kadar sıktı öyle. «Gebermediyse de bayıldı!» dedi, sıktı. Sonra kalktı, cep fenerini buldu. Tuttu saman koruna. Kibritini, şişesini bul-

du. Sıkmasını düzeltti. Saman korunu göçerdi Erdal'ın üstüne. Şişedeki gazı döktü. Çaktı kibriti. Ufacık bir alev parladı. «Bu kadarcığı idare eder!..» dedi. Samanlık kapısını buldu. El fenerini kapının biraz ötesine attı. Taktukun arasından, duvarın dibinden yavrulu kapıya yürüdü. Çıktı dışarı. Kibriti kuşağının arasına soktu. Teyzesigile yürüdü.

Namazı kılıp bitirmişti teyzesi. Eniştesi torunlarıyla oynuyordu. Gelinler bulaşık yıkamışlar, tahtanın üzerine diziyorlardı. Oğlanların uykusu gelmişti.

«Kulağım ağrıyor teyze!» dedi. «Bir damla ilâcınız yok mu?»

«Yok!» dedi eniştesi. «Söyle kaynatana, seni alıp doktura götürsün...»

«Doktur parayla bakar! Nerde para?»

«Dolu küpleri vardı, ne yaptı Koca Şevki?»

Güldü Ganime...

«Ne oldu, ne var kulağında?» dedi teyzesi.

«Ne bileyim, çinleyip duruyor, ağrıyor...»

«Böcüsü ölmüştür!» dedi eniştesi.

«Yat dizime de gelin iki damla süt sağsın!» dedi teyzesi.

Ganime yattı teyzesinin dizine.

«Küçük geliiiin, az gel hele! Çıkar göğsünü iki damla sağıver yarına bir şeyciği kalmaz...»

Küçük gelin geldi, göğsünü çıkarıp sağdı. Kulağının içini dışını batırdı iyice. Sonra kalktı Ganime. Teyzesinin yanıbaşına oturdu.

«Benzin de soluk senin. Ganime, hasta mısın?»

«Başım ağrıyor iki gündür. Köy yerinde insan sağlam olur mu?»

«Hastalık bu yaşta hiç haber vermeden girer de, sonraları kovalasan da çıkıp gitmez. Dikkat et kendine. Bak ya bize, neler çekiyoruz! Şu dizlerim tüm sızı. Şuradan şuraya zor gidiyorum. Orağı kurtardınız mı?»

«İki günlük kaldı...» dedi Ganime.

«Bizim de iki günlük var. Yağmurlar yağmadan hayırlısıyla bir kaldırıp bölüşseydik teneyi!» dedi teyzesi.

Eniştesi sordu: «Hâlâ nar dikiyor musun kız deli Ganime?»

«Dikiyorum, güzün gene dikeceğim...»

«Nar dikiyorsun da neye yarıyor? Çiçekleri burnundayken koparıyor Bey dölleri...»

«Narların içi esas beyaz mı, yoksam başka renk mi enişte?»

«Valla bilirim desem yalan olur! Biz esas bu narı bilmezdik. Senin baban olacak akıllı icat etti. Onu da gördük göreli hep beyaz biliriz. Erken erken koparıp yeriz. Heralda beyaz olur. Bilmem başka rengi olur mu?»

«Çiçekleri hoşuma gidiyor...» dedi Ganime.

«Kırmızı kırmızı...» dedi küçük gelin.

«Dallarının yeşili de gözel oluyor!» dedi teyzesi.

«Beylere inat bir dünya nar diktin kız Ganime!»

«Beylerin ağzına sıçayım...» diyecekti, bir gürültü patladı dışarda. Dört beş el silah atıldı. Köpekler havladı. Köpekler, köye kurt geliyor gibi uzun uzun uludular. Kadın kız sesleri, delikanlıların koca adamların sesleri doldu sokağa. Durup dinlediler.

«Hayırdır işallah!» dedi enişte.

Oğlanlar fırlayıp dışarı çıktı.

Gelinler de çıktılar arkalarından.

Ganime toparlandı «Kurt mu indi acap?»

«Durun, susun!» diye bağırdı oğlanlar. «Yangın diyorlar. Tamam, yangın!..»

Ayaklarına bir şey takmadan fırladılar.

Ganime kalktı, nalınlarını buldu kapıda.

Kimisi önden, kimisi arkadan koştular.

Ganime, teyzesiyle küçük gelini bırakmadı. Bir köşeye çekilip baktılar.

Köy içi baya aydınlanıyordu. Alevler ısıtıyordu.

Koca konak çatırdayıp göçüyordu. Erkekler seferber oluyordu. Sönecek gibi değildi yangın. «Bereket ölüzger yok!» dedi Ganime'nin teyzesi. «Ölüzger olsa bizim evler de gider...»

«Neye gidecekmiş bizim evler?» diyecekti Ganime, sustu.

Bir iki yatak yorgan çıkardılar. Biraz heybe torba attılar dışarı. Başka bir şey kurtaramadılar. Bey evindeki karılar, dut-

malar, birer entarinin içindeydiler. Koca konaktan kurtulan ötebéri bir odayı döşemezdi. Gene de çok çalıştı erkekler. Nuri Bey yoktu ortalıkta. Küçük karısı yoktu. Cengiz yoktu.

Ertesi gün bütün Beyler toplandılar.

«Ne oluyor bu Nuri Beye? Nedir başına gelenler?»

«Bir uğursuzluktur gidiyor, acap neyin nesidir?»

«Kime ne yaptı da bu kadar düşman kazandı?»

«Yılların Nuri Beyi, herkes biliyor! Ne düşmanlığı olabilir? Kime ne yaptı ağalıktan başka? Şimdiye kadar ne düşmanlık yaptı da şimden sonra yapsın?..»

«En son kim indi samanlığa?»

«Tâ ikindin hizmetkâr Habibik...»

«Ama o da cin gibi adamdır!..»

«Tütün filân içerse dikkatlidir...»

«Bir uğursuzluk var ama neyin nesi?»

«Gidip kitap açtırmalı hocalara...»

«Yıldızlamalara baktırmalı...»

«Çözülecek sır değildir...»

«İremiller attırmalı...»

«Çözülecek sır değildir haggaten!»

*
* *

«Sırları batsın da kör şeytanlarından bulsunlar!» dedi Ganime. Kalkıp ocağın başına gitti.

Ateş harlanmıştı iyice. Sacı kapadı üstüne. Hamurun mayası da gelmişti. Başladı bazlama etmeğe. Şap şap şap, pat pat küt!.. Bir saatın içinde böldü hamurları, açtı, uğraladı, pişirip koydu teknenin içine. Birazını da torbaya doldurdu. Çocukların eline verdi yarımşar. Kaynatası Koca Şevki çökelek dürüp yedi... Ganime gitti testileri doldurdu suyun gözünden. Baktı oralar bir tenha, bir sesizlik. «(Hele şöyle!..)» dedi kendine. «(Hele bahçeler de bahçeliklerini bilsin canım!.. Ağızlarına sıçacam, kurutacam köklerini! Onlar bana bu zulümkârlığı yapıyorlar mı, yapmıyorlar mı? Diktiğim narları daha oldurup er-

dirmeden yoluyorlar mı yolmuyorlar mı?..)» Testileri sallayıp köy içinde yürüdü. Yanık konağın kömürlerine, küllerine baktı.

«Bin tane dikecem bu yıl! Konağın yerlerine de dikecem! Nerde boş yer bulursam sokacam! Açsınlar kırmızı!.. Kaplasınlar yöreyi yeşilleriylen! Ortalık nar olsun nar nar...»

İçi kalaylanmış gibiydi. Uçuyordu nar dikme sevincinden. Narların allı yeşilli coşkuluğundan deli oluyordu! «Bey olmuşlar da bok olmuşlar!» diyordu. «Beyin Allahı ayrı mıymış? Bey neyimiş insan olana?..»

Kaynanası, kaynatası heybeyi eşeğin sırtına vurup hazır ettiler. Testileri yüklediler. Çocuk bindirdiler semere. Sürdüler. Tuttular tarlanın yolunu. Gün dağların ucunu sıyırırken vardılar. Orakları kavrayıp başladılar biçmeye. Ya bir günlük kalmıştı, ya iki...

«Dünyaya dana gelmiş, öküz gitmiş bütün bu kır herifler! Sinmişler beylerin yamacında! Gık diyememişler korkudan... Şu kırların haline bak!.. Şu kırlar hep beyli!.. Bu ekinler beyli!.. Alıçlar, ahlatlar beyli!.. Yamaçlar, yavşanlar beyli!.. Bebeler, beşikler beyli!.. Adları batsın Beylerin hepsinin... Dünyada ne kadar Bey varsa, hepsinin...»

Oğluyla ortaya düştü. Ortanın ardında kaldı. «(Varalım kalalım!..)» dedi. «(Biz de hemi biçeriz, hemi konuşuruz oğlumla! Dursunum dostumuzu, düşmanımızı beller...)»

*
**

Nuri Bey tâ Kırıkhan'daki hocalara gitti, kitap açtırdı. Yakup Hafız belirli bir düşman söyleyemedi kitaptan. «Bu uğursuzluk dönüyor başında, belâlar tümenle! Biraz uzak dursan eyolur...» dedi.

Güz gelmeden tası tarağı topladı. Çeç'leri kâhyası böldü, bölüştü. Kendisi gelip gitmez oldu. Karıları, oğulları görünmediler. Elleri, ayakları çekildi köyden. Hiç değilse bu güz, bu kış uğrayamazlardı. Bu güz, bu kış görünemezdi karaltıları. Beysiz bir güz, bir kış göreceklerdi. Ganime, yanık bulgur kokularıyla dolu havayı çekti ciğerlerine. «Hele bu güzü kışı

geçirelim, ötesine Allah kerim! Gün ola, harman ola! Gün doğmadan neler doğar kimbilir!..»

Oğlunun saçlarını okşadı sıcak sıcak. «Hele koçuma!..» dedi, tatlı tatlı okşadı, sevdi.

Suyun gözüne yürüdü. Kapanıp içti kana kana.

«Hele şu suların tadına...» dedi.

Bahçeye girdi. Kırmızı narlar doldurmuş dalları. Turaçlı turaçlı... Yarılmış bazısı... Bazısının içi görünüyor...

«A'a'a'a'a!..»

«A'a'a'a'a'a!..» diyerek döndü oralarda.

Narlar yarılmış, şak şak olmuş dallarda...

«Tak tak tak!..» dedi kendine. «Tak narı bunlar!..»

«Bey narı derlerdi, Beyinin ağzına!..» Tuttu birini okşadı. Yarık olan birini öptü. Dizi dizi sıralanmış kırmızı tanelerine şaşkınlıkla baktı, sevindi. «Bir yaşıma daha girdim karılar! Narın içi kırmızıymış!..» dedi. Dalından koparmadan ikiye ayırdı yarık narı. Isırdı öylece. O eski kekrelik yoktu. Tatlıydı. «Valla bir yaşıma daha girdim!..» dedi.

Gitti, yarılmamış narlardan birini kopardı. Yarıp baktı, onun da içi kırmızıydı! Tadına baktı, tatlıydı. O eski kekrelikten hiç eser kalmamıştı! Uçtu, sekti, zıpladı oralarda... Deli gibi ellerini çarptı... Öptü dallarında asılı narları... Beş on tane koparıp eteğine attı. Koştu köy içindeki evlerine. Kaynatası hayata oturmuş, çarık çitiyordu. Yarın çifte gidecekti. Güzlükleri ekmenin vakti gelmişti.

«Babaa!..» diye bağırdı. «Haberin var mı baba!..» diye bağırdı. «Haberin var mı, narın içi ne renkmiş?»

Hayata çıktı, çocuklar ayaklarına dolandılar. Döktü eteğindeki narları. Siniyi kapıp geldi:

«Gelin buraya toplanın! Size narın içini gösterecem! Görün bakın ne renkmiş...» dedi.

Kaynatası Koca Şevki hayretle bakıyordu gelinine.

Çocuklar da gözlerini yuvalarından uğratmışlardı.

«Çevrilin sininin dolayına!.. Size nar gösterecem diyorum!.. Göreceksiniz narın esas rengi neymiş, nasılmış içi?»

Kör bıçağı aldı baca kaşından. Yardı ikişere, dördere. Çocuklar gördüler, kırmızıymış! Koca Şevki gördü, kırmızı!

Yumulup yediler iri, kırmızı taneleri. Tatlıydı. Elleriyle tutup dilleriyle tatmış oldular. Narın içinin kırmızı olduğunu gözleriyle gördüler... Tatlı olduğunu dilleriyle...

O gün herkes şaştı. Ganime'nin haline.

Hem şaştılar, hem konuştular:

«Narın içi kırmızıymış narııın!..»

«Narın içi kırmızıymış komşular!..»

«Ölmeden bunu da gördük...»

«Narın içi kırmızıymış...»

Ondan sonra herkes, her yere nar dikti! Yanan konağın yeri bile yeşil yeşil nar oldu, kırmızı kırmızı, güzel güzel açtılar mevsimi gelince...

1969

Fakir Baykurt

sınırdaki ölü

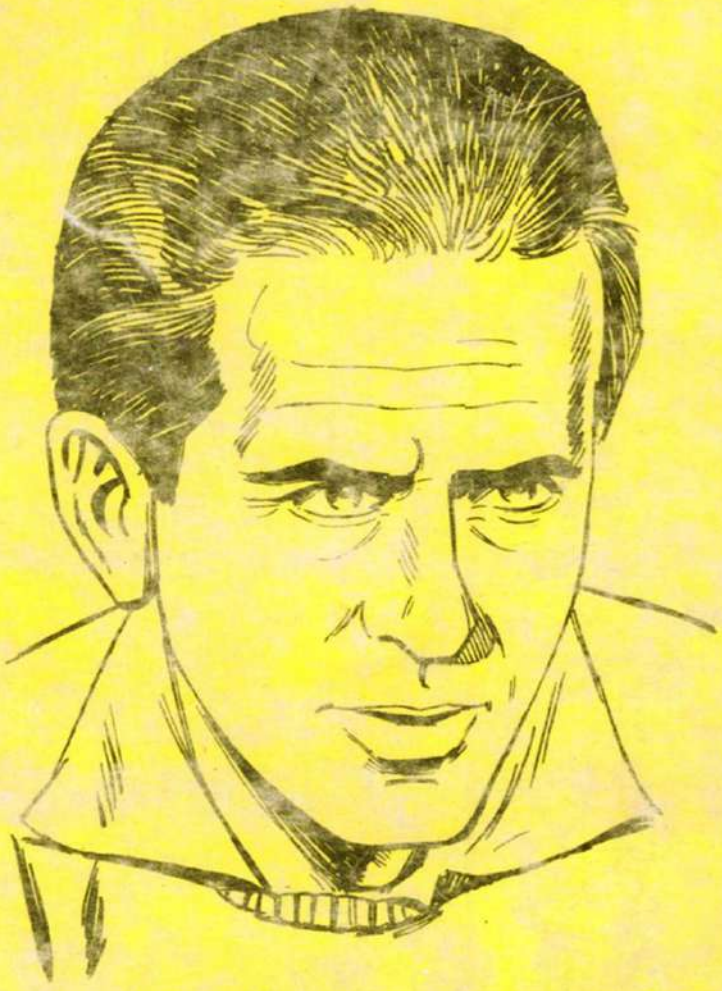

Romanları ve yurt sorunları üstüne yazdığı yazılar kadar hikâyeleriyle de tanınan Fakir Baykurt'un yeni bir kitabıdır «Sınırdaki Ölü». Çilli - Karın Ağrısı - Cüce, On Binlerce Kağnı, Efendilik Savaşı, Anadolu Garajı, Can Parası, İçerdeki Oğul'dan sonra dokuzuncu hikâye kitabı. İçinde 25 hikâye var. Fakir Baykurt bunları Gaziantep - Fevzipaşa bucağında görev yaptığı yılların izlenimleriyle yazdı. İçlerinden üç tanesi (Sınırdaki Ölü, Teller Değişti, Yılan Elinde), «Üç Hikâye» adıyle 1970 TRT Hikâye Başarı Ödülü'nü kazandı.

Fakir Baykurt bu hikâyelerinde toplum ve yurt gerçeklerimizi kendine özgü bir duyarlıkla ve kendi devrimci sanat anlayışına uygun olarak işliyor. Sarsıyor okurlarını.

Fiyatı 20 Lira